

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

DR. FÜRJES ANNAMÁRIA

SZOCIÁLIS BIZTONSÁGI KOORDINÁCIÓ AZ UNIÓBAN – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NYUGDÍJAKRA

Témavezető: Prof. Dr. Hajdú József
tanszékvezető egyetemi tanár

Szeged
2014.

Tartalomjegyzék

Alapvetés	4
1. Fejezet: A szociális biztonsági koordináció háttere	7
1.1. Szociális jogok az európai közösségi jogban	7
1.1.1. Szociálpolitika az ESZAK és EURATOM szerződésekben	8
1.1.2. A Római Szerződés szociálpolitikáról szóló fejezete.....	9
1.1.3. Nyitott koordináció	11
1.1.4. Nyitott koordináció a nyugdíjrendszerek területén	14
1.2. Szubszidiaritás elve	16
1.3. Szabad mozgás elve	18
1.4. Egyenlő bánásmód	26
1.5. A szociális biztonsági koordináció definíciója és feladata.....	28
1.5.1. Szociális védelem, szociális biztonság.....	28
1.5.2. Szociális biztonsági koordináció	32
1.6. A jogalkotási folyamat változása a szociális biztonsági koordináció területén	36
2. Fejezet: A koordináció szupranacionális jogforrásai	41
2.1. A koordináció elsődleges jogforrásai	43
2.2. Másodlagos jogforrások	47
2.3. Az Európai Bíróság szerepe	54
2.4. Az Igazgatási Bizottság döntései.....	57
3. Fejezet: A szociális biztonsági koordináció rendeletei	63
3.1. Általános rendelkezések	63
3.2. Az alkalmazandó jog meghatározása	68
3.3. Különleges rendelkezések	74
3.4. Az igazgatási, adatkezelési technikai és tanácsadó bizottság.....	75
3.5. Vegyes rendelkezések	76
3.6. Átmeneti és záró rendelkezések, mellékletek.....	77
3.7. A rendelet személyi hatálya	78
3.7.1. A személyi hatály kiterjedésének az állomásai	78
3.7.2. Hontalanok, menekültek.....	87
3.7.3. Családtagok és túlélő hozzátartozók	89
3.7.4. Harmadik ország állampolgáira vonatkozó szabályok.....	93
3.7.5. Az EGT országok és Svájc állampolgáira vonatkozó rendelkezések	100
3.7.6. Kapcsolat az Európai Unión kívüli országokkal	102
3.8. Tárgyi hatály	103
3.8.1. A szociális biztonsági ellátások.....	104
3.8.2. Új ellátások.....	115
3.8.3. Speciális nem járulékalapú ellátások.....	116
3.9. A szociális biztonsági koordináció alapelvei	119
3.9.1. Az egyenlő bánásmód	120
3.9.1.1. <i>Ellátásokkal, jövedelmekkel, tényállásokkal és eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód</i>	126
3.9.2. Egy állam joghatóságának elve	128

3.9.3.	Összeszámítás elve	129
3.9.4.	Az exportálhatóság elve	132
3.9.5.	Az ellátások halmozódásának tilalma	137
3.9.6.	Nyugdíjakkor alkalmazott alapelvek	138
3.10.	Új alapelvek a 883/2004/EK rendelet alapján	140
3.11.	Elektronikus adatcsere.....	142
3.11.1.	E nyomtatványok rendszere	146
3.11.2.	Elektronikus nyomtatványok.....	148
	<i>3.11.2.1.Strukturált elektronikus dokumentumok.....</i>	<i>148</i>
	<i>3.11.2.2.Hordozható dokumentumok.....</i>	<i>150</i>
4.	Fejezet: Az öregségi nyugdíjra vonatkozó koordinációs szabályok.....	152
4.1.	Nyugdíjszámítás a rendelet alapján	154
4.2.	A megszerzett időszakok összeszámítása.....	167
4.2.1.	Az időszakok átváltása	179
4.2.2.	A gyermeknevelési időszak összeszámítása	181
4.3.	Igény benyújtása, tagállamok közötti együttműködés	189
4.4.	Elhalasztott ellátások.....	196
4.5.	Egy évnél rövidebb szolgálati idő	196
4.6.	Az ellátások újraszámítása és értékállóságának biztosítása	199
4.7.	Kiegészítés biztosítása.....	202
4.8.	Az ellátások halmozódása	210
5.	Fejezet: Szolgálati időre és nyugdíjkorhatárra vonatkozó szabályok a tagállami jogrendszerekben	216
	<i>5.1. Nyugdíjjogosultságok a velünk együtt (és később) csatlakozott tagállamokban</i>	<i>218</i>
	<i>5.2. Nyugdíjjogosultságok a „régibb” tagállamokban és az EGT tagállamaiban valamint Svájcban .....</i>	<i>220</i>
6.	Fejezet: Fehér és Zöld Könyv a megfelelő, fenntartható és biztonságos európai nyugdíjrendszerek felé.....	222
	Záró gondolatok	227
	Irodalomjegyzék	232
	I. számú melléklet	243
	II. számú melléklet	252

Alapvetés

Az értekezésem kiinduló hipotézise, hogy a szociális biztonsági koordináció szabályai, és annak öregségi nyugdíjra vonatkozó részei hozzájárultak az Európai Unió által biztosított személyek szabad mozgásának elmúlt ötven év során történt kiteljesedéséhez. A kezdetekben még csak a munkavállalókat megillető szabad mozgás joga fokozatosan az Európai Unió minden állampolgárának alapjoga lett, melyhez szervesen hozzájárult szociális biztonsági koordináció szabályozása, követve a személyi hatály tekintetében a szabad mozgás jogával rendelkezők körét. Tekintettel arra, hogy az Unión kívüli polgárokra is egyre megengedőbb közös migrációs politika vonatkozik, a szociális biztonsági jogosultságaik is ennek megfelelően alakultak, a szociális biztonsági koordináció nyújtotta védelemben, majdnem minden tagállam részéről, ők is részesülnek.

A munkám elsődleges célja az, hogy igazolja a fenti hipotézist, tehát hogy a személyek szabad áramlásának kiteljesedéséhez a szociális biztonsági koordináció nyugdíjakra vonatkozó szabályozása hozzájárult. Ennek tükrében elhelyezem a koordináció szabályait a közösségi politikák szabályai közé, bemutatva, hogy a különböző szerződések hogyan közelítették a szociális jog, ezen belül is a szociális biztonsági koordináció szabályait az integráció elmélyülésének különböző fázisaiban. Bemutatom azokat az elveket, amelyek a szociális biztonsági koordináció jogszabályainak létrejöttének keretét adják. Tisztázom, hogy mit érthetünk, szociális biztonság, szociális biztonsági rendszer és a koordináció alatt. Azt bizonyítom, hogy a szupranacionális szinten megalkotott, a norma alkotási folyamat miatt a tagállami érdekeket is figyelembe vevő, ratifikációs folyamat nélküli koordinációs rendelet a legalkalmasabb az Európai Unió szociális biztonsági rendszereinek a koordinálására, még abban az esetben is, ha a jogalkotási folyamat rendkívül nehézkes és a rendelet mellé elengedhetetlen az Európai Bíróság jogértelmező tevékenysége.

A munkám másik legfontosabb célja, hogy bemutassa az Európai Bíróság jogfejlesztő és jogértelmező tevékenységét, amely a területen kiemelkedő jelentőséggel bír, tekintettel a másodlagos jogban megjelenő változásokra és a koordinációs rendeletekben használt fogalmak egységes értelmezésére. Azt vizsgálom, hogy mennyiben jelentek meg a Bíróság döntései a jogalkotásban, mennyiben voltak e döntések előremutatóak és hogyan jelentek meg a másodlagos jogforrásokban. Másik vizsgálati pont a tagállamok részéről történt konszenzusos megoldások megjelenése a másodlagos jogban, azok előremutató, esetleg az

elért eredményeket sem támogató jellege. Dolgozatomban kiemelt figyelmet szentelek a bírósági esetjog elemzésének, de nem törekedtem a teljességre a bírósági esetek nagy száma okán. Bizonyos eseteknél a nemzeti jog ismertetésére is fókuszálok a közösségi joggal való összeegyeztethetősége okán, egyéb esetekben leginkább a közösségi jogi aspektusaira törekszem, csak érintve a Bíróság megállapításait. A több mint száz esetet, annak tartalma szerint, a különböző fejezetekben helyeztem el.

Elemzem a jelenleg hatályos szociális biztonsági koordináció szabályainak általános részét, amelyek minden alrendszer tekintetében irányadóak, s így a dolgozat markáns részét képezi. Bemutatom a koordináció személyi és tárgyi hatályát, annak közösségi jogi változásainak fázisait a kiinduló hipotézis bizonyítására. Nagy hangsúlyt fektetek a koordinációt átható alapelvek bemutatására, külön elemezve a nyugdíjknál alkalmazott speciális alapelveket. Külön foglalkozom az új rendelet által bevezetett, a 21. századi követelményeket megjelenítő új alapelvekkel, majd egy hosszú távú ellátás, nevezetesen a nyugdíjakra vonatkozó koordinációs szabályokra koncentrálok, bemutatva azok speciális rendelkezéseit, a bíróság jogértelmező tevékenységének kihangsúlyozásával. A migráció egyik akadályként megjelenő, eltérő tagállami nyugdíjkorhatárok és szolgálati idő követelményeket ismertetem, majd az öregségi nyugdíjak jövője szempontjából az utolsó fejezetben bemutatom az Európai Bizottság Zöld, illetve Fehér Könyvét a megfelelő, fenntartható és biztonságos európai nyugdíjrendszerekről.

A szociális biztonsági koordináció 2010. május elsején új szakaszba lépett, hatályba lépett az új modernizált, egyszerűsített koordinációs rendelet, felváltva a korábban több mint három évtizedig hatályban lévő rendeleteket. Tekintettel arra, hogy az új szabályok, főként a nyugdíj területén a korábbi rendeletre és jogesetekre épülnek, illetve a hatályba lépés ótacsak rövid idő telt el, a bírósági jogesetek is még a korábban hatályban lévő rendeletre vonatkoznak. Nem tekinthetem el e jogesetek figyelembe vételétől, így mutatva be az általános és speciális szabályokat. Az értekezésemben rámutatok arra, hogy mely rendelkezések azok, amelyek nem járulnak hozzá a közösségi szinten lefektetett célok megvalósításához, és ezzel összefüggésben bemutatom az általam javasolt megoldásokat a különböző fejezetekben.

A téma jellegéből adódóan doktori értekezésem alapvetően leíró jellegű, elsősorban az elsődleges és másodlagos jogforrások vizsgálatából, valamint a bírósági jogesetek elemzéséből áll, felhasználva a rendelkezésre álló szakirodalmat. Az értekezés terjedelmi

korlátai miatt a nemzeti jogszabályok elemzésére – eltekintve a nyugdíjkorhatárra és a minimális szolgálati időkövetelményekre vonatkozó szabályoktól – nem vállalkoztam.

A fentiek szerint az I. fejezet foglalkozik a szociális biztonsági koordináció hátterével, a II. fejezet a szupranacionális szintű jogforrásokat mutatja be, a III. fejezet a szociális biztonsági koordináció rendeleteit ismerteti, a IV. fejezet az öregségi nyugdíjra vonatkozó koordinációs szabályokkal foglalkozik. Az V. fejezet mintegy kitekintésképpen, a tagállami nyugdíjkorhatárokat és szolgálati idő követelményeket foglalja magában, míg a VI. fejezet az Európai Bizottság Zöld, illetve Fehér Könyvét mutatja be. A záró gondolatok részben foglalom össze, hogy melyek a szociális biztonsági koordináció, illetve ezen belül is a nyugdíj szempontjából érintett lényeges gyenge pontjai, amelyre megoldási javaslatokat dolgoztam ki a jövő egységes jogértelmezése és jogalkalmazása érdekében.

1. A szociális biztonsági koordináció háttere

1.1. Szociális jogok az európai közösségi jogban

Az Európai Unióban a szociálpolitika és szociális jog nem a hagyományos értelemben vett szociális ellátásokat érinti, hanem sokkal inkább a munka világával kapcsolatos kérdéseket, így például a munkajogot, a női és férfi munkavállalók esélyegyenlőségét, illetve a munkahelyi egészség- és biztonságvédelmet.¹ Nem merült fel az egységes társadalombiztosítási rendszer megalkotásának a gondolata, vagy az egységes szociálpolitikai irányok bevezetése, tekintettel arra, hogy a gazdasági integráció volt az elsődleges célja a Közösség létrehozásának. Ennek megfelelően a közösségi szerződések és politikák másra helyezték a hangsúlyt és inkább harmonizációval közelítette a munkavállalók munkakörülményeit és életszínvonalát. A szociális jogok kapcsán számos fogalom tisztázására van szükség. Meg kell határozni a szociális jog, a szociális biztonsághoz való jog, a szociális védelem és a társadalombiztosítási jog fogalmát. Czúcz Ottó szavait idézve: „e területen túl sok – és gyakran egészen rosszul definiált – fogalom van forgalomban. Mindezek egyáltalán nem könnyítik meg, hogy a kutatók megértsék egymás szavát.” Czúcz Ottó felvetése óta eltelt 25 évben pedig a helyzetet tovább nehezítette a nemzetközi szintér – azon belül is az Európai Unió – szerepének az erősödése.² Az európai közösségben mára már a tagállamok központi kérdései között kap helyet a szociális védelmi rendszer. Napjainkban nemcsak a politikai és társadalmi rendszerek alakulnak át, hanem az azokra vonatkozó terminológia is.³ Az európai államokban létező szociális ellátó rendszerek jelentős eltéréseket mutatnak, ezért nem is létezik egységes fogalom a szociális biztonság, szociális védelem, vagy szociálpolitikára, amely jelentősen megnehezíti e fogalmak tisztázását, az egyes ellátások besorolását. Az Európai Szociális Biztonsági Intézet által folytatott kutatás alapján a szociális biztonság fogalmába a szociális válsághelyzet miatt kieső munkajövedelmet felváltó, vagy kiegészítő pénzbeli ellátások tartoznak, mint a táppénz, rokkantsági, öregségi ellátások, hozzátartozói nyugellátások, munkanélküli ellátások, valamint a többletteleher-

---

¹Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008., 6.o

² Czúcz Ottó: Társadalombiztosítás a változó világban, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1989., 21. oldal

³ Danny Pieters: Social Challenges of the EU and The Intergovernmental Conference, Helsinki, OY Edita, 1996

vállalás miatt szükséges jövedelemkompenzációt szolgáló ellátások, vagy a fogyatékosok pénzbeli ellátásai. A szociális védelem fogalmába jellemzően a gondoskodás jellegű szolgáltatások tartoznak, mint a családsegítés, idősgondozás, míg a szociálpolitika fogalmába a tanulási támogatások, a szülési és gyermeknevelési szabadság, az egészségügyi ellátás, a fogyatékos gondozás, a garantált minimum-jövedelm megállapítása tartoznak.⁴ E fogalmak tekintetében azt kell megvizsgálni, hogy az egyes szerződésekben hogyan jelenik meg ezek szabályozása.

1.1.1. Szociálpolitika az ESZAK és EURATOM szerződésekben

Az ESZAK-ot létrehozó 1951-es Párizsi Szerződés elsődleges célja az európai szén és acélközösség létrehozása volt, tehát csak ennek megfelelően tartalmazott szociális tárgyú rendelkezéseket is. Érintette például – a szociális rendelkezések cím alatt – a szén- és acélipar szerkezetváltásával kapcsolatos szociális problémák kezelését, vagy a létszámleépítéssel összefüggő hátrányos következmények enyhítését szolgáló intézkedéseket. A foglalkoztatáspolitikáról szóló külön cím is jelzi a szociális ügyek kiemelt szerepét, bár az általános rendelkezések között szereplő 46. cikkely csupán az információ gyűjtésére és konzultációs mechanizmusra vonatkozó szabályokat fekteti le a foglalkoztatáspolitiká terén.⁵ Lehetőséget biztosított ugyanakkor a szerződés, bizonyos feltételek fennállása esetén, szociális problémák segítése keretében történő enyhítésére is.

Az EURATOM szerződés is hasonlóan közelítette a szociális jogok kérdését, a munkahelyi egészségvédelemmel (biztonságvédelemmel) kapcsolatos kérdéseket érintett csupán. A szerződés ezt a területet viszonylag szigorúan szabályozta, a biztonság ellenőrzésével, és esetleges kötelezettségzegése esetén pedig, szankciók alkalmazásának lehetőségével.⁶

---

⁴ Bővebben: Hajdú József: Szociális biztonság és szociális védelem IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 115-120.

⁵ Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 18.o.

⁶ Bővebben: Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 18.o.

1.1.2. A Római Szerződés szociálpolitikáról szóló fejezete

A Római Szerződés előkészítésekor az a kérdés is napirendre került, hogy szükséges-e a még csak gazdasági integrációs célok megvalósításához az egységes szociálpolitika, vagy sem. Egy szakértői bizottság is felállításra került, amely arra a következtetésre jutott, hogy léteznek olyan területek, ahol szükség lehet bizonyos fokú harmonizációra a közös piac hatékony működése érdekében. Az Ohlin-jelentés szerint azonban a szociális biztonsági rendszerek harmonizációja semmiképpen nem indokolt, mivel számos ok miatt nehéz pontosan meghatározni a munkáltatók és munkavállalók szociális terheinek mértékét az egyes tagállamokban.⁷ A jelentés megállapította, hogy a társadalombiztosítás terhei a tagállamokban ugyan eltérő mértékűek, de nem jelentenek a termelés, így a közös piac szempontjából nagy különbséget. A jelentés szerint a munkakörülmények közelítésére, így a bérek vagy a munkaidő, nők és férfiak munkakörülményei közötti különbségek megszüntetésére kell fókuszálni. Ennek megfelelően a Szerződésen belül egy egységes szociálpolitikára vonatkozó rendelkezés nem található, a terület szabályozása maradt a tagállamok önálló hatáskörében. A Római Szerződés szociálpolitikát szabályozó cikkei általános megfogalmazásukkal nem nyújtottak kellő jogi alapot és a végrehajtás kérdései is bizonytalanok maradtak. Ebben az időszakban a Bizottság bizonyult a közösségi szociálpolitika irányítójának, amely munkája során folyamatosan közösségi szintű szociális párbeszédre törekedett. Az EGK alapítóinak szeme előtt mindezek ötvözeteként az egységes európai piac célja lebegett, ami azonban alapvetően ellentétes az erőteljes állami beavatkozásra épülő szociálpolitika eszméjével.⁸ Az integráció ezen kezdeti időszakában a hangsúly a gazdasági fejlődésen volt, amelyet – többek között – a munkaerő szabad áramlásának elősegítésével próbáltak elérni, és először 1972-ben, a Párizsi Csúcstalálkozó Záró Nyilatkozatában jelent meg a szociális terület fontossága, és egy közös akcióprogram kidolgozásának a gondolata,⁹ amely kezdeményezőbb szociálpolitika megvalósítását tűzte ki célul. Az Egységes Európai Okmány¹⁰ alapján már a szociálpolitika egy gazdasági kohéziót erősítő eszköz, így egyenrangú a gazdasági és monetáris politikával.¹¹ Az Okmány hangsúlyozta egyrészt a spontán harmonizáció szerepét, másrészt Jacques Delors gondolatát egy európai szintű szociális párbeszéd kiemelt szerepéről, harmadrészt, pedig egy

---

⁷ Gyulavári Tamás-Könczei György: Európai Szociális Jog, Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 27. o

⁸ Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 19.o.

⁹ Szociális Akcióprogram, 1974

¹⁰ Single European Act

¹¹ Bővebben: Gyulavári: Az Európai Unió szociális dimenziójának története 26-27.o.

gazdasági és szociális kohézió kialakítását¹². A szociális tér (espace sociale) gondolata François Mitterand elnöktől származik, aki azt 1981-ben vetette fel.¹³ „A Közös Piac további elmélyítésére vonatkozó minden olyan kísérlet, bukásra ítéltetett, amely figyelmen kívül hagyja a szociális dimenziót” – vélekedik a gazdaság és szociálpolitika kapcsolatáról Jacques Delors.¹⁴ A Tanács minősített többségi döntését tette lehetővé az Egységes Európai Okmány a belső piac működésével, illetve a munkakörülmények fejlesztésével kapcsolatos kérdésekben, ugyanakkor a pénzügyi rendelkezések és a munkavállalók szabad mozgása területén maradt az egyhangú döntés kötelezettsége. Sajnos ezen reformok sem bizonyultak elégségesnek azoknak a szociális problémáknak – amely leginkább a munkanélküliséget jelentette – a megoldására, amellyel a tagállamoknak a 80-as évek végétől szembe kellett nézniük.

Az Európai Közösség – az Egyesült Királyság kivételével – valamennyi tagállama a Strasbourgi Találkozón, 1989 decemberében elfogadta a „Közösségi Charta a Munkavállalók Alapvető Szociális Jogairól” című dokumentumot (továbbiakban: Charta).¹⁵ A Charta 12 fejezetben olyan alapvető szociális jogokat tartalmaz – a már meg lévő nemzetközi dokumentumokon és egyezményeken alapulva – mint, például a közösségen belüli szabad mozgás, a szociális védelemhez való jog, a nemek közötti megkülönböztetés tilalma, a társulás és kollektív szerződés szabadsága. A célok között megjelenik az élet- és munkafeltételek javítása, a szakképzés fejlesztése, a sérültek és idősek támogatása vagy a gyermekek és fiatalok védelme.

A Maastrichti Szerződés nem hagyta érintetlenül a Közösség szociálpolitikai kérdéseit, de az Egyesült Királyság ellenállása miatt nem került sor a kérdés szerződés szintű szabályozására.¹⁶ Külön dokumentumként született ugyan meg a Szociálpolitikai Jegyzőkönyv és a Szociálpolitikai Megállapodás, de a jegyzőkönyv 3. cikkelyének megfelelően azt a Szerződéshez csatolták, tehát annak részét képezi, így elsődleges

---

¹² Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008., 6.o

¹³ Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 26. o.

¹⁴ Dr. Molnár Margit: Fragmentumok a szociálpolitika történetéből a kezdetektől 1944-ig, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2011. 20.o.

¹⁵ Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 30.o

¹⁶ Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 33-35.o.

jogforrásnak tekinthető.¹⁷ Különös figyelmet fordítottak az egyenlő esélyekre, a munkajogra és a munkavédelemre. Megerősítést nyertek a közösségi szociálpolitika főbb elvei úgy, mint: a személyek szabad áramlása, a nők és a férfiak közötti esélyegyenlőség és az európai szociális párbeszéd.¹⁸

Mivel a Közösségnek a 80-as évektől szembe kellett néznie az egyre növekvő munkanélküliség problémájával, ezért a szociálpolitika területén, leginkább a 90-es évektől kiemelkedő fontosságúvá vált ennek kezelése. Ekkor született meg a Bizottság foglalkoztatásról szóló Fehér Könyve a „Növekedés, Versenyképesség, Foglalkoztatás” címmel, azzal a céllal, hogy kialakítsa a közösségi foglalkoztatáspolitikai kereteit, a munkanélküliség kezelésének közösségi szintű eszközeit egy olyan közös gazdaság megteremtésével, amely egészséges, nyitott, decentralizált és versenyképes.¹⁹ Ezt követően jelent meg a Szociálpolitikáról szóló Zöld Könyv és Fehér Könyv, amely meghatározta az elkövetkező évekre a Közösség szociálpolitikájának fejlődési irányát, többek között a munkahelyek, a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség, vagy az európai munkaerőpiac kialakításának a területén.

1.1.3. Nyitott koordináció

Az 1997-ben elfogadott Amszterdami Szerződés módosította mind a Római Szerződést, mind az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződést és elsőszámú prioritásként kezelte a foglalkoztatáspolitikát.²⁰ A fordulópontot a közösségi szociálpolitika történetében azonban csak azt követően a 2000. március 23–24-én tartott Lisszaboni Csúcs jelentette. A lisszaboni folyamat egyenrangúsította a szociálpolitikát más politikákkal, és megtette az első lépést a koordináció nyitott módszerének bevezetése felé.²¹ A nyitott koordináció lényege az ún. legjobb gyakorlatok felhasználása a tagállami szakmapolitikákhoz. Célja olyan konkrét, mindenki által elfogadott feladatok meghatározása, amelyekkel kapcsolatban a tagállamok

---

¹⁷ Sipos Katalin: Az Európai Unió szociálpolitikája. Szociális jogok Maastricht előtt és után. Acta Humana 1998/22-23. 115.o.

¹⁸ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 7. oldal

¹⁹ Bővebben: Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 7-8.o.

²⁰ Bővebben: Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, Bővített, második kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005. 108-112. o.

²¹ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 7. o.

megvizsgálják a „legjobb gyakorlatokat”, ezzel biztosítva a kölcsönös tanulást, így ennek segítségével mind az EU szintjén, mind a tagállamokban a politika napirendjére tűzték a szociálpolitikai témákat. A nyitott koordináció programok és konkrét projektek kezdeményező és ösztönző tényezője EU szinten, valamint nemzeti és regionális szinten. A nyitott koordináció egy ismétlődő, önmagába visszatérő folyamaton alapuló innovatív eszköz, amely támogatja a tanulási folyamatokat, lehetővé teszi a civil társadalom részvételét, és figyelembe veszi a nemzeti és a helyi különbségeket. A nyitott koordináció szereplői európai szinten: az Európai Bizottság, a Tanács és a különbizottságok (pl. a szociális védelem bizottsága). A civil társadalom részéről: a szociális partnerek és az európai érdekképviseltek, mint pl. a Szegénység Elleni Európai Hálózat [EAPN = European Anti Poverty Network]. Nemzeti, regionális és lokális szinten: a minisztériumok, az államigazgatási szervek és az önkormányzatok. Nemzeti szinten a civil szervezeteket az NGO-k, lokális szinten ezek szatellit szervezetei képviselik (pl. a Caritas).²²

A Lisszaboni Csúcs legfőbb célkitűzése az volt, hogy az aktív és dinamikus jóléti állapot építse, valamint a tudás alapú gazdaság kialakulása ne járjon együtt olyan szociális problémák terjedésével, mint a munkanélküliség, a társadalmi kirekesztés és a szegénység.²³ Ennek elérése érdekében azonban számos intézkedés meghozatala vált szükségessé a tagállamok részéről, mint például az öregedő társadalmak okozta kihívásoknak megfelelően, a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, átalakítása. A tudás alapú társadalom elérése érdekében pedig, szükséges az oktatás és a szakmai képzés fejlesztése és a munkaerő-piaci szükségletekhez való igazítása, illetve szükséges és elengedhetetlen a növekvő munkanélküliség kezelése, amelyhez eszközként szolgálhat a nyitott koordinációs mechanizmusok beépítése. Döntés született arról, hogy a Tanács kidolgozza a célkitűzések megvalósításának eszközrendszerét és az erről szóló Szociálpolitikai Menetrendet. 2000 márciusában az Európai Tanács meghirdette a lisszaboni stratégiát, amelynek célja, hogy 2010-re Európa a világ legversenyképesebb, legdinamikusabb tudásalapú régiójává váljon, amely több és jobb munkahelyet és erősebb társadalmi kohéziót biztosítva is képes a fenntartható gazdasági növekedésre.²⁴ Ennek része a tartós gazdasági növekedés, a munkahelyteremtés, a szociális kohézió. 2005-ben ez kiegészült az európai gazdaság-

---

²² http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=13 (2013. 11.27.)

²³ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008., 7. o.

²⁴ http://euvonal.hu/?op=kerdesvalasz_reszletes&kerdes_valasz_id=1431 (2013.11.27.)

foglalkoztatás-, oktatás- és szociálpolitika modernizációjával, a „szociális Európa” célkitűzésével.

A szociális partnerek, az uniós intézmények, az Európai Központi Bank és az Európai Fejlesztési Bank képviselőinek bevonásával 2000 júniusában tartott brüsszeli fórumon a felek egyetértettek a Lisszabonban meghatározott stratégiával.²⁵ Itt a szociális partnerek hangsúlyosabb szerepvállalása és a nyugdíjrendszerek vizsgálata kapott prioritást. Pár hónappal később a Nizzai Csúcs döntött a Szociálpolitikai Menetrend elfogadásáról, amely biztosítja a pozitív és dinamikus interakciót a gazdaság-, a foglalkoztatás- és a szociálpolitika között²⁶. Ez a Szociálpolitikai Menetrend²⁷ sem törekszik a szociálpolitikák harmonizációjára, megelégszik közös európai célok kialakításával és a tagállamok szociálpolitikájának koordinációjával²⁸. A menetrend megújítására 2008. július 2-án került sor, melynek célja, annak biztosítása, hogy az Európai Unió politikái hatékonyan reagáljanak az állandóan változó gazdasági és szociális kihívásokra. Ennek keretén belül került lefektetése, hogy az uniós polgároknak több lehetőséget kell biztosítani, így javítva a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és közösségvállalást kell tanúsítani azok felé, akiket a változások hátrányosan érintenek (például a munkanélküliek, vagy a szegénységi küszöb alatt élők).²⁹ Szintén a Nizzai Csúcs eredményeként fogadták el a tagállamok az EU Alapvető Jogok Chartáját³⁰, melynek negyedik fejezete rendelkezik a gazdasági és szociális jogokról. A Charta szövegét az Európai Unió Alkotmányának tervezete is tartalmazta, emellett az Unió politikáiról szóló III. rész külön is rendelkezik a szociálpolitikai kérdésekről.

Az Amszterdami Szerződéssel nagyrészt megszületett az a keret, melynek mentén az Unió a szociálpolitikai és a foglalkoztatáspolitikai kérdéseket kezeli.³¹ Ezen kereteken azonban a Lisszaboni Szerződés némiképpen módosított, és ennek megfelelően működik jelenleg e terület szabályozása. A Lisszaboni Szerződéssel elfogadott Európai Unió Működéséről Szóló

---

²⁵ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008 9. o.

²⁶ Bővebben: Gyulavári Tamás: Európai Szociálpolitikai Menetrend, Esély 2001/5. 92-109.

²⁷ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Social policy agenda [[COM\(2000\) 379](#) final - not published in the Official Journal].

²⁸ <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=21122> (2013. 11. 27.)

²⁹ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK Megújított szociális menetrend: Lehetőségek, hozzáférés és szolidaritás a XXI. századi Európában COM(2008) 412 végleges.

³⁰ <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303HU.01000101.htm> (2013. 11. 27.)

³¹ Bővebben: Johannes Pakaslahti: Social Security Vision of the European Union IN: Danny Pieters (ed.) International Impact upon Social Security, Kluwer Law International Hague, 2000, 80-81.o

Szerződés a szociálpolitikát a megosztott hatáskörbe tartozó politikák közé sorolja [4. cikk (2) bekezdés b) pont]. A szociálpolitika, amely az EK-Szerződésben még az oktatási, szakképzési és ifjúsági politikával egy cím alatt szerepelt, az EUMSZ-ben már önálló cím (EUMSZ Harmadik rész X. cím) alatt jelenik meg. Szintén önálló cím (EUMSZ Harmadik rész XI. cím) alá kerültek az Európai Szociális Alapot érintő rendelkezések.

Az európai integráció majd fél évszázada alatt fokozatosan alakultak ki a közösségi szociálpolitikát alkotó szakpolitikák, melyek az alábbi területekre terjednek ki:

- 1) szociális biztonsági rendszerek koordinációja;
- 2) egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség megteremtése;
- 3) az úgynevezett nyitott koordinációs mechanizmus alkalmazása a szociális védelem területén;
- 4) a társadalmi kihívások kezelése (az előregedő társadalom okozta kihívások, a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem) és a vállalatok társadalmi felelősségvállalása;
- 5) az európai szociális párbeszéd;
- 6) személyek szabad mozgása;
- 7) a közösségi munkajog, valamint a munkahelyi egészség- és biztonságvédelem kérdése.

Mint látjuk a szociális biztonsági koordináció kérdése a közösségi szociálpolitika alá tartozó témakör, s ennek megfelelően a fentiekben ismertetett helyet foglalja el a szerződésekben. A közösségi szociálpolitika mindvégig fáziskésésben volt a gazdasági harmonizációhoz képest. Újra és újra megkísérelték ledolgozni ezt a lemaradást, de ezek a kísérletek a tagállamok támogatása nélkül nem járhattak sikerrel.³²

1.1.4. Nyitott koordináció a nyugdíjrendszerek területén

Mint fentebb szó volt róla a szociálpolitika területén a Közösség a nyitott koordináció mechanizmusát használja. Azokon a területeken, ahol szükséges valamilyen probléma kezelése, ezen eszköz szolgálhat megoldásul. A nyugdíjrendszerek fenntarthatóságának kérdése a 2000-es éveket követően hazai és nemzetközi szinten is előtérbe került annak

---

³² Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000.51. o.

kapcsán, hogy a kedvezőtlen demográfiai változások okozta hátrányos következményekre mielőbb választ kellett találni, tehát a nyugdíjrendszereket korszerűsíteni kell.³³ Legfontosabb feladat, hogy össze kell hangolni a foglalkoztatáspolitikát a nyugdíjrendszerek működésével, bővíteni kell a foglalkoztatást, ki kell küszöbölni a nyugdíjrendszereknek a munkaerőpiac elhagyására ösztönző hatásait, ösztönözni kell a minél további munkaerő-piaci jelenlétet és lehetővé kell tenni a nyugdíjba vonulás idejének megválasztását. A következő tíz célkitűzés került meghatározásra:

- 1) a nyugdíjak megfelelő szintjének biztosítása;
- 2) a generációk közötti igazságos elosztás;
- 3) a szolidaritási elem megjelenítése a nyugdíjrendszerekben;
- 4) a jogok és kötelezettségek egyensúlyának fenntartása;
- 5) a nemek közti esélyegyenlőség biztosítása;
- 6) az átválthatóság és a kiszámíthatóság biztosítása;
- 7) a nyugdíjrendszerek változó társadalmi feltételekhez való alkalmazkodása;
- 8) a rugalmas munkaerőpiachoz való alkalmazkodás;
- 9) az egyes pillérek konzisztenciája;
- 10) a pénzügyileg fenntartható finanszírozás.

A tagállamok, a régiók és a civil társadalom együtt tud hozzájárulni a célok kialakításához, azonban a tagállamok, a szükséges információk birtokában maguk határoznak arról, hogy hogyan változtatják meg a rendszereiket.³⁴ A tagállamok ennek megfelelően elkezdték a nyugdíjrendszereik átalakítását, amely rendkívül bonyolult folyamatokat tükröz, tekintettel arra, hogy nem elegendő csak a nyugdíjkorhatárok emelése.³⁵ A szociális biztonsági koordináció szempontjából ez a kérdés azért lényeges, mert a tagállami eltérő nyugdíjkorhatárok közelítése, a hasonló reformok nyugdíjrendszerekre vonatkozó szabályozása a migráns munkavállalók szabad mozgását jobban elősegíti.

---

³³ Bővebben: Profeta, Paola: Effects of demographic trends on pension systems IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 15-29.o

³⁴ Bővebben: Hajdú József: Coordination of old-age pension in the European Union, IN: Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtár Edit (szerk.) Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2008. pp. 119-120.o.

³⁵ Bővebben: Karl Hinrichs: Demographic Trends and Pension Systems: Is Increasing Statutory Retirement Age the Solution? IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 47-57.o

1.2.Szubszidiaritás elve

A szubszidiaritás elve alapvető jelentőséggel bír az Európai Unió működése, az európai szintű döntéshozatal, így a szociális kérdéseket érintő döntések, így a szociális biztonsági koordináció szempontjából. Tekintettel arra, hogy a munkavállalók jogainak szociális biztonsági koordinációja esetében maga a szerződés ad felhatalmazást 42. cikkben (jelenleg az EUMSZ 48. cikk) a területen a rendes jogalkotási eljárás keretében történő intézkedések elfogadására, azonban a terület nemcsak a munkavállalók jogait érinti, szükséges egyéb felhatalmazás a jogalkotásra. A szubszidiaritás elve szerint minden döntést a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol az optimális informáltság, a döntési felelősség és a döntések hatásainak következményei a legjobban láthatóak és érvényesíthetőek. Ennek megfelelően a Közösség intézményei azokon a területeken, ahol a Közösségnek nincs kizárólagos kompetenciája, csak akkor és annyiban jogosultak fellépésre (jogalkotásra), amennyiben az elérni kívánt cél érdekében tervezett akció annak kiterjedése vagy hatása miatt közösségi szinten eredményesebben hajtható végre.³⁶

A szubszidiaritás elve csak a 80-as években került először megfogalmazásra EK-dokumentumokban.³⁷ A Maastrichti Európai Unió szerződés által bevezetett szubszidiaritás elv értelmében a tagállami jogalkotás az alapeset, tehát főszabályként a tagállamok élveznek elsőbbséget a közösségi jogalkotással szemben.³⁸ Jelenleg azonban már ezt az elvet, kiegészítve az arányosság elvével és a hatáskör átruházás elvével az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikke a következők szerint tartalmazza:

(1) Az Unió hatásköreinek elhatárolására a hatáskör-átruházás elve az irányadó. Az uniós hatáskörök gyakorlására a szubszidiaritás és az arányosság elve az irányadó.

(2) A hatáskör-átruházás elvének megfelelően az Unió kizárólag a tagállamok által a Szerződésekben ráruházott hatáskörök határain belül jár el a Szerződésekben foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében. Minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Unióra, a tagállamoknál marad.

---

³⁶ Várnay Ernő-Papp Mónika: AZ EURÓPAI UNIÓ JOGA, Második, átdolgozott kiadás, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005. 58. o.

³⁷ Kende Tamás (szerk.): Európai Közjog és politika, Osiris 1995. 132. o.

³⁸ Bővebben: Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 186-187. o.

(3) A szubszidiaritás elvének megfelelően azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az Unió szintjén jobban megvalósíthatók.

Az Unió intézményei a szubszidiaritás elvét a szubszidiaritás és az arányosság elvének alkalmazásáról szóló jegyzőkönyvben meghatározottak szerint alkalmazzák. A nemzeti parlamentek az említett jegyzőkönyvben megállapított eljárásnak megfelelően gondoskodnak a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartásáról.

(4) Az arányosság elvének megfelelően az Unió intézkedése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges.

Az Unió intézményei az arányosság elvét a szubszidiaritás és az arányosság elvének alkalmazásáról szóló jegyzőkönyvben foglaltak szerint alkalmazzák.

Az EUMSZ 352. cikke³⁹ szerint, ha a szerződés meghatározott politikák keretében az Unió fellépése bizonyul szükségesnek ahhoz, hogy a Szerződésben foglalt célkitűzés megvalósuljon, jelen esetben a személyek szabad mozgása, és a Szerződés maga nem biztosítja a hatáskört, akkor a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlament egyetértését követően egyhangúlag elfogadja a megfelelő rendelkezéseket.⁴⁰

A szubszidiaritás alkalmazásáról szóló jegyzőkönyv⁴¹ a szubszidiaritás elvének végrehajtását határozza meg, így például azt, hogy a Bizottságnak egy-egy jogalkotási aktusra vonatkozó javaslat benyújtása előtt zöld könyvet kell kidolgoznia. A zöld könyvek széles körű konzultációkat tartalmaznak, amelyek alkalmasak lehetnek annak eldöntésére, hogy a szabályozandó területen melyek a legmegfelelőbb döntési mechanizmusok, mert tartalmazzák a nemzeti és helyi intézmények, valamint a civil társadalom véleményét egy-egy jogalkotási javaslat lehetőségéről. A szociális biztonság területén is megszülettek a Bizottság által kidolgozott zöld könyvek, amelyek nyugdíj vonatkozásai bővebben kifejtésre is kerülnek.

A végrehajtáshoz kapcsolódóan a Lisszaboni Szerződés újítása, hogy a nemzeti parlamentek bekapcsolódhatnak a szubszidiaritás elvének ellenőrzésébe, így lassíthatják a jogalkotási

---

³⁹ Korábbi 308. cikk

⁴⁰ Bővebben: Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 179-180.o.

⁴¹ <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2012:326:SOM:HU:HTML> (2013. 11.27.)

aktus elfogadását. A Parlament, a Tanács és a Bizottság (attól függően, hogy hol indult az eljárás) a jogalkotási aktusok tervezeteit a nemzeti parlamentnek köteles elküldenie, és ez vonatkozik az adott jogalkotás során kialakított állásfoglalásaikra és álláspontjaikra is.⁴² A tagállamok a jogszabálytervezetek kidolgozása során kifogásolási joggal rendelkeznek, a megküldéstől számított 8 héten belül, azokat visszautalhatják a Bizottság elé (illetve megtámadhatják a Bíróság előtt), amennyiben úgy ítélik meg, hogy az nem vette figyelembe a szubszidiaritás elvét. A nemzeti parlamentek mellett a Régiók Bizottsága is részt vesz a szubszidiaritás elvének ellenőrzésében.

Ezen elvek említése a szociális biztonság területének szabályozása tekintetében alapvető jelentőséggel bír, mert mint láttuk a szerződés 42. cikke (EUMSZ 48. cikk) a koordináció nem minden területén alkalmazható felhatalmazást jelent, így szükséges a szubszidiaritás elvével összhangban, a koordinációs rendeletekben egyéb hivatkozást is említeni, amelynek jogalapja az EUMSZ 352. cikke. A koordináció egésze szempontjából egyrészt vizsgálni kell, hogy átruházott hatáskörrel van-e szó, amely a munkavállalók esetében az EUMSZ szerint így van, illetve, hogy a tagállamokkal megosztott hatáskörök keretében az európai szint a legmegfelelőbb-e a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez, illetve figyelembe kell venni, hogy a fellépés sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges szinten. Mindezen feltételek – egyéb körülményekkel együtt – erőteljesen leszűkítik az Európai Unió mozgásterét, és megakadályozzák azt, hogy egy átfogó egységes szociális biztonsági rendszere legyen a tagállamoknak, hiszen ezen a területen a leghatékonyabban csak a tagállamok tudnak szabályozni, a nemzeti belső szükségleteiknek, pénzügyi, intézményi lehetőségeiknek a tükrében.

1.3. Szabad mozgás elve

Amikor a fentiekben a szociális biztonsági koordinációra vonatkozó jogalkotás során érvényesülő szubszidiaritás elvét kellett megemlíteni, akkor ugyanolyan jelentőséggel bír a szabad mozgás elve. A szociális biztonsági koordináció rendeleteinek célja egyrészt az EUMSZ 48. cikke szerint a munkavállalók szabad mozgásának biztosítása, másrészt viszont a személyek szabad mozgásának keretébe tartoznak, és hozzá kell járulniuk az életszínvonal és az alkalmazási feltételek javításához. A Szerződés a 308. cikkben

---

⁴² Blumán László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 188.o

szereplőkön kívül a szociális biztonság területén a munkavállalóktól eltérő személyek vonatkozásában nem biztosít egyéb hatásköröket a megfelelő intézkedések meghozatalára. A személyek szabad áramlásának biztosítása tehát a fő cél a rendeletek megalkotása és alkalmazása szempontjából, tehát szükséges annak átfogó ismerete, vajon e szabadság jog mit is takar. A koordináció szorosan kapcsolódik a személyek szabad áramlásának egyre bővülő köréhez, hiszen a koordinációs rendeletek személyi hatályának bővülése is erre épül.

Az 1952-ben hatályba lépett Európai Szén és Acél Közösséget létrehozó Párizsi Szerződés – annak is a III. cím Gazdasági és Szociális rendelkezések, VIII. fejezet Fizetések és Munkaerő-áramlás – 69. cikke korlátozottan biztosította a szabad munkaerő áramlást a szerződés tagállamai között, hiszen a szabályok csak a szén- és acélipari ágazat dolgozói vonatkozásában érvényesültek⁴³. A 69. cikk (4) bekezdése felhatalmazta a tagállamokat, hogy olyan megoldásokat keressenek a szociális biztonsági megállapodások területén, amelyek nem veszélyeztetik a munkaerő-áramlást, az (5) bekezdés pedig megadta a jogot a Főhatóságnak, hogy segítse elő a tagállamok ez irányú tevékenységeit a fenti cikkek biztosítására. Ennek megfelelően 1953-ban a Főhatóság kezdeményezte egy európai egyezmény előkészítését a szén- és acéliparban dolgozó migráns munkavállalók szociális biztonságáról, amely egyezmény helyettesítheti a tagállamok között fennálló bilaterális megállapodásokat.⁴⁴

1955. június 1-2. között Messinában találkozott az ESZAK tagállamok hat külügyminisztere, amely találkozón eldöntötték, hogy az integrációt kiterjesztik a gazdaság egészére vonatkozóan, majd ezt követően 1957. március 25-én a hat tagállam képviselője alá is írta az Európai Gazdasági Közösséget megalapító Római Szerződést.⁴⁵ Az integráció irányának változásával és a gazdasági együttműködés mélyülését célzó elképzelésekkel a szociális biztonsági megállapodás tervezete is már egy szélesebb személyi körre terjedt ki, túllépve a szén- és acélipari dolgozók körét.⁴⁶ A Montánunióról szóló szerződés egyébként 2002-ben hatályát veszítette, de fontos abból a szempontból, hogy már ebben az időszakban is megjelent az a cél, hogy a szerződés által érintett gazdasági szektorba tartozó munkavállalók bizonyos

---

⁴³ Pennings, Frans, Introduction: Regulation 883/2004 – The third coordination regulation in a row, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 4.o.

⁴⁴ Rob Cornelissen: 50 Years of European social security coordination EISS Konferencia 2008. 3. o

⁴⁵ Bővebben: Roberts, Simon: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 9.o.

⁴⁶ Bővebben: Cornelissen, Rob: 50 years of European Social Security Coordination, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 11.o.

többletjogosultságokat élvezzenek annak érdekében, hogy a munkaerő-szükséglet biztosítva legyen.

1958. január 1-én lépett hatályba az Európai Atomenergia Közösséget (Euratom) alapító szerződés. Az Euratom, hasonlóan a Montánunióhoz, csak a munkavállalók speciális kategóriájára hozott rendelkezéseket: szabályozta a nukleáris piacon foglalkoztatott munkavállalók szabad mozgását.⁴⁷

Az Európai Unión belül a személyek szabad áramlásának biztosítása a Római Szerződés egyik sarokköve és szociális szempontból az elsődleges és másodlagos jogszabályok szintjén az egyik legkidolgozottabb terület. Az alapító atyák szeme előtt egy gazdasági unió létrehozása lebegett.⁴⁸ Mindenek előtt a gazdaság versenyképességének növelését kívánták elérni a Szerződésben lefektetett alapelveknek megfelelően. A versenyképesség és a gazdasági közösség egyik előfeltétele, hogy a tagállamok munkaerőpiacának résztvevőit a lehető leghatékonyabban tudják foglalkoztatni. A munkavállalók szabad mozgásának biztosítása tehát alapvető feltétele a közös munkaerőpiac létrehozatalának, a kereslet-kínálat elvének érvényesülése érdekében. A személyek szabad mozgása a közösségi jog négy fő szabadságelvének egyike, de nem emberi jogként fogalmazódik meg: csak az egyének egy behatárolt csoportját és csak a Római Szerződés alkalmazási körén belül illeti meg, azaz a gazdasági tevékenységhez kapcsolódik.⁴⁹

A szabad mozgásra vonatkozó elsődleges jogi szabályok a Római Szerződés 39-42. cikkében⁵⁰ találhatóak, felsorolva azokat a konkrét jogosultságokat, amelyek a tagállamok között mozgó munkavállalókat megilletik. A 39. cikk elemzésénél nem szabad megfeledkeznünk arról a tényről, miszerint a Római Szerződés nem egy minden embert egyaránt megillető jogot alapított, hiszen csak a tagállamok munkavállalói, önfoglalkoztatói és szolgáltató számára biztosított szabad mozgást⁵¹. A szabad mozgáshoz való jog majd csak az uniós polgárság bevezetésével teljesedik ki, biztosítva a szabad mozgás jogát a gazdaságilag inaktív személyek számára is. A szabad mozgásra vonatkozó korábbi

---

⁴⁷ Dr. Borbély Andrea-Dr. Lukács Éva: Munkavállalás és vállalkozás az Európai Unióban IN: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001. 169. o

⁴⁸ Gyulavári Tamás-Könczei György, Európai Szociális Jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2000., 86. o

⁴⁹ Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Budapest, 2000 237. o.

⁵⁰ A Lisszaboni Szerződést követő újraszámozást követően 48. cikk

⁵¹ Gyulavári Tamás-Könczei György, Európai Szociális Jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2000., 87. o

másodlagos közösségi jogi szabályok a 1612/68/EGK rendeletben voltak megtalálhatóak, de előtte a közösségi jogalkotás leginkább csak a szabad mozgás korlátainak lebontásában jelent meg. A személyek szabad mozgásának szabályaiban az első rendelkezések megjelenéséhez képest jelentős változás következett be, hiszen korábban még csak a szén- és acéliparban dolgozóikra vonatkozott, később a nukleáris piacon dolgozókkal egészült ki, majd ezt követte a munkavállalók teljes köre, mely nagyon jelentős a téma szempontjából így a későbbiekben bővebben kerül kifejtésre. A szabad mozgás joga nem a kezdetektől volt biztosított, hanem a tagállamok bizonyos átmeneti időt határoztak meg, melynek letelte után, csak 1969. január 1-jével élhettek a tagállamok munkavállalói, vállalkozói és családtagjaik a szabad mozgás jogával. A szabad mozgás gazdasági megközelítésében alapvető változás csak a Bíróság gyakorlata hatására és a politikai integráció előrehaladása következtében a 80-90-es években következett be. Erre az időszakra már egyre erőteljesebbé váltak a szociális aspektusok, és a gazdaságilag nem jelentős csoportok – pl. diákok, nyugdíjasok – szabad mozgása is hangsúlyt kaphatott⁵². A szabad mozgás jogához kapcsolódóan került sor e csoportok bevonására a szociális biztonsági koordináció hatálya alá, ezért a kibővítés főbb állomásai annál a részről bővebb kifejtésre kerülnek.

A tagállamok között a személyek szabad mozgásának biztosítása egy hosszú folyamat eredményeképpen teljessé vált ki. A folyamat a Maastrichti Szerződés 8a. cikkelyében csúcsosodott ki, amely kimondta, hogy minden EU tagállami állampolgár az Unió polgára is egyben, és az Unió polgárának alapjoga a szabad mozgás.⁵³ Az Európai Unió huszonhét (2012-re huszonnyolc) tagállamra történt kibővülése után a szabad mozgással élők száma jelentős megnőtt. Az új tagállamok belépésével a migráns munkavállalók szociális biztonságának garantálásán túl egyéb aspektusok is megjelentek, de a témám szempontjából csak az előbbivel foglalkozom. A személyek szabad mozgásán belül a szabad munkaerő-áramlás azonban nem egy korlátozhatatlan alapjog. Jó példa erre a 2004-ben újonnan csatlakozott tagállamok esetében bevezetett átmeneti korlátozások intézménye, amelynek oka az volt, hogy a hasonló fejlettségi szinten álló „régibb” tagállamok között a munkaerő-migráció viszonylag alacsony, ezzel szemben az új tagállamoknál nagyobb mértékű elvándorlás volt várható, a magasabb bérek és jobb munkafeltételek miatt.⁵⁴ Ennek alapján a tagállamok a

---

⁵² A Tanács 90/364/EGK irányelve, 90/365/EGK irányelve, illetve a 93/96/EGK irányelve

⁵³ Lukács Éva: A munkavállalók szabad mozgása, IN: Az Európai Unió szociális dimenziója, AduPrint, Budapest, 2000. 95.

⁵⁴ Bővebben: Paul Minderhoud: New patterns of migration and challenges for the future IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 152.o.

korlátozás szükségességét hangsúlyozták munkaerő-piacaik védelmében, amelyet a csatlakozási szerződésekben⁵⁵ rögzítettek is. A korlátozások azonban csak időleges jellegűek voltak, így annak ellenére, hogy például Magyarországgal és a többi 2004-ben csatlakozott közép-európai állammal, vagy a 2007-ben Romániával és Bulgáriával szemben bevezetett korlátozások ma súlyosnak, megalapozatlannak és az európai integráció alapértékeivel ellentétesnek tűnnek, pár év múlva – hasonlóképpen, mint Portugália vagy Görögország esetében – valószínűleg kevesen fognak erre az epizódra emlékezni.⁵⁶ A korlátozások indokoltsága azért is megkérdőjelezhető, mert pl. 2006-ban a 3 millió migránsból, csak 1.2 millió volt az EU-27 tagállam állampolgára.⁵⁷ A fenti korlátozások bevezetésével ellentétben a közös munkaerőpiac megteremtése és az ehhez szükséges munkaerő mobilizálás a mai napig is nagyon fontos területe az integrációnak, amit jelez az is, hogy az Európai Bizottság politikai palettáján még mindig kiemelten jelen van, támogatva olyan rendezvényekkel, mint például a 2006-as évben rendezett a Munkavállalói Mobilitás Európai Éve.

A közösségi munkavállaló és önálló vállalkozó esetén a “szabad mozgás” azt jelenti, hogy más EU vagy EGT tagállamban munkát végezhet, a diákoknak azt, hogy más tagállamban tanulhatnak, a nyugdíjasok és magukat önerőből eltartók esetén pedig, a “szabad mozgás” egyben jog a más tagállamban való letelepedésre is. E jogosultságoknak a biztosításra a közösségi jogszabályoknak garanciális szabályokat kell tartalmazni. Minden olyan intézkedés, vagy nemzeti jogszabály, amely megnehezíti a különböző kategóriához tartozó személyeket a jogosultságaik gyakorlásában (pl. a munkavállalókat a munkavállalásban, a szociális biztonsági rendszerekhez való kapcsolódásban), akadályozza a közösségi cél teljes megvalósulást.

A munkavállalók szabad mozgása esetében fontos annak meghatározása, hogy közösségi szempontból ki tekinthető munkavállalónak. A közösségi jogalkotás egy szűk alkalmazási körben, az esetjog eszközével megalkotta a munkavállaló „funkcionális”, rendkívül tág közösségi jogi fogalmát, amelyet eredetileg a szabad mozgás jogának kiterjesztésére találtak ki.⁵⁸ A munkavállaló fogalmának meghatározására a Bíróság tett kísérletet, mely szerint

---

⁵⁵ Hivatalos Lap L 236 , 23/09/2003 o. 0017 – 0930.

⁵⁶ Dr. Dux László: A migráns munkavállalók jogvédelmének multilaterális eszközei, Phd értekezés 151.o.

⁵⁷ Bővebben: Paul Minderhoud: New patterns of migration and challenges for the future IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 151.o.

⁵⁸ Gyulavári Tamás: Munkajogi alapfogalmak a közösségi jogban IN: Pécsi Munkajogi Közlemények II. évf. I. sz. 2009. április 8.o.

munkavállalásnak minősül a tényleges és hatékony gazdasági tevékenység így a részmunka⁵⁹ is, és a munkaviszony fennállását objektív kritériumok⁶⁰ szerint kell vizsgálni. Így munkaviszony az, ha egy személy bizonyos ideig szolgáltatást nyújt egy másik személy részére annak irányítása alatt, s ezért díjazásban részesül.⁶¹ A szabad mozgás jogát, mint minden szabadságjogot a Bíróság rendkívül tágan értelmezi.⁶² Mivel a 1612/68/EGK rendelet már a családtagokról is rendelkezik, ezért a munkavállaló fogalma mellett a családtag fogalma is jelentőséggel bír. A szabad mozgás jogának szempontjából a munkavállaló családtagjának minősül a munkavállaló házastársa és azok huszonegy év alatti, vagy eltartott leszármazottai, valamint a munkavállaló és házastársának eltartott felmenő ági rokonai. Itt fontos azt hangsúlyozni, hogy míg a szabad mozgáshoz való jog esetében közösségi fogalmat találunk a családtagok esetében, addig a koordináció szempontjából a családtag fogalma a különböző nemzeti jogban található. Ennek indoka abban rejlik, hogy a szociális biztonsági rendszerek feltételeinek, így a bizonyos ellátások személyi hatályának meghatározása a tagállamok hatáskörébe tartozik, így e tekintetben a családtag fogalmat akár szűkebben is alkalmazhatják, mint a Közösség.

Az Európai Unióról szóló Szerződés 3. cikk (2)-(3) bekezdése az alábbiakat mondja ki:

Az Unió egy belső határok nélküli, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló olyan térséget kínál polgárai számára, ahol a személyek szabad mozgásának biztosítása a külső határok ellenőrzésére, a menekültügyre, a bevándorlásra, valamint a bűnmegelőzésre és bűnüldözésre vonatkozó megfelelő intézkedésekkel párosul.

Az Unió egy belső piacot hoz létre. Az Unió Európa fenntartható fejlődéséért munkálkodik, amely olyan kiegyensúlyozott gazdasági növekedésen, árstabilitáson és magas versenyképességű, teljes foglalkoztatottságot és társadalmi haladást célul kitűző szociális piacgazdaságon alapul, amely a környezet minőségének magas fokú védelmével és javításával párosul. Az Unió elősegíti a tudományos és műszaki haladást.

---

⁵⁹ Judgment of the Court of 23 March 1982. - D.M. Levin v Staatssecretaris van Justitie. C-53/81 ECR (1982) 1035

⁶⁰ Judgment of the Court of 3 July 1986. - Deborah Lawrie-Blum v Land Baden-Württemberg. C-66/85 ECR (1986) 2121

⁶¹ Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Budapest, 2000 237. o.

⁶² Gyulavári Tamás-Könczei György: Európai Szociális Jog, Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 89.o.

A Maastrichti Szerződés által bevezetett uniós polgárságot⁶³ követően a tagállami állampolgárokat megilletik a Szerződések által rájuk ruházott jogok, és terhelik az azokban előírt kötelezettségek. Így az uniós polgárok többek között jogosultak a tagállamok területén szabadon mozogni és tartózkodni. A munkavállalók szabad mozgására vonatkozó konkrét és jelenleg hatályos szabályokat az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés III. rész (Az Unió belső politikái és tevékenységei) IV. cím (A személyek, a szolgáltatások, és a tőke szabad mozgása) 45-48. cikkei tartalmazzák. A Szerződés felhatalmazásán alapuló másodlagos uniós jogszabályok, a 492/2011/EU⁶⁴ rendelet a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról, amely a 1612/68/EGK⁶⁵ rendeletet és annak módosításait kodifikálta. A területhez tartozik a 2004/38/EK⁶⁶ irányelv, valamint a csatlakozási szerződések. A szabad mozgás területén nagyon fontos a Bíróság joggyakorlata is, mely az elsődleges és másodlagos jogforrásból származó tagállami állampolgárokat megillető jogosultságokat részletesen értelmezte.

A fent említett rendelet szerint a munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében, tehát az uniós polgároknak biztosítani kell az egyenlő bánásmódot. Az uniós polgároknak joguk van arra, hogy:

- 1) tényleges állásajánlatokra jelentkezzenek;
- 2) e célból a tagállamok területén szabadon mozogjanak;
- 3) munkavállalás céljából valamely tagállamban tartózkodjanak az adott tagállam állampolgárainak foglalkoztatására vonatkozó törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseknek megfelelően;
- 4) egy tagállamban történő alkalmazását követően a Bizottság által rendeletekben meghatározott feltételek mellett az adott tagállam területén maradjanak.

---

⁶³ AZ EUMSZ 20. cikke szerint uniós polgár mindenki, aki valamely tagállam állampolgára. Az uniós polgárság kiegészíti és nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot.

⁶⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 492/2011/EU rendelete (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról EGT-vonatkozású szöveg HL L 141., 2011.5.27., 1—12. o.

⁶⁵ A Tanács 1612/68/EGK rendelete (1968. október 15.) a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról HL L 257., 1968.10.19., 2—12. o.

⁶⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről EGT vonatkozású szöveg. HL L 158., 2004.4.30., 77—123. o.

A Szerződés felhatalmazást ad az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, hogy rendes jogalkotási eljárás keretében és a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően irányelvek vagy rendeletek formájában hozzák meg azokat az intézkedéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a munkavállalók szabad mozgása ténylegesen megvalósuljon. Így különös gondot fordít a Bizottság a nemzeti foglalkoztatási szolgálatok közötti szoros együttműködésre, szabad álláshelyeket tartalmazó adatbázis működtetésére stb.⁶⁷ Az Európai Közösségek Bírósága megállapította a 39. (ex. 48.)⁶⁸ cikkel kapcsolatban, hogy rendelkezései közvetlen hatállyal bírnak, tehát a magánszemélyek közvetlenül fordulhatnak a tagállami bíróságokhoz a cikkben garantált jogok megsértése esetén.⁶⁹ A tagállamok – fő szabályként – kötelesek biztosítani a munkavállalás szabadságát, ez alól azonban kivételt képeznek azok az esetek, amikor az állam érdekei felülírják az integrációs célkitűzéseket.⁷⁰ A szabad mozgás és munkavállalás joga tehát nem egy korlátozhatatlan alapjog, mivel például nem vonatkoznak a közszolgálatban történő foglalkoztatásra, illetve figyelembe kell venni bizonyos korlátozásokat a közrend, közbiztonság és közegészségügyi okokból, mely utóbbiak részletes szabályait szintén a másodlagos joganyagban találjuk meg.⁷¹ A tagállamok ennek megfelelően korlátozhatják az uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát, állampolgárságra tekintet nélkül, közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból, de az irányelv szigorúan kimondja, hogy ezek az okok nem szolgálhatnak gazdasági célokat. Feltételként szabja az arányosság elvét, és azt, hogy a közrendi és közbiztonsági okok kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán alapulhatnak, amelynek valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt kell, hogy jelentsen a társadalom valamely alapvető érdekére. A közigazgatási korlátozásokkal csak azokat a munkahelyeket érinti, amelyek betöltése közvetlenül vagy közvetve a közhatalom gyakorlásával és azzal a kötelezettséggel jár, hogy a munkavállalónak az állam általános érdekeinek védelmében kell eljárnia. E kritériumoknak a teljesülését eseti alapon kell elbírálni, tekintetbe véve az adott munkakörbe tartozó feladatokat és az azzal járó kötelezettségeket.

---

⁶⁷ Ilyen például az EURES rendszer működtetése, melyről bővebb információ a www.eures.europa.eu

⁶⁸ Jelenleg 45. cikk

⁶⁹ Dr. Borbély Andrea-Dr. Lukács Éva: Munkavállalás és vállalkozás az Európai Unióban IN: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001. 175. o.

⁷⁰ Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÓV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 174. o.

⁷¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a közösségi rendeleteknek biztosítaniuk kell a szabad munkaerő-áramlást, és meg kell óvni a migráns munkavállalókat azoktól a hátrányoktól, amelyek abból fakadnak, hogy csak az egyik tagállam jogait élvezhetik. A szociális biztonságra vonatkozó nemzeti jogszabályok, természetükből fakadóan csak a nemzeti jog alapján szerzett jogosító időszakokat vehetik figyelembe ellátásaik nyújtása során, ezért a migráns munkavállalók mindenképpen hátrányosabb helyzetbe kerülnek azoknál a munkavállalóknál, akik csak egy tagállam jogának a hatálya alá tartoztak. E területi elv alkalmazásának ellensúlyozását célozzák tehát a koordinációs rendeletek, amelyek biztosítják a migráns személyeknek a megszerzett jogosultságaik fenntartását, ezáltal biztosítva a szabad mozgáshoz való jogot. Ennek megfelelően a rendeletek azon szabályait, amelyek nem szolgálják a Szerződés 39-42. cikkének elérését, érvénytelennek kell tekinteni. Számos jogesetben nyilvánította ki e véleményét a Bíróság. Az egyik legfontosabb ilyen vélemény az ún. Petroni alapelv⁷² megfogalmazása, amely lényegét tekintve azt jelenti ki, hogy a koordinációs szabályok nem eredményezhetnek a kedvezményezett számára annál kedvezőtlenebb helyzetet, mint ami a nemzeti jogszabályok egyszerű alkalmazásából fakadna. Ezt az elvet leginkább azoknál a halmozási szabályoknál alkalmazzák, amelyek a nyugdíjak és a családtámogatási ellátások összehangolására vonatkoznak. A koordináció célja, a munkaerő szabad áramlásának biztosítása a legelső rendeletek megalkotását követő több mint ötven év során nem változott meg, a jelenleg hatályban lévő koordinációs rendeletek célja is változatlan.

1.4. Egyenlő bánásmód

A szociális biztonsági koordinációs rendelkezéseket abban az esetben kell alkalmazni a tagállami intézményeknek, ha valamilyen határon átnyúló elem jelenik meg az eljárásaikban, az adott tagállam állampolgárságától eltérő állampolgárok, másik tagállami jogviszonyok érintettek. Nagyon fontos tehát annak közösségi szintű biztosítása, hogy ezen esetek is ugyanolyan feltételek mellett kerüljenek elbírálásra, mint a tisztán nemzeti jog szerint elbírált ügyek. A Közösség több alkalommal is deklarálta, hogy a jogállamiság elvén nyugszik, ezért

---

⁷² A Bíróság 1975. október 21-i ítélete. Teresa és Silvana Petroni kontra Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS), Bruxelles. 24-75. sz. ügy Határozatok Tára 1975 oldal 01149

megállapíthatjuk, hogy az általános jogelvek érvényesülést követelnek.⁷³ Mivel az általános jogelvek a közösségi intézményekre, mint a másodlagos jog alkotóira is vonatkoznak, ezért e jogelvek is a közösségi jog részei, így a Bíróság gyakran hivatkozik az egyenlő bánásmód, és a diszkrimináció tilalmának az elvére az intézmények és a tagállamok jogi aktusai kapcsán.⁷⁴ A munkavállalók szabad áramlásának alapelve az állampolgárságon alapuló egyenlő bánásmód, másik megközelítése szerint a diszkrimináció – megkülönböztetés – tilalma elv.⁷⁵ Az egyenlő bánásmód követelménye azonban nemcsak a személyek mozgása területén érvényesülő elv, hanem az Szerződés egészére irányadó, amit az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 16. cikke az alábbiak szerint határoz meg:

Szerződések alkalmazási körében és az azokban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetés.

A személyek szabad áramlásához kapcsolódóan az EUMSZ 45. cikkében is megerősítést kapott, hogy tilos az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a bérezés, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében. Nemcsak a szerződés tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, hanem a másodlagos jogforrások⁷⁶ is, amelyek az egyenlő bánásmód biztosítása érdekében további követelményeket fektetnek le, mint például a lakhatás elősegítése, az adózási szabályok, a képzésekhez vagy a munkaügyi szervezetek által nyújtott szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében.

A diszkrimináció tilalmát tehát tartalmazza maga a Szerződés is általános jelleggel és adott területnek megfelelő speciális szabályozással, valamint megjelenik a másodlagos jogforrások között is.⁷⁷ Az Európai Bíróság több ítéletében is hangsúlyozta, hogy a Szerződés 12. cikkében⁷⁸ megjelenő, az állampolgársági alapon történő diszkriminációt tiltó

---

⁷³ Várnay Ernő-Papp Mónika: AZ EURÓPAI UNIÓ JOGA, Második, átdolgozott kiadás, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005. 224. o.

⁷⁴ A jogesetek bővebben ismertetésre kerülnek.

⁷⁵ Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 69. o.

⁷⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 492/2011/EU RENDELETE (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról

⁷⁷ Bővebben: Maija Sakslin: Can the Principles of the Nordic Conventions on Social Protection Contribute to the Modernisation and Simplification of Regulation (EEC) No. 1408/71? IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 218.o.

⁷⁸ Jelenleg az EUMSZ 16. cikke

jogszabályhelyet önállóan csak abban az esetben használja, ha nincsen olyan speciális jogi alap, amely a diszkriminációt tiltja.⁷⁹ Az állampolgársági alapon történő megkülönböztetés egyrésztől megjelenhet direkt módon, de vannak esetek, amikor nem közvetlenül, hanem csak közvetett módon, az eredmény tekintetében áll elő a különbségtétel. Ezért, mint ahogy korábban a 1612/68/EGK rendelet 3. cikke is, a 492/2011/EU rendelet 3. cikke megfogalmazza mind a közvetlen, mind, pedig a közvetett diszkrimináció tilalmát. Ennek értelmében, egy tagállam törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezései, illetve közigazgatási gyakorlata nem alkalmazható, ha korlátozza az állásajánlatokat és az állásra benyújtott pályázatokat, vagy a külföldi állampolgárok jogát arra, hogy munkát vállaljanak és végezzenek, illetve ha olyan feltételeket szab, amelyeket a saját állampolgárok vonatkozásában nem kell alkalmazni (közvetlen diszkrimináció). Tilos továbbá az olyan rendelkezés, amely annak ellenére, hogy állampolgárságtól függetlenül alkalmazandó, kizárólagos vagy fő célja, illetve hatása a többi tagállam állampolgárainak távoltartása a betölthető munkahelytől. A rejtett diszkrimináció megítélésében az Európai Bíróság szintén jelentős segítséget nyújtott, például az Ugliola⁸⁰, vagy Pillar Allué és mások⁸¹ esetben.

Az egyenlő bánásmód követelménye tehát áthatja az Európai Unió működésének minden területét, így a foglalkoztatáshoz kapcsolódóan a társadalombiztosítási ellátások esetében is alkalmazandó, amely terjedelmét tekintve igen nagy ezért azt részletesen külön fejezetben vizsgálom meg, ismertetve a vonatkozó bírósági joggyakorlatot is.

1.5. A szociális biztonsági koordináció definíciója és feladata

1.1.5. Szociális védelem, szociális biztonság

A szociális biztonság minimális standardját az ILO 102. számú egyezménye tartalmazza, amely meghatározza a kilenc szociális biztonsági kockázatot, melyeket az aláíró államok

---

⁷⁹ Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 75. o.

⁸⁰ Judgment of the Court of 15 October 1969. Württembergische Milchverwertung-Südmilch AG v Salvatore Ugliola. Case 15-69. European Court Reports 1969 Page 00363

⁸¹ Judgment of the Court of 2 August 1993. Pilar Allué and Carmel Mary Coonan and others v Università degli studi di Venezia and Università degli studi di Parma. Joined cases: C-259/91, C-331/91 és C-332/91, ECR (1993) 4309

szociális biztonsági rendszereinek le kell fedniük.⁸² Ezek: 1. az egészségügyi ellátás, 2. a táppénz, 3. az anyasági ellátás, 4. foglalkozási megbetegedések esetén, 5. rokkantsági ellátások, 6. a hátramaradottak ellátásai, 7. az öregségi ellátások, 8. a munkanélküliségi ellátások, 9. a családi ellátások. Mára néhány eleme idejét múlta, míg napjaink legújabb kockázatai nem lelhetők fel benne⁸³. Mielőtt a szociális biztonsági koordináció fogalmát tisztáznám, szükséges magának a szociális biztonság fogalmának a tisztázása is, hiszen, míg hazánkban leginkább a társadalombiztosítás fogalmát használjuk, az angolszász országokban, illetve Nyugat-Európában az ún. „social security”, „social protection” szókapcsolatok használatosak, amelyek bővebb területet fednek le, mint a társadalombiztosítás. A közösségi jog esetében a szociális biztonság tárgyköréhez tartoznak a társadalombiztosítási ellátások, melyek kötelezően fizetendő járulékon alapulnak, illetve ide tartoznak még az állami ellátások, amelyek a költségvetésből finanszírozottak, és általában meghatározott objektív helyzetekhez kapcsolódnak és alanyi jogon járnak. A szociális jogalkotás és szociális biztonsági rendszerek kialakulása szoros értelemben véve az újkor szülötte, de az újkort megelőzően is léteztek szociális problémák, amelyekre választ kellett találni az adott államnak, mégpedig a társadalom reprodukciója érdekében is, tehát már az ókori görög és római korban is létezett ezzel kapcsolatos szabályozás.⁸⁴ A kérdéskört érdemes megközelíteni a társadalombiztosítás célján keresztül. A társadalombiztosítás célja tehát az, hogy az egyéneknek és családoknak biztonságérzetet adjon a tekintetben, hogy életszínvonaluk és életminőségük – a lehető legnagyobb mértékben – védelmet kap tetszőleges társadalmi vagy gazdasági események káros hatásával szemben.⁸⁵ Míg szorosabb értelemben a társadalombiztosítás a járulékfizetésen alapuló ellátásokat foglalja magában addig a szociális biztonság ezen túlmutató, magában foglalja a klasszikus értelemben vett társadalombiztosítást és a szociális segélyezést is. A Közösségre jellemző szociális biztonsági rendszer ugyanis a biztosítási alapú társadalombiztosítási ellátások mellett szolidaritási alapú és személyes hozzájáruláshoz nem kötött társadalmi támogatási ellátásokat is nyújt.⁸⁶ A szociális védelem koncepciója, ahogyan a Bizottság használja, a szociális biztonság széles értelmezését jelenti,

---

⁸² Bővebben: Pennings, Frans – Schulte, Bernd: *Between Soft and Hard Law – The Impact of International Social Security Standards on National Security Law*, Kluwe Law International, Netherlands, 2006. 7-8.o

⁸³ Bővebben: Frans Pennings – Bernd Schulte: *Between Soft and Hard Law – The Impact of International Social Security Standards on National Security Law*, Kluwe Law International, Netherlands, 2006. 7-10.o., és Maria Korda – Frans Pennings: *The Legal Character of International Social Security Standards IN: European Journal of Social Security*, Volume 10 (2008) No. 2. 131-156.

⁸⁴ Bővebben: Molnár Margit: *Az Európai Közösség szociális jogalkotása*, JPTE TK Kiadói Iroda, 1996. 5-13.o.

⁸⁵ Molnár Margit: *Az Európai Közösség szociális jogalkotása*, JPTE TK Kiadói Iroda, 1996. 6.o.

⁸⁶ Molnár Margit: *Az Európai Közösség szociális jogalkotása*, JPTE TK Kiadói Iroda, 1996. 15. o.

amelynek részei a társadalombiztosítás és a szociális támogatási rendszerek is.⁸⁷ Ez természetesen bővebb annál a körnél, amit a fentebb ismertetett ILO egyezmény lefed, mert ide tartoznak olyan ellátások, amelyek például az idősök gondozására, vagy a családok megsegítésére vonatkoznak, ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy továbbra is a meghatározó részét a társadalombiztosítás körébe tartozó ellátások képezik. A társadalombiztosítás az az intézmény, amelyben az állam a társadalom meghatározott rétegéhez tartozó tagjait arra kötelezi, hogy mindaddig, amíg képesek önmagukról saját munkájukkal gondoskodni, képezzenek tartalékokat, úgy, hogy az általuk megtermelt javak egy részét (hozzájárulások formájában) fizessék be egy központi alapba, melynek fejében e forrásokból betegségük, munkaképtelenségük idején, valamint a kockázatok előre meghatározott egyéb eseteiben jogosultak lesznek (ugyancsak előre rögzített módon megállapított mértékű) ellátásokat igénybe venni.⁸⁸ A jogrendszerek, illetve a társadalmak fejlődésével a társadalombiztosítás, illetve a szociális biztonság egyre nagyobb szerepet kap. Minél fejlettebb egy társadalom, annál szélesebb spektrumon mozognak az ellátások fajtái, annál több kockázat ellen nyújtanak védelmet. Az ún. második generációs emberi jogokat, s ezen belül a szociális biztonságához való jogot számos nemzetközi egyezmény deklarálja és megvalósulásuk kérdéseivel több nemzetközi szervezet foglalkozik.⁸⁹

A szociális biztonsági rendszer azt jelenti, hogy az állam bizonyos, jól meghatározott szociális kockázatok bekövetkezése esetére védelmet biztosít a jogrendszer hatálya alá tartozóknak; azaz a betegség, anyaság, gyermeknevelés, foglalkozási megbetegedés, munkahelyi baleset, rokkantság, öregség, munkanélküliség, hátramaradottak védelme, haláleset bekövetkezésének kockázatára ellátásokat nyújt.⁹⁰ A szociális ellátások körébe tartozónak tekinthetjük a társadalom tagjai között kialakuló összes olyan viszonyt, intézményt, amelyeknek az az alapvető rendeltetése, hogy az emberek által megtermelt anyagi javak egy részének összegyűjtésével alapot képezzenek arra, hogy e forrásból támogatást adhassanak mindazoknak a személyeknek, akik (önhibájukon kívüli okból) nem tudnak saját megélhetésükről gondoskodni (reprodukciós zavarral küzdenek), vagy akik

---

⁸⁷ Hajdú József: Szociális biztonság és szociális védelem IN:Az Európai Unió szociális dimenziója Budapest, 2000, SzCsM, 117. o.

⁸⁸ Czucz Ottó: Társadalombiztosítás a változó világban, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1989.107-108. o.

⁸⁹ Molnár Margit: Az Európai Közösség szociális jogalkotása, JPTE TK Kiadói Iroda, 1996. 14. o.

⁹⁰ Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 231. o.

a társadalom fennmaradása érdekében a társadalom által elismert többletterheket vállalnak magukra.⁹¹

A koordináció szempontjából azért fontos tisztázni a szociális biztonsági rendszerek fogalmát, hiszen csak a rendeletek tárgyi hatálya alá tartozó ellátások esetében kell a rendelet által előírt speciális szabályokat alkalmazni. Mivel a tagállamokban eltérő modellekre⁹² épülő rendszereket találunk, sokszor gondot okoz a tárgyi hatály kérdése a rendeletek alkalmazása kapcsán. Szociális biztonságról akkor beszélünk, ha az állam különböző ellátásokkal biztosítja a tisztességes, emberhez méltó megélhetés feltételeit azok számára is, akik ezeket a feltételeket részben vagy egészben nem képesek saját erejükből megteremteni.⁹³ A különböző ellátásokat a jogszabályban meghatározott módon nyújtják a tagállami intézmények. E jogszabályok és intézmények összefüggő rendszerét nevezzük a tagállamok szociális biztonsági rendszereinek, amelyek tekintetében a közösségi jogi normáknak érvényesülnie kell. A tagállamok általában társadalombiztosítási ellátásokat, amelyek járulékfizetéshez kötöttek, állami ellátásokat, amelyek valamilyen esemény bekövetkezése esetén alanyi jogon járnak, és szociális támogatásokat, segélyeket nyújtanak.⁹⁴ A koordináció tárgyi hatálya alá általában a társadalombiztosítási ellátások, és állami ellátások tartoznak, de mivel az ellátások meghatározása a nemzeti jogban meghatározott, nem minden esetben tisztázott azok hovatartozása. Abban azonban maga a szociális biztonsági koordinációt szabályozó rendelet segítséget nyújt, hogy meghatározza, hogy mely kockázatok esetén nyújtott ellátások tartoznak a közösségi jog szerint a szociális biztonsági rendszerek hatálya alá, melyek pontosabb értelmezésében a Bíróság jogértelmezése ad segítséget. Ilyen tipikus eset a különleges nem járulékalapú ellátások rendeletben történt szabályozása, amely nem a társadalombiztosítás, vagy állami ellátás körébe tartozónak tekinthető, amely téma részletes kifejtése a rendelet tárgyi hatályának vizsgálatakor kap szerepet.

---

⁹¹ Czucz Ottó: Társadalombiztosítás a változó világban, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1989. 59. o.

⁹² Angolszász, vagy skandináv, bismarcki, vagy ezek keverékei

⁹³ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 85.o.

⁹⁴ Bővebben: Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 85-86.o.

1.1.6. Szociális biztonsági koordináció

Amikor a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról beszélünk, abban a helyzetben vagyunk, mint láttuk, hogy sem a szociális biztonság, sem a koordináció fogalmát a Szerződésből, mint elsődleges jogforrásból, illetve a másodlagos jogforrásokból, tehát a rendeletekből sem tudjuk levezetni. Az Európai Bíróság sem határozta meg ítéleteiben egyértelműen a koordináció fogalmát, inkább csak abból a megközelítésből érintette, hogy mi a koordináció célja, illetve, hogy a szociális biztonsági rendszerek tekintetében a tagállamok hatáskörébe tartozik az ellátások feltételrendszerének meghatározása, illetve, hogy a koordináció semmi esetre sem jelent harmonizációt.⁹⁵ A jogesetekben a Bíróság a koordináció céljaként a Szerződés korábbi számozás szerinti 42. cikkét jelölte meg, tehát, hogy a koordinációs szabályoknak minden esetben a munkavállalók szabad mozgását kell elősegíteniük, így a Bíróság csak arra mutatott rá, hogy a Rendelet a Szerződés (akkori) 51. cikkén alapulnak, és a koordinációt biztosítják. A Bíróság egy 1960-ban hozott ítéletében⁹⁶ azt hangsúlyozta, hogy *„a szociális biztonság területét szabályozó Rendeletnek a jogi alapjuk, keretük és határuk a Szerződés 48-51 cikkei, amelyek a szabad munkaerő-áramlást biztosítják.”*⁹⁷ Így a Bíróság is a koordináció célja felől közelíti a kérdést. A koordináció célja, hogy kiigazítsa a területi elv hatásait a migráns munkavállalók és családtagjaik esetében.⁹⁸ A koordináció fogalmának meghatározáshoz segítségül hívtam Frans Pennings definícióját is, amely a következőképpen hangzik: Koordinációs szabályok azok a szabályok, amelyek a nemzetközi kérdések esetében felmerülő szociális biztonsági rendszereket igazítják egymáshoz, (illetve azokat a nemzetközi jogszabályokhoz) azzal a céllal, hogy megőrizték a migránsok szociális biztonsági jogait.⁹⁹ E definíció tehát nemcsak a nemzeti jogra utal, hanem tartalmazza a nemzetközi jogra való utalást is, hiszen a koordinációs szabályoknak tekintettel kell lenniük a kétoldalú egyezményekre és az ILO megállapodásokra is, amelyek érinthetik a migránsok szociális biztonsági jogait. A szociális biztonsági koordináció

---

⁹⁵ Danny Pieters: Towards a Radical Simplification of Social Security Co-ordination IN: P. Schoukens (ed.) Prospects of Social Security Coordination, Leuven, Uitgeverij Acco 1997. 186.o.

⁹⁶ Judgment of the Court of 15 July 1964. J.G. van der Veen, widow of J. Kalsbeek v Bestuur der Sociale Verzekeringsbank and nine other cases C-100/63, ECR 565

⁹⁷ Rob Cornelissen: 50 Years of European social security coordination EISS Konferencia 2008. 6. o

⁹⁸ Bővebben: Rob Cornelissen: The principle of Territoriality and the Community Regulations on Social Security (Regulations 1408/71 and 574/72) IN: Common Market Law Review 33. 439-471.

⁹⁹ Frans Pennings: European Social Security Law, 2010 Intersentia Antwerp – Oxford - Portland 6. o

jogszabályai fontos részét képezik az Európai Unió jogának, mert így Európa egy egységes „szociális térré” válhat.¹⁰⁰

A koordinációtól el kell határolni a harmonizációt, hiszen, mint már erről többször is szó volt, az Európai Unióban a szociális biztonság feltételeit meghatározó szabályozás tagállami hatáskörben van. A harmonizáció definíciója pedig, a következőképpen adható meg: Harmonizációs szabályok azok a nemzetközi szabályok, amelyek arra készítetik az államokat, amelyeknek erre kötelezettségük, vagy joguk van, hogy ezek az államok igazítsák nemzeti jogszabályaikat a harmonizációs szabályokban meghatározott elvárásokhoz.¹⁰¹ Harmonizáció esetén tehát a tagállami jogalkotókra hárul annak a feladata, hogy a nemzeti jogszabályokat a harmonizációs joganyaghoz igazítsa, míg a koordináció esetében a nemzeti jogszabályok „érintetlenek” maradnak, így a különböző ellátások, különböző feltételrendszerek a tagállami jogrendszerekben a továbbiakban is fennmaradnak. A Bíróság jogeseteiben nyert hangsúlyozást az is, hogy a tagállamok nemzeti jogszabályainak meghatározásának a szabadsága semmi esetre sem kérdőjelezhető meg.¹⁰² A tagállamoknak továbbra is megmaradt a hatáskörük a szociális biztonsági rendszerek alapelveinek meghatározására.¹⁰³ A tagállam joga meghatározni, hogy a nemzeti jog szerint ki minősül biztosítottnak, milyen ellátást nyújt, milyen feltételekkel és ezért milyen összegű járulékot kell befizetni stb. A harmonizáció hiányának legfontosabb két tényezője, hogy az egyes tagállamokban jelentős eltéréseket mutató életszínvonalbeli különbségek vannak, valamint az egyes tagállami szociális ellátórendszerei strukturálisan különböznek egymástól.¹⁰⁴ A harmonizáció elutasítása ellenére megfigyelhető volt a közösségi szinten meghatározott szociális célok, politikák összehangolása.¹⁰⁵ Ilyen tekintetben ezen a területen ún. spontán harmonizációról beszélhetünk, ahol a tagállamok a szociális biztonsági területen alkotott

---

¹⁰⁰ Eberhard Eichenhofer: Application of the coordination regulation in the context of decentralisation and regionalisation in matters of social security IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 90.o.

¹⁰¹ Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2003. 7.o.

¹⁰² Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2.17. o

¹⁰³ Hans-Joachim Reinhard: Towards a European Pension Policy? The possible impact of the European Commission's Green Paper „Towards adequate, sustainable and safe European pension systems on national pension strategies, European Journal of Social Security, Volume 12 (2010). No. 3. 201.o

¹⁰⁴ Dr. Hajdú József-dr. Lukács Éva, Népeségmozgások és szociális védelem az Európai Unióban, IN dr. Lukács Éva – dr. Király Miklós (szerk.) Migráció és Európai Unió, AduPrint, Budapest 2001. 272. o.

¹⁰⁵ Hajdú József: Szociális biztonság és szociális védelem IN:Az Európai Unió szociális dimenziója Budapest, 2000, SzCsM, 111. o.

jogszabályok esetében célként a közösségi elvárásként megjelenő élet- és munkakörülmények javítását és így a szociális biztonsági rendszereik közelítését tartják szem előtt.

A koordinációs szabályozásnak azt az utat kell megtalálnia, hogy hogyan lehet elkerülni a migráns személyeket érintő negatív hatásokat, illetve, hogy a tagállamok különböző rendszerei hogyan egyeztethetőek össze egymással a migráns személyek ellátásainak biztosítása érdekében. A nemzeti eltéréseket eredményező jogdogmatikai és jogtechnikai sajátosságok azok a fő problémák, amelyeket a tagállamok felett álló közösségi jogalkotásoknak – a nemzeti előírások összehangolása, koordinálása útján – meg kell oldania.¹⁰⁶ A migráns munkavállalónak és családtagjának tehát, minden esetben biztosítani kell a szociális biztonsági ellátást úgy, hogy a tagállam mindig csak a saját nemzeti jogszabályait alkalmazza, de figyelembe veszi a másik tagállamban szerzett jogosultságokat is, így biztosítva a szabad munkaerő-áramlás feltételeit. Véleményem szerint a koordináció célja tehát egyértelmű, és ennek megfelelően annak szükségessége sem kérdőjelezhető meg. A szabad mozgás akadályainak lebontása, így a migránsok ellátásainak biztosítása a közös munkaerőpiac egyik elengedhetetlen feltétele, melyet minden tagállamnak figyelembe kell vennie a szociális biztonság területének szabályozásakor. Ha nem lenne koordinációs szabályozás, akkor előfordulhatnának olyan esetek, hogy munkavállalók és családtagjaik egészségügyi, munkanélküli vagy egyéb társadalombiztosítási ellátás nélkül maradnának, mert nem teljesítenek minden nemzeti jogszabályban lefektetett feltételt, de olyan esetek is előállhatnának, hogy a munkavállalók több tagállamban lennének járulékfizetésre kötelezettek és így ellátásra jogosultak, vagy egyikben sem tudnának az ellátásokhoz hozzáférni.

A szociális biztonsági rendszerek koordinációja tehát a tagállamok eltérő jogszabályi háttéréből adódó és a gyakorlatban tényleges hátrányt előidéző akadályok elhárítását szolgálja.¹⁰⁷ Tág értelemben véve a szociális biztonsági rendszerek koordinációjának három fajta nemzetközi szabályozása létezik:

- 1) bilaterális egyezmények,
- 2) multilaterális egyezmények, és

---

¹⁰⁶ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 87.o.

¹⁰⁷ Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Társadalombiztosítási alapismeretek Patrocinium Kiadó, Budapest 2012. 44. o.

3) szupranacionális jog.¹⁰⁸

Mivel a bilaterális egyezmények két állam között létrejött egybehangzó jogi hatásokat kiváltó megállapodások, nem jöhetnek szóba a közösségi koordináció szemszögéből, hiszen itt immáron huszonnyolc tagállam szociális biztonsági rendszerét kell összehangolni. A bilaterális egyezmények megalkotásának elősegítésére az Európa Tanács elkészített egy mintaegyezményt, mely a szerződéskötés folyamatát elősegíti. A közösségi szociális biztonsági koordináció szabályai szintén tartalmazzák a mintaegyezmény lényeges elemeit, úgymint a négy legfontosabb alapelvet:

- 1) az egyenlő bánásmód elvét,
- 2) az alkalmazandó jog meghatározásának az elvét,
- 3) a szerzett jogok védelmét,
- 4) az ellátások exportálhatóságának elvét.

A multilaterális (többoldalú) koordinációs egyezményeket általában nemzetközi szervezetek alkotják meg.¹⁰⁹ Ilyen egyezmény kidolgozása az ILO¹¹⁰, és a fent említett Európa Tanács. A multilaterális egyezmények alkalmasak a több tagállam szociális biztonsági rendszereinek koordinálására, azonban a résztvevő tagállamok ratifikálási kötelezettsége miatt közösségi szinten szintén nem működőképes. Véleményem szerint a szupranacionális szinten megalkotott, a normaalkotási folyamat miatt a tagállami érdekeket is figyelembe vevő, ratifikációs folyamat nélküli koordinációs rendelet a legalkalmasabb az Európai Unió szociális biztonsági rendszereinek a koordinálására, még abban az esetben is, ha a jogalkotási folyamat rendkívül nehézkes és a rendelet mellé elengedhetetlen az Európai Bíróság jogértelmező tevékenysége. Abban az esetben, ha az egyezmény elfogadásához a tagállamok legfelesőbb jogalkotótól származó ratifikációs kötelezettség párosulna, nem lennének a tagállamokra nézve kötelezőek, amennyiben a ratifikáció elmaradna, illetve a magához az egyezményhez történő csatlakozás is csak lehetőség lenne a tagállamok számára, nem pedig, kötelezettség, így a személyek szabad mozgása, mint cél nem valósulna meg.

---

¹⁰⁸ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 16.o

¹⁰⁹ Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Társadalombiztosítási alapismeretek Patrocinium Kiadó, Budapest 2012. 46.o.

¹¹⁰ International Labour Organization, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet

1.6. A jogalkotási folyamat változása a szociális biztonsági koordináció területén

A közösségi szintű jogalkotási folyamat változása nagyon fontos a téma szempontjából, mert a lentebb bemutatásra kerülő szociális biztonság területét szabályozó rendeletek megalkotása eltérő folyamat eredményeit tükrözik. A jogszabályoknak, a jogi irányításnak és a jogalkalmazásnak egy meglehetősen bonyolult rendszere alakult ki a szervezetben, mely jelentősen befolyásolja a tagállamok jogának működését¹¹¹. A tagállamok a Szerződés aláírásakor nem mondtak le teljes egészében a szuverenitásukról, így a jogalkotási eljárások kezdetekben a Tanács (mivel a Tanács a tagállamok képviselőiből áll, közvetetten a tagállamok) egyhangú döntése mellett működhetett csak, megadva a tagállamoknak azt a lehetőséget, hogy amennyiben a tervezettel nem értenek egyet, lehetőségük legyen annak elfogadását megakadályozni. A Tanács a döntését minden esetben a Bizottság kezdeményezésére hozta. Az integráció bővülésével, ahol már huszonöt, vagy huszonnyolc tagállam vesz részt a normaalkotásban, természetesen ez a jogalkotási folyamat nem volt tartható, ezért azok módosítása vált szükségessé. Az Egységes Európai Okmány változtatott először a jogalkotás folyamatán, bizonyos területeken megadva a lehetőséget a minősített többségi döntésekre és növelte a Parlamentnek a jogalkotásban betöltött szerepét az ún. kooperációs eljárás keretében, de a szociális biztonsági koordináció rendeletei tekintetében azonban maradt a Tanács egyhangú döntési kötelezettsége¹¹². A szociális biztonság az EU jogalkotási és tanácskozási folyamatában mindig a legérzékenyebb terület, tekintettel arra, hogy a tagállamok, többek között, tartanak annak költségvonzataitól¹¹³. A szociális biztonsági rendszerek színvonala tagállamonként eltérő, ezért a magasabb szintet elérő tagállamok nyilvánvalóan nem hajlandóak az elért eredményeikről lemondani, a gazdaságilag kevésbé fejlett országok pedig, nem biztos, hogy finanszírozni tudják a magasabb szintű ellátásokat. Emiatt ezen a területen minden tagállam ragaszkodott a korábbi jogalkotási eljáráshoz, tehát az egyhangúsághoz, amely kevesebb tagállamot számláló közösség estében még működőképes volt.

A Maastrichti Szerződés szintén változtatott a közösségi döntéshozatali eljáráson, bővítve a Parlament hatáskörét, szélesítve a közösségi hatásköröket, de a szociális biztonsági

---

¹¹¹ Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 27. o

¹¹² Bővebben: Gyulavári Tamás: Az Európai Unió szociális dimenziójának története IN: Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000. 26-29.o.

¹¹³ Frans Pennings European Social Security Law, 2010 Intersentia Antwerp – Oxford - Portland 13. o.

koordináció szempontjából szintén nem jelentős. Az Európai Unióról szóló Szerződés (Lisszaboni Szerződés előtti 203. cikk) által szabályozott jogalkotási folyamatban a nemzeti kormányoknak nagyon nagy szerep jutott, mert a jogalkotás nem az Európai Parlament kezében volt, hanem inkább a Tanácsban, amely szerv viszont a nemzeti kormányok képviselőiből áll.¹¹⁴ A Tanács viszont csak a Bizottság javaslatára dönt jogalkotási kérdésekben. A Tanács döntéséhez egyhangúságot kellett elérni, amely az egyre bővülő tagállami létszám mellett problémát okozott. A jogalkotás folyamatában tehát a kezdetekben ezen a területen a Parlament egyáltalán nem vett részt.

Ezt követően az Amszterdami Szerződés hozott lényegesebb változást a szociális biztonság területét érintő Szerződés 251. cikkében meghatározott jogalkotási folyamatba, mert a számozás változását követően a Szerződés felhatalmazása a korábbi 51. cikkről a 42. lett és a döntési mechanizmusba bekerült a Parlament, az együttdöntési eljárásnak megfelelően. Fontos azonban megjegyezni, hogy csak a szociális biztonsági koordináció tagállami munkavállalókat érintő rendelkezéseire kellett a Parlament együttdöntése, olyan kérdésekben, amely például a harmadik országbeli állampolgárok jogi helyzetét érintette, a Tanács maradt a döntéshozó, még hozzá egyhangúságot követelve. Hangsúlyoznunk kell, hogy ugyan a Nizzai Szerződés az uniós polgársággal összefüggésben kimondta, hogy a szabad mozgással kapcsolatos területeken a Tanács minősített többséggel fogadhat el jogszabályokat, ez azonban nem vonatkozik a szociális biztonságra és a szociális védelemre.¹¹⁵ A 2009. december 1-én hatályba lépett Lisszaboni Szerződés hozott lényeges változásokat a jogalkotási eljárásban, mert növeli azoknak a szakpolitikai területeknek a számát, melyek esetében az uniós jogszabályokat közösen kell elfogadnia a közvetlenül megválasztott Európai Parlamentnek és a tagállamok minisztereiből álló Tanácsnak (együttdöntési eljárás). Szintén a fenti Szerződés vezette be az uniós jogalkotás főszabályaként az ún. rendes jogalkotási eljárást, vagy együttdöntési eljárást.¹¹⁶ A koordinációt érintő jogszabályok megalkotása ennek megfelelően megváltozott, mert ezen a területen is az együttdöntési eljárás alkalmazandó, és már elegendő a Tanácsban a minősített többség megszerzése. Mivel a tagállamok politikájában a szociális biztonság területe, ahogy

---

¹¹⁴ Bővebben: Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Kluwer Law International, The Hague, 2001. 17. o.

¹¹⁵ Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 232. o.

¹¹⁶ Bővebben: Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 142-143. o.

már fentebb is említettem rendkívül érzékeny terület, az EUMSZ 48. cikkébe bekerült az alábbi rendelkezés:

Amennyiben a Tanács egy tagja kijelenti, hogy valamely első bekezdés szerinti jogalkotási aktus tervezete szociális biztonsági rendszerének fontos vonatkozásait érintené – ideértve annak alkalmazási körét, költségét vagy finanszírozási rendszerét –, vagy befolyásolná e rendszer pénzügyi egyensúlyát, kérheti, hogy a kérdést terjesszék az Európai Tanács elé. Ebben az esetben a rendes jogalkotási eljárást fel kell függeszteni. A felfüggesztéstől számított négy hónapon belül az Európai Tanács, a kérdés megvitatása után: a) a tervezetet visszautalja a Tanács elé, amely megszünteti a rendes jogalkotási eljárás felfüggesztését, vagy b) semmilyen intézkedést nem tesz, vagy új javaslat benyújtására kéri fel a Bizottságot; ebben az esetben az eredetileg javasolt jogi aktust el nem fogadottnak kell tekinteni.

Az új szabályok tehát már nem biztosítják a tagállamoknak a vétó lehetőségét, de ugyanakkor az egyet nem értő tagállamok számára biztosított egy tanácskozási időszak, illetve, hogy a Tanácshoz „fellebbezzenek”.¹¹⁷ Fontos lépés a jogalkotási folyamat megváltoztatása ezen a területen, tekintettel arra, hogy a tagállami szociális biztonsági rendszerek jogszabályi hátterének, az ellátások meghatározásának joga a tagállamoknál van, de ugyanakkor a koordinációból fakadóan a közösségi rendeletek érinthetik az ellátórendszereket, amely döntéseket már nem tud egyetlen tagállam megakadályozni. Ennek ellenére nincs egységes jogalkotási eljárás az EU-n belül, mindig az adott jogterületről, illetve az adott aktusok jellegétől függ a jogalkotás menete a Szerződés rendelkezéseinek megfelelően. Mivel a koordinációs rendeletek már nemcsak a munkavállalókat és önálló vállalkozókat érintik, ahogyan azt a 48. cikk tartalmazza, hanem az EU állampolgárokat, ahol a felhatalmazás a 21. cikk és esetleg a harmadik országbeli állampolgárokat is, ezért az ilyen területet érintő döntések esetén nem elegendő csak a 48. cikk szerinti felhatalmazásra hivatkozni. A 48. cikk elhelyezkedéséből következően a Bíróság Khalil-esetben¹¹⁸ azt a következtetést vonta le, hogy a szociális biztonsági koordináció alapja a tagállami állampolgárok esetében ez a cikk, de a harmadik országbeliekre vonatkozóan ez nem alkalmazható, így csak a 352. cikk szerinti egyhangúsághoz kötött döntési mechanizmus érvényesülhet, amely a jövő jogalkotási eljárását rendkívül bonyolulttá és zavarossá teszi. A 48. cikk tehát megadja a lehetőséget a

---

¹¹⁷ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 14. o.

¹¹⁸ Judgment of the Court of 11 October 2001. Mervett Khalil (C-95/99), Issa Chaaban (C-96/99) and Hassan Osseili (C-97/99) v Bundesanstalt für Arbeit and Mohamad Nasser (C-98/99) v Landeshauptstadt Stuttgart and Meriem Addou (C-180/99) v Land Nordrhein-Westfalen., Joined cases C-95/99 to C-98/99 and C-180/99. ECR 2001 I-07413

„szükséges” intézkedések meghozatalára a szociális biztonság területén, melyek hozzájárulnak a munkavállalók szabad mozgásához, ezenfelül a cikk megemlíti még számos olyan intézkedést, amelyeket bizonyos esetekben meg kell tenni. Mivel a felhatalmazás nem teljesen egyértelmű, szükséges annak vizsgálata, hogy vajon melyek azok az intézkedések, amelyekre a Közösségnek még van hatásköre, és melyek azok, ahol már a tagállamok rendelkeznek döntési kompetenciával. Természetesen a Bíróság szerepe itt sem elhanyagolható, hiszen ítéleteivel segítséget nyújt a szükségesség kérdésének tisztázásában. A Patteri-esetben¹¹⁹ például a Bíróság megadta a határait a Tanács jogalkotási hatáskörének, kimondva azt, hogy az intézkedések csak koordinációs jellegűek lehetnek, nem szolgálhatnak harmonizációs célokat. A Bizottság rendelkezik az intézkedések kezdeményezésének a jogával, így a Bizottság vizsgálja első lépésben a hatáskört, amelyről aztán a Parlament és a Tanács határoz, és ami ellen a tagállamok tiltakozhatnak. A koordináció területén szükséges intézkedések meghozatalához a jogalkotó a rendeleti formát választotta, melyekről a későbbiekben a másodlagos jogforrásoknál lesz szó.

A Lisszaboni Szerződés hatályba lépését megelőzően is csak rendeleti szabályozás létezett a szociális biztonsági koordináció területén. A rendeletek évenkénti módosítása és az azokhoz kapcsolódó bonyolult jogalkotási folyamatok szükségessé tették a területen olyan kiegészítő rendszer bevezetését, amelyek a koordináció területének működőképességét a nagyszámú tagállami jelenlét ellenére képesek fenntartani. Ennek folyományaként a 883/2004/EK rendelet végrehajtási rendeletének 92. cikke tartalmazza, hogy bizottsági rendelettel módosíthatóak a végrehajtási rendelet 1-5. számú mellékletei, illetve az alaprendelet VI-IX. számú mellékletei. E felhatalmazásra azért volt szükség, mert a rendeletek mellékleteinek módosítására sokkal gyakrabban került sor, mint magának a rendeletnek az érdemi részeire. A „nem jogalkotási eljárás” fogalma magában foglal minden, jogi aktusok elfogadására irányuló uniós eljárást, mely nem minősül „jogalkotási eljárásnak” és amely ugyanakkor jogi aktus (ez esetben „nem jogalkotási aktus”) elfogadására irányul.¹²⁰ Az ilyen nem jogalkotási jellegű eljárás tipikusan a Bizottság olyan eljárása, mely esetében kiegészíti, vagy nem érdemben módosítja a magasabb rendű általános hatályú uniós jogi aktust (rendeletet). Ezt a Bizottság minden esetben felhatalmazás alapján teszi, mely felhatalmazás általában a másodlagos jogforrásokban található, a Szerződésben csak nagyon kivételes esetben. A szociális

---

¹¹⁹ Mervett Khalil (C-95/99), Issa Chaaban (C-96/99) and Hassan Osseili (C-97/99) v Bundesanstalt für Arbeit and Mohamad Nasser (C-98/99) v Landeshauptstadt Stuttgart and Meriem Addou (C-180/99) v Land Nordrhein-Westfalen Joined cases C-95/99 to C-98/99 and C-180/99. ECR (2001) I-07413

¹²⁰ Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 153. o.

biztonsági koordináció területén ez a lehetőség jelentősen megkönnyíti a tagállamok és a jogalkalmazók helyzetét, mert míg eddig a rendeletek mellékleteinek módosításához is a jogalkotás rendkívül bonyolult procedúráját kellett végrehajtani, addig most az anyagi és eljárási jogot nem érintő kisebb módosítások végrehajthatóak bizottsági rendeletek útján. A Bizottság a rendeletet a Tanács 1999/468/EK határozata¹²¹ alapján fogadja el. Tekintettel arra, hogy a Bizottság jogalkotása esetén egy tagállamok felett álló szupranacionális szerv a jogalkotó, a tagállami érdekeknek megfelelően tartalmazza azt a feltételt, hogy a koordinációs rendeletet az Igazgatási Bizottság kérésére kell bizottsági rendelettel módosítani, amely Igazgatási Bizottság már a tagállami képviselőkből áll.

A fentiekből látható, hogy a tagállamok hatáskörében lévő szociális biztonsági rendszerek koordinálást szabályozó rendeletek a kezdeti tanácsi aktusból fokozatosan parlamenti és tanácsi aktus útján születtek, majd ezt követően a még mindig hosszadalmas kompromisszumos eljárás valamennyire egyszerűsödött a rendes jogalkotási eljáráson belüli minősített többségi döntésnek megfelelően, viszont a mellékletekben a tagállamok nemzeti jogszabályainak módosulásai bizottsági rendelettel leegyszerűsített formában átvezethetőek. A terület szabályozásának egyszerűbb formája mindenképpen előnyös a jogalkotók számára, azonban a harmadik országbeli állampolgárokat érintő egyhangúsághoz kötött döntési mechanizmus tisztázásra szorul. Véleményem szerint abban az esetben, ha bármilyen döntés harmadik ország állampolgárait is érinti, nem lehet eltekinteni az egyhangúságtól, hacsak nem születik meg a szükséges felhatalmazás a Szerződésben, amely tekintettel a harmadik országbeli állampolgárok helyzetére, nem várható.

---

¹²¹ A Tanács határozata (1999. június 28.) a Bizottságra ruházott végrehajtási hatáskörök gyakorlására vonatkozó eljárások megállapításáról (1999/468/EK) Hivatalos Lap L 184 , 17/07/1999 o. 0023 - 0026

2. A koordináció szupranacionális jogforrásai

A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt nem beszélhettünk általában uniós jogrendszeréről.¹²² Míg a közösségi és uniós jog elsődleges jogforrása (Szerződés, Szerződések) szupranacionális jegyeket visel magán, a másodlagos jog (rendeletek, irányelvek) a kormányközi együttműködés jegyeit hordozza. A szupranacionalitás egy nemzetek felett álló politikai szervezet létrehozásában ölt testet, amely jogilag kötheti a benne résztvevő államokat, amelyek a szuverenitásuk egy részét ráruházzák erre a szervezetre. A szupranacionális típusú berendezkedés keretei között tevékenykedő tagállamok a közösséghez való csatlakozásukkal önkéntesen lemondanak a szuverenitásuk egy meghatározott részéről, átengedve azt a szupranacionális szintű szerveknek.¹²³ A szupranacionális (közösségi) szinten hozott normák túlnyomó többsége jogilag köti a tagállamokat, és mélyen érinti belső jogrendjüket. A közösségi jog, illetve a szerződések szupranacionális jellegét a Bíróság is hangsúlyozta többek között a *Costa v. Enel*¹²⁴ ügyben, amelyben kimondta, hogy a közösségi jog különbözik a hagyományos nemzetközi szerződésektől, mert a tagállamok korlátozták (bár csak szűk területen) szuverén jogaikat, így saját állampolgáraikra és önmagukra alkalmazandó joganyagot hoztak létre. Ellentétben a klasszikus nemzetközi jogi normákkal, a szupranacionalitás keretében működő tagállamoknak nincs önálló döntési szabadságuk arra nézve, hogy ratifikálják-e vagy sem a szupranacionális szinten megalkotott normákat, azok minden esetben – közvetve, vagy közvetlenül – a belső jogrendszer elemeivé válnak. A Közösség, egy nemzetközi szervezetnél jóval szélesebb hatáskörrel rendelkezik, mert nemcsak egy adott területre korlátozódik döntési kompetenciája, hanem a Szerződésben meghatározott számos különböző területen van döntési lehetősége. A közösségi jogi normák nemcsak a belső jog részévé válnak, hanem ezen túlmenően, elsőbbséget is élveznek a belső jogforrásokkal szemben. Ezt nevezik a közösségi jog elsőbbségének/szupremáciájának. A közösségi (szupranacionális) jog elsőbbsége a gyakorlatban azt jelenti, hogy amennyiben a nemzeti jog összeütközésbe kerülne a közösségi joggal, akkor az utóbbi elsőbbséget élvez, és azt kell alkalmazni a nemzeti jogszabály(ok)

---

¹²² Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 44. o.

¹²³ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 20.o.

¹²⁴ Judgment of the Court of 15 July 1964. *Flaminio Costa v E.N.E.L.* Case 6-64. European Court Reports Page 585

helyett.¹²⁵ A tagállamok végrehajtásban közreműködő intézményei azonban gyakran nincsenek tisztában a közösségi jog elsőbbségével, és gyakran alkalmazzák azon jogszabályokat is, amelyek nyilvánvalóan ellentétesek a közösségi joggal. A közösségi jogrendszernek nemcsak a tagállamok, hanem az egyének is az alanyai, olyan jogokat és kötelezettségeket teremtenek a természetes személyek számára, amelyeknek érvényt lehet szerezni a tagállamok rendes bíróságai előtt. Összehasonlítva a többi nemzetközi koordinációs eszközzel, a szociális biztonsági koordinációról szóló közösségi rendeletek, azok szupranacionális jellemzői miatt, egy egyedülálló eszköznek bizonyulnak a világban¹²⁶. A közösségi jog, vagy uniós jog tehát egy olyan új jogrendet jelent konkrétan, amely különbözik mind a nemzetközi jogtól, mind pedig az államok belső jogrendjétől. Bár a közösségi jog eredetileg a nemzetközi joghoz hasonlóan államok közötti szerződések eredményeként született és az Európai Unió működésének alapjait és rendjét az alapító szerződések adják, de a nemzetközi jogtól azért számos tekintetben eltér¹²⁷. Míg a nemzetközi jog államközi viszonyokat szabályoz, és jogalanyai csak az államok lehetnek, addig a közösségi jog már nemcsak a tagállamokra vonatkozik, hanem a magán, illetve jogi személyekre egyaránt. E kereteken belül viszont egy sajátos államok feletti (szupranacionális), de egy szövetségi állam szintjét el nem érő (szubföderatív) jogrend valósult meg, további jogforrások, jogi aktusok tömegével, kiterjedt igazgatási és bírósági gyakorlattal. A működést, illetve a jogforrásokat ún. *aquis communautaire* néven ismerjük, amely tulajdonképpen jelenti a Közösség egésze által elért eredményeket is. Ennek megfelelően az *aquis* részét képezik a hatályos közösségi (illetve uniós) jog elsődleges és másodlagos írott forrásai, a Közösség, illetve az Unió által kötött nemzetközi szerződések, az Európai Bíróság esetjoga, de a nem kötelező aktusok is, hiszen azok is jelen vannak a szervezet életében, befolyásolják annak állapotát, működését, működési módját.¹²⁸ Az Európai Unió Bírósága a koordináció területén nagyon meghatározó szerepet játszik a rendelet értelmezésével és a cikkeinek érvényességének kimondásával, valamint például a speciális nem járulékalapú ellátások esetében a jogalkotó a Bíróság döntésének megfelelően módosította is a Rendeletet. A koordinációs rendeletek fejlődésének, módosításának mozgatói

---

¹²⁵ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 20.o.

¹²⁶ Cornelissen, Rob: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 9-10.o

¹²⁷ Bővebben: Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, Bővített, második kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2005. 418-421.o.

¹²⁸ Várnay Ernő - Papp Mónika: Az Európai Unió joga, Második, átdolgozott kiadás, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005. 187-188.

azonban elsősorban a tagállamok jogszabályváltozásai, és az integráció mélyüléseként fellépő új igények.

A szociális biztonsági koordinációra vonatkozó jogforrások egyrészt az elsődleges jogforrások, azaz a Szerződésben található szabályok, másrészt másodlagos jogforrásként a rendeletek, rendeleti felhatalmazás alapján az Igazgatási Bizottság döntései, illetve nem utolsósorban az Európai Bíróság esetjoga.

Az Európai Unió jogforrási rendszerének legáltalánosabb tagolása szerint megkülönböztethetünk elsődleges ún. „primary law”, és másodlagos ún. „secondary law” jogforrásokat. Az elsődleges jog alkotói a tagállamok, míg a másodlagos jog alkotói a jogalkotásra felhatalmazott intézmények, illetve szervek.¹²⁹ Az elsődleges jog forrásai között központi szerepet töltenek be az Európai Uniót, illetve a három közösséget létrehozó alapító szerződések, illetve ezek módosító szerződésai. Az alapító szerződések rendelkezései az uniós jogi hierarchia csúcán állnak, az egész szervezet működésének ezekhez kell igazodniuk.¹³⁰ Ez azt a kötelezettséget rója a jogalkotókra, hogy minden egyes megalkotott jogi aktusnak a szerződések szabályait kell tiszteletben tartaniuk. Ez a kötelezettség azonban nemcsak az uniós jogalkotásra vonatkozik, hanem a tagállamok belső jogrendszerének is erre kell tekintettel lenniük. A Szerződések mindig a tagállamok közötti ún. kormányközi konferenciák (angolul: Intergovernmental Conference – IGC) eredményeként születnek meg.¹³¹ Az elsődleges jog ismertetése tehát azért nagyon fontos a témám szempontjából, mert a koordinációs rendeletek megalkotására való felhatalmazása, és ennek kerete a Szerződésben található meg.

2.1.A koordináció elsődleges jogforrásai

Az Európai Szén és Acél Közösséget létrehozó Párizsi Szerződés – annak is a III. cím Gazdasági és Szociális rendelkezések, VIII. fejezet Fizetések és Munkaerő-áramlás – 69. cikke volt az, amely korlátozottan ugyan, de biztosította a szabad munkaerő-áramlást. A 69. cikk (4) bekezdése tartalmazta, hogy olyan megoldásokat keressenek a tagállamok a szociális

---

¹²⁹ Várnay Ernő-Papp Mónika: AZ EURÓPAI UNIÓ JOGA, Második, átdolgozott kiadás, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005.187. o.

¹³⁰ Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 38. o.

¹³¹ Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, Magyar Országgyűlés 2002. 181. o.

biztonsági megállapodások területén, amelyek nem veszélyeztetik a munkaerő-áramlást, az (5) bekezdés pedig megadta a jogot a Főhatóságnak, hogy segítse elő a tagállamok ez irányú tevékenységeit a fenti cikkek biztosítására. A korai szakaszban tehát e rendelkezések voltak az alapjai, elsődleges jogforrásai, annak az 1953-as a Főhatóság által kezdeményezett európai egyezmény előkészítésének, amely a szén- és acéliparban dolgozó migráns munkavállalók szociális biztonságáról rendelkezett volna, és amelynek célja volt, hogy helyettesítse a tagállamok között fennálló bilaterális megállapodásokat.¹³²

Az Európai Unión belül a személyek szabad áramlásának biztosítása a Római Szerződés egyik sarokköve. A szabad mozgásra vonatkozó elsődleges jogi szabályok a Római Szerződés 39-42. cikkében¹³³ találhatóak, felsorolva azokat a konkrét jogosultságokat, amelyek a tagállamok között mozgó munkavállalókat megilletik. A szociális biztonsági koordinációra vonatkozó cikkek ennek érvényesülését biztosítják. A Római Szerződés 51. cikke az alábbiakat mondta ki:

A Tanács – a Bizottság javaslatára – egyhangú döntéssel hozza meg a dolgozók szabad mozgását szolgáló társadalombiztosítási intézkedéseket, ezért olyan rendszert vezet be, amely a bevándorló dolgozóknak és igényjogosult hozzátartozóinak a következőket biztosítja:

a) a különböző államokon belüli előírás szerint figyelembe vett minden olyan idő összeadását, amely az igényjogosultság megszerzése és megtartása, valamint a teljesítmények beszámítása szempontjából fontos, és

b) a pénzügyi juttatások kifizetését a tagállam területén lakó személyeknek.

Az Amszterdami Szerződés, amely 1999. július elsején lépett hatályba, nem tartalmazott lényeges módosítást a szociális biztonsági koordináció területén, kivéve, hogy a számozásban az addigi 48. és 51. cikk 39-re és 42-re változott. A szociális biztonsági koordináció szempontjából tehát a Szerződés 39. és 42. cikkei relevánsak, amelyek a Szerződés III. címe, A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása és ennek 1. fejezete a Munkavállalók fejezete alatt található. A 39. cikk biztosítja a munkavállalók közötti egyenlő bánásmódot a munkavállalás körülményeit illetően, a 42. cikk pedig a koordináció alapja.

---

¹³² Rob Cornelissen: 50 Years of European social security coordination EISS Konferencia 2008. 3. o

¹³³A Lisszaboni Szerződést követő újraszámozást követően 48. cikk

Az uniós polgárság a tagállamok állampolgárait megillető jogállás (státus) melyhez bizonyos, az uniós jogban meghatározott jogok kapcsolódnak.¹³⁴ Az Unió tagállamainak területén való szabad mozgás az uniós polgárság egyik legfontosabb eleme, de meg kell még említeni a lakóhely szerinti tagállamban lévő helyhatósági és Európai Parlamenti választójogot, vagy például a petíciós jogot, amelyek talán a legfontosabbak közé tartoznak. Az állampolgárság bevezetése a Maastrichti Szerződés vívmánya volt, a jogosultságok köre mára kevésbé változott. A Lisszaboni Szerződés módosítását megelőzően a fent ismertetett 51. cikk szövege a következőképpen változott.¹³⁵

A Tanács a 251. cikkben megállapított eljárásnak megfelelően a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek; e célból olyan eszközrendszert hoz létre, amely a migráns munkavállalók és az azok jogán jogosultak számára biztosítja:

a) a különböző országok jogszabályai szerint figyelembe vehető összes időszak összevonását a juttatásokhoz való jog megszerzése és fenntartása, valamint a juttatások összegének kiszámítása céljából;

b) a juttatások kifizetését a tagállamok területén lakó személyek számára.

A Tanács a 251. cikkben megállapított eljárás során mindvégig egyhangúlag határoz.

A felhatalmazás tehát a rendeletek megalkotására a fenti cikken alapult, illetve a Szerződés 308. cikke alapján, mi szerint, ha a Közösség fellépése bizonyul szükségesnek ahhoz, hogy a közös piac működése során a Közösség valamely célkitűzése megvalósuljon, és e Szerződés nem biztosítja a szükséges hatáskört, a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően (akkor még) egyhangúan meghozza a megfelelő rendelkezéseket.

A Lisszaboni Szerződés hatályba lépését követően az Európai Unió működéséről szóló szerződés 48. cikke rendelkezései az irányadóak, amely helyettesíti az Európai Közösségről szóló szerződés 42. cikkét, és amely először biztosít lehetőséget a minősített többséggel való döntésre ezen a területen. A 48. cikk a Szerződés IV. cím „A személyek, szolgáltatások és

---

¹³⁴Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 513. o

¹³⁵ A számozás változását követően ez a Szerződés 42. cikke

tőke szabad mozgása” alatt az első fejezet „Munkavállalók” alatt helyezkedik el, amely az értelmezés szempontjából döntő jelentőségű.¹³⁶

48. cikk

(az EK Sz. korábbi 42. cikke)

Az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek; e célból olyan közrendszer hoz létre, amely a migráns munkavállalók és önálló vállalkozók, valamint az azok jogán jogosultak számára biztosítja

a) a különböző országok jogszabályai szerint figyelembe vehető összes időszak összevonását a juttatásokhoz való jog megszerzése és fenntartása, valamint a juttatások összegének kiszámítása céljából;

b) a juttatások kifizetését a tagállamok területén lakó személyek számára.

Amennyiben a Tanács egy tagja kijelenti, hogy valamely első bekezdés szerinti jogalkotási aktus tervezete szociális biztonsági rendszerének fontos vonatkozásait érintené – ideértve annak alkalmazási körét, költségét vagy finanszírozási rendszerét –, vagy befolyásolná e rendszer pénzügyi egyensúlyát, kérheti, hogy a kérdést terjesszék az Európai Tanács elé. Ebben az esetben a rendes jogalkotási eljárást fel kell függeszteni. A felfüggesztéstől számított négy hónapon belül az Európai Tanács, a kérdés megvitatása után: a) a tervezetet visszautalja a Tanács elé, amely megszünteti a rendes jogalkotási eljárás felfüggesztését, vagy b) semmilyen intézkedést nem tesz, vagy új javaslat benyújtására kéri fel a Bizottságot; ebben az esetben az eredetileg javasolt jogi aktust el nem fogadottnak kell tekinteni.

A jogalkotási eljárásnál már szó volt róla, hogy a felhatalmazás csak a munkavállalókat (munkavállalóknak tekintett személyi kört) érinti, ezért a fenti 48. cikkben túl hivatkozási alap az Unió állampolgáraival kapcsolatos döntésre az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek a 21. cikke is, amely viszont egyhangúságot követel meg a területhez tartozó kérdésekhez.

Fontos elsődleges jogforrás továbbá az EUMSZ 45. cikke, amely a munkavállalók közötti diszkrimináció tilalmát fogalmazza meg, mely sok esetben a koordinációs rendeletek

---

¹³⁶ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 15. o.

értelmezése kapcsán kerül előtérbe, innen vezetve le számos nem egyértelmű kérdést. A Bíróság jogértelmezési tevékenységének az alapja az, hogy a koordinációs intézkedéseknek – a szerződés szövegéből kiindulva – minden esetben a személyek szabad mozgását kell biztosítani, így minden olyan intézkedés, amely ezt elősegíti nem ellentétes a szerződésben megfogalmazott célokkal, természetesen csak a szükségesség keretein belül. A szükségesség kérdésében szintén a Bíróság foglalt állást.¹³⁷ Szintén a Bíróság jogfejlesztő tevékenységéből került levezetésre az az elv, hogy a tagállami állampolgárok azokban az esetekben, amikor a koordinációs rendeletre nem tudnak hivatkozni, mert valamilyen kérdés nem rendezett, a szerződés e cikkére közvetlenül is hivatkozhatnak¹³⁸.

A szociális biztonsági rendszerek koordinációjának elsődleges jogforrása tehát az EUMSZ 48. cikke, mely kimondja, hogy az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek, illetve a szabad mozgás jogával rendelkező egyéb személyek tekintetében annak 21. cikke .

2.2. Másodlagos jogforrások

Másodlagos jogforrásoknak tekintjük a Szerződésekben lefektetett alapelvek, célok, feladatok megvalósulását elősegítő, biztosító jogi eszközöket, amelyek a közösségi intézmények jogalkotó tevékenysége nyomán születnek.¹³⁹ Az intézmények az alapító szerződésekben meghatározott keretek között, tehát az akkori 42. cikk, jelenleg pedig az EUMSZ 48. cikkében kapott felhatalmazás alapján alkották meg a szükséges jogszabályokat, amely a koordináció esetében a tanácsi, parlamenti és tanácsi, valamint bizottsági rendeleteket jelenti. A rendelet teljes egészében kötelező, közvetlenül hatályosul és közvetlenül alkalmazható minden tagállamban¹⁴⁰. A koordinációs rendeletek közvetlen alkalmazhatósága azt jelenti,

---

¹³⁷ Bővebben: a munkavállalók esetében: Judgment of the Court of 19 March 1964. Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses). C-75/63 ECR English special edition 00177 , az önfoglalkoztató fogalmával kapcsolatban Judgment of the Court (Second Chamber) of 23 October 1986. A. J. M. van Roosmalen v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen. C-300/84, ECR (1986) 03097

¹³⁸ Judgment of the Court of 22 November 1995. Ioannis Vougioukas v Idryma Koinonikon Asfalisseon (IKA). C-443/93, ECR (1995) I-04033

¹³⁹ Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, Magyar Országgyűlés 2002. 185. o.

¹⁴⁰ Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, Bővített, második kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005. 426. o.

hogy a közösségi jog valamely előírása a tagállam jogrendszerének adaptációja nélkül érvényesül, vagyis a tagállamban történő alkalmazásukhoz nincs szükség belső jogi aktusra, sőt ilyen belső jogi aktus meghozatala tilos, tehát a rendeletek önmagukban alkalmazandóak. A közösségi jog egyik jellemzője, hogy nemcsak a tagállamot kötelezhetik, hanem az államon belüli viszonyokban a magánfeleket is. A koordinációs rendeletek közvetlen hatályának az elve ehhez kapcsolódóan azt jelenti, hogy ezek valamely rendelkezésére természetes és jogi személyek a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhatnak, abból eredő jogaikat közvetlenül érvényesíthetik.

A szabad munkaerő áramlás biztosítására szolgáló kezdeti intézkedések is már rendeleti formában jelentek meg és a későbbiek során is maradt a rendeleti szintű szabályozás. Miután a Római Szerződés hatályba lépett 1958. szeptember 25-én elfogadásra került a Szerződés 51. (később 42.) cikkét végrehajtó 3. tanácsi Rendelet¹⁴¹ a migráns munkavállalók szociális biztonságáról, majd az ezt követő hónapokban a végrehajtását szolgáló 4. Rendelet¹⁴². Mindkét rendelet a következő év január elsején lépett hatályba még azt megelőzően, hogy a Szerződés akkori 48. cikkét, a Közösségen belüli szabad munkavállalást végrehajtó 1612/68/EGK rendelet megszületett. A 3. Rendelet és végrehajtási rendelete hatályának tizennégy éve alatt tizennégy módosításon ment keresztül.¹⁴³ A 3. Rendelet megszületésének előzménye a migráns munkavállalók szociális biztonságáról szóló európai konvenció¹⁴⁴ volt, amelynek alapja még az Európai Szén- és Acélközösségről szóló egyezmény 69. cikk (4) bekezdése.¹⁴⁵

Ezek a rendeletek döntően a munkaerő szabad áramlására előírányzott tizenkét éves átmeneti időszakra vonatkozó szabályokat tartalmazták, ezért szükség volt egy hosszú távú megoldást biztosító koordinációs eszközre. A megoldást az 1972. február 1-jével hatályba lépett, a szociális védelmi rendszereknek a Közösségben mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő kiterjesztéséről szóló – jelenleg is még bizonyos esetekben hatályban lévő – 1408/71/EGK tanácsi rendelet (ún. régi rendelet), valamint ennek végrehajtási rendelete, az 574/72/EGK tanácsi rendeletek adták. E rendeletek már nem az

---

¹⁴¹ Regulation (EEC) No. 3 of 25 September 1958, O.J. No. 30 of 16 December 1958

¹⁴² Regulation (EEC) No. 4 of 3 December 1958, O.J. No. 30 of 16 December 1958

¹⁴³ Rob Cornelissen: Achievements of 50 Years of European social security IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009

¹⁴⁴ Convention of 9 December 1957

¹⁴⁵ Frans Pennings, Introduction: Regulation 883/2004 – The third coordination regulation in a row, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 4. o.

átmeneti időszakra megalkotott rendeletek voltak, hanem hosszú távú integrációs célokat szolgáltak. Tekintettel arra, hogy a nemzeti jogszabályok folyamatosan változtak, mely változások érintették a koordinációs rendeleteket is, hatályba lépésük óta gyakran módosításra kerültek. Tipikus példa erre a rendeletek mellékletei, amelyek a nemzeti jogszabályokra épülnek. A nagyszámú módosítás következtében a két rendelet összetetté és nehezen kezelhetővé vált, ezért szükségesnek bizonyult az Európai Bíróság jogeseteit is és a tagállami jogfejlődést is figyelembe vevő új rendeletek megalkotása.¹⁴⁶

1958 és 1971 között az Európai Gazdasági Közösséget még csak hat tagállam alkotta, mely tagállamoknak – Hollandia kivételével – a szociális biztonsági rendszere nagyon hasonló – férfi kenyérkereső – modellen alapult, amelyben a családtagok (feleség, gyerekek) származtatott jogot kaptak.¹⁴⁷ Dánia, Finnország, Írország, Svédország és az Egyesült Királyság csatlakozásával a tagállami rendszerek már jobban különböztek, hiszen a tagállamokban döntő többségében tartózkodási alapú, adókból finanszírozott ellátások vannak, míg korábban a járulékalapú rendszerek voltak csak a koordináció részei. A fenti időszak alatt a migrációs trend is megváltozott. Az 50-es 60-as és a 70-es évek elején leginkább a fizikai munkát végző férfi munkavállalók vállaltak másik tagállamban munkát, akik vissza is tértek eredeti tagállamaikba.¹⁴⁸ Ez a trend az évek során folyamatosan változott, és jelenleg már jellemző a női munkavállalók megjelenése is, illetve a családdal költöző munkavállalók megjelenése, valamint az is, hogy a munkavállalók nem minden esetben térnek haza a munkavállalásuk befejezését követően¹⁴⁹. Megjelentek atipikus munkavállalási formák, amelyeknél újabb kihívást jelentenek a rendeletek alkalmazása szempontjából.¹⁵⁰ A kihívásoknak megfelelően módosított szociális biztonsági rendszerek koordinációja a gyakorlati tapasztalatok alapján megfelelő intézménynek bizonyult a – Római Szerződés 39. cikkében rögzített – személyek szabad mozgásának biztosítására.¹⁵¹ A koordináció ennek

---

¹⁴⁶ Bővebben: Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008., 22.o.

¹⁴⁷ Bővebben: Yves Jorens: Towards new rules for the determination of the applicable legislation? IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 170-171.

¹⁴⁸ Simon Roberts: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 19. o.

¹⁴⁹ Jorens, Yves, Lhemould, J-P, Fillon, J-C, Roberts, S. and Spiegel, B. Towards a new framework for applicable legislation- Think Thank Report, Training and reporting on European social security 2008.

¹⁵⁰ Bővebben: Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Társadalombiztosítási alapismeretek Patrocinium Kiadó, Budapest 2012. 71.o.

¹⁵¹ Bővebben: Yves Jorens - Bernd Schulte: The Implementation of Regulation 1408/71 in the Member States of European Union IN: European Journal of Social Security Volume 3/3 (2001) 238-239

megfelelően lehetővé teszi a munkavállalók, önálló vállalkozók, nyugdíjasok, diákok és más kedvezményezettek számára, hogy élhessenek a szabad mozgáshoz és letelepedéshez való jogukkal az Európai Unióban, illetve még tágabban az Európai Gazdasági Térségen belül anélkül, hogy a már megszerzett szociális biztonsági jogosultságaikat elveszítenék. A 42. cikkben alapuló felhatalmazás azonban nem jelent korlátok nélküli felhatalmazást a Tanács számára, mint ahogyan azt a Bíróság a Patteri ítéletében¹⁵² ki is mondta.¹⁵³

A gazdasági integrációs célokon túlmutatva az Amszterdami Szerződés azonban már nemcsak a munkavállalók szabad mozgását kívánta garantálni, hanem nélkülözhetetlen gazdasági szabadságot nyújtott, és az EU állampolgároknak alapvető szabadságjogokat biztosított.¹⁵⁴ Az új demográfiai és politikai környezet új kihívásokat adott a szociális biztonsági koordináció számára, amelyet a 148/71/EGK rendelet folyamatos módosításával értek el a jogalkotók. A koordinációs rendeletnek köszönhetően az uniós polgárok (munkavállalók, családtagjaik, diákok, önfoglalkoztatók stb.) és 2003-tól a jogszerűen az EU és az EGT területén tartózkodó harmadik állam polgárai is a tagállamok közötti mozgásukkor nem veszíthetik el olyan szociális biztonsági jogait, amelyet egy másik tagállamban már megszereztek. A rendeletek egyéb személyekre történő alkalmazásának kérdéseit a személyi hatályról szóló résznél részletesen elemzük.

A 1408/71/EGK rendelet, és ennek végrehajtási rendelete tanácsi rendeletek voltak és a rendes jogalkotási eljárás keretében hozta meg a jogalkotó. A koordinációs rendeletek kapcsán a Közösség belátta, hogy a rendszer a működésképtelenség felé halad ezért már 1992-ben az edinburghi Tanács ülését követően, a Tanács elhatározta, hogy meghirdeti az 1408/71/EGK rendelet egyszerűsítését és modernizációját.¹⁵⁵ A koordinációs rendeleteket leginkább az alábbiak miatt érte a legtöbb kritika:

- a rendelet értelmezéséhez elengedhetetlen a Bíróság jogeseteinek figyelembe vétele, amelyek száma az idők folyamán jelentősen meg növekedett;
- a rendeletben nagyszámban jelennek meg a főszabálytól eltérő kivételek;
- a rendelet nem tartalmazott értelmező rendelkezéseket, amely azt jelentette, hogy minden

---

¹⁵² Judgment of the Court (First Chamber) of 12 July 1984. Caisse de Compensation pour Allocations Familiales du Bâtiment, de l'Industrie et du Commerce du Hainaut v Salvatore Patteri. Case 242/83. ECR Reports 1984 03171

¹⁵³ Pennings, Frans, Introduction to European Social Security Law, Kluwer Law International, The Hague, 2001., 20. o.

¹⁵⁴ Bővebben: Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, Bővített, második kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005. 108-120.

¹⁵⁵ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 17. o

cikket a szövegnek megfelelően kellett értelmezni, amíg a Bíróság nem adott eltérő értelmezést¹⁵⁶. A Bizottság ebben a szellemben 1998. december 21-én nyilvánosságra hozta javaslatát¹⁵⁷ egy új koordinációs rendelet elfogadására, amely nem módosítja, hanem fel fogja váltani az akkor hatályos koordinációs rendeleteteket. A rendelet-tervezet az egyszerűsítést az ismétlések kiiktatásával, néhány rendelkezés elhagyásával, összességében tehát a szöveg terjedelmének jelentős csökkentésével kívánta elérni.¹⁵⁸ A törekvéseket mind a tagállami szakértők, a jogalkalmazók, mind a jogtudomány képviselői üdvözlötték, hiszen a rendeletek terjedelmes mellékletei, a tagállami kivételek sora, illetve az Európai Bíróság jogértelmező tevékenysége során született több száz jogeset lehetetlenné tette a joganyag alkalmazását, valamint a módosítások során megszületett kompromisszumos megoldások sem az egyszerűsítést szolgálták. Emellett a rendelet legfontosabb problémája a részletkérdések kidolgozásának hiánya volt, amelyen a rövidítés céljával készült rendelet-tervezet csak rontott, hiszen a jelenleginél is több kérdést hagyott megválaszolatlanul.¹⁵⁹ Az 1998-ban megszületett koncepcióhoz 2000-ben a Gazdasági és Szociális Bizottság benyújtotta véleményét,¹⁶⁰ majd a Parlament negyvenhét módosítást indítványozott a Bizottság javaslatához, amelyek nagy részét (negyvenet) a Bizottság el is fogadott.¹⁶¹ Az így módosított rendelet-tervezetet a Bizottság benyújtotta a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az új jogalkotási eljárásnak megfelelően. A Tanács 2004. január 26-án elfogadta az új anyagot, és közös álláspontként benyújtotta az Európai Parlamentnek, mely így 2004. április 29-én elfogadásra került.¹⁶² A modernizációra való törekvés nyomán számos olyan szabály született, amely politikailag érzékeny területet érintett, amely problémássá tette a javaslatról való tárgyalásokat.¹⁶³ Ilyen tipikus területet jelentett, illetve jelent még ma is a harmadik országbeli állampolgárokra való alkalmazás kérdése, melynek folyamányaként került sor külön rendelet elfogadására a kiterjesztést illetően. A hosszas jogalkotási folyamat

---

¹⁵⁶ Frans Pennings, Introduction: Regulation 883/2004 – The third coordination regulation in a row, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 5. o.

¹⁵⁷ Proposal for a Council Regulation on coordination of social security systems, COM(1998)779 végleges, OJ C038, 12/2/1999

¹⁵⁸ Maija Sakslin: Social Security Co-ordination – Adapting to Change, European Journal of Social Security (2000) 2:169–188. o.

¹⁵⁹ Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Kluwer Law International, The Hague, 2001. 51. o.

¹⁶⁰ Opinion of the Economic and Social Committee on the ‘Proposal for a Council Regulation on coordination of social security systems’, OJ C 075, 15/3/2000

¹⁶¹ Amended proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on coordination of social security systems, COM(2003)596 végleges.

¹⁶² Bővebben: Elise Willame: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 64.o.

¹⁶³ Frans Pennings, Introduction: Regulation 883/2004 – The third coordination regulation in a row, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 6. o.

eredményeképpen a modernizáció és egyszerűsítés jegyében tehát megszületett a 883/2004/EK parlamenti és tanácsi rendelet (alaprendelet), valamint az ennek végrehajtását célzó 987/2009/EK parlamenti és tanácsi rendelet, melyek 2010. május 1-én léptek hatályba. A 883/2004/EK rendelet esetében még annak hatálybalépését megelőzően kiderült, hogy a rendelet maga módosításra szorul, tehát megszületett az azt módosító 988/2009/EK rendelet, amely néhány pontosításon és a mellékletek meghatározásán túl lényeges változást nem tartalmaz. A Bizottság hamar észlelte azokat a gyakorlatban felmerülő problémákat, amelyek sem Igazgatási Bizottsági határozattal, sem bizottsági rendelettel nem orvosolhatóak, ezért az alaprendelet módosításához a Bizottság elkészített egy javaslatot¹⁶⁴, amely érintette például a munkanélküli fejezet és az alkalmazandó jog kérdéseit. Ezek a lényegesebb módosítások a 465/2012/EU rendeletben¹⁶⁵ találhatóak, amely mind az alaprendeletre, mind a végrehajtási rendeletre vonatkoznak.

Fontos itt megjegyezni, hogy míg az alaprendelet elfogadásához hozzávetőleg nyolc évre volt szükség, addig a végrehajtási rendelet megalkotása „csak” négy évet vett igénybe az alaprendelet létrejöttét követően, bár a tárgyalások már 2002-ben megindultak. A jogalkotási munka nehézségeit jól példázza, hogy az 1958-ban benyújtott 3. rendelet javaslatának elfogadása összesen hat hónapot vett igénybe, illetve azt követően nem sokkal annak végrehajtási rendelete is megszületett, így a koordináció első rendeletei 1959. január elsején már hatályba is léptek.¹⁶⁶ A legújabb koordinációs rendeletek megalkotásának és elfogadásának időbeli eltérése miatt előfordulhat, hogy a szövegezésben különbségeket tapasztalunk akkor is, amikor ugyanazon témát érintünk, illetve bizonyos kérdések továbbgondolása (például a tények egyenértékűsége) lehetőséget adott a pontosabb szabályozásra a végrehajtási rendeletben (például gyereknevelési idő). Az eltérések emellett adódhatnak abból is, hogy a több mint tíz évig tartó folyamatban, míg a rendeleteket sikerült elfogadni, huszonegy elnökség vett részt, természetesen eltérő prioritással és a tagállami szakértők is időközben kicserélődhettek. A prioritás változását jól példázza, hogy míg a végrehajtási rendeletben megerősítést kapott az elektronikus adatcsere kötelezettsége, addig az az alaprendeltnél még csak lehetőségként szerepelt.

---

¹⁶⁴ Commission Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council, COM(2010) 794 final, 2010/380 (COD)

¹⁶⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 465/2012/EU rendelete (2012. május 22.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK rendelet módosításáról EGT-vonatkozású és az EU–Svájc megállapodást érintő szöveg Hivatalos Lap L 149 , 08/06/2012 o. 0004 - 0010

¹⁶⁶Bővebben: Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 11-13. o.

A végrehajtási rendelet 92. cikke szerint bizottsági rendelettel módosíthatóak a végrehajtási rendelet 1-5. számú mellékletei, illetve az alaprendelet VI-IX. számú mellékletei. E felhatalmazásnak az oka abban rejlik, hogy a mellékletek tartalma a tagállamok nemzeti jogszabályaira épülnek, mely jogszabályok módosítása esetén a rendeletet naprakészen tartani jelentős gondot okoz, tekintettel a jogalkotási folyamat rendkívül bonyolult eljárására. E felhatalmazásnak megfelelően hozta meg a Bizottság, az Igazgatási Bizottság javaslata alapján, a 1244/2010/EU bizottsági rendeletet¹⁶⁷ és a 1224/2012/EU bizottsági rendeletet¹⁶⁸ a mellékletekről. A mellékletek módosítása mellett a bizottság kisebb jelentőségű, adminisztratív ügyekben is módosíthatja a rendeleteket bizottsági rendelettel, mely esetben a tanácsi hozzájárulásra van szüksége. (E módosítások azonban nem érinthetik az állampolgárok jogait.)

A másodlagos jogforrások felsorolásakor meg kell említeni a harmadik országbeli állampolgárok személyi hatályra vonatkozó jogszabályokat, így a harmadik országbeli állampolgárokra történő alkalmazást biztosító 859/2003/EU rendeletet¹⁶⁹ és a 1231/2010/EU rendeletet¹⁷⁰, mely rendeletek a személyi hatálynál kerülnek elemzésre. Fontos azonban már itt is kiemelni, hogy a 859/2003/EU rendelet még mindig hatályban van, illetve az új rendelet nem minden tagállamra vonatkozik. Itt említendő továbbá az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás II. melléklete, melyet a megállapodás által létrehozott vegyes bizottság 1/2012 határozata aktualizált¹⁷¹, valamint az EGT tagállamokra vonatkozóan az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás (EGT-megállapodás) VI. melléklete, melyet a 76/2011. EGT-

---

¹⁶⁷ A Bizottság 1244/2010/EU rendelete (2010. december 9.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg, *HL L 338.*, 2010.12.22., 35–36. o.

¹⁶⁸ A Bizottság 1224/2012/EU rendelete (2012. december 18.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg, *HL L 349.*, 2012.12.19., 45–46. o.

¹⁶⁹ A Tanács 859/2003/EK rendelete (2003. május 14.) az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendelet rendelkezéseinek valamely harmadik ország e rendelkezések által pusztán állampolgárságuk okán nem érintett állampolgáraitra való kiterjesztéséről, *HL L 124.*, 2003.5.20., 1–3. o.

¹⁷⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 1231/2010/EU rendelete (2010. november 24.) a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK rendelet harmadik országok e rendeletek által csupán állampolgárságuk miatt nem érintett állampolgáraitra való kiterjesztéséről, *HL L 344.*, 2010.12.29., 1–3. o.

¹⁷¹ A Vegyes Bizottság 1/2012 határozata, amely bizottságot az egyrészt az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás hozta létre (2012. március 31.) a megállapodáshoz tartozó, a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló II. melléklet cseréjéről OJ L 103, 13/04/2012, p. 51–59

vegyesbizottsági határozat¹⁷² aktualizált. Az elsőként említett megállapodás 2012. április elsején, míg az EGT-megállapodás 2012. június elsején lépett hatályba.

Mint látható tehát a szociális biztonsági koordináció területét rendeletek szabályozzák, korábban a 1408/71/EGK rendelet és 574/72/EGK végrehajtási rendelet, majd 2010. május 1-én hatályba lépett a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK végrehajtási rendelet. E rendeletek a tagállamokban közvetlenül alkalmazandóak, így további implementáció nélkül válnak a tagállami jogrendszerek részévé. A szociális biztonsági koordináció végrehajtásának kötelezettsége a szabályozás terjedelmes volta miatt jelentős feladat a tagállami intézményeknek. A kérdés összetettségét jelzi, hogy három terjedelmes rendelet, több tucat igazgatási biztossági határozat és az Európai Bíróság több mint háromszáz jogesete szabályozza.¹⁷³ Az Igazgatási Bizottság határozatairól, mint jogforrásról a későbbiekben még lesz szó.

Véleményem szerint ugyan az EU- és EGT-tagállamok szociális biztonsági rendszereinek koordinációja elméletileg egyszerűnek tűnhet, de tekintettel arra, hogy az összes európai uniós tagállam szociális biztonsági rendszere kisebb-nagyobb eltéréseket mutat, hogy a területet a rendeleteken túl számos egyéb jogi eszköz is szabályozza, nagyon megnehezíti a koordináció zökkenőmentes megvalósítását, így a személyek szabad mozgását.

2.3. Az Európai Bíróság szerepe

Az Európai Bíróság szociális biztonsági koordinációt érintő jogeseteit sem lehet kihagyni a jogforrások említésekor, mert az Európai Bíróság ítélezési tevékenysége során a közösségi jogot értelmezi és alkalmazza. A tevékenysége a közösségi jog teljes anyagára kiterjed, így az általános jogelvekre, az úgynevezett „íratlan” közösségi jogra is, amelyet esetjogi módszerekkel az Európai Bíróság maga is formál.¹⁷⁴ A Bíróság alapvető jelentőségű szerepe

---

¹⁷² Az EGT Vegyes Bizottság 76/2011 határozata (2011. július 1.) az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás VI. mellékletének (Szociális biztonság) és 37. jegyzőkönyvének módosításáról *OJ L 262, 06/10/2011, p. 33–43*

¹⁷³ Gellérné Lukács Éva – Gyulavári Tamás: Szociálpolitika és foglalkoztatás, Európai Tükör 2009. Különszám 200. o.

¹⁷⁴ Kecskés László: EU-JOG és jogharmonizáció, HVG-ORAC, Budapest 2003. 259.

mutatkozott a rendelet hatályának és kiterjesztésének a területén, hiszen a koordináció kezdete óta több mint 600 jogesetben döntöttek ezekben a kérdésekben.¹⁷⁵

Az egyes uniós tagállamokban a nemzeti bíróságok feladata annak biztosítása, hogy az uniós jogot az adott országban megfelelően alkalmazzák, így a nemzeti bíróságok a koordináció esetében is nagyon fontos szerephez jutnak. A koordinációs rendelkezések komplexitásának köszönhetően gyakran fennállt annak a kockázata, hogy a különböző tagállami bíróságok másképpen értelmezik a koordinációs rendeleteknek azon szakaszait, amelyek nem egyértelműen definiálhatók, mert a nemzeti jog szerint másképpen használt fogalmakat takarnak. Ennek megakadályozását szolgálta, illetve szolgálja ma is az új rendeletek kapcsán az Európai Unióról szóló szerződés 19. cikkében biztosított előzetes döntéshozatali eljárás. Az Európai Bíróság maga elkötelezett a kezdeti időktől fogva, hogy a tagállami bíróságok közötti párbeszédet és együttműködést fenntartsa, felismerve, hogy ez elengedhetetlen a közösségi jog fejlődése szempontjából általánosságban, illetve a koordinált európai szociális jog esetében különösképpen.¹⁷⁶ A 1408/71/EGK rendelet és annak végrehajtási rendeletével kapcsolatban (és korábban a 3. számú és 4. számú rendelettel kapcsolatban is) a Bíróság és a nemzeti bíróság között kialakult párbeszédet jellemzi, hogy 2009. március 31-ig meghozott (előzetes döntéshozatali kérelemre) 5055 döntésből 509 döntés érintette a migráns munkavállalók szociális biztonságát, tehát ez körülbelül egyet jelent minden tíz esetből.¹⁷⁷ (1980. január. 1-i adatok esetén 599 esetből még 122 előzetes döntéshozatalt érintett.) A téma megértését jelentősen segíti a bírósági jogesetek ismerete, így minden résznél a releváns jogesetek ismertetésre kerülnek.

A Bíróság biztosítani köteles az uniós jogszabályok egységes értelmezését a tagállamokban.¹⁷⁸ Tekintettel arra, hogy a szociális biztonság területe nem harmonizált, a rendelet számos olyan fogalmat használ, amely a tagállamok nemzeti jogában másképpen jelenik meg, ezért ilyen esetekben elengedhetetlen a Bíróság jogértelmezése. Az EUMSZ

---

¹⁷⁵ Simon Roberts: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 27. o

¹⁷⁶ Dr. Bernd Schulte: Implementation of Regulation 1408/71 – preparations by new Member States IN: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 29.o.

¹⁷⁷ Sean Van Raepenbusch: The role of the European Court of Justice in the development of social security law of persons moving within the European Union IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 30.o.

¹⁷⁸ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 14. o.

267. cikke alapján az *Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben: a) a Szerződések értelmezése; b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése. Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.*

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

A Bíróság alapvetően esetjogi módszerekkel dolgozik, de ítéleteinek nincs precedens természete. Az Európai Bíróság nincs kötve ugyanis saját korábbi ítéleteihez, jóllehet azok fontosabb tételeit általában mégis követi.¹⁷⁹ Erre nagyon jó példa a személyi hatállyal kapcsolatosan a Kermaschek-esetben¹⁸⁰ ahol a családtagok származtatott és a munkavállaló önálló jogának értelmezéséhez képest később a Cabanis-Issarte-esetben¹⁸¹ ettől eltérő értelmezést találunk. Ha a Bíróság megállapítja, hogy egy közösségi jogi aktus összeegyeztethetetlen a szerződésekkel, vagy amikor a közösségi jogot értelmezi, akkor határozata kötelező erejű, és a kérdést előterjesztő bíróság mellett valamennyi nemzeti bíróságra nézve is kötelező. A nemzeti bíróságokat tehát köti a Bíróság által adott értelmezés. A szociális biztonsági koordináció területének talán legfontosabb döntései az ellátások meghatározásában, a munkavállaló fogalmának megadásában, az uniós polgársághoz kapcsolódóan, a tagállamok által kötött kétoldalú megállapodások és a koordinációs szabályok kapcsolatának értelmezésében jelentek meg. A Bíróság megerősítette a koordinációs rendeletek által alkalmazott alapelveket, így például az egyenlő bánásmód alapelvét, a diszkrimináció tilalmát, a szerzett jogok védelmét. Ezen a területen született döntések esetében a Bíróság figyelembe vette a szociális igazságosság, az integráció, a belső piac és szabad verseny Szerződésbe foglalt alapelveit kiemelkedő jelentőséget tulajdonítva a személyek szabad mozgásának¹⁸².

---

¹⁷⁹Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, Bővített, második kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005. 431. o.

¹⁸⁰ Judgment of the Court of 23 November 1976. Slavica Kermaschek v Bundesanstalt für Arbeit. Case 40-76. Reports of Cases 1976. 01669

¹⁸¹ Judgment of the Court of 30 April 1996. Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank v J.M. Cabanis-Issarte. Case C-308/93. European Court reports 1996 I-02097

¹⁸² Bővebben: Sean Van Raepenbusch: The role of the European Court of Justice in the development of social security law of persons moving within the European Union IN: 50 years of Social Security Coordination Past –

Az új rendeletekben felfedezhetőek a Bíróság esetjogából levezethető változtatások azokon a területeken, ahol a korábbi rendeletek nem szabályoztak egyértelműen. Erre legjobb példa a speciális nem járulékalapú pénzbeli ellátások rendeletbeli szabályozása, mely esetben a Bíróság jogesetei többször is módosításra kényszerítették a jogalkotókat. A rendeletet számos egyéb esetben is módosítani kellett a Bíróság esetjogának köszönhetően, illetve amiatt, hogy a bírósági döntések elkerülhetőek legyenek. Ilyen módosítás érintette a 1408/71/EGK rendelet 76. cikk (2) bekezdésének beillesztését a családi ellátások területén, a 45. cikk (6) bekezdésének beillesztését a nyugdíjak területén, amely alapján a határmenti munkavállalók munkanélküli ellátás időszakának figyelembevételét írta elő a rendelet a nyugdíjak megállapításához, illetve a 1248/92/EK rendelet megszületését, amely a nyugdíj összegének megállapításának új szabályait tartalmazta.¹⁸³ Mivel több, mint 500 döntés született a szociális biztonsági koordináció területén, ezért azokból a legjelentősebbek a különböző fejezeteknél részletesen ismertetésre kerülnek.

2.4. Az Igazgatási Bizottság döntései

Az Igazgatási Bizottság 1958-ban kezdte el munkáját a 3-as számú rendelet 43. és 44. cikke alapján, majd a 1408/71/EGK rendelet a 80. cikkében rendelkezett arról, hogy fel kell állítani a migráns munkavállalók szociális biztonságával foglalkozó Igazgatási Bizottságot az Európai Közösségek Bizottsága mellett. Az Igazgatási Bizottság feladataira vonatkozóan a 3. sz. rendelet 43. cikk (a) pontját változatlan formában megtaláljuk a 148/71/EGK rendelet 81. cikk (a) pontjában és a 883/204/EK rendelet 72.cikk (a) pontjában. Az Európai Közösségek Bizottsága mellett működő, a szociális biztonsági rendszerek koordinációjával foglalkozó Igazgatási Bizottság minden egyes tagállam részéről egy kormányzati képviselőből áll, akiket szükség esetén szakértő tanácsadók segítenek, akik általában a téma szerint illetékes minisztérium, vagy intézmény képviselői. Az Igazgatási Bizottság ülésein részt vesz a Bizottság képviselője is, de csak tanácsadói minőségben. Az Igazgatási Bizottság többek között a következő feladatokat látja el:

Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009

¹⁸³ Bővebben: Rob Cornelissen: 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 Its Achievements and Its Limits in Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 28-29. o.

- 1) foglalkozik az igazgatási jellegű kérdésekkel, és a rendelet vagy a végrehajtási rendelet rendelkezéseiből, illetve az azok szerint megkötött megállapodásokból eredő értelmezési kérdésekkel,
- 2) elősegíti a közösségi jog egységes alkalmazását,
- 3) erősíti és fejleszti a tagállamok és intézményeik közötti együttműködést,
- 4) az elektronikus adatszere bevezetésével kapcsolatos feladatokat lát el,
- 5) a Bizottság elé terjeszti a vonatkozó javaslatokat a szociális biztonsági rendszerek koordinációjával kapcsolatban, a közösségi vívmányok javítása és korszerűsítése érdekében további rendeletek kidolgozása vagy a Szerződésben előírt egyéb jogi eszközök útján,
- 6) költségelszámolásokkal kapcsolatos feladatokat lát el.

Az Igazgatási Bizottság működésével és összetételével kapcsolatban, az új rendelet nem hozott semmilyen változást, eltekintve attól, hogy a bizottság nevéből eltűnt a migráns munkavállalókra való utalás, tekintettel arra, hogy az új rendeletek már nemcsak a munkavállalókra, hanem minden személyi kategóriára alkalmazandóak. Az Igazgatási Bizottságot technikai kérdésekben a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal segíti az Európai Gazdasági Közösség és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet között létrejött megállapodások keretében.

Az új 883/2004/EK rendelet az Igazgatási Bizottság döntéseihez egyhangúságot követelt meg egészen a Lisszaboni Szerződés hatálybalépéséig. A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-i hatálybalépése számos jelentős változást hozott az Európai Unió életében, mivel módosította az Európai Unióról szóló szerződést, az Európai Közösséget létrehozó szerződést, illetve átnevezte azt az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződéssé (EUMSZ).¹⁸⁴ A szociális biztonsági koordináció területén is történtek változások a szerződés rendelkezéseinek köszönhetően, az EUMSZ szerződés 48. cikke (a korábbi 42. cikket felváltó), illetve az EUMSZ 21. cikke (az unió polgárainak jogai) kapcsán. Mivel az Igazgatási Bizottság a 883/2004/EK rendelet 71. cikk (2) bekezdésnek megfelelően a döntéseit a Szerződésben megállapított szavazási szabályok szerint fogadja el, ezért a szerződés ilyen jellegű változása hatással van a bizottság munkájára is. Az EUMSZ 48. cikke alapján az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek.

---

¹⁸⁴ Bővebben: Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 33-34.o.

Két jelentős módosítás következett be ezen a területen. Az egyik az, hogy a munkavállalók mellett itt már az önfoglalkoztatók is megjelentek, illetve, hogy nincs szükség egyhangúságra, hanem a minősített többség is elegendő, de mint ahogy a korábbiakban már szó volt róla a tagállamok „fellebbezésének” a lehetőségével. Abban az esetben, ha a döntés az uniós polgárság EUMSZ 21. cikkében biztosított szabad mozgás és letelepedés és ehhez kapcsolódó szociális biztonsági kérdéssel összefüggésben születik, akkor a Tanács egyhangú döntése szükséges a Parlamenttel történt konzultációt követően. Az Igazgatási Bizottság működésének feltételeit tehát e két jogszabályhely alapján kell meghatározni, a korábban szabályozott egyhangú szavazási rendszert felváltva. Véleményem szerint, tekintettel arra, hogy a döntések általában csak a rendelettel kapcsolatban születnek, a szavazás módjára a minősített többségi kritérium fog vonatkozni, függetlenül attól, hogy a döntés nem csak a munkavállalókkal kapcsolatos jogokat érint, tekintettel arra, hogy a gyakorlatban kivitelezhetetlennek tűnik a döntések témák szerinti ilyen elválasztása.

A bizottság folyamatos működésének biztosítására évi négy rendes ülés tart, illetve további négy „Working Party” formájában megtartott ülést. A rendes ülésen az aktuális kérdések megvitatására kerül sor, míg az utóbbinál olyan kérdéseknek a megvitatására kerül sor, amelyek mélyebb vizsgálatra szorulnak¹⁸⁵. A két ülés között az a különbség, hogy míg az előzőben születnek döntések, az utóbbiban leginkább konzultáció zajlik, ugyanazon tagállami képviselők jelenlétével. Az ülések azért bírnak nagy jelentőséggel a tagállami jogalkalmazók és szakemberek számára, mert alkalmasak arra, hogy a tagállami szakértők egyes kérdéseket informálisan is megvitassanak egymással, kifejtve a saját álláspontjaikat, ezzel is elősegítve az egységes jogalkalmazást és elkerülve a hosszadalmas formális eljárásokat. Az Igazgatási Bizottság nagyon hasznos intézmény, ugyanis hidat képez a tagállami hatóságok, intézmények és a Bizottság migráns ügyekkel foglalkozó szolgálatai között.¹⁸⁶ Az Igazgatási Bizottság fejtette ki véleményét, például a munkavállalás korlátozását érintő átmenti időszakban felmerült munkanélküli ellátások exportálásának, illetve az ellátásra való jogosultság kérdésében is, amely iránymutatás alapján a tagállamok ezen időszak alatt eljárak. Tekintettel arra, hogy ez csak egy rövidebb időszakot érintett, az Igazgatási Bizottság állásfoglalása áthidalta az esetleges rendeletmódosításhoz szükséges bonyolult eljárást, amely

---

¹⁸⁵ Ilyen kérdés például a nyugdíjknál figyelembe vehető gyermeknevelési időszak

¹⁸⁶ Danny Pieters: Towards a Radical Simplification of Social Security Co-ordination IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 190.o.

jelentős adminisztrációs terhet jelentett volna mind a Bizottság, mind a jogalkotók számára és hiányzott volna az egységes jogalkalmazás a tagállamok részéről.

A fentiekben kifejtettekén túl is elmondható, hogy az Igazgatási Bizottság működése elengedhetetlen a koordinációs rendeletek alkalmazásához, mert olyan fontos kérdésekben is dönt, mint például a koordinációban részt vevő intézmények közötti kommunikációt szolgáló nyomtatványok elfogadása, vagy egyes fogalmak értelmezése. Az egységes jogalkalmazás biztosítása céljából a 1408/71/EGK rendelethez tartozó döntéseket a bizottság még 2010 közepén felülvizsgálta, és az új rendeleteknek megfelelően módosította.

A 883/2004/EK rendelet 72. cikke a) pontjának végrehajtása érdekében hozott határozatokban fel kell tüntetni azok jogalapját, és azokat ki kell hirdetni az Európai Unió Hivatalos Lapjában, kivéve, ha az Igazgatási Bizottság tagjainak többsége másképp határoz. Az Igazgatási Bizottság tagjai gondoskodnak arról, hogy nemzeti szinten megfelelő utasításokat adjanak az Igazgatási Bizottság kihirdetett és még ki nem hirdetett határozatainak megfelelő végrehajtása érdekében. Jelenleg a bizottság döntései (huszonhat határozat és négy ajánlás) nyolc tárgykört fednek le. A határozatok a tagállamok részére kötelezőek (a lentebb meghatározottak szerint), míg az ajánlások, azok tárgykörüket tekintve, csak a tagállamok részére csak segítséget jelent a jogalkalmazásban. A korábbi rendelet alapján kb. 200 határozat és ajánlás született, amelyből kb. hetven volt hatályban az új rendelet hatálybalépéséig. A döntések témakörönként csoportosítva kerültek elfogadásra, mely általános kérdések között szerepel a bizottság eljárási szabályzata és az átlagköltségekkel kapcsolatos határozat. Az Igazgatási Bizottságok „A” sorozatú határozataihoz az alkalmazandó jogszabályokkal kapcsolatos döntések tartoznak, az „E” sorozat az elektronikus adatsere kapcsán felmerülő kérdéseket rendezi, az „F” sorozat a családi ellátásokhoz kapcsolódó különleges rendelkezéseket tartalmazza. A „H” sorozat, az ún. horizontális kérdéseket rendezi. Ide tartoznak a régi rendeletről való áttérés keretéről, valamint a szociális biztonsági rendszerek koordinációjával foglalkozó Igazgatási Bizottság határozatainak és ajánlásainak alkalmazásáról szóló szabályok, a technikai bizottság működésével összefüggő szabályok, a tagállamok eltérő pénznemei közötti átváltás szabályai, a könyvvizsgáló bizottság működéséről szóló szabályok, a csalások és hibák elleni küzdelemhez kapcsolódó együttműködés szabályai, valamint az időszakok összeszámítására vonatkozó szabályok, amelyről bővebben a nyugdíj megállapításáról szóló résznél lesz szó. A „P” sorozat a nyugdíj ágazatot érintő határozatokat és ajánlásokat tartalmazza, az „S” a

betegségi ellátásokkal kapcsolatosakat, míg az „U” a munkanélküli ellátásokkal összefüggő döntéseket foglalja magában.¹⁸⁷

Az Igazgatási Bizottsággal kapcsolatban a Bíróság rámutatott arra¹⁸⁸, hogy a tagállamoknak lehetőségük van, hogy a rendeletek alkalmazásával kapcsolatban az Igazgatási Bizottsághoz forduljanak annak érdekében, hogy eltérő álláspontjuk közelítésében segítséget kapjanak. A Bíróság döntése alapján az Igazgatási Bizottság döntéseinek jogi hatálya azonban csak relatív. Érdemes közelebbről megvizsgálni, hogy a Bíróság milyen esetekben maradt ezen az álláspontján, és milyen esetekben lépett ezen túl. A Romano (Case 98/8, 1981. ECR 1241.) jogesetben például a Bíróság kimondta, hogy az Igazgatási Bizottság döntései nagyon fontos jogi eszközei a szociális biztonsági koordinációnak, de az intézmények nem kötelesek követni a közösségi jog ilyen jellegű különleges értelmezését.¹⁸⁹ A bíróság döntése azon alapul, hogy már 3. sz. rendelet és 1408/71/EGK rendelet 81. cikk (a) pontja és az új rendelet 72. cikk (a) pontjai is kimondják, hogy a bizottság foglalkozik igazgatási jellegű kérdésekkel, és a rendelet vagy a végrehajtási rendelet rendelkezéseiből, illetve az azok szerint megkötött megállapodásokból eredő értelmezési kérdésekkel, az érintett hatóságok, intézmények és személyek azon jogának sérelme nélkül, hogy a tagállamok jogszabályaiban, valamint a rendeletben vagy a Szerződésben előírt eljárást kezdeményezzenek, illetve bíróságokhoz forduljanak. A Bíróság kiemelte továbbá, hogy ha az Igazgatási Bizottság határozatai kötelező erővel bírnának, az ellentétes volna a Szerződéssel, különösen annak 177. cikkével¹⁹⁰, ahol e hatáskörrel a Bíróság rendelkezik. Ennek ellenére a 987/2009/EK rendelet 89. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy az illetékes hatóságok gondoskodnak arról, hogy intézményeik ismerjenek és alkalmazzanak minden közösségi jogalkotási vagy egyéb rendelkezést az alaprendelet és a végrehajtási rendelet hatálya alá tartozó területeken és azok feltételei szerint, az Igazgatási Bizottság határozatait is beleértve. Ilyen szempontból tehát maga a jogalkotó tér el a Bíróság véleményétől, hiszen a rendelet szövegéből vezethető le az, hogy a döntések kötelező erővel bírnak.

Találunk azonban példát arra is, hogy a Bíróság a kötelező erejétől függetlenül az Igazgatási Bizottság döntését, valamint a 1408/71/EGK rendelet megfelelő cikkét is a Szerződés 51.

---

¹⁸⁷ A hatályos változat elérhető: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=868&langId=hu>

¹⁸⁸ Bizottság v Franciaország C-236/88 [1990] ECR I-3163, Fitzwilliam Executive Search Ltd v Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen C-202/97 [2000] ECR I-883

¹⁸⁹ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 23. o.

¹⁹⁰ Az EUMSZ 267. cikke, korábban 234. cikk

cikkével¹⁹¹ ellentétesnek mondta ki a Strehl-esetben¹⁹², és kifejezetten tévesnek ítélte az Igazgatási Bizottság döntésében szereplő számítási módot a Grisvard-esetben¹⁹³. Érdeemes azonban megemlíteni, hogy a kötelező erőtől függetlenül előfordultak olyan bírósági döntések is, amikor a Bíróság az Igazgatási Bizottság döntésével egyetértett, és így saját döntéseiben is hivatkozott rájuk, mely arra enged következtetni, hogy elismeri azoknak a tagállamok számára kötelező erejét. Ilyen eset volt például az Alastair Menzies-eset¹⁹⁴, a Van der Bunt-Craig-eset¹⁹⁵ és az Antonietta Di Prinzio-eset¹⁹⁶. Ezzel ellentétben a Bíróság Romano-esetben¹⁹⁷ az Igazgatási Bizottság döntésének jogforrásként való említéssel szemben azt hangsúlyozta, hogy a szociális biztonsági koordinációval foglalkozó tagállami intézmények, jogalkalmazók számára csak egy hasznos útmutatót jelent. Tekintettel arra, hogy a tagállami intézményeknek a rendelet mellékleteként történő felsorolása kötelező erővel bír a Bíróságnak e tekintetben el kellett fogadnia az Igazgatási Bizottság ilyen tartalmú döntését az Athanasopoulos-esetben.¹⁹⁸

Az Igazgatási Bizottság feladatai között szerepelt korábban a végrehajtást szolgáló „E” nyomtatványok kidolgozása és elfogadása, illetve az új rendelet kapcsán az elektronikus adatsere adattartalmának, formájának és egyéb ehhez kapcsolódó technikai döntéseknek a meghozatala, valamint a rendeletben meghatározott jogforrásként történő utalás, amely feltételezi azt, hogy ezen a területen hozott döntések kötelező erővel bírnak, hiszen a rendszer e nélkül működésképtelen lenne. Mivel az Igazgatási Bizottság döntéseinek meghozatalában a tagállami képviselők részt vesznek és a tagállami érdekek megfelelően megjelennek mind a döntésekben, mind pedig a nyomtatványok adattartalmában, nem kérdőjelezhető meg annak jogforrási szerepe.

---

¹⁹¹ EUMSZ 48. cikke, korábban 42. cikk

¹⁹² Judgment of the Court of 3 February 1977. *Jozef Strehl v Nationaal Pensioenfonds voor Mijnwerkers*. Case 62-76. European Court Reports 1977 Page 00211

¹⁹³ Case C-201/91 *Bernard Grisvard and Georges Kreitz v Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce de la Moselle* [1992] ECR I-5009

¹⁹⁴ Judgment of the Court (Third Chamber) of 26 June 1980. *Alastair Menzies v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*. Case 793/79. Reports of Cases 1980 02085

¹⁹⁵ Judgment of the Court (Third Chamber) of 5 May 1983. *Raad van Arbeid v Mrs Van der Bunt - Craig*. Case 238/81. Reports of Cases 1983 01385

¹⁹⁶ Judgment of the Court (Second Chamber) of 18 February 1992. *Antonietta Di Prinzio v Office National des Pensions*. Case C-5/91. Reports of Cases 1992 I-00897

¹⁹⁷ Case 98/80 *Giuseppe Romano v Institut national d'assurance maladie-invalidité* [1981] ECR 1241,

¹⁹⁸ Case C-251/89 *Nikolaos Athanasopoulos and others v Bundesanstalt für Arbeit* [1991] ECR I-2797, § 51-58).

3. A szociális biztonsági koordináció rendeletei

A szociális biztonsági koordináció területét jelenleg a 883/2004/EK rendelet¹⁹⁹, valamint az ezt végrehajtó 987/2009/EK rendeletek szabályozzák. Mindkét rendelet a 2010. május 1-jei hatálybalépést követően már módosításra került a 988/2009/EK rendelettel²⁰⁰, a 1244/2010/EU bizottsági rendelettel²⁰¹, valamint a 465/2012/EU rendelettel²⁰².

3.1. Általános rendelkezések

Ahogy általában a nemzetközi jogintézményeknél szokásos, a 883/2004/EK rendelet is a preambulummal kezdődik, megemlítvén a Tanács szempontjait, amelyek a rendelet megalkotásához vezettek, és amely szempontok gyakran nyújtanak segítséget a rendelet értelmezésével kapcsolatban.²⁰³ A preambulumban találjuk a Szerződés felhatalmazását, tehát, hogy a rendelet az Európai Közösséget létrehozó szerződésre, és különösen annak 42. és 308. cikkére tekintettel, illetve, hogy a Szerződés 251. cikkében megállapított eljárásnak megfelelően született meg. Fontos szempont volt a rendelet megalkotásakor, hogy a korábbi terjedelmes joganyag helyett egy egyszerű és egyben korszerű joganyag szabályozza a Közösség szociális biztonsági koordinációs rendszerét, amely ugyanakkor tiszteletben tartja a tagállamok eltérő nemzeti szociális biztonsági jogszabályainak különleges sajátosságait is. Itt történik először utalás az alapelvekre, amelyek részletes szabályait a rendelet cikkei között megtaláljuk, valamint az összes ellátás típus tekintetében a koordináció fő indokait itt olvashatjuk el.

---

¹⁹⁹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 883/2004/EK RENDELETE (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról (EGT és Svájc vonatkozású szöveg) (HL L 200, 7.6.2004, p.1)

²⁰⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 988/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet módosításáról és mellékletei tartalmának meghatározásáról (EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg) HL L 284., 2009.10.30., 43—72. o.

²⁰¹ A Bizottság 1244/2010/EU rendelete (2010. december 9.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról EGT- és Svájc-vonatkozású szöveg HL L 338., 2010.12.22., 35—36. o.

²⁰² Az Európai Parlament és a Tanács 465/2012/EU rendelete (2012. május 22.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK rendelet módosításáról EGT-vonatkozású és az EU–Svájc megállapodást érintő szöveg HL L 149., 2012.6.8., 4—10. o.

²⁰³ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 21. o

Az I. cím az általános rendelkezésekről összesen tizenhat cikkből áll. A fogalom-meghatározó rendelkezések között összesen huszonhat fogalom kerül részletes meghatározásra. A nyugellátások szempontjából ezek közül a legfontosabb az 1. cikk t) alatt a *"biztosítási idő"*: *az a járulékfizetési időszak, szolgálati idő vagy önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi időszak, amelyet azok a jogszabályok, amelyek szerint az adott időszakot megszereztek vagy az megszerzettnek tekintendő, biztosítási időként határoznak meg vagy ismernek el, valamint más hasonló időszak, amelyet az említett jogszabályok a biztosítási idővel egyenértékűnek tekintenek.* A fogalom meghatározás következményeként tehát az adott tagállamban megszerzett ilyen időszakokat biztosítási időnek kell tekinteni a többi tagállamban, ha azt az adott tagállam jogszabályai szerint szerezte meg az érintett személy. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy nem kell vizsgálni, hogy abban a tagállamban is biztosítási időnek számítana-e az adott időszak, ahol egy ellátásra való jogosultsághoz figyelembe veszi a tagállami intézmény, ha az a szerzés tagállamában annak számít. Ezt erősítette meg a bíróság a Warmerdam-Staggerda²⁰⁴ esetben is, ahol kimondta, hogy biztosítási időszaknak kell tekinteni azokat az időszakokat, amelyek az alkalmazandó jogszabályok szerint biztosítási időszakokkal egyenértékűek.

Fontos magának a nyugdíjnak a meghatározása az 1. cikk w) pontjában: *"nyugdíj": nemcsak a nyugdíjakat foglalja magában, de azokat az átalányösszegű ellátásokat is, amelyek azokat helyettesíthetik, valamint a járulékok visszatérítésének formájában történt kifizetéseket, illetve a III. cím rendelkezéseire is figyelemmel az értékállóságot biztosító növekményeket vagy kiegészítő támogatásokat.* E bővebb fogalom-meghatározás lefedi a változó társadalombiztosítási jogszabályok szerint nyújtott ellátásokat is, amelyek az öregségi nyugdíjhoz kapcsolódnak. A bírósági jogesetek annak eldöntésében, hogy melyik nemzeti jogszabály szerint nyújtott ellátás tartozik a nyugdíj fejezet alá, segítséget nyújtott számos ítéletében, melyek részletesebben a tárgyi hatálynál kerülnek kifejtésre.

A személyi hatály és tárgyi hatály kérdése a 2. és 3. cikkben található, az egyenlő bánásmód követelményét a 4. cikk tartalmazza, melyeket a következő pontban bővebben kifejtek. 5. cikk tartalmazza az ellátásokkal, jövedelmekkel, tényállásokkal és eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód szabályait, a 6. cikk pedig, az időszakok összeszámításának a követelményét fekteti le, melyekről szintén lesz még szó a későbbiekben. Az ellátások

---

²⁰⁴ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 12 May 1989. Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging v W. F. J. M. Warmerdam-Steggerda. Case 388/87 Reports of Cases 1989 01203

exportálhatósága generális szabályként a 7. cikkben kapott helyet, nem téve különbséget a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó ellátások között.

A 8. cikk a rendelet és egyéb koordinációs jogi eszközök közötti kapcsolatáról rendelkezik az alábbiak szerint:

(1) E rendelet az alkalmazási körébe tartozó, a tagállamok között alkalmazandó valamennyi szociális biztonsági egyezmény helyébe lép. A tagállamok által e rendelet alkalmazását megelőzően megkötött szociális biztonsági egyezmények egyes rendelkezéseit azonban továbbra is alkalmazni kell, ha azok a kedvezményezettek számára kedvezőbbek, vagy ha azok meghatározott történelmi körülményekből következnek, és hatályuk időben korlátozott. E rendelkezések alkalmazhatóságának fenntartása érdekében azok a II. melléklet részét képezik. Meg kell határozni, ha objektív okokból e rendelkezések némelyikét nem lehet kiterjeszteni az e rendelet hatálya alá tartozó személyekre.

(2) Két vagy több tagállam szükség esetén e rendelet elvei alapján és annak szellemében egyezményeket köthet egymással.

Mivel a tagállamok között hatályban lehetnek még kétoldalú egyezmények ezért fontos annak meghatározása, hogy milyen kapcsolat áll fenn az egyezmények és a rendelet között.²⁰⁵ Itt tehát általánosságban a rendelet elsőbbségével találkozunk. Abban az esetben, ha a kétoldalú egyezmény az ügyfél számára kedvezőbb szabályokat tartalmaz, akkor azonban az egyezmény alkalmazandó. Annak megítélése, hogy milyen esetben hivatkozhatnak a kedvezményezettek a korábban alkalmazott egyezményekre a Bíróság feladata volt eldönteni.²⁰⁶ A Walder-*esetben*²⁰⁷ a holland bíróság azt a kérdést intézte a Bíróság felé, hogy a 3. sz. rendelet 5-6. cikkét, illetve a 1408/71/EGK rendelet 6. cikkét és 7. cikkét, II. sz. mellékletét úgy kell-e értelmezni, hogy a rendelet felvált minden olyan szociális biztonsági egyezményt, amelyet a tagállamok kötöttek, ha azok nem szerepelnek a 3. sz. rendelet 6. cikk (1) és (2) bekezdésében vagy a D. mellékletében még akkor is, ha a szociális biztonsági egyezmény alkalmazása előnyösebb lenne az érintett szempontjából? A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a 3. sz. rendelet 5-6. cikkei, amelyek a korábban hatályban lévő rendeletek felváltásáról rendelkezett, kötelező erővel bírnak még akkor is, ha az érintett személyek

---

²⁰⁵ Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 22. o.

²⁰⁶ Bővebben: Sean Van Raepenbusch: *The role of the European Court of Justice in the development of social security law of persons moving within the European Union IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009*

²⁰⁷ Judgment of the Court of 7 June 1973. - C. J. Walder v Bestuur der Sociale Verzekeringsbank. Case 82-72. ECR 1973 599

számára ez hátrányosabb. A 1408/71/EGK rendelet hatálya és alkalmazási köre tekintetében analógia útján ugyanez alkalmazandó. A Rönfeldt-esetben²⁰⁸ a Bíróság azt mondta ki, hogy a Szerződés 48. cikk (2) bekezdését és 51. cikkét úgy kell értelmezni, hogy eleve kizárja a szabad mozgást gyakorló munkavállalók szociális biztonsági jogainak elvesztését, amelyekre a nemzeti jog részét képező, tagállamok két vagy több tagállammal kötött megállapodásai alapján jogosultak lennének, ha 1408/71/EGK rendelet hatályba lépését követően nem zárta volna ki ezek alkalmazhatóságát. Habár a 148/71/EGK rendelet megállapodásokat kizáró rendelkezése kötelező jellegű, nem járhat olyan eredménnyel, hogy a Szerződés 48. cikkében és 51. cikkében lefektetett célját figyelmen kívül hagyja, amely eset, bekövetkezhetne, ha a migráns munkavállaló, aki élt a szabad mozgás jogával, olyan szociális biztonsági jogosultságot veszítene el, amire kizárólag a nemzeti jog alkalmazása esetén (amelynek része a megállapodás alapján szerzett jog is) jogosult lenne. A fenti esetben a német állampolgárságú Rönfeldt úr Dániában és Németországban dolgozott. Nyugdíjazásakor a német-dán szociális biztonsági egyezmény alapján magasabb összegű ellátásra lett volna jogosult, mint a rendeletek szerint, mert a megállapodás szerint a megszerzett biztosítási időket, nemcsak az ellátásra való jogosultsághoz kell figyelembe venni, hanem az ellátás összegének kiszámításához. Ebben az esetben a Bíróság úgy ítéli meg a rendelet és megállapodások közötti kapcsolatot, hogy bármilyen más értelmezése az esetnek jelentősen korlátozza a munkavállalók szabad mozgását, hiszen figyelmen kívül hagyja a megállapodás rendelkezéseit, ahol az érintettek kedvezőbb helyzetbe kerülnek, mint a rendelet szabályai alapján. A Walder-esetben viszont olyan állásponton volt a bíróság a 1408/71/EGK rendelet 6. és 7. cikkével összefüggésben, hogy e cikkekből világosan kiolvasható azok kötelező ereje, és nem enged meg semmilyen kivételt, a rendeletben lefektetettek kivételével. E döntését felülbírálván mondja azt a Bíróság, hogy át kell gondolni, hogy vajon abban az esetben, ha a migráns munkavállaló kedvezőtlenebb helyzetbe kerül, mint amilyenben a korábbi rendszer szerint volt, összeegyeztethető-e a Szerződés 48-51. cikkeivel. A Thévenon-esetben²⁰⁹ a Bíróság ismét kimondta, hogy a Szerződés 48. cikkének (2) bekezdését és 51. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az nem zárja ki a kizárólag két tagállamot kötelező egyezmény felváltását a rendelettel, ha a biztosított személy – a rendelet hatálybalépését megelőzően – csak az egyik szerződő állam területén szerzett biztosítási időt, még ha a kétoldalú szociális biztonsági egyezmény alkalmazása a biztosított személyt kedvezőbb helyzetbe is hozná. A rendelet

---

²⁰⁸ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 7 February 1991. - Ludwig Rönfeldt v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte. Case C-227/89. ECR 1991 I-323

²⁰⁹ Judgment of the Court of 9 November 1995. - Jean-Louis Thévenon and Stadt Speyer - Sozialamt v Landesversicherungsanstalt Rheinland-Pfalz Case C-475/93. ECR 1995 I-03813

felváltása alól csak abban az esetben lehet kivételt tenni, ha az olyan szociális biztonsági jogosultság elvesztését okozná, amit a munkavállaló a két vagy több tagállam között lévő egyezmény révén szerzett. A Bíróság az indokolásban pontosította a Rönfeldt-esetben hozott ítéletét, ugyanis ott azt mondta ki, hogy mivel a munkavállaló azelőtt tért vissza Németországba, hogy a Dánia a Közösséghez csatlakozott volna, amikor még a két ország szociális biztonsági egyezménye hatályban volt, amely kedvezőbb szabályokat tartalmazott az este a közösségi rendeletnél, ezért nem kerülhet az érintett kedvezőtlenebb helyzetbe a koordinációs rendelkezések alkalmazása által. A Thévenon-esetben viszont Thévenon úr nem élt a szabad mozgás jogával a 1408/71/EGK rendelet hatálybalépéséig, amely után már a francia-német kétoldalú egyezményt felváltotta a rendelet, így nem hivatkozhat arra, hogy bármilyen hátrány érte volna őt, vagy bármilyen egyezményből folyó jogát elveszítette volna. Fontos itt megjegyezni, hogy bár ezen esetek a régi rendelttel kapcsolatban születtek, az új rendeletek értelmezése esetében is alkalmazandóak. A nyugdíj szempontjából azért bírnak ezen esetek nagy jelentőséggel, mert a kétoldalú egyezmények leginkább ezt az ellátást érintik, hiszen a többi ellátás nyújtásának hosszú távú hatása elenyésző és a tagállamok, köztük Magyarország is, legnagyobb számban ezen ellátások kétoldalú megállapodásai szerepelnek a mellékletekben.

A 883/2004/EK rendelet 9. cikke a tagállamok kötelezettségévé teszi jogszabályaik megismerhetőségének biztosítását, ennek megfelelően egy éves tájékoztatási kötelezettséget ír elő számukra, amelyben tájékoztatást kell adniuk a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó ellátások nemzeti jogszabályairól, az egyezményekről, illetve a rendelet 58. cikke szerinti minimumellátásokról, melyek így megkapják a szükséges tájékoztatást. A rendelet eredeti szövege szerint az Európai Unió Hivatalos Lapjában kellett közzétenni e tájékoztatásokat, de tekintettel arra, hogy a mellékletek módosítása – a bizottsági rendeletek kivételével – az általános szabályok szerint történik, előfordulhatna az az eset, hogy nem sikerül a döntéshez szükséges többséget elérni, így valamely nemzeti jogszabály nem kerülhetne be a rendeletbe. A gyakorlatban azonban ilyen eset még nem fordult elő, azonban a tagállamok jogosultak arra, hogy bizonyos jogszabály-módosításokról bővebb tájékoztatást kérjenek az érintett tagállamtól. Véleményem szerint e cikk leginkább deklaratív jellegűnek tekinthető, mert abban az esetben, ha valamely tagállam e kötelezettségét elmulasztaná a rendelet személyi hatálya alá tartozó személyek jogai sérülnének, amely bizonyosan ellentétes a közösségi célokkal. A deklaratív jelleget erősíti az a tény is, hogy a rendelet szerint a kötelezettség szegés esetén semmilyen jogkövetkezéssel nem kell a tagállamoknak számolniuk. Igaz ez

olyan esetben is, ha más alrendszerhez tartozóként kerül iktatásra az adott ellátás, amely szintén nem járhat azon következménnyel, hogy a migráns személy valamely joga sérüljön, mert az a szerződés céljával ellentétes.

Az általános rendelkezések között található nagyon rövid 10. cikkben az ellátások halmozódásának megakadályozása esetén, amennyiben a rendelet alkalmazására kerül sor, az nem adhat, és nem tarthat fenn ugyanazon kötelező biztosítási idő tekintetében több, azonos jellegű ellátáshoz való jogosultságot, így kizárva, hogy az érintettek több ellátásban is részesüljenek. A nyugdíj fejezetnél a speciális szabályok ismertetésével ezen alapelv részletesen is szerepelni fog.

A fejezetben található általános rendelkezések az összes alrendszer tekintetében irányadóak, azoktól csak abban az esetben lehet eltérni, ha maga a rendelet az eltérést engedélyezi, mint például a nyugdíjak esetében az ellátások halmozódása, vagy az export korlátozása a munkanélküli ellátásoknál.

3.2. Az alkalmazandó jog meghatározása

A 883/2004/EK rendelet II. cím 11-16. cikkei nagyon fontos rendelkezéseket tartalmaznak az alkalmazandó jog meghatározásával kapcsolatban, hiszen e szabályok határozzák meg, hogy az érintett személynek melyik tagállamban kell járulékot fizetnie, illetve, hogy melyik tagállam köteles az ellátás nyújtására.²¹⁰ A koordináció rendelkezései meghatározzák az alkalmazandó jogot, amelyek nemzetközi ügyekre alkalmazandóak, és az „illetékes intézmény” kijelölésével megoldják a jogszabályok összeütközését.²¹¹ A rendelet az alkalmazandó jogszabályok meghatározásakor azt az elvet követi, hogy egy személy mindig csak egy tagállam jogszabályai szerint legyen biztosított, függetlenül attól, hogy több tagállamban végez munkát, egyik tagállamban munkavállaló a másik tagállamban vállalkozó, ellátásban részesül, vagy a lakóhelyétől eltérő tagállamban dolgozik. Az alkalmazandó jog meghatározásának az a célja, hogy megakadályozza két, vagy több tagállam szociális biztonsági jogszabályainak együttes alkalmazását, de ugyanakkor azt is meggátolja, hogy a migráns személyek két szék közül a földre essenek, tehát, hogy a különböző tagállami

---

²¹⁰ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 71. o.

²¹¹ S. Chardon Coordination of Social Security Schemes in Connection with the Accession of Central and Eastern European States, Riga, 2004. 66.o

szabályok miatt egyik tagállam joga se legyen alkalmazható.²¹² A rendelet azonban csak a járulékok, illetve ellátások nyújtása tekintetében határozza meg, hogy melyik tagállam az illetékes, azonban az adózás kérdéséről nem rendelkezhet, így az mindig a tagállam nemzeti jogszabályai alapján történik. A rendelet kötelező erejéből fakadóan az érintett személyeket nem illeti meg a választás lehetősége, tehát csak ott tud járulékot fizetni, és onnan jogosult ellátásra, ahol, és ahonnan a rendelet meghatározza. Azt, hogy a munkavállaló, vagy önálló vállalkozó személyek kötelezően (ex lege) vagy önkéntes alapon válnak-e a szociális biztonsági rendszer alanyává, a vonatkozó tagállami szabályok határozzák meg.²¹³ Nyugdíj szempontjából e rendelkezések egyrészt azért bírnak relevanciával, mert az arányos ellátások kiszámítása csak akkor ad korrekt eredményt, ha a járulékfizetés ugyanazon időszak vonatkozásában csak egy tagállamban történt meg, amely így nem keletkeztet átfedő időszakot torzítva az arányos ellátásnál alkalmazott hányadost. Másodsorban a párhuzamosság előállhat akkor is, ha a nyugdíjas egyéb járulékot keletkeztető tevékenységet folytat, még hozzá az ellátás nyújtásától különböző tagállamban, amely esetekben nagyon fontos annak meghatározása, hogy melyik tagállam joga az alkalmazandó.

Fő szabályként érvényesül a 883/2004/EK rendelet 11. cikke szerinti lex loci laboris elv, tehát a munkavállalás helye szerinti biztosítás elve, függetlenül attól, hogy a biztosított személy hol rendelkezik lakóhellyel. Jogi és gyakorlati érdekek alapján került meghatározásra ezen elv, mert a fő cél az, hogy migráns munkavállalók szociális jogai ahhoz a tagállamhoz kötődjenek, ahol e személy leginkább a mindennapjait éli.²¹⁴ A munkavállalás helye szerint tagállam joga szerint fizetett járulék és az ehhez kapcsolódó ellátás nyújtása is igazságosabb eredménnyel jár mind a munkáltató, mind, pedig a munkavállaló részére. A munkáltató részére azért, mert így minden munkavállaló után azonos jogszabályok alapján fizet járulékot, a munkavállaló részére, pedig azért, mert így lesz a munkabérével azonos arányban a járulék és az alapján számított ellátás összege. Ez a cikk kizárja, hogy több tagállam joga egyszerre legyen alkalmazandó, tehát csak és kizárólag egy tagállam hatálya alá tartozhat egy személy egy időben. Ennek indoka az, hogy mivel általában a munkáltató kötelezettsége, hogy a járulékokat levonja, nem működhetne a gyakorlatban, hogy eltérő járulékot vonjon le

---

²¹² Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 72. o.

²¹³ Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Társadalombiztosítási alapismeretek Patrocinium Kiadó, Budapest 2012. 69.o.

²¹⁴ Bővebben: Yves Jorens: Towards nem rules for the determination of the applicable legislation? IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 169. o.

különböző lakhelyű munkavállalók esetében, és a befizetési kötelezettséget több tagállamba teljesítse.²¹⁵ A munkavégzés helye szerinti tagállam jogának alkalmazása olyan esetben jelenthet problémát, ahol nehezen meghatározható a munkavégzés helye. Ilyen eset tipikusan a távmunka, ahol a munkavállaló saját otthonában, vagy egyéb, a munkáltató székhelyétől, telephelyétől eltérő helyen végez munkát. Az ilyen új típusú, atipikus munkavégzés esetére is a rendelet főszabályát kell alkalmazni (munkavégzés helyének a joga – *lex loci laboris*), még akkor is, ha nem minden esetben egyértelműen tisztázható a munkavégzés mögött meghúzódó bonyolult jogi kapcsolatrendszer.²¹⁶ Az önálló vállalkozók esetében, a munkavállalókéhoz hasonlóan, annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, ahol a vállalkozó a tevékenységét ténylegesen végzi.

A *lex loci laboris* szabálya alól azonban kivételt jelenthetnek a köztisztviselők²¹⁷ (alkalmazás helye szerint), a fegyveres erők alkalmazottai²¹⁸ (alkalmazás helye szerint) esetében alkalmazott szabályok, de ekkor is érvényesül, hogy csak egy tagállam bírhat joghatósággal. A hajózószemélyzet és a légiutas-kísérő személyzet légi személy- vagy áru fuvarozási szolgáltatásokat lebonyolító tagjainak tevékenységét azon tagállamban végzett tevékenységnek kell tekinteni, amelyben a 3922/91/EGK²¹⁹ rendelet III. mellékletében meghatározottak szerint a bázishelyük található.²²⁰

Tekintettel arra, hogy a rendelet hatálya az Európai Közösség területére terjed ki, szükséges, hogy a munkáltató, vagy az önálló vállalkozó székhelye is a Közösségen belül legyen, illetve, hogy határon átnyúló elem legyen a munkavégzésben. Az Aldewereld-esetben²²¹ a Bíróság kimondta, hogy

a közösségi jog, és különösen az alkalmazandó jog meghatározásának szabályai a 1408/71/EGK rendeletben, amely a munkavállalók szabad mozgását biztosítja a Közösségen belül, nem zárja ki a járulékfizetést olyan személy esetében, aki az egyik tagállam területén él, és az őt alkalmazó vállalkozás egy másik tagállam területén található, de a munkáját

---

²¹⁵ Bővebben: Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 71-72. o.

²¹⁶ Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: *Társadalombiztosítási alapismeretek* Patrocinium Kiadó, Budapest 2012. 71.o.

²¹⁷ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (3) b) pont

²¹⁸ 883/2004/EK rendelet 11. cikk (3) d) pont

²¹⁹ Council Regulation (EEC) No 3922/91 of 16 December 1991 on the harmonization of technical requirements and administrative procedures in the field of civil aviation OJ L 373, 31.12.1991, p. 4–8

²²⁰ 884/2004/EK rendelet 11. cikk (4)

²²¹ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 29 June 1994. R. L. Aldewereld v Staatssecretaris van Financiën., Case C-60/93. RC1994 I-02991

kizárólag a Közösség területén kívül végzi, és a járulékokat ebben a tagállamban kell fizetnie. Ameddig a munkavégzés és a Közösség között elégséges közeli kapcsolat áll fenn és nincs egyéb alkalmazható szabály, akkor a munkáltató székhelye szerinti jog az irányadó és nem az érintett személy lakóhelye szerinti, tekintettel arra, hogy itt nincs meg a szükséges kapcsolat a munkaviszony tekintetében.

A közösségi szabályoknak megfelelően egy személy vagy egy vállalkozás jogosult arra, hogy ne csak ideiglenesen, hanem rendszeresen egyszerre több tagállamban is folytasson tevékenységet. Ilyen esetekben sem megengedett, hogy egyszerre több tagállam joghatósága alá tartozzon az érintett személy a fent említett összeütközés miatt. Az 1. sz. táblázatban lefektetettek szerint a több tagállamban való tevékenység végzése esetében a joghatóság meghatározásakor döntő jelentőségű, hogy a biztosított személy melyik tagállammal áll szorosabb kapcsolatban, hol végzi a tevékenysége jelentős részét, hol van a lakóhelye.²²² A végrehajtási rendelet alapján²²³ a „munkavállalói vagy önálló vállalkozói tevékenység lényeges része” valamely tagállamban való gyakorlása azt jelenti, hogy a munkavállaló vagy önálló vállalkozó tevékenységeinek mennyiségileg jelentős részét ott gyakorolja, anélkül, hogy szükségszerűen e tevékenységek főbb részéről lenne szó. Annak meghatározásakor, hogy a tevékenységek jelentős része egy adott tagállamban zajlik-e, a munkavállalói tevékenység esetén a munkaidőt és/vagy a díjazást; valamint; önálló vállalkozói tevékenység esetén a forgalmat, a munkaidőt, a nyújtott szolgáltatások számát és/vagy a jövedelmet kell irányadóként figyelembe venni. Ezen ismérvek tekintetében a 25 %-nál kisebb arányú megfelelés – amit átfogó értékelés keretében kell megállapítani – azt jelzi, hogy a tevékenységek jelentős része nem az adott tagállamban folyik.

1. sz. táblázat – Az alkalmazandó jog megállapítása²²⁴

Hol lakik?	Hol fejtí ki tevékenységének jelentős részét?	Hol van az egyik munkáltató székhelye (ha több van)?	Hol van a másik munkáltató székhelye (ha több van)?	Mely tagállam jogát alkalmazzuk?
Magyarország	Magyarország	Ausztria	Ausztria	A tevékenységének

²²² 883/2004/EK rendelet 13. cikk.

²²³ 987/2009/EK rendelet 14. cikk

²²⁴ Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: Társadalombiztosítási alapismeretek Patrocinium Kiadó, Budapest 2012. 75-76. o.

				jelentős részét a lakóhely szerinti tagállamban fejt ki, tehát a lakóhely szerinti tagállam jogát alkalmazzuk: Magyarország. Rendelet 13. cikk (1) a)
Magyarország	Magyarország	Ausztria	Németország	A tevékenységének jelentős részét a lakóhely szerinti tagállamban fejt ki, tehát a lakóhely szerinti tagállam jogát alkalmazzuk: Magyarország. Rendelet 13. cikk (1) a)
Magyarország	Ausztria	Németország	Németország	A tevékenységének jelentős részét nem a lakóhely szerinti tagállamban fejt ki, és a munkáltatóinak székhelye ugyanabban a tagállamban található, tehát a munkáltatók székhelye szerinti tagállam jogát alkalmazzuk: Németország. Rendelet 13. cikk (1) b)
Magyarország	Ausztria	Magyarország	Ausztria	A tevékenységének jelentős részét ugyan nem a lakóhely szerinti tagállamban fejt ki de a munkáltatók székhelye

				különböző tagállamokban található, tehát a lakóhely szerinti tagállam jogát alkalmazzuk: Magyarország. Rendelet 13. cikk (1) a)
--	--	--	--	---

Forrás: Berki Gabriella saját munkája

A rendelet, mint ahogyan már a korábban hatályban lévő 1408/71/EGK rendelet is, tekintettel van a mára már jelentős eltéréseket mutató migrációra, mint például határmenti munkavállalásra, rövid ideig tartó külföldi munkavállalásra, vagy a pán-európai vezetők speciális tevékenységére.²²⁵ A kiküldetés szabályai szerint, amelyet mind a munkavállalókra, mind az önfoglalkoztatókra lehet alkalmazni, lehetőség van arra, hogy a munkavállalók egy (rövidebb) ideig másik tagállamban végezzenek el egy munkát, mialatt az eredeti tagállamban fenntartják a biztosítási kötelezettségüket.²²⁶ Ez a szabály nyilvánvalóan megkönnyíti a határon átnyúló szolgáltatások szabad áramlását, mert nem követeli meg a másik tagállam szociális biztonsági jogszabályinak az ismeretét a határon átnyúló szolgáltatást nyújtóktól. A rendelet 12. cikkében meghatározott kiküldetés esetében speciális szabályok érvényesülnek, mert ebben az esetben a kiküldött marad a küldő tagállam (ahol a tevékenységet szokásosan végzi) joghatósága alatt. A kiküldetéshez elengedhetetlen, hogy a kiküldő munkáltató számottevő gazdasági tevékenységet folytasson saját tagállamában, amely azt jelenti, hogy a munkáltató vállalja, hogy a kiküldetés teljes idő tartama alatt a belföldi és a külföldi gazdasági tevékenység (termelés, forgalmazás és egyéb szolgáltatói tevékenység) folytatása során foglalkoztatott munkavállalók átlagos állományi létszámán belül a belföldön foglalkoztatottak aránya eléri, vagy a belföldi tevékenységből származó bevétel összes bevételen belüli aránya eléri a 25 százalékot²²⁷. A kiküldetés időtartama 24 hónap, amely a korábbi rendelethez képest megváltozott, hiszen korábban ez az időtartam 12 hónap volt, amelyet újabb 12 hónappal lehetett meghosszabbítani. Jelenleg a 24 hónapos időtartamnak a további hosszabbítása azonban a fogadó állam hatóságának egyoldalú döntése alapján nem lehetséges. E módosítást a tagállamok üdvözölték, hiszen már korábban is jelezték, hogy a 12

²²⁵Bővebben: Yves Jorens: Towards nem rules for the determination of the applicable legislation? IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 171.o.

²²⁶ Paul Schoukens and Danny Pieters: The rules within regulation 883/2004 for determining the Applicable Legislation, European Journal of Social Security Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 82. o.

²²⁷ 987/2009/EK rendelet 14. cikk

hónapos időtartam nincs összhangban a nemzetközi vállalatok alkalmazottainak a munkakörülményeivel.²²⁸ A koordináció szerinti kiküldetés esetét el kell határolnunk a munkaviszonyra vonatkozó szabályok szerinti kiküldetés esetétől, mert eltérő feltételek vonatkoznak rájuk. Főszabályként a koordináció szerinti kiküldetés időtartama huszonnégy hónap lehet (munkaviszonyra vonatkozó szabály alapján ennek ideje kevesebb lehet), és a kiküldetés nem irányulhat másik személy leváltására, mely feltételt a munkaviszonyra vonatkozó szabályok nem tartalmazzák.

Tekintettel arra, hogy a 883/2004/EK rendelet személyi hatálya lefedi már azokat a személyeket is, akik nem munkavállalók, illetve nem önfoglalkoztatók – inaktívak –, szükséges esetükben is meghatározni, hogy melyik tagállam joghatósága alá tartoznak. Azok a személyek, akik gazdaságilag már nem aktívak, tehát egyik tagállamhoz sem köthetőek aktivitásuk szerint, a lakóhelyük tagállamnak a szociális biztonsági rendszeréhez tartoznak [11. cikk (3) bekezdésének e) pontja].²²⁹

Az alkalmazandó jog meghatározása minden alrendszer tekintetében jelentőséggel bír, mert az ellátások megállapításának az alapja az alkalmazandó jog szerint megszerzett biztosítási/szolgálati idő.

3.3. Különleges rendelkezések

A 883/2004/EK rendelet III. címe tartalmazza a különböző ellátásokra való különleges rendelkezéseket. E szakaszok tartalmazzák többek között az ellátásokra való jogosultsághoz szükséges biztosítási idők összeszámítására vonatkozó szabályokat vagy az ellátások összegének számítására vonatkozó speciális szabályokat.²³⁰ Az ellátások mértékének, összegének megállapítása tekintetében elmondható, hogy nem lehet ugyanolyan szabályok szerint kezelni egy hosszú távú, egy rövid távú, vagy például egy olyan ellátást, ahol az ellátás összege független az előzetes járulékfizetéstől. Ezért szükséges, hogy a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó minden ellátástípusnál megfelelő szabályok álljanak rendelkezésre. A

---

²²⁸ Bővebben: Yves Jorens - Bernd Schulte: The Implementation of Regulation 1408/71 in the Member States of European Union IN: European Journal of Social Security Volume 3/3 (2001) 243.o.

²²⁹ Paul Schoukens and Danny Pieters: The rules within regulation 883/2004 for determining the Applicable Legislation, European Journal of Social Security Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 94. o.

²³⁰ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 22. oldal

különleges rendelkezések 1. fejezetében a betegségi, anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások kerültek szabályozásra, a 2. rövidebb fejezet a munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések esetében nyújtott ellátásokra vonatkozó szabályokat tartalmazza, a 3. fejezet pedig a haláleseti juttatásokra vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket mindösszesen két cikkben (42-43 cikk). A 4. fejezet (44-49. cikk) a rokkantsági ellátások, az 5. fejezet az öregségi és túlélő hozzátartozói ellátások (50-60 cikk), a 6. fejezet a munkanélküli ellátások (61-65. cikk), a 7. fejezet a korábban nem szabályozott előnyügdíjakra vonatkozóan tartalmaz összesen egy cikkben rendelkezéseket. A családi ellátások a 8. fejezetben (67-69. cikk) kaptak helyet, és végül a 9. fejezetben a különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátások egy cikke szerepel. A rendelet a tárgyi hatálya alá tartozó összes alrendszer tekintetében meghatározza azokat a speciális szabályokat, amelyeket az általános szabályok mellett alkalmazni kell. A végrehajtási rendelet szintén követi az alaprendeletben meghatározott sorrendet, és a végrehajtási jellegű kérdéseket itt rendezzi.

3.4. Az igazgatási, adatkezelési technikai és tanácsadó bizottság

Az Igazgatási Bizottság működéséről és az általa hozott döntések jogforrasi jellegéről a korábbi fejezetekben már volt szó. Az Igazgatási Bizottság mellett azonban működik Adatkezelési Technikai Bizottság is, melynek feladata, hogy javaslatot tegyen az adatkezelési szolgáltatások kiépítésére vonatkozó közös szabályokra. A bizottság összetételét és működési rendjét az Igazgatási Bizottság határozza meg. A technikai bizottság nagyon fontos szerepet tölt be az elektronikus adatcsere bevezetése, és majd a jövőbeni működése, működtetése terén. Az Igazgatási Bizottság mellett egy könyvvizsgáló bizottság is működik, melynek összetételét és működési rendjét szintén az Igazgatási Bizottság határozza meg és feladatai között leginkább a tagállamok által benyújtott éves átlagköltségek meghatározásának és kiszámításának módjával, valamint a pénzügyi rendelkezésekkel kapcsolatos kötelezettségek vannak. A pénzügyi rendelkezések leginkább az egészségügyi ellátások tekintetében bírnak relevanciával, ahol a tagállamok intézményei között a másik tagállam által nyújtott ellátások megtérítésére kerül sor, míg a nyugdíjak esetében a tagállamok az ellátást saját költségen nyújtják, így nem kerül sor megtérítésre sem. A korábbi rendelet által szintén szabályozott bizottság a tanácsadó bizottság, amelynek tagjai között helyet kapott a kormány egy képviselője, a szakszervezetek egy képviselője és a munkáltatói szervezetek egy képviselője.

A tanácsadó bizottságnak az Igazgatási Bizottság felkérésére vagy saját kezdeményezésére joga van:

- 1) megvizsgálni a szociális biztonsági rendszerek koordinációjára vonatkozó közösségi rendelkezések különösen a személyek egyes csoportjai tekintetében történő végrehajtásából eredő általános kérdéseket vagy elvi kérdéseket vagy problémákat,
- 2) az ilyen ügyekre vonatkozó véleményt kialakítani az Igazgatási Bizottság számára, és javaslatokat tenni az említett rendelkezések felülvizsgálatára.

Az bizottságok közül az Igazgatási Bizottság munkája nagyon fontos a rendeletek végrehajtása szempontjából, hiszen a tagállamok képviselői a gyakorlatban felmerült problémákat tudják egy olyan fórum előtt megvitatni, ahol jelentős tapasztalattal és hozzáértéssel rendelkező tagállami képviselők foglalnak helyet.

3.5. Vegyes rendelkezések

Az ellátások rendelet szerinti nyújtásának biztosítására fontos annak közösségi szintű szabályozása, hogy a tagállami intézmények, az érintett személyek az eljárásaik során hogyan járjanak el. Ennek biztosítására a 883/2004/EK rendelet V. címe alatt találhatóak az együttműködésre, a személyes adatok védelmére, az adatkezelésre, a szociális biztonság területén végzett tevékenységek finanszírozása vonatkozó, az adó-, eljárási költség, illetékmentességre és az orvosi szakvélemény elfogadására vonatkozó rendelkezések. Ez alatt a cím alatt helyezkedik el az igények, nyilatkozatok vagy fellebbezések kezelésére vonatkozó szabályozás, amelyet a közigazgatási eljárásokra vonatkozó nemzeti jogszabályokkal összhangban kell az intézményeknek alkalmazni. Ennek megfelelően azt az igényt, nyilatkozatot vagy fellebbezést, amelyet egy tagállam jogszabályainak alkalmazásában a tagállam hatóságához, intézményéhez vagy bíróságához meghatározott időn belül be kellett volna nyújtani, el kell fogadni, ha azokat az előírt határidőn belül egy másik tagállam hasonló hatóságához, intézményéhez vagy bíróságához benyújtották.²³¹ Ebben az esetben természetesen a hatóságoknak, intézményeknek továbbítaniuk kell a dokumentumokat, és úgy kell tekinteniük, mintha az adott határidőt megtartották volna. Az ilyen jellegű igények továbbítása és elbírálása során fokozottan kell érvényesülnie a tagállamok közötti szoros

---

²³¹ 883/2004/EK rendelet 81. cikk

együttműködésnek a migráns személyek érdekében, mert az információáramlás a kulcsa az egyes ellátások megállapításának. A járulékok beszedése és az ellátások visszatérítése kapcsán a rendelet szabályozza az eljárás menetét, illetve meghatározottak az eljáró intézmények jogai és kötelezettségei is, amelyeket szintén minden alrendszer tekintetében irányadónak kell tekinteni.

3.6. Átmeneti és záró rendelkezések, mellékletek

A rendelet utolsó VI. címe 87. cikkének megfelelően a rendelet, az alkalmazását megelőző időszakra vonatkozóan nem keletkeztet jogot, viszont a rendelet hatálybalépése előtt egy tagállam jogszabályai szerint szerzett biztosítási, szükség esetén szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási időt figyelembe kell venni a rendelet szerinti ellátásra való jogosultság meghatározásánál. Ez azt jelenti, hogy az összeszámítás szabályait mindenképpen alkalmazni kell a korábbi időszakokra vonatkozóan is, illetve ezen túllépve alkalmazni kell a tények események tekintetében is, hiszen a már megszerzett jogosultságokat az érintett személyek nem veszíthetik el. Az átmeneti időszakokkal kapcsolatban a Bíróság a Reichel-Albert-esetben²³² kifejtette, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a jogbiztonság elve általában nem teszi lehetővé, hogy valamely uniós aktus időbeli hatályának kezdő időpontját az aktus közzététele előtti időpontban állapítsák meg, kivéve, kivételesen, ha azt közérdekű cél követeli meg, és ha az érdekelték jogos bizalmát megfelelően tiszteletben tartják, valamint ha a szóban forgó szabályozás szövegéből, céljából és rendszertani elhelyezkedéséből egyértelműen kiderül, hogy azt visszaható hatállyal kell alkalmazni. A 987/2009 rendelet 97. cikkében az uniós jogalkotó a 883/2004/EK rendelet és végrehajtási rendeletének hatálybalépése időpontjaként 2010. május 1-jét állapította meg anélkül, hogy az említett rendelet valamely preambulum bekezdése vagy valamely más rendelkezése úgy lenne értelmezhető, mint amely arra irányul, hogy az említett rendelet 44. cikkének időbeli hatályának kezdetét ezen aktus közzététele előtti időpontban állapítsa meg. Ellenkezőleg, a 883/2004 rendelet 87. cikkének (1) bekezdéséből – amelyet a 987/2009 rendelet 93. cikkének értelmében az e rendelet hatálya alá tartozó esetekben alkalmazni kell –

---

²³² Judgment of the Court (Third Chamber) of 19 July 2012. Doris Reichel-Albert v Deutsche Rentenversicherung Nordbayern. Case C-522/10.

kitűnik, hogy a 883/2004 rendelet az alkalmazását – azaz 2010. május 1-jét – megelőző időszakra vonatkozóan nem keletkezett jogot.

A mellékletek általában arra szolgálnak, hogy az alaprendelet által meghatározott főszabályoktól való eltérést biztosítsanak, és amely mellékleteket az eredeti egyszerűsítést javasoló bizottsági javaslat nem is tartalmazott, pontosan ennek bonyolultsága miatt. (A rendeletek elfogadásához szükséges tagállami támogatások megszerzését azonban, mint látható csak így sikerült elérni, hiszen a tagállamok ragaszkodtak a korábban már alkalmazott kivételek elfogadtatásához.) Tekintettel arra, hogy a rendeletek mellékleteinek az elfogadása is a rendes jogalkotási eljárásnak megfelelően zajlik, kivéve azokban az esetekben, ahol bizottsági rendelet alapján, jelentősen megnehezíti annak a naprakészen tartását, annak ellenére is, hogy az új jogalkotási eljárás szerinti minősített többségi szavazás alkalmazandó. Az alaprendelet mellékleteinek szám tizenegy, amelyek közül az öregségi nyugdíj szempontjából a II. számú melléklet bír a hatályban maradó kétoldalú egyezmények kapcsán, a VIII. számú melléklet, ahol az arányos nyugdíjszámítástól eltekintő esetek kaptak helyet, a IX. melléklet, az azonos típusú ellátások halmozódásához kapcsolódóan, illetve nyugdíjszámításhoz kapcsolódóan a XI. számú melléklet.

A végrehajtási rendelet követi az alaprendelet struktúráját, részletesen meghatározza az egyes címek, ellátások eljárási kérdéseit. Egyetlen kivétel található ez alól a megállapítás alól, az pedig a nyugdíjak végrehajtásánál szabályozott gyermeknevelési időkre vonatkozó különleges szabályok, melyek túlmutatnak a végrehajtási kérdéseken, de erről a későbbiekben még lesz szó.

3.7.A rendelet személyi hatálya

3.7.1. A személyi hatály kiterjedésének az állomásai

A 883/2004/EK rendelet személyi hatálya kiterjed az Európai Unió állampolgáira, akik egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak, vagy tartoztak, beleértve tehát a gazdaságilag aktív és inaktív személyeket. Az európai integráció eredeti határai csak a közös piacra terjedtek ki, a négy szabadságjog koncepciója – árú, tőke, személyek, szolgáltatások –

mind gazdasági motiváción alapult.²³³ Ennek megfelelően a legkorábbi 3. sz. koordinációs rendelet személyi hatálya csak a fizetésben részesülőkre (wage-earners) és hasonló munkavállalókra terjedhetett ki²³⁴, illetve az ő családtagjaikra és túlélő hozzátartozóikra. A rendeletek megalkotásának célja az volt, hogy a munkavállalók, akik élnek a szabad mozgás jogával, ne kerüljenek előnytelen helyzetbe a szociális biztonság területén. A rendelet maga nem adta meg a pontos definícióját a „munkavállaló” fogalmának, így a Bíróság az Unger ítéletében²³⁵ adott egységes értelmezést a rendelet e cikkének, kimondva azt, hogy a „fizetésben részesülőknek” közösségi jelentése van, tehát azt nem a különböző nemzeti jogszabályok alapján kell értelmezni. Abban az esetben, ha nemzeti jog határozná meg ezt a személyi kört, akkor ez bizonytalanságot jelentene, hiszen a nemzeti jogszabályok bármikor megváltoztathatják e definíciót, megfosztva a 48. cikket (EUMSZ 45. cikk) és az 51. cikket (EUMSZ 48. cikk) annak céljától. A családtag meghatározása a nemzeti jogban kerül lefektetésre, azonban a munkavállaló fogalma közösségi szinten került megfogalmazásra, amely talán azt a nehézséget okozza a tagállamoknak, hogy az ellátásaik megállapítása esetében is a közösségi definícióhoz kell alkalmazkodniuk, az ellátásokra való jogosultságok meghatározásakor, amely így biztosítja a közösségi munkavállalók számára biztosított uniós jog érvényesülését. A Bíróság döntése szerint a fizetésben részesülők kategóriájába azon személyek tartoznak, akik kötelezően egy szociális biztonsági ágazathoz tartoznak, vagy tartoztak, függetlenül attól, hogy rendelkeznek-e például munkaszerződéssel vagy sem.²³⁶ Mint látható a Bíróság a munkavállaló fogalmát széles értelemben használta, nem szűkítette le a hagyományos szerződéssel rendelkező munkavállalókra, ugyanakkor visszautalt a nemzeti jogra is, hiszen azok tekinthetők munkavállalóknak, akik egy tagállam joga szerint biztosítottak, vagy azok voltak. Nemzeti jog alapján biztosított lehet olyan személy is, aki nem, mint munkavállaló, hanem, mint szabadfoglalkozású, sportoló, vagy művész végez tevékenységet. A nemzeti jogra való visszautalás miatt jelenik meg az a korlát, hogy a Szerződés 51. (EUMSZ 48. cikk) cikkének csak korlátozott, koordinációs célja van, nem, pedig harmonizációs, tehát nincs egységes definíciója a munkavállalóknak, mellyel a fentiek szerint egyet is értek. A munkavállaló, vagy fizetésben részesülő személy kategória mellett, 1964. február elsején hatályba léptek a 36/63 és a 73/63 rendeletek, amelyek bevonták a 3.

---

²³³ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 18. o.

²³⁴ A 3. Rendelet 19. cikk (1)

²³⁵ Judgment of the Court of 19 March 1964. - Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses). Case 75-63. *European Court reports*, English special edition Page 00177.

²³⁶ Bővebben: Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 31-34.o.

számú rendelet személyi hatálya alá a határmenti munkavállalókat és a szezonmunkásokat is. 1967. április 1-től a munkavállalók minden kategóriájára kiterjedt a 3. számú rendelet személyi hatálya, beleértve a tengeri hajón dolgozókat is. Nagyon érdekes, hogy ez a szűk személyi kategória, melyre a rendelet hatálya a kezdetekben kiterjedtek, hogyan teljesedett ki az Európai Unió polgárainak egészére, illetve a harmadik ország állampolgáira a koordináció több mint ötven éve alatt, hogyan követte a szabad mozgás jogával rendelkező személyek jogosultságait.

Tekintettel arra, hogy a rendeletet kezdetekben csak a munkavállalókra (vagy annak tekintett személyekre) kellett alkalmazni, a személyi és tárgyi hatálya kérdésének egyik nagyon fontos pontja azon esetek elemzése, amelynél a tagállam jogszabályai alapján egy munkavállaló külföldi (harmadik ország) munkavégzése esetén önkéntes biztosítás alapján fizet járulékot az adott tagállamban. Véleményem szerint ebben az esetben az érintett személy munkavállalónak tekintendő a 1408/71/EGK rendelet 1 cikk a) pontja és a 2. cikk (1) bekezdése alapján, követve a Bíróság munkavállaló definíciójának kiterjesztő értelmezését és tekintettel arra, hogy munkavállalóként fizetett járulékot az adott tagállam rendszerébe a tagállam jogszabályai szerint. Mivel a munkavállaló a rendelet hatálya alá tartozik, ebből következően az ilyen személy hátramaradottja túlélő hozzátartozónak minősül a rendelet 1. cikk g) pontja szerint, és így a rendelet személyi hatálya alá tartozik. A Bíróság a Tessier-esetben²³⁷ az „au pair” tevékenység kapcsán fejtette ki, hogy a tagállamoknak figyelembe kell venni az ilyen jogviszonyok alapján végzett tevékenységek időszakát is az ellátások megállapítása során. Az eset kapcsán a francia bíróság azt a kérdést tette fel, hogy vajon egy tagállam olyan állampolgára, aki egy másik tagállamban letelepedik, hogy ott „au pair”-ként dolgozzon, és közben esti iskolába jár, miközben abban a tagállamban természetbeni egészségbiztosítási ellátásokat kap, munkavállalónak minősül-e a rendelet 1. cikke értelmében, és vajon a megszerzett jogokat figyelembe kell-e venni, úgy, mintha azt az adott tagállamban szerezte volna? A tagállam állampolgára, aki másik tagállam tartózkodási alapon járó szociális biztonsági rendszeréhez tartozott, hivatkozhat a 1408/71/EGK rendelet munkavállaló definíciójára, így a megszerzett időszakait figyelembe kell venni az érintett tagállamoknak, mintha ezt az időszakot ebben a tagállamban szerezte volna.

---

²³⁷ Judgment of the Court of 19 January 1978. Caisse primaire d'assurance maladie d'Eure-et-Loir v Alicia Tessier, née Recq. Case 84/77. European Court Reports 1978 Page 00007

A 1408/71/EGK rendelet 1. cikk szerinti „munkavállaló” definíciója már tükrözi a fenti Bíróság által megfogalmazott kiterjesztő értelmezést. A 1408/71/EGK rendelet, ahogy a címe is erre utal hosszú ideig szintén csak a közösségen belül mozgó munkavállalók (önálló vállalkozók) és családtagjaik tekintetében tartalmazott rendelkezéseket, és végül is csak 1981-ben terjedt ki a személyi hatály az önálló-vállalkozókra (self-employed) is a Szerződés 235. (EUMSZ 352 cikk) cikke alapján, a 1390/81/EK rendelet²³⁸ elfogadása után.²³⁹ A Közösségi vívmányok egyike a Szerződés 43. cikke szerinti vállalkozás alapításának a joga, míg a 49. cikk a szolgáltatás szabad nyújtását biztosítja, ahogyan arra már a Bíróság az Unger-
esetben²⁴⁰ is utalt.²⁴¹ Míg tehát a munkavállalók szabadságának biztosítása megjelent a szociális biztonsági koordináció céljai között, addig az önálló vállalkozók esetében erre egészen a 80-as évekig várni kellett, hiszen a Tanács felhatalmazása hiányzott a szerződésből, illetve a szükséges felhatalmazás csak a fenti cikkekre történt. A Van Roosmalen esetben²⁴² ugyanakkor a Bíróság kihangsúlyozta, hogy az önálló vállalkozók is ugyanolyan védelemben kell, hogy részesüljenek a koordinációs rendelkezések alkalmazása során, mint a munkavállalók, hiszen a kiterjesztő értelmezés volt a rendelet elfogadásának célja. Az Európai Bíróság kifejtette, hogy a rendelet „önálló vállalkozó” fogalma nem pusztán azokat a vállalkozókat jelenti, akik a tagállam nemzeti jogszabályai alapján gyakorolják tevékenységüket, hanem ténylegesen mindazok annak tekinthetők, akik szociális biztonsági szempontból az ellátások címzettjei a gazdasági életből befolyó jövedelmük alapján, amely jövedelem a pénzügyi előny szerepét tölti be életükben. A fenti esetben a holland állampolgárságú Roosmalen úr misszionáriusként tevékenykedett Belga Kongóban, majd annak függetlensége után a Kongói Demokratikus Köztársaságban. Ezen időszak alatt holland önkéntes biztosítás keretében járulékot is fizetett. A vállalkozói tevékenység végzése tehát nemcsak a klasszikus értelemben vett vállalkozói tevékenységeket jelenti, ahol a megrendelő és a vállalkozó közötti polgári jogi jogviszony keretében kerül sor a munkavégzésre. Jelenthet tehát, minden olyan egyéb tevékenységet is, ahol a munkát végző személy olyan bevételre

---

²³⁸ Council Regulation (EEC) No 1390/81 of 12 May 1981 extending to self-employed persons and members of their families Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons and their families moving within the Community, *OJ L 143, 29.5.1981, p. 1–32 (DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL)*

²³⁹ Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2003. 33. old

²⁴⁰ Judgment of the Court of 19 March 1964. Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses). Case 75-63. European Court Reports English special edition Page 00177

²⁴¹ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 20. o.

²⁴² Judgment of the Court (Second Chamber) of 23 October 1986. A. J. M. van Roosmalen v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen. Case 300/84. European Court reports 1986 Page 03097

tesz szert, amelyből szükségleteit ki tudja elégíteni, és e bevétel nem attól származik, akinek ez a személy munkát végez. Az önálló vállalkozó kapcsán is tehát a bíróság kiterjesztő értelmezése érvényesül, tekintettel arra is, hogy vállalkozók rendelet hatálya alá kerülése csak a 1390/81/EGK rendelet hatálybalépését követően került sor, és a fogalom is a munkavállaló fogalmából nőtte ki magát, ahol már a közösségi esetjog lefektette az értelmezés kereteit. Sajnos a munkavállalókra vonatkozó teljes körű védelem majd csak az új rendelet 2010. május 1-i hatályba lépése után illette meg az önálló vállalkozókat, hiszen a munkanélküli ellátások területén a régi rendeletek alapján nem kapták meg azon jogosultságokat, mint a munkavállalók. A Bíróság döntéseiben kihangsúlyozta, hogy a 1408/71/EGK rendelet célja nemcsak a munkavállalók szabad mozgásának a biztosítása, hanem a szabad vállalkozásalapítás, szolgáltatásnyújtás, valamint ezen felül még a személyek mozgásának szabadságának biztosítása is.²⁴³

Az önálló vállalkozókat követték a közalkalmazottak (civil servants) 1998-ban (1606/98/EK rendelet²⁴⁴), a diákok 1999-ben (307/1999/EK rendelet²⁴⁵) és a harmadik országbeli állampolgárok 2003-ban (859/2003/EK rendelet).²⁴⁶ A módosítás háttérében annak a ténynek a felismerése állt, hogy a diákok éppen úgy szabadon és viszonylag nagy számban mozognak az Unión belül, mint maguk a munkavállalók, ugyanakkor rájuk nézve sok esetben speciális ellátások, rendszerek vonatkoznak.²⁴⁷ Diákok esetében a kiterjesztés nem jelentett akkora áttörést, hiszen e személyek a munkavállaló széles értelmezése alá eshettek, illetve mint családtag már korábban is a rendelet személyi hatálya alá tartoztak. Azonban azon diákok, akik nem tartoztak egyik kategóriába sem, csak 1999. május elseje után hivatkozhattak a

---

²⁴³ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2.21. o

²⁴⁴ Council Regulation (EC) No 1606/98 of 29 June 1998 amending Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community and Regulation (EEC) No 574/72 laying down the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71 with a view to extending them to cover special schemes for civil servants, *OJ L 209*, 25.7.1998, p. 1–15 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV)

²⁴⁵ Council Regulation (EC) No 307/1999 of 8 February 1999 amending Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community and Regulation (EEC) No 574/72 laying down the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71 with a view to extending them to cover students, *OJ L 38*, 12.2.1999, p. 1–5 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV)

²⁴⁶ Simon Roberts: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 21.o.

²⁴⁷ Dr. Hajdú József-dr. Lukács Éva, *Népességmozgások és szociális védelem az Európai Unióban*, IN dr. Lukács Éva – dr. Király Miklós (szerk.) *Migráció és Európai Unió*, AduPrint, Budapest 2001. 280.

rendeletre és vehettek igénybe, például egészségügyi ellátást külföldi tartózkodásuk alatt.²⁴⁸ A rendelet alapján diáknak tekinthető az olyan személy, aki nem minősül munkavállalónak és önálló vállalkozónak vagy azok családtagjainak és túlélő hozzátartozójának, és aki egy tagállam hatóságai által hivatalosan elismert képesítés megszerzését eredményező tanulmányokat folytat, vagy ilyen szakképzésben vesz részt és az általános szociális biztonsági rendszerben, vagy a diákokra vonatkozó különleges szociális biztonsági rendszerben biztosított. A harmadik országbeli állampolgárokra történő kiterjesztés előtt még 1995-ben a rendelet személyi hatálya kiterjesztésre került a tagállami állampolgárok azon körére, akik a fenti személyi kategóriákba nem tartoztak bele, de biztosítottak minősülnek a tagállamuk nemzeti joga alapján. A 1408/71/EGK rendelet 22.a cikkének bekerülésével, amelyet a 3095/95/EGK rendelet²⁴⁹ tartalmazott, akik ideiglenesen tartózkodtak a másik tagállam területén jogosulttá váltak egészségügyi ellátásra a rendelet 22. cikk (1) bekezdés a)-b) pontja szerint. A személyi hatály kiterjesztések esetében tehát már nemcsak a Szerződés 39. cikkének biztosítása a cél a 1408/71/EGK rendelet által, hanem azon túlmenően egyéb gazdasági és nem gazdasági célok is, úgy, mint az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok biztosítása. A Maastrichti Szerződéssel életbelépő európai uniós polgárságnak nagy szerepe volt a személyi hatály értelmezése kapcsán. A fenti szerződés hatálybalépését követően az Európai Unió célja már nemcsak a gazdasági unió létrehozása, hanem politikai célok megfogalmazása. Az uniós polgárság biztosítja a személyek szabad mozgását az Unión belül, függetlenül attól, hogy az állampolgár gazdaságilag aktív-e vagy sem. A rendeletek modernizálásnak a koncepciója már e tényeket alapul véve határozta meg az új rendelet személyi hatályát, kiterjesztve azt minden tagállami állampolgárra, aki biztosított, vagy biztosított volt. A 1408/71/EGK rendelet személyi hatálya csak a gazdaságilag aktívakra, magukat önerőből eltartókra terjedt ki, tehát az új rendelet esetében a nagy áttörést az jelenti, hogy már az uniós inaktív polgárokra is alkalmazandó. Korábban is kiterjedt ugyan az alkalmazási kör a nyugdíjasokra, rokkantakra, vagy a családtagokra, de e személyi kategóriába tartozók esetén mindig ott volt a korábbi „gazdasági” kapcsolat, mint volt

---

²⁴⁸ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 21. o

²⁴⁹ Council Regulation (EC) No 3095/95 of 22 December 1995 amending Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community, Regulation (EEC) No 574/72 fixing the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71, Regulation (EEC) No 1247/92 amending Regulation (EEC) No 1408/71 and Regulation (EEC) No 1945/93 amending Regulation (EEC) No 1247/92, OJ L 335, 30.12.1995, p. 1–9 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV)

munkavállaló, vagy leendő munkavállaló, vagy származtatott jogukon a családtag.²⁵⁰ Az új rendelet személyi hatályának harmadik országbeli állampolgárokra való kiterjesztésére annak hatályba lépését követően, tehát 2010. május 1-ét követően került sor, mert nem sikerült a Tanácsban a szükséges támogatást megszerezni. A harmadik ország állampolgáira a 1231/2010/EU rendelet terjesztette ki a koordináció hatályát, ami azért nagyon érdekes, hiszen a régi rendeletnél a személyi hatály kérdésében ebben a tekintetben már nem volt kérdés, de tekintettel Dánia, Írország és az Egyesült Királyság speciális helyzetére, az alaprendeletben történő szabályozásra nem volt lehetőség. A jogalkalmazók számára nagy kihívást jelentett, hogy csak az új rendelet hatálybalépését követően történt meg a személyi hatály kiterjesztése, mert párhuzamosan kellett alkalmazni a régi és az új rendeleteket, attól függően, hogy uniós polgár, vagy harmadik országbeli állampolgár jogát érintette az ügy.

A rendelet személyi hatályának kérdése, mint látható jelentős fejlődésen ment keresztül, amelynek megfelelően mára már a 883/2004/EK rendelet személyi hatálya kiterjed a tagállamok állampolgáira, valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező hontalanokra és menekültekre – akik egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak, vagy tartoztak –, valamint ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira. Az állampolgárság kérdése minden esetben a nemzeti jogtól függ, tehát a tagállamok magunk döntenek arról, hogy milyen feltételei vannak az állampolgárság megszerzésének. A rendeletet ugyancsak alkalmazni kell azoknak a személyeknek a túlélő hozzátartozóira is, akik egy vagy több tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartoztak, függetlenül az ilyen személyek állampolgárságától, ha túlélő hozzátartozóik egy tagállam állampolgárai vagy a tagállamok egyikében tartózkodó hontalanok vagy menekültek.²⁵¹

A korábbi rendelethez képest jelenleg az a döntő fontosságú feltétele a személyi hatálynak, hogy az EU állampolgár valamelyik tagállam jogszabálya alá tartozzon, mert csak abban az esetben alkalmazhatóak rá a koordináció szabályai. Például, ha az EU tagállam állampolgára, aki EU-n kívüli országban biztosított, vagy például az Európai Bizottság külön biztosítási rendszerébe tartozik, akkor nem tartozik a rendelet személyi hatálya alá.²⁵² Szintén igaz ez a családtagok származtatott jogára is, tehát a családtag is csak akkor kerül a rendelet személyi hatálya alá, ha az, akitől a joga származik biztosított vagy biztosított volt valamelyik

---

²⁵⁰ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 53. o

²⁵¹ 883/2004/EK rendelet 2. cikk

²⁵² Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 35. o.

tagállamban. Azokban a bismarcki típusú szociális biztonsági rendszerekkel rendelkező tagállamokban, ahol a munkavégzéshez kötődik a biztosítás, ott a személyi hatály biztosan a gazdaságilag aktív személyeket fogja csak jelenteni. Az olyan „helybennlakási alapú” rendszerekben, mint amilyen pl. a skandináv rendszer, ahol nem a munkavállaláshoz, gazdasági tevékenységhez kapcsolódik a személyek biztosítása, ott már a gazdaságilag inaktív személyeket is lefedi a 883/2004/EK rendelet személyi hatálya.²⁵³ Az európai országok a 19. század végétől az állampolgáraik számára jóléti intézkedéseket vezettek be, ám a jóléti államok nem ugyanazon utat járták be, nem egyformán fejlődtek, de a kockázatok különböző formáit a piacgazdasághoz kapcsolták.²⁵⁴ Az Európai Unió tagállamai a jóléti állam rendszerezése tekintetében keverték, különböző alapelveket és összetevőket tartalmaznak, számos jól ismert tipológia közül, úgy, mint Titmuss reziduális és intézményi állama, valamint Esping-Andersen modellje, ami a dekommodifikáció mértékén, a jóléti rendszer hatásán a társadalmi rétegződésre, és az állam, a piac és a család kapcsolatán alapul.²⁵⁵ A jóléti államok által nyújtott jogosultságok mindegyike tekintetében azonban elmondható, hogy figyelembe kell vennie a határon átnyúló elemeket, beleértve a migráns személyek jogosultságát az állam által nyújtott ellátásokra és szolgáltatásokra.²⁵⁶

Az új koordinációs rendelet hatálya tehát csak az Európai Unió polgárai²⁵⁷ terjedt ki, addig, ameddig hatályba nem lépett az 1231/2010/EU rendelet, amely kiterjeszti a szociális biztonsági koordinációs rendeletek hatályát a harmadik országok állampolgáira is, melyről bővebben lentebb lesz szó.

A személyi hatály kérdésével kapcsolatban nagyon érdekes kérdéseket vet fel a tagállamok volt gyarmatainak állampolgárai, illetve a tagállamok által kötött kétoldalú egyezmények kapcsolata. A kérdésben a 1408/71/EGK rendelet kapcsán a Bíróság foglalt állást. A Buhari

---

²⁵³ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2. 54. o.

²⁵⁴ Roberts, Simon: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 10.o

²⁵⁵ Esping-Andersen, G.: The Three Worlds of Welfare Capitalism, Cambridge, Polity Press (1990) 1-79. o.

²⁵⁶ Roberts, Simon: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 10.o

²⁵⁷ Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, az Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia és Szlovénia állampolgárai

Haji-esetben²⁵⁸, ahol Buhari úr Nigériában született és brit állampolgár volt egészen Nigéria 1960-as függetlenségéig, kereskedőként dolgozott Belga Kongóban, amely 1960-ban szintén elnyerte függetlenségét, addig azonban Buhari úr járulékot fizetett az akkor hatályos belga jogszabályok alapján. Tevékenységének végeztével öregségi nyugdíjat igényelt Belgiumtól, ahol azonban igényét elutasították azon az alapon, hogy nigériai állampolgár és Zaire területén él. A Bíróság az esettel kapcsolatban kifejtette, hogy a 1408/71/EGK rendeletben használt „állampolgár”, illetve „valamely tagállam” kifejezéseket azokban az időszakokban kell vizsgálni, amikor az érintett a foglalkozását gyakorolta. Az egyenlő bánásmód követelményét csak abban az esetben kell alkalmazni, ha az érintett a rendelet személyi hatálya alá tartozik. A fentiek szerint annak van jelentősége, hogy a tagállami állampolgárság megszerzése, elvesztése mikor történt, tehát a személyi hatály kérdése ettől függ. A Belbouab-esetben²⁵⁹ a rendelet hatályba lépése előtt szerzett időszakokkal kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy a 1408/71/EGK rendelet 2. cikkének (1) bekezdése szerinti személyi hatály és a 94. cikk (2) bekezdésének²⁶⁰ együttes olvasata azt jelenti, hogy valamely tagállam joghatósága alatt a rendelet hatálybalépését megelőzően lezárult összes biztosítási időszakot figyelembe kell venni az ellátásra való jogosultság rendelet szerinti megállapításához abban az esetben, ha az érintett személy az időszakok megszerzése ideje alatt valamelyik tagállam állampolgára volt.

Abban az esetben pedig, ha az érintett személy állampolgárságot szerez, akkor az a kérdés merül fel, hogy vajon az állampolgárság megszerzése előtt szerzett jogosultságai, biztosítási időszakai hogyan alakulnak, tehát, hogy ha a rendelet személyi hatálya alá csak később kerül az érintett, az hogyan minősíti a biztosítási időszakait. Erre a kérdésre a választ már megtalálhatjuk a 1408/71/EGK rendelet és a 883/2004/EK rendelet átmeneti rendelkezései között, ami azt mondja, hogy azokat az időszakokat, amelyeket a rendelet hatályba lépése előtt szereztek meg az érintett személyek, szintén figyelembe kell venni, feltéve, ha az érintett személy valamelyik tagállam állampolgára volt abban az időszakban, amikor a biztosítási időt szereztek. A személyi hatálynak a harmadik országok állampolgáira történő kiterjesztését követően az érintett európai uniós polgárság megszerzésének ideje nem bír relevanciával.

---

²⁵⁸ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 14 November 1990. Ibrahim Buhari Haji v Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants. C-105/89 ECR [1990] I-4211.

²⁵⁹ Judgment of the Court of 12 October 1978. Tayeb Belbouab v Bundesknappschaft. C-10/78 ECR [1978] 1915.

²⁶⁰ 1408/71/EGK rendelet 94. cikk (2) 1972. október 1. előtt, illetve a rendeletnek a fenti tagállam területén vagy területének egy részén történő alkalmazását megelőzően egy tagállam jogszabályai szerint szerzett biztosítási vagy adott esetben szolgálati vagy tartózkodási időt figyelembe kell venni az e rendelet rendelkezései szerinti ellátásra való jogosultság meghatározásánál.

Az, hogy a tagállamok milyen jogszabályi feltételekkel adnak szociális biztonsági ellátásokra jogosultságokat a különböző kategóriába tartozó személyeknek mindig a tagállam belső nemzeti joga határozza meg. Mivel a személyi hatály a rendelet alapján több kategóriát lefed, érdemes külön megvizsgálni, hogy milyen feltételek vonatkoznak rájuk.

3.7.2. Hontalanok, menekültek

A menekültekkel kapcsolatos jogi háttér az 1951-es Genfi Menekültügyi Egyezmény²⁶¹ és az azt kiegészítő 1967-es New Yorki Jegyzőkönyv szabályozza. Az egyezmény a menekült fogalmát a következőképpen adja meg:

Menekült az a külföldi állampolgár vagy hontalan személy, aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás vagy politikai meggyőződése miatti üldözése, az üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni, feltéve, hogy az érintett kérelmére a menekültügyi hatóság menekültként elismerte.

A Genfi Konvenció kidolgozása idején ötvenegy ország csatlakozott az egyezményhez, azóta szinte valamennyi állam magára nézve kötelezőnek fogadja el a dokumentum megállapításait.²⁶² Az egyezmény alapján a résztvevő államoknak biztosítaniuk kell, hogy a legálisan menekültként az ország területén tartózkodó személyeknek ugyanolyan elbánást biztosítsanak, mint a saját állampolgáraiknak. Az egyezményhez csatlakozott államok a saját nemzeti jogszabályaikba ültetett egyezményeknek megfelelően kell tehát eljárniuk, és biztosítani az egyezmény szerinti bánásmódot. A Khalil-eset kapcsán merült fel annak kérdése, hogy vajon az EUMSZ 48. cikke a szükséges jogalap, amelyre hivatkozva a személyi kör is bekerül a rendeletek személyi hatálya alá.²⁶³ A Khalil-esetben²⁶⁴ a Bíróság kimondta, hogy a 1408/71/EGK rendelet érvényessége nem kérdéses a tekintetben, hogy a jogszerűen a tagállamok területén tartózkodó hontalan és menekült személyek, valamint családtagjaik a rendelet személyi hatálya alá tartoznak annak ellenére, hogy e személyek a

---

²⁶¹ Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága honlapja:

²⁶²<http://www.unhcr-centraleurope.org/hu/informacioforrasok/egyezmenyek/menekultugyi-egyezmeny.html> (2013. 11. 28.)

²⁶³ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 38. o.

²⁶⁴ Judgment of the Court of 11 October 2001. - Mervett Khalil (C-95/99), Issa Chaaban (C-96/99) and Hassan Osseili (C-97/99) v Bundesanstalt für Arbeit and Mohamad Nasser (C-98/99) v Landeshauptstadt Stuttgart and Meriem Addou (C-180/99) v Land Nordrhein-Westfalen. Joined cases C-95/99 to C-98/99 and C-180/99. ECR 2001 I-07413

Szerződés alapján nem jogosultak a tagállamok közötti szabad mozgásra. Tekintettel arra, hogy mind a hat alapító tagállam nemzetközi egyezményekből folyó kötelezettsége, hogy a hontalan és menekültek személyeket szociális biztonsági szempontból egyenlő bánásmódban részesítsék a saját állampolgáraikkal, ezért a 3. sz. rendelet és a 1408/71/EGK rendelet személyi hatálya kiterjed e személyekre is. Abban az esetben, ha a személyi hatály kérdését a tagállam saját nemzeti jogszabályai alapján rendeznék, tekintettel az egyezményből folyó kötelezettségeikre, akkor egy második koordinációs eszközt kellene felállítani e kevés számú személy tekintetében arra az esetre, ha e személyek a tagállamok között mozognának. A 1408/71/EGK rendeletet alkalmazni kell a 1. cikk szerint meghatározott bármely munkavállalóra, aki valamely tagállam állampolgára, és a helyzete érint valamilyen határon átnyúló elemet. A fenti esetekben az érintett személyek a német jog alapján hontalannak, menekültnek minősülnek, és csak e tagállam területén éltek. Az érintettek a német jog szerint gyermekek utáni ellátást kaptak, amelynek folyósítását megszüntették, tekintettel arra, hogy ezen ellátásra, csak a tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldiek jogosultak. Fellebbezésükben hivatkoztak arra, hogy ők a rendelet személyi hatálya alá tartoznak, így hivatkozhatnak a 1408/71/EGK rendeletre, amely szerint ugyanolyan jogok illetik meg őket, mint a német állampolgárokat, így az ellátás megállapítását nem lehet kötelezővé tenni tartózkodási engedély meglététől. Azon hontalan vagy menekült munkavállalók, akik csak egy tagállam területén tartózkodnak, nem hivatkozhatnak jogszerűen a 1408/71/EGK rendeletre, olyan esetben, amikor helyzetük csak egy tagállamot érint. Különösen igaz ez a fenti esetekben, ahol az érintetteknek csak egy harmadik országgal és egy tagállammal van kapcsolatuk. A Bíróság több jogesetében megerősítette, hogy rendelet személyi hatályának ki kell terjednie a hontalanokra és a menekültek is, hiszen a genfi egyezményt mindegyik tagállam ratifikálta, tehát a jogszerűen a tagállamok területén tartózkodó ilyen személyeket a tagállami állampolgárral azonos jogok illetik meg a szociális biztonság területén. Szintén megerősítésre került²⁶⁵, hogy a rendeletre azonban e személyek is csak akkor hivatkozhatnak, ha helyzetük legalább két tagállamot érint, tehát a rendelet szerint migránsnak minősülnek.

A hontalan személyekkel kapcsolatban az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében New Yorkban, az 1954. szeptember 28-án létrejött, a Hontalan Személyek Jogállásáról szóló Egyezmény²⁶⁶ a meghatározó²⁶⁷. Az Egyezmény alkalmazása szempontjából hontalan az a

---

²⁶⁵ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 22 September 1992. *Camille Petit v Office national des pensions*. Case C-153/91. Reports of Cases 1992 I-04973

²⁶⁶ Magyarországon a 2002. évi II. törvény hirdette ki

személy, akit egy állam sem tart saját joga alapján állampolgárának. Az egyezmény hatálya alá csak a "de jure" hontalanok tartoznak, a "de facto" hontalan személyek – pl. akik egyes szövetségi államok felbomlását követően egyetlen utód-állammal sem rendezték állampolgársági kapcsolatukat, noha erre a lehetőségük fennállt – azonban nem. Az egyezményben részes államok a menekültekkel megegyezően a saját állampolgárokkal azonos elbánást biztosítanak az állandó belföldi lakóhelyű hontalan személyek számára.

Véleményem szerint a rendelet e személyi kategóriát érintő szabályai, amelyek a tagállamok nemzetközi kötelezettségeinek következtében kerültek be a rendelet személyi hatálya alá, biztosítják a más tagállamok hatálya alá került személyek szociális jogainak megtartását. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy mivel e személyek szabad mozgáshoz való joga korlátozott, és a tagállamok nemzeti joga határozza meg, hogy e személyek milyen ellátásra jogosultak a nemzeti jogszabályok szerint, ha csak ez az egy tagállam érintett, e szabályok alkalmazása nem bír túl nagy jelentőséggel.

3.7.3. Családtagok és túlélő hozzátartozók

A 883/2004/EK rendelet 2. cikke alapján a személyi hatály kiterjed a családtagokra és a túlélő hozzátartozókra, állampolgárságukra tekintet nélkül, visszautalva a tagállam nemzeti jogára, amely alapján a tagállami intézmény az ellátást nyújtja. A „családtag” meghatározása a tagállamok nemzeti jogában eltérő lehet, hiszen vannak olyan tagállamok, ahol például az azonos neműek házassága, együttélése nem keletkeztet családtagi minőséget, vagy ahol a gyermekek életkorukra, eltartotti minőségükre tekintet nélkül családtagok.

A rendelet fogalom-meghatározó rendelkezése szerint

1. cikk

i) "családtag":

1. i. családtagként meghatározott vagy elismert személy, illetve olyan személy, akit a háztartás tagjának tekintenek azok a jogszabályok, amelyek szerint ellátást nyújtanak;

---

²⁶⁷ Dr. Sean Van Raepenbusch: Persons Covered by Regulation (EEC) No. 1408/71 and European Citizenship: From Migrant Worker to European Citizen IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 80.o.

ii. a betegségi, anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátásokról szóló III. cím 1. fejezete szerinti természetbeni ellátások tekintetében, családtagként meghatározott vagy elismert személy, illetve a lakóhely szerinti tagállam jogszabályai által a háztartás tagjának tekintett személy;

2. ha egy tagállamnak az 1. pont értelmében alkalmazandó jogszabályai nem különböztetik meg a családtagokat és a hatályuk alá tartozó egyéb személyeket, a házastársat, a kiskorú gyermekeket és a nagykorú eltartott gyermekeket családtagoknak kell tekinteni;

3. ha az 1. és 2. pont értelmében alkalmazandó jogszabályok szerint egy személy csak akkor tekinthető családtagnak vagy a háztartás tagjának, ha a biztosított személlyel vagy a nyugdíjassal közös háztartásban él, e feltétel akkor tekinthető teljesítettnek, ha a szóban forgó személyt nagyrészt a biztosított személy vagy a nyugdíjas tartja el;

Általában a szociális biztonsági alrendszerek az ellátások nyújtása során nem tesznek különbséget, hogy a családtag vagy egyéb személy a kedvezményezett. A tagállami különbségek általában megjelennek gyerekek esetében az életkorban, eltartottak esetében a közös háztartás vizsgálatánál, vagy az azonos nemű párkapcsolatok minősítésében. A hozzátartozók jogosultságainak vizsgálatakor a Bíróság számos jogesete ad eligazítást, hiszen kimondja, hogy családtagként nem ugyanazon jogosultságok illetik meg a személyeket, mert az ő jogosultságuk csak ún. származtatott jogosultság, a családi kapcsolatból származó jogosultság. Legfontosabb jogeset ebben a tekintetben a Kermaschek²⁶⁸ jogeset, ahol a Bíróság azt mondta, hogy a családtagok, és a túlélő hozzátartozók csak olyan ellátások tekintetében hivatkozhatnak a családi minőségre és így a koordinációs rendeletekre, amely ellátások, mint például a családi, vagy özvegyi juttatások, a családtagoknak járnak. Az esetben egy jugoszláv állampolgár, házasságot kötött egy német állampolgárral, ezt követően feladta holland munkáját és Németországba költözött. Munkanélküli ellátás iránti kérelmet nyújtott be, amelyet az illetékes intézmény elutasított azon indokkal, hogy nem tudja figyelembe venni a holland munkavállalás időtartamát, mert ellátást Hollandiában kell igényelnie és az ellátás exportjára vonatkozó szabályokat alkalmazni. Az esettel kapcsolatban a német bíróság azt a kérdést intézte a Bírósághoz, hogy a tagállami állampolgár házastársa hivatkozhat-e a rendelet 67. cikkére, ha a házastárs nem a tagállami állampolgár, és az ellátásra való jogosultságát házassága előtt szerezte? A Bíróság érvelésében arra hivatkozott, hogy a Rendelet célja, hogy a tagállamok állampolgárainak nyújtson ellátásokat, és a

---

²⁶⁸ Judgment of the Court of 23 November 1976. Slavica Kermaschek v Bundesanstalt für Arbeit. Case 40-76. Reports of Cases 1976. 01669

harmadik állampolgárok csak családtagi minőségükben jelenhetnek meg jogosultként. Önálló jogosultságon járó ellátás esetében, mint például a munkanélküli ellátás, vagy a táppénz, a koordinációs rendelvekre hivatkozni nem lehet (Kermaschek doktrina). A Cabanis-Issarte-esetben²⁶⁹ azonban a Bíróság már némileg eltért az előző esetben említett véleményétől.²⁷⁰ Az esetben egy francia állampolgárságú migráns munkavállaló özvegye, aki férjével együtt Hollandiában és Franciaországban lakott. A férje halála után holland egyedülállói nyugdíjat igényelt. A 148/71/EGK rendelet 2. cikk (1) bekezdése a személyek egymástól jól megkülönböztethető kategóriáját határozza meg. Egyrészt a munkavállalókat, másrészt pedig a munkavállalók családtagjait és túlélőit. Ahhoz, hogy valamely személy a rendelet hatálya alá tartozzon, tagállami állampolgárnak, vagy a tagállam területén tartózkodó hontalannak, vagy menekültnek kell lennie. A munkavállaló családtagjai, túlélői esetében azonban nem előírás az állampolgárság megléte. A munkavállaló és annak családtagja vagy túlélője közötti különbségtétel határozza meg, hogy a rendelet mely cikkeit kell alkalmazni, ugyanis vannak olyan rendelkezések, amelyeket csak a munkavállalókra alkalmazandóak, mint például a rendelet munkanélküli ellátásokra vonatkozó 67-71. cikkei, amelyet a Bíróság a Kermaschek-esetben értelmezett így. Másrészt viszont a 1408/71/EGK rendelet 3. cikk (1) bekezdése biztosítja az egyenlő bánásmód elvét a tagállamok területén élő személyeknek, anélkül, hogy különbséget tene munkavállaló és családtag között. Ilyen körülmények között egy házastárs, aki a házastársával visszatér az eredeti tagállamba és a házastársa halálát követően, ha nem hivatkozhat egy ellátás megállapítása során az egyenlő bánásmód szabályaira, akkor az akadályozza őt a tagállamok közötti szabad mozgásban, és ellentétes a koordináció szabályainak céljával és szellemével. Ez a szabály megfosztaná a házastársat, vagy túlélő hozzátartozót a diszkrimináció tilalma elvének alkalmazásától az öregségi nyugdíjak kiszámítása során, amelyre az érintett jogosult lenne, ha a fogadó tagállamban maradna. Továbbmenve a Bíróság azt is kimondta, hogy az önálló, illetve származtatott jogon járó ellátások közötti különbségtétel, amelyet a Kermaschek-esetben alkalmazott, alááshatja a közösségi jog azon alapelvét, hogy szabályait egységesen kell alkalmazni a tagállami szociális biztonsági rendszerek speciális jellemzői tükrében azáltal, hogy az egyénre alkalmazandó jog a tagállami jog szerint saját, vagy származtatott jogon jár. Következésképpen az egyenlő bánásmód hatálya nem értelmezhető megszorítóan, amikor a munkavállaló vagy a családtagja érintett. A közösségi szociális biztonsági koordináció célja

---

²⁶⁹ Judgment of the Court of 30 April 1996. *Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank v J.M. Cabanis-Issarte*. Case C-308/93. European Court reports 1996 I-02097

²⁷⁰ Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 44. o.

és szelleme tükrében az egységes alkalmazás biztosítására, a migráns munkavállalót fogadó tagállam intézményeinek a 1408/71/EGK rendelet szabályait kell a családtagokra és a túlélőkre is alkalmazni, hacsak a rendelet maga nem tesz különbséget, és az ellátásokat úgy nyújtani, ahogyan azt a saját állampolgáraiknak nyújtják.

A 883/2004/EK rendelet esetében a munkavállaló helyett már állampolgár szerepel, de itt is külön kategóriaként szerepelnek a családtagok. Mint a Bíróság a fenti jogesetben kifejtette a családtagok tekintetében sem lehet eltekinteni az egyenlő bánásmód követelményétől, tehát a rendelet cikkeit ugyanúgy kell alkalmazni esetükben is. Véleményem szerint, mivel a személyek szabad mozgásának joga az uniós polgárok alapjoga és megilleti a családtagokat, ugyanúgy, mint az állampolgárokat, nem lehet a szociális biztonsági koordináció tekintetében sem különbséget tenni a személyek bizonyos kategóriái között.

A 1408/71/EGK rendelet hasonlóan definiálta a családtag fogalmát. E szerint családtagnak kell tekinteni a családtagként meghatározott vagy elismert személyt, vagy akit azok a jogszabályok, amelyek szerint ellátást nyújtanak, vagy annak a tagállamnak a jogszabályai, amely tagállamban lakóhellyel rendelkezik közös háztartásban élőként ismernek el. Főszabályként tehát az ellátás nyújtásának helye szerinti jog alapján meghatározott családtag definíció volt az irányadó. Kivételként határozta meg a rendelet, hogy a rövid ideig történő tartózkodás alatt szükségessé váló egészségügyi ellátás nyújtásakor nemcsak az ellátás nyújtásának helye szerinti jog az irányadó, hanem az érintett személy lakóhelye szerinti családtagként elismert személy is annak tekinthető.²⁷¹ A 1408/71/EGK rendelet szerint *"túlélő hozzátartozó", akit azok a jogszabályok, amelyek szerint ellátást nyújtanak, túlélő hozzátartozóként határoznak meg vagy túlélő hozzátartozónak ismernek el; ha azonban az említett jogszabályok csak azt ismerik el túlélő hozzátartozóként, aki az elhunyt munkavállalóval egy fedél alatt élt, ez a feltétel csak akkor tekintendő teljesítettnek, ha az érintett személy elsődlegesen az elhunyt munkavállaló eltartottja volt.* Ebben az esetben is az ellátások nyújtásának helye szerinti jog a döntő. A koordináció esetében a rendelet meghagyja a nemzeti jogban a családtag meghatározását, mert a szociális biztonsági rendszerek felépítése és meghatározása, az ellátások nyújtása tagállami, míg a szabad mozgás joga közösségi kompetencia. Véleményem szerint a különbségtétel indokolt ezen esetben, hiszen a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló rendeletek célja, hogy a tagállami rendszereket összehangolja, és mivel megmarad a tagállamok hatáskörében az ellátások

---

²⁷¹ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 23. o.

meghatározásnak a joga, így a nemzeti jog szerinti családtag meghatározás indokolt. A nemzeti jog határozza meg, hogy kinek, milyen feltételek szerint nyújt ellátást, tehát a nemzeti jog szerint kell minősíteni, hogy az adott személy milyen személyi kategóriához tartozik, s így milyen ellátásra lehet jogosult a nemzeti jog szerint.

3.7.4. Harmadik ország állampolgáira vonatkozó szabályok

A 883/2004/EK rendelet hatályát a harmadik országbeli állampolgárokra a 1231/10/EU rendelet terjesztette ki, az alaprendelet hatálybalépést követően, utólag, a következők szerint:

1. cikk

A 883/2004/EK és a 987/2009/EK rendeletet alkalmazni kell harmadik országok olyan állampolgáira is, akikre a rendeletek csupán állampolgárságuk miatt nem vonatkoznak, illetve ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira is, feltéve, hogy valamely tagállam területén jogszerűen rendelkeznek lakóhellyel, és helyzetük összes vonatkozása nem egy tagállamot érint.

A szociális biztonsági koordinációs rendeletek személyi hatálya kezdetekben nem terjedt ki harmadik országbeli állampolgárokra. Harmadik országbeli állampolgároknak hívjuk azokat, akik nem az Európai Unió állampolgárai, nem Norvégia, Izland, Liechtenstein (EGT államok) vagy Svájc állampolgárai. A1408/71/EGK rendelet személyi hatálya 2003. június 1-ig csak azon harmadik országbeli állampolgárokra terjedt ki, akik a közösségen belül mozgó személyek családtagjai, menekültek, vagy hontalanok családtagjai. Nem volt tehát olyan közösségi jogi eszköz, amely a harmadik ország állampolgárságával rendelkező és a tagállamokon belül mozgó olyan személyekre alkalmazhatóak lettek volna, akik nem tartoznak a fenti személyi körbe, de ugyanakkor legálisan munkát vállalnak, vagy legálisan tartózkodnak valamelyik tagállam területén. Vajon miért nem terjedt ki a rendeletek hatálya a harmadik ország állampolgáira? Erre a kérdésre a válasz elsősorban a koordináció céljában keresendő, hiszen a Szerződés 39. cikke alapján biztosított szabad mozgás jogával rendelkező tagállami állampolgárok szociális biztonsági jogainak védelme az elsődleges cél²⁷². A rendelet személyi hatálya kiterjedésének az állomásai követték a szabad mozgás jogával rendelkező személyek kategóriáit, hiszen a koordináció célja, mindig a Szerződés szabad

---

²⁷² Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 59. o.

mozgás biztosítását garantáló cikkeit követték. Azon személyek, akik tehát nem rendelkeznek a szabad mozgás jogával, logikus, hogy nem részesülhetnek ugyanebben a védelemben. Ahogyan a korábbi fejezetben már szó volt róla kivételt képeznek ez alól a hontalanok és menekültek, akiknél a kiterjesztést a nemzetközi szerződésből folyó kötelezettségek indokolták. Ennek logikája szerint működött a 3. számú rendelet is és a 1408/71/EGK rendelet is, amikor a személyi hatálya csak munkavállalókra terjedt ki. Későbbiekben az integráció mélyülése okán, amikor már nemcsak a munkavállalók szabad mozgása volt biztosított, akkor terjedt ki fokozatosan a régi rendelet személyi hatálya is a különböző személyi csoportokra. A 859/2003/EK rendelet volt az, amelyik végül kiterjesztette a 1408/71/EGK rendelet és végrehajtási rendeletének személyi hatályát azon harmadik országbeli állampolgárokra, akik a tagállamokon belül mozognak. A rendelet egy nagyon rövid joganyag, összesen csak három cikkből áll, és a rendelet kiterjesztését az alábbiak szerint fogalmazza meg az 1. cikkében:

Az e rendelethez csatolt melléklet rendelkezéseire is figyelemmel, az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek rendelkezéseit alkalmazni kell harmadik országok olyan állampolgáira, akikre azok a rendelkezések csupán állampolgárságuk miatt nem vonatkoznak, illetve ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira, feltéve, hogy jogszerűen rendelkeznek lakóhellyel valamely tagállam területén, és helyzetük összes vonatkozása nem kizárólag egy tagállamot érint.

A rendelet 2003. június elsején lépett hatályba és úgy rendelkezik, hogy ugyan 2003. június elseje előtti időszakra vonatkozóan nem keletkezett jogosultságot, de a valamelyik tagállamban már megszerzett szerzett biztosítási, adott esetben, szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási időt figyelembe kell venni az ellátások megállapításakor.

A Bíróság korábban ismertetett jogértelmezéséből fakadóan a harmadik ország állampolgáira a koordinációs rendelet szabályai csak abban az esetben alkalmazhatók, ha e személyek migráns (egyes tagállamok között mozgó) munkavállalóknak minősülnek, tehát legalább két tagállam érintettsége felmerül és ezen felül a jogszerű tartózkodás feltételeinek is megfelelnek. Például, ha egy USA-beli állampolgár Magyarországon él és dolgozik, rá nem terjed ki a koordinációs rendelet hatálya, mert nincs benne európai uniós migrációs elem. A példában szereplő USA-beli állampolgár valóban harmadik állam polgárának minősül, de

ennek ellenére az EU-s koordináció szempontjából indifferens az ő magyarországi tartózkodása és aktivitása. Más lenne a helyzet, ha időközben kiterjeszti az üzleti tevékenységét, és rendszeresen járna át munkavégzés céljából valamely más EU-s tagállam(ok)ba. Ilyen esetben harmadik ország állampolgárának fog minősülni, és a más tagállamban végzett tevékenysége miatt a koordinációs rendelet hatálya alá fog tartozni.²⁷³ A harmadik országok állampolgáira vonatkozó Sürül²⁷⁴ esetben szintén megtalálható ez a több ország érintettségét megkívánó kritérium, mert a Bíróság kimondta, hogy harmadik országbeli állampolgárok nem hivatkozhatnak rendeletekre abban az esetben, ha nemzeti jog megkülönböztetést alkalmaz állampolgársági alapon, csak abban az esetben, ha egy másik tagállam érintettsége is felmerül. A másik kritériumot, a jogszerű tartózkodás feltételét minden esetben a tagállamok nemzeti jogszabályaiban meghatározottak szerint szükséges vizsgálni, és e vonatkozásban a Bíróság sem adott még külön értelmezést.

A szociális biztonsági koordinációs rendeletek kiterjesztése harmadik országbeli állampolgárokra áttöri a korábbi koordinációs eszközök által alkalmazott viszonyossági alapelvet.²⁷⁵ Az áttöréshez vezető folyamat azonban a tagállamok részéről csak hatalmas kompromisszumok árán valósulhatott meg, hiszen a tagállamoknak a személyi hatályt kiterjesztő tanácsi rendelet elfogadásához is egyhangúságra volt szüksége, és nyilvánvalóan pénzügyi hatással is kellett a tagállamoknak számolniuk. Az Európai Bizottság számos javaslatot dolgozott ki a 1408/71/EGK rendelet személyi hatályának harmadik országbeli állampolgárokra történő kiterjesztése érdekében, azonban egyiket sem sikerült elfogadni.²⁷⁶ A tagállamok az 1994-es portói konferenciáig nem is akartak hallani a személyi hatály kiterjesztéséről, tekintettel arra, hogy a Szerződés nem garantálja számukra a szabad mozgás jogát, azonban ott a szakértők rámutattak arra, hogy nem szükséges a szabad mozgás jogának gyakorlása ahhoz, hogy valaki a 1408/71/EGK rendeletre hivatkozzon.²⁷⁷ Elegendő csak az egyik tagállam joga szerint biztosítottá válni és a rendelet szerinti kiküldetés feltételeit

---

²⁷³A példa: Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 25. oldal

²⁷⁴ Judgment of the Court of 4 May 1999. Sema Sürül v Bundesanstalt für Arbeit. Case C-262/96. Reports of Cases 1999 I-02685

²⁷⁵ Simon Roberts: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 21. o.

²⁷⁶ Bővebben: Elise Willame: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 67.o.

²⁷⁷ Rob Cornelissen: 50 Years of European social security coordination EISS Konferencia 2008. 354. o

teljesíteni, mert ebben az esetben is fontos lenne, hogy a kiküldő vállalkozás csak egy tagállam joga szerint fizessen járulékot, és hivatkozhasson a rendeletre. Abban az esetben, ha a munkáltató nem tudja kiküldeni a munkavállalóját, mert az harmadik országbeli állampolgár, akkor a határon átnyúló szolgáltatás nyújtásában akadályoztatva van. Valamilyen megoldás ezen esetek elkerülésére már szükségszerű volt. Az első javaslat 1995-ben született, a következő 1997-ben, majd ezt követően a rendelet egyszerűsítésére irányuló törekvés az 1998-as javaslatban jelent meg.²⁷⁸ Az első javaslat megszületésének előzményét, a Bizottság 1994. júliusi Fehér Könyve jelenthette, melyben a Bizottság javaslatot tesz arra, hogy első lépésként a 1408/71/EGK rendeletet az egészségügyi ellátások terén terjesszék ki azon harmadik országbeli állampolgárokra, akik jogszerűen foglalkoztatottak és jogszerűen tartózkodnak valamelyik tagállam területén. Az egészségügyi ellátások kiterjesztéséről szóló részt a Tanács törölte a javaslatból és e nélkül fogadta el a 3095/95/EK rendeletet²⁷⁹.

Ezt követően a Bizottság kidolgozott egy javaslatot 1997 novemberére, amely az egész rendelet hatályát kiterjesztette volna azon harmadik országbeli állampolgárokra, akik a jogszerű tartózkodás feltételeinek megfelelnek. A kérdés aktualitását az adta, hogy a legtöbb tagállamban ekkor már a nemzeti jogot alkalmazták e személyi körre is, tehát ugyanannyi járulékot fizettek a tagállami állampolgárok is, mint a nem tagállamiak és az ellátórendszerből is azonosan részesültek.²⁸⁰ Az állampolgárság kérdése egyébként sem volt lényeges a tagállami rendszerekben, ami a személyi hatályt kérdést illette.²⁸¹ Ennek megfelelően merült fel jogosan a kérdés, hogy akkor miért is nem terjed ki a koordináció hatálya e személyekre? Valószínűleg azért váltott ki mégis politikai ellenállást a tagállamokból a kérdés, mert pénzügyi terheket jelentett az ellátórendszerekre, illetve a tartózkodási alapú biztosítási időszakokkal rendelkező országok ennek figyelembe vételét szerették volna²⁸². A kiterjesztésre irányuló javaslat a Szerződés 42. (korábbi 51. cikk, jelenleg 48.) és a 308. cikk (korábbi 235. cikk, jelenleg 352.) rendelkezésein alapult, és mindkettő egyhangúságot követelt a

---

²⁷⁸ Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 39. o.

²⁷⁹ Rob Cornelissen: *50 Years of European social security coordination* EISS Konferencia 2008. 355. o.

²⁸⁰ Danny Pieters: *Enquiry into the Legal Foundations of a Possible Extension of community Provisions on Social Security to Third-Country Nationals Legally Residing and/or Working in the European Union* IN: Paul Schoukens (ed) *Prospect of Social Security Coordination*, Acco, Leuven 1997. 19. o.

²⁸¹ Gijssbert Vonk: *Migration, Social Security and the Law: Some European Dilemmas* IN: *European Journal of Social Security*, Volume 3/4 (2002) 319.o.

²⁸² Elise Willame: *Simplification and Reform of Regulation 1408/71* In: *A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow*, Budapest, Hungary 2004. 67. o.

Tanácsban.²⁸³ A javaslat jogszabályi hivatkozása a tagállamok között eltérő véleményeket váltott ki. A javaslat benyújtásának az időszakában azonban a rendelet személyi hatálya még csak a munkavállalókra, önálló vállalkozókra, illetve a közszféra munkavállalóira terjedt ki. Három tagállam (Dánia, Írország, és az Egyesült Királyság) a jogalappal kapcsolatban úgy vélte, hogy az nem megfelelő, hiszen a 48. cikk (akkori 39. cikk) és az 51. cikk (akkori 48. cikk) közötti szoros kapcsolat miatt, az utóbbi cikk nem szolgálhat alapul a 1408/71/EGK rendelet személyi hatályának kiterjesztésére harmadik országbeli állampolgárokra.²⁸⁴ Érvelésük azon alapult, hogy akit nem illet meg szabad mozgáshoz való jog, annak szociális biztonsági védelme sem indokolt. A Bíróság a Khalil esetben²⁸⁵ megerősítette azt az érvet, hogy a Szerződés 42. cikke nem lehet a jogi alapja a személyi hatály kiterjesztésének, mert e cikk hatálya csak az EU állampolgárait terjed ki, hiszen csak ők élvezik a Szerződés által biztosított szabad mozgás jogát.

Ezt követően a Bizottság 2002 februárjára kidolgozott egy új javaslatot, amelyben a jogi alapot a Szerződés 63. cikkének (4) bekezdése (EUMSZ rendelet 79 cikke) adta, amely cikk biztosította a harmadik országbeli állampolgárok belépési és tartózkodási jogait.²⁸⁶ Az új jogalapra az Amszterdami Szerződést követően lehetett hivatkozni, hiszen ekkor került be a bevándorlásra és a menedékjogra vonatkozó rész, amely már megfelelő tartalmat biztosított a jogalap kérdésében.²⁸⁷ Ez a cikk jogosította fel a Tanácsot és a Parlamentet, hogy olyan intézkedéseket fogadjanak el, amelyek a tagállamok területén legálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok szabad mozgásához kapcsolódhatnak. A javaslat azért volt így már elfogadható a tagállamok számára, mert a Szerződés IV. címe, amelyben a 63. cikk található, nem köti az Egyesült Királyságot, Írországot és Dániát²⁸⁸, így lehetőségük volt arra, hogy e cikkek alapján elfogadott rendeletek esetében választhassanak, hogy alkalmazzák-e a rendeletet harmadik országbeli állampolgárokra vagy sem. Írország és az Egyesült Királyság

---

²⁸³ Simon Roberts: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 21. o.

²⁸⁴ Bővebben: Simon Roberts: Our view has not changed: UK's response to the Proposal to Extend the Coordination of Social Security to Third Country Nationals IN: European Journal of Social Security, 2000. 2/2 189-204.

²⁸⁵ Judgment of the Court of 11 October 2001. Mervett Khalil (C-95/99), Issa Chaaban (C-96/99) and Hassan Osseili (C-97/99) v Bundesanstalt für Arbeit and Mohamad Nasser (C-98/99) v Landeshauptstadt Stuttgart and Meriem Addou (C-180/99) v Land Nordrhein-Westfalen., Joined cases C-95/99 to C-98/99 and C-180/99. ECR 2001 I-07413

²⁸⁶ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 39. o.

²⁸⁷ Cornelissen, Rob: Achievements of 50 years of European Social Security Coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 60.o.

²⁸⁸ Az Amszterdami Szerződéshez fűzött jegyzőkönyv a Szerződés IV. címéhez

a rendelet elfogadását követően csatlakozott az alkalmazó tagállamokhoz. Dánia mellett az EGT tagállamok és Svájc sem alkalmazza a 2003. május 14-én elfogadott 859/2003/EK rendeletet.

A harmadik országbeli állampolgárok helyzete így igen speciális természetű, hiszen a fent említett kivételektől eltekintve az összes tagállam alkalmazza, e személyekre a 883/2004/EK rendeletet a 1231/10/EU rendeletnek megfelelően, de például Dániában a szociális biztonsági koordináció által nyújtott védelemben nem részesülnek. A helyzet akkor válik bonyolulttá, ha a két tagállami érintettség feltételként az egyik tagállam olyan tagállam, amely nem alkalmazza a rendeleteket harmadik országbeli állampolgárok tekintetében a másik, viszont igen. Felmerül a kérdés, hogy ebben az esetben a két tagállami érintettség feltételének megfelel az érintett személy vagy sem. Frans Pennings véleménye az, hogy a helyzet akkor egyértelmű, ha harmadik országbeli személy először Belgiumban, majd Dániában dolgozik, mert ebben az esetben nem kérheti az időszakok összeszámítását. Ellenkező esetben vajon a dán időszak a belga időszakhoz hozzászámítható? Véleménye szerint az időszakokat figyelembe kell vennie a belga intézményeknek, hiszen a határon átívelő elem megjelenik. Cornelissen ugyanakkor azt mondja, hogy az időszakokat nem kell figyelembe venni, mert 859/2003/EK rendelet csupán a 1408/71/EGK rendelet személyi hatályának kiterjesztéséről szól a tagállamokon belül mozgó személyek esetén, tehát amelyik tagállam azt nem alkalmazza, az ott szerzett időszakokat nem kell összeszámítani a jogalap hiánya miatt. Véleményem szerint annak a tagállami intézménynek, amely valamilyen ellátást állapít meg harmadik országbeli személynek, és alkalmazza a rendeleteket, nem kell figyelembe vennie azokat az időszakokat, amelyeket olyan tagállamban teljesített az érintett személy, amelyik tagállam nem alkalmazza a rendeleteket harmadik ország állampolgári esetében. Egyetértek abban, hogy ilyen esetekben a jogalap hiánya miatt az összeszámítás kizárt. A tagállamok közötti kommunikációra szolgáló, a szerzett időszakok igazolásakor alkalmazandó nyomtatványok kitöltésekor a tagállami intézményeknek az érintett cikkek végrehajtására vonatkozóan szolgáltatnak adatot. Abban az esetben, ha nincs meg a szükséges jogalap, az intézmények nem tölthetik ki a szükséges nyomtatványokat, így a másik tagállami intézmény ezen időszakokat nem is tudja figyelembe venni. Tekintettel arra, hogy ez nagy bizonytalanságot jelent a tagállami jogalkalmazóknak, szükséges lenne a kiterjesztésről szóló rendeletet módosítani, amelyben az ilyen időszakok figyelembevételére vonatkozóan meghatározásra kerülne a tagállamok kötelezettsége. Így a jogalap kérdése tisztázásra

kerülne, és a harmadik országbeli állampolgárok nem veszítenék el ezeket az időszakokat a tagállamok közötti mozgásukkor.

A 1408/71/EGK rendelet személyi hatályának kiterjesztésére nem tagállami állampolgárokra, annak hatálybalépését követő harminc év után került sor egy külön rendelettel. A tagállamok ellenállásának következtében a 883/2004/EK rendelet esetében sem sikerült a jogalkotóknak a személyi hatály kérdését magában az alaprendeletben rendezni, ebben az esetben is külön rendelet elfogadására volt szükség a hatálybalépést követően. Az 1231/10/EU rendelet 2011. január 1-jén lépett hatályba, ami azt jelenti, hogy közel egy évig a tagállamok a harmadik országbeli állampolgárokra (és az EGT és Svájc állampolgáira) még a régi 1408/71/EGK rendelet szabályait alkalmazták, míg a tagállami állampolgárokra a 883/2004/EK rendeletet és annak végrehajtási rendeletét. Az 1231/10/EU rendelet hatálya nem terjed ki továbbra sem Dániára, illetve immáron az Egyesült Királyságra sem, hanem az Egyesült Királyság esetében a 859/2003 rendelet (az 1408/71 rendelettel együtt) továbbra is alkalmazható. *Az Európai Unióról szóló szerződéshez és az Európai Unió működéséről szóló szerződéshez csatolt, Dánia helyzetéről szóló 22. számú jegyzőkönyv 1. és 2. cikke értelmében Dánia nem vesz részt ennek a rendeletnek az elfogadásában, az rá nézve nem kötelező és nem alkalmazandó.*

A koordinációs rendeletek alkalmazása harmadik országbeli állampolgárokra meglehetősen bonyolult feladat a tagállami jogalkalmazók számára. Nem tisztázott a Dániában szerzett időszakok kezelése, illetve az Egyesült Királyságban szerzett időszakok megítélése is nehéz, tekintettel arra, hogy ilyen esetekben az ellátások egyrészt a régi rendeletek, másrészt pedig, az új rendeletek alapján kerülnek meghatározásra. Igaz ezen időszakok esetében is, hogy a nyomtatványok kitöltésekor a jogalap megjelölése problémás, hiszen azok még a régi rendelet alapján kerülnek kiállításra, ugyanakkor azokat az új rendelet szerint kell figyelembe venni. Az elektronikus adatcsere bevezetése után ez még nagyobb problémát fog jelenteni, hiszen akkor már csak elektronikusan közölhetőek adatok, méghozzá az új strukturált elektronikus dokumentumok által, melyeknek az adattartalma, jogszabályi hivatkozása nem módosítható, azok csak a 883/2004/EK rendelet végrehajtását szolgálják. Az Egyesült Királyság döntése okán az is problémát jelent, hogy a két rendelet személyi hatálya különbözik, mert az új rendelet hatálya lefedi a gazdaságilag inaktív személyeket is. A jövőben tehát mindenképpen szükséges a kérdést rendezni, amelynek véleményem szerint a legjobb formája a rendelet módosítása lenne. Igazgatási Bizottsági határozat elfogadás nem szolgálna megfelelő jogalként az ilyen időszakok és személyek ellátásainak kezelésére.

Amennyiben a Bíróság fog dönteni ebben a kérdésben, akkor az megint csak a rendelet alkalmazását bonyolítja, mert a jogalkalmazóknak e tekintetben is a döntésekre kell hagyatkozniuk.

3.7.5. Az EGT országok és Svájc állampolgáira vonatkozó rendelkezések

Az 1992-es közösségi elképzelés alapján az Európai Szabadkereskedelmi Társulás²⁸⁹ államaival, amely akkor még magában foglalta Ausztriát; Finnországot; Svájcot; Norvégiát; Izlandot és Liechtensteint, egy megállapodás kötésére került volna sor az Európai Gazdasági Közösség létrehozására. Az eredeti elképzelés szerint ezek az országok valamennyien a Közösség tagállamaivá váltak volna, és az EGT megállapodás az ehhez szükséges jogharmonizációs és intézményfejlesztési kérdésekről rendelkezett.²⁹⁰ Ezen megállapodás aláírására azonban nem került sor, hanem az csak módosított formában és csak 1993-ban került aláírásra, majd 1994. január elsején lépett hatályba. Az EGK ennek megfelelően áll az Európai Unió tagállamaiból és az EFTA tagállamaiból, azokból a tagállamokból, amelyek még nem tagjai az EU-nak²⁹¹, mint Norvégia, Liechtenstein és Izland.²⁹² Az EGK szerződés²⁹³ nagyon hasonló tagságot biztosít, mint az EU-s tagság, a négy szabadságjog ezen országok tekintetében is érvényesül.

A személyek szabad áramlásának biztosítása megtalálható a megállapodás III. rész Személyek, Szolgáltatások és Tőke szabad áramlása, annak is I. része Munkavállalók, Önálló vállalkozók fejezet alatt. A 28. cikk tartalmazza a munkavállalók szabad mozgásával kapcsolatos rendelkezéseket, amelyek a Szerződés releváns cikkeit szó szerint idézik, tehát az EGT tagállamok állampolgárai e tekintetben ugyanolyan joggal rendelkeznek, mint az EU tagállamok állampolgárai. A 29. cikk és a VI. melléklet biztosítják a szociális biztonsági koordinációra vonatkozó rendeletek alkalmazását. A megállapodás értelmező rendelkezése, illetve a 119. cikke alapján a mellékletek a megállapodás integráns részét képezik, így a VI. mellékletben felsorolt 1408/71/EGK rendelet, valamint annak módosításai és a mellékletei,

---

²⁸⁹ European Free Trade Association, EFTA

²⁹⁰ Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 30. o.

²⁹¹ Ausztria, Svédország, Finnország 1995. január elsején csatlakozott az EU-hoz

²⁹² Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2003 23. o

²⁹³ A megállapodást 1992. május 2-án írták alá a tagállamok, és 1994. január elsején lépett hatályba, Liechtenstein esetében 1995. május 1. után.

illetve az 574/72/EGK végrehajtási rendelet, annak módosításai és mellékletei az EGT megállapodás része, tehát alkalmazandók az EU és EGT viszonylatában. Az EGT megállapodásnak köszönhetően a 1408/71/EGK rendeletet nemcsak az Európai Unió területén kell tehát alkalmazni, hanem az Európai Gazdasági Közösség területén is. Svájjal külön megállapodás megkötésére került sor, mely alapján a 1408/71/EGK rendelet alkalmazandó, miután Svájcban népszavazás utasította el az EGT megállapodást. Mivel az EGT megállapodásban külön kellett rendelkezni azon jogszabályokról, amelyek az EGT tagállamok tekintetében is alkalmazandók, ezért az új 883/2004/EK rendelet és végrehajtási rendelete tekintetében is. Az EGT tagállamok vonatkozásában a javaslat²⁹⁴ az új koordinációs rendeletek kiterjesztésére vonatkozóan már elfogadásra került 2011. július 1-én, és hatályba 2012. június 1-én lépett.

Svájc esetében is még hiányzott az a jogi aktus, amely lehetővé tette az új koordinációs rendelet alkalmazását, de Svájc tekintetében a folyamat egy kicsit bonyolultabb, ugyanis az EU javaslatát Svájc visszautasította. A Bizottságnak ezért új javaslatot²⁹⁵ kellett kidolgoznia, amelynek elfogadása is sok időt vett igénybe és ezért hatályba is csak 2012. április 1-én lépett.

Ahogy a 859/2003 rendeletet sem alkalmazták az EGT tagállamai és Svájc, úgy a 1231/10 rendelet hatálya sem terjed ki a fenti országokra, így esetükben a harmadik országbeli állampolgárok nem tartoznak a rendeletek személyi hatálya alá, generálva a már Dániánál említett problémát. A megoldást az EGT tagállamok esetében a megállapodások módosításával lehet elérni, abban az esetben, ha ezen államok ki kívánják terjeszteni a harmadik országok állampolgáira is a szociális biztonsági koordináció nyújtotta védelmet, külön felsorolva benne a 1231/10/EU rendeletet. Tekintettel arra, hogy ezen államok a korábbi kiterjesztésről szóló rendeletet sem alkalmazták, nem várható változás a közel jövőben sem.

---

²⁹⁴ Az EGT vegyes bizottság 76/2011 határozata (2011. július 1.) az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás VI. mellékletének (Szociális biztonság) és 37. jegyzőkönyvének módosításáról

²⁹⁵ A vegyes bizottság 1/2012 határozat, amely bizottságot az egyrészt az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség között, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás hozta létre (2012. március 31.) a megállapodáshoz tartozó, a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló II. melléklet cseréjéről (2012/195/EU)

3.7.6. Kapcsolat az Európai Unión kívüli országokkal

Az Európai Unió és az unión kívüli harmadik országok számos területen kötöttek együttműködési megállapodásokat, érintve olyan rendelkezéseket, amelyek a szociális biztonsági koordinációra is vonatkoznak. Céljuk, tartalmuk és jellegük szerint ezek a megállapodások a következő kategóriákba sorolhatók:

- 1) Partnerségi és együttműködési megállapodások (a FÁK országai)
- 2) Stabilizációs és társulási megállapodások (Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság)
- 3) Euro-mediterrán társulási megállapodások (dél-mediterrán régió)
- 4) Együttműködési megállapodások (Szíria)
- 5) Együttműködési és vámuniós megállapodás (San Marino)
- 6) Társulási megállapodás Törökországgal

Az EU és tagállamai az évek során számos együttműködési és stabilizációs és társulási megállapodást kötött harmadik országokkal.²⁹⁶ A Tanács 2010 októberében fogadta el az Algériával, Marokkóval, Tunéziával, Macedóniával és Izraellel kötött társulási megállapodást. A határozat biztosítja egyes ellátási formák, pl. a nyugdíj hordozhatóságát az EU polgárai számára, a viszonyosság elve alapján. Az ellátásokat jelenleg csak akkor exportálják, ha erről nemzeti jogszabály vagy kétoldalú megállapodás rendelkezik.²⁹⁷

A Tanács politikai megállapodásra jutott a szociális biztonsági koordináció tekintetében az Európai Unió és Albánia, Montenegró, San Marino, és Törökországgal kötött együttműködési és egyéb megállapodások kapcsán. E szerint a négy állammal csak egy korlátozott szociális biztonsági koordinációs szabályokat tartalmaznak az együttműködési megállapodások, melynek célja, hogy biztosítsa, hogy a partner országból érkező munkavállaló bizonyos szociális biztonsági ellátásokban részesüljön abban a tagállamban, ahol munkavállaló, vagy volt munkavállaló. A többi harmadik országtól eltérően ezekben az esetekben az EU állampolgárainak a 4 partner országban hasonló elbánásban kell részesülniük a viszonyosság alapján.²⁹⁸ Megállapodásra törekszik az EU nemcsak az ellátásra való jogosultság tekintetében, hanem bizonyos ellátások exportálhatósága érdekében is, de előtérbe került az

---

²⁹⁶ Cornelissen, Rob: Achievements of 50 years of European Social Security Coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 61.o.

²⁹⁷ Bővebben: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=853&langId=hu>

²⁹⁸ Bővebben: <http://www.consilium.europa.eu/policies/agreements?lang=hu> (2013.11.27.)

egyenlő bánásmód a legálisan a tagállamok területén tartózkodó munkavállalók és családtagjaik tekintetében. Természetesen a viszonyosság alapján az EU tagállamok munkavállalóit ugyanilyen jogosultságok illetik.²⁹⁹

Ezen megállapodások azért fontosak, mert ugyan a harmadik országbeli állampolgárokra a koordinációs rendeletek hatálya kiterjed a 1231/2010/EU rendelet által, de nem jelent viszonyosságot az EU állampolgárainak. Tekintettel arra, hogy a rendeletek alkalmazása harmadik, megállapodással érintett országbeli állampolgár tekintetében nem változik, így a jogalkalmazás szempontjából érdektelen.

3.8. Tárgyi hatály

A szociális biztonsági koordinációs rendeletek tárgyi hatálya, ugyanúgy, mint a személyi hatálya, egy hosszú fejlődés eredményeként alakult ki. A szociális biztonsági koordináció tárgyi hatályának mind a huszonhét tagállamban fennálló társadalombiztosítási rendszerekben létező ellátásformát le kell fednie. Mint tudjuk, a nemzeti társadalombiztosítási rendszereknek folyamatos kihívásokkal kell szembenézniük, követni kell a demográfiai változásokat, a társadalmak öregedésének a kérdéseit, illetve kezelni kell a családok felépítésének a változását is.³⁰⁰ A tagállami rendszerek egy része már finanszírozhatatlanná vált, ezért majdnem minden tagállamban a szociális ellátórendszerek reformját végre kellett hajtani, vagy legalább el kellett kezdeni. A munkaerő-piaci folyamatok szintén állandóan változnak, nagyon gyorsan reagálva a pénzpiaci, gazdasági változásokra. E folyamatok is jelentős befolyással vannak a társadalombiztosítási rendszerekre, folyamatos változásokat kell adaptálni nagyon rövid időn belül. Új ellátásokkal kell kezelni a felmerült problémákat, vagy a régi ellátások más formájával, amely már több társadalombiztosítási alrendszer jegyeit is magában hordozhatja. Tipikusan ilyen új ellátásformaként jelent meg a tartós ápolás, vagy a munkanélküliség csökkentésére a nyugdíjhoz közel állóknak igénybe vehető előnyügdíjak, vagy nyugdíj előtti munkanélküli segélyek bevezetése, vagy például Magyarországon a rehabilitációs járadék, amely a munka világába próbálja visszavezetni a még munkaképes személyeket. A reformok kapcsán az új feltételhez kötött ellátások bekerültek a tagállamok szociális biztonsági rendszereibe, amelyeknek megkérdőjelezhetetlenül a koordináció hatálya

---

²⁹⁹ Bővebben: <http://www.consilium.europa.eu/council?lang=hu> (2013.11.27.)

³⁰⁰ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 28. o.

alá kell tartozniuk. Az elmúlt évtizedekben ugyanakkor az európai jog, illetve elsősorban a belső piaci jog is jelentős hatást gyakorolt a tagállamok szociális biztonsági rendszereire.³⁰¹ Vajon képes-e az új rendelet a tárgyi hatály kérdését kezelni még a 1408/71/EGK rendelet szerint kialakított zárt struktúrával? Természetesen a kérdés megválaszolására csak a jövőben kerül majd sor a Bíróság jogértelmező tevékenységének köszönhetően, hiszen a tárgyi hatály meghatározásának a kérdésében eddig is a Bíróságra kellett hagyatkozni és sajnos az új rendelet sem hozott változást, mert megtartotta a korábbi rendeletnek a tárgyi hatályra vonatkozó zárt megközelítését, amellyel bizonyos mértékig egyet is tudok érteni.

3.8.1. A szociális biztonsági ellátások

A 1408/71/EGK rendelet felsorolásszerűen tartalmazta azokat a szociális biztonsági ellátásokat, amelyekre a rendeletet alkalmazni kellett/kell. A rendelet tárgyi hatálya kiterjedt a klasszikus társadalombiztosítási ágakra, amely követi az 1952-es 102. számú ILO egyezmény tipológiáját³⁰², és amelyek meghatározásához a Bíróság elengedhetetlen segítséget nyújtott. Az új rendeletre vonatkozó eredeti bizottsági javaslatban³⁰³ megfogalmazott tárgyi hatály azonban jelentősen különbözött a 883/2004/EK rendelet jelenleg hatályos 3. cikkében lefektetettektől, mert a javaslat szerint nem lett volna egy kimerítő lista a lefedett társadalombiztosítási ágakról.³⁰⁴ A megfogalmazás szerint a rendeletet alkalmazni kellett volna minden szociális biztonsági jogszabályra. A javaslat ugyanakkor segítségként felsorolta, hogy mely ellátások tartoznak különösen a rendelet tárgyi hatálya alá, de nem egy kimerítő listaként. A bizottsági elgondolás a fenti alapvetésen alapult, tehát, hogy a társadalombiztosítást szabályozó nemzeti jogszabályok az utóbbi időben olyan dinamikus változásokon mentek keresztül, melynek követése nem biztosítható a közösségi jogszabályokban. A Parlament megadta a támogatást a javaslatához, azonban a Tanács elutasította azt a jogbiztonság követelményének szem előtt tartásának okán.³⁰⁵ Így az

---

³⁰¹ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2 57.o.

³⁰² Bővebben: Gerhard Igl:Co-ordination and New Forms of Social Protection IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 94.o.

³⁰³ Proposal for a Council Regulation on coordination of social security systems, COM(1998)0779 végleges, OJ C038, 12/2/1999.

³⁰⁴ Pennings, Frans, Introduction to European Social Security Law, Kluwer Law International, The Hague, 2001., 58. o.

³⁰⁵ Bővebben: Jean Lambert: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 60.o.

elfogadott szöveg megtartotta a kimerítő listát és nem hozott változást az alkalmazási területekre vonatkozóan. Újdonságként csak az apasági ellátások és az előnyugdíjak jelentek meg, pedig a javaslat eredetileg nyitottan közelítette meg a tárgyi hatály kérdését. Az előnyugdíjak kérdése már régebben jelentkező problémára adott megoldást, ugyanis a tagállamok a munkanélküliség, rokkantság, illetve öregség körében vezették be már korábban ezt az ellátást, azonban, tekintettel a rendelet tárgyi hatályára, nem voltak alkalmazhatóak a koordinációs rendeletek.³⁰⁶ A kimerítő lista mellett végül is az szól, hogy az új ellátások tekintetében az, hogy a koordináció hatálya alá tartozik-e vagy sem a későbbiekben értelmezésbeli problémákat okozhatott volna. Véleményem szerint is alkalmasabb ezen megoldás a tárgyi hatály meghatározására, tekintettel arra is, hogy a koordináció speciális szabályai követik a 883/2004/EK rendelet 3. cikke szerinti felsorolást. A Bíróság is megerősítette, hogy azért fontos, hogy egy ellátás valamelyik kategóriához tartozzon, mert a 1408/71/EGK rendelet 4. cikkében található felsorolás kimerítő jellegű, miáltal az olyan szociális biztonsági ágazat, amelyet nem említ, nem tartozik e kategória alá, még akkor sem, ha a kedvezményezetteknek jogilag meghatározott, ellátásra jogosító helyzetet biztosít.³⁰⁷ A Bíróság döntésein túl nem elhanyagolható, hogy az ellátások megállapítása esetén mindig valamilyen speciális szabály alkalmazása szükséges, így a rendelet egyszerűbben értelmezhető a jogalkalmazó szervek számára. A 883/2004/EK rendelet által lefedett szociális biztonsági ágak tehát a következők:

- a) betegségi ellátások;
- b) anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások;
- c) rokkantsági ellátások;
- d) öregségi ellátások;
- e) túlélő hozzátartozói ellátások;
- f) munkahelyi balesetekkel és foglalkoztatási megbetegedésekkel kapcsolatos ellátások;
- g) haláleseti juttatások;
- h) munkanélküli-ellátások;
- i) előnyugdíjak;
- j) családi ellátások.

---

³⁰⁶ Bővebben: Gerhard Igl: Co-ordination and New Forms of Social Protection IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 99.o.

³⁰⁷ Judgment of the Court (Second Chamber) of 27 March 1985. Vera Hoeckx v Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, Kalmthout. Case 249/83. Reports of Cases, 1985 00973, Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 July 1996., Siegfried Otte v Bundesrepublik Deutschland. Case C-25/95. Reports of Cases 1996 I-03745

Minden olyan általános és speciális szociális biztonsági ellátás függetlenül attól, hogy járulékalapú, vagy nem járulékalapú a koordináció hatálya alá tartozik.³⁰⁸ Ez azért rendkívül fontos, mert a tagállamok nem vonhatják ki a rendelet hatálya alól azokat az ellátásokat, amelyek e feltételeknek megfelelnek. A rendelet 3. cikk (1) bekezdése szerinti további feltétel az, hogy a felsorolt szociális biztonsági ágakra vonatkozó valamennyi jogszabályra kell alkalmazni. Ez azt jelenti, hogy, ha valamelyik ellátásforma, pl. nem a nyugdíjakra vonatkozó törvényekben található meg, hanem munkaviszonyra vonatkozó szabályokban, akkor az azt szabályozó jogszabály csak a nyugdíjakra vonatkozó részben kerül a rendelet tárgyi hatálya alá. A rendelet maga meghatározza, hogy mit kell jogszabályon érteni az értelmező rendelkezések között:

1. cikk 1) „jogszabályok”: az egyes tagállamok tekintetében a 3. cikk (1) bekezdése alá tartozó szociális biztonsági ágazatokhoz kapcsolódó törvények, rendeletek és egyéb kötelező rendelkezések, valamint minden egyéb végrehajtási intézkedés.

Ez a kifejezés kizárólag azokat a szerződéses rendelkezéseket foglalja magában, amelyek az előző albekezdésben említett törvényekből és rendeletekből eredő biztosítási kötelezettség végrehajtását szolgálják, vagy amelyek hatósági határozat tárgyát képezték, amely határozat azokat kötelezővé tette vagy alkalmazási körüket kiterjesztette, feltéve, hogy az érintett tagállam erre vonatkozó nyilatkozatot tett, és értesítette az Európai Parlament elnökét és az Európai Unió Tanácsának elnökét. Az ilyen nyilatkozatot az Európai Unió Hivatalos Lapjában közzé kell tenni;

A jogszabály fogalomnak elég széles spektrumot kell lefednie, tekintettel a tagállamok különböző jogrendszerre, jogalkotási mechanizmusokra, így tehát érteni kell alatta a törvényeket, rendeleteket, határozatokat, királyi rendeleteket, miniszteri szintű jogszabályokat, de még az ellátást nyújtó államigazgatási szerv döntését is. A jogszabály definíciója ugyanakkor kizárja a szerződéses szabályokat, úgy, mint a kollektív szerződést, illetve egyéb egyedi szerződéseket. Azokat a szerződéseket viszont, amelyek a fenti fogalom-meghatározás során jogszabálynak minősülnek az Európai Unió Hivatalos lapjában (Official Journal of the European Union) közzé kell tenni.³⁰⁹ Az a körülmény, hogy a tagállam nyilatkozata – bármely okból – nem tartalmaz valamely jogszabályt, nem jelenti azt, hogy a

---

³⁰⁸ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 56. o

³⁰⁹ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 48. o.

meg nem jelölt jogszabály vonatkozásában a rendelet előírásai nem alkalmazhatóak, tehát a nyilatkozat csak deklaratív jellegű.³¹⁰ A Bíróság ezt az értelmezést erősítette meg a Beerens-ügyben³¹¹ hozott döntésében, ahol kimondta, hogy minden tagállami jogszabályra vonatkozik a közösségi rendelet, ha azok az általános rendszerbe tartozó szociális biztonsági ágazatokat szabályozzák. A tárgyi hatály kapcsán a bíróság a Lohmann-esetben³¹² megállapította, hogy jogszabály kifejezés alatt minden olyan, jelenleg vagy a jövőben hatályos törvényt, jogszabályt, rendeletet és minden más végrehajtási intézkedést érteni kell, amely a 1408/71/EGK rendelet 4. cikk (1) és (2) bekezdésében érintett szociális biztonsági ágazatokra és rendszerekre vonatkozik. Tekintettel arra, hogy a köztisztviselőkre, vagy ilyenként kezelt személyekre vonatkozó jogszabályok nem tartoznak a rendelet tárgyi hatálya alá, az egy tagállam joga szerint megállapított nyugdíj nem foglalja magába azt a nyugdíjat, amit a köztisztviselők különleges rendszere alapján állapítanak meg. A 1408/71/EGK rendelet személyi és tárgyi hatálya alá a köztisztviselők, vagy különleges biztosítási rendszerben biztosítottak, illetve ilyen rendszerek nem kerültek be, hiszen a Római Szerződés régi 48. cikkének (4) bekezdése, illetve a végrehatására szolgáló 1612/68/EGK rendelet szerint a személyek szabad mozgásának joga korlátozható például a közszolgálati jogviszonyokban. A korlátozás alapján tehát a szociális biztonsági koordináció rendeleteinek sem kell e személyi és tárgyi hatályra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznia. Később azonban a 1606/98/EK módosító rendeletet követően e személyi kör is bekerült a rendelet hatálya alá, figyelembe véve az Európai Közösségek Bíróságának 1995 novemberében a C-443/93 ügyben (Ioannis Vougioukas v. Idryma Koinonikon Asfalisseon – IKA, EBHT 1995., I-4033.) hozott ítéletét. A módosítás szükségességét az indokolta, hogy a köztisztviselőkre vonatkozó különleges rendszerben biztosított személyek egyidejűleg önálló vállalkozók is lehetnek és így már indokolt a szociális biztonsági jogainak a Szerződés szerinti védelme a személyek szabad áramlásának biztosítása érdekében.

Fentiekre tekintettel a kiegészítő magánnyugdíjak nem tartoznak a koordináció hatálya alá, azok védelmét a 49/98/EK irányelv³¹³ biztosítja, meghatározva a magánnyugdíj pénztárakhoz tartozó, Közösségen belül mozgó munkavállalók jogait és kötelezettségeit. Az irányelv

---

³¹⁰ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 102. o.

³¹¹ Judgment of the Court of 29 November 1977. Elisabeth Beerens v Rijkdienst voor Arbeidsvoorziening. Case 35-77. Reports of Cases 1977 02249

³¹² Judgment of the Court (Second Chamber) of 8 March 1979. Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank te Amsterdam v A.E. Lohmann. C-129/78 ECR [1979] 853.

³¹³ Council Directive 98/49/EC of 29 June 1998 on safeguarding the supplementary pension rights of employed and self-employed persons moving within the Community OJ L 209, 25.7.1998, p. 46–49

alapján "kiegészítő nyugdíjrendszer" a hazai jogszabályoknak és a joggyakorlatnak megfelelően létrehozott foglalkozási nyugdíjrendszer, többek között a csoportos biztosítási szerződés, illetve egy vagy több rendszer vagy ágazat által létrehozott felosztó-kirovó nyugdíjrendszer, tőkefedezeti rendszer vagy a vállalkozások nyugdíjtartalékán alapuló nyugdíjígérvény-rendszer, vagy bármely egyéb kollektív vagy más hasonló rendszer, amelynek célja kiegészítő nyugdíj folyósítása munkavállalóknak vagy önálló vállalkozóknak. Az irányelv biztosítja, hogy azoknak a tagoknak a szerzett jogai fennmaradjanak, akik egy másik tagállamba mennek, és ennek következményeként megszüntetik a járulékfizetést az említett rendszerbe, ugyanolyan mértékben, mint az olyan tagoké, akiknek a javára már nem történik befizetés, de akik az adott tagállam területén maradnak. Az ellátásokat, az azokat egyébként terhelő adók és kezelési költségek nélkül kell kifizetni egy másik tagállamban. Az irányelv tehát a fenti jogokat biztosítja a tagoknak, de nem biztosítja a teljes „hordozhatóságot”, ugyanis nem érvényesülnek például az összeszámítási szabályok, így a tagok másik tagállam ugyanolyan rendszerében szerzett idő nem számítható össze a már megszerzett időszakokhoz, amely nyilvánvaló gátja lehet a munkaerő szabad mozgásának.

A 883/2004/EK rendelet fogalom-meghatározó cikkében már nem található meg az ellátás fogalma. A 1408/71/EGK rendelet szerint:³¹⁴ *ellátások és nyugdíj* valamennyi ellátás és nyugdíj, azok közpénzekből fizetett valamennyi eleme, az értékállóságot biztosító növekmény és a kiegészítő ellátás a III. cím rendelkezéseire is figyelemmel, valamint a nyugdíjak helyett fizetendő pénzbeli ellátás, illetve a járulékok visszatérítésének formájában kifizetett ellátás. A rendelet által meghatározott tárgyi hatály fogalmát a nemzeti jogszabályokban meghatározott ellátásokra kell alkalmazni, amely számos esetben okozott gondot a jogalkalmazóknak. A Bíróság mindig is széles értelemben használta a 1408/71/EGK rendeletből levezethető ellátás fogalmat, biztosítva a munkavállalók szabad áramlásának a kiteljesedését.³¹⁵ Ennek megfelelően szociális biztonsági ellátásnak minősül az új rendelet szerint is az az ellátás, amelyet a kedvezményezettnek jogszabályban meghatározott körülmények esetén kell megállapítani függetlenül az egyedi körülmények mérlegelésétől, és akkor, ha ez az ellátás a 1408/71/EGK rendelet 4. cikk (1) bekezdésében felsorolt valamelyik szociális biztonsági ágazathoz tartozik.

---

³¹⁴ 1408/71/EGK rendelet 1. cikk t) pont

³¹⁵ Sean Van Raepenbusch: The role of the European Court of Justice in the development of social security law of persons moving within the European Union IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 30. o.

A Bíróság például a következő ellátások esetében állapította meg, hogy a rendelet hatálya alá tartoznak³¹⁶:

- 1) Pénzbeli egészségbiztosítási ellátásnak minősül az otthoni (vagy tartós) ápolásra szoruló, önmagukat ellátni nem tudó személyeknek járó ellátás, amelynek célja az egészség és életminőség javítása. (C-160/96 Molenaar-eset, C-215/99, Jauch-eset)
- 2) Családi ellátásnak minősül a tartásdíjelőleg, amelynek a célja, a tartásdíj nemfizetés miatti károktól való megóvás. (C-85/99 Offermans-eset, C-302/02 Laurin Effing-eset)
- 3) Öregségi nyugdíjnak minősülő ellátás az üdülési kedvezmény (C-101/04 Noteboom-eset)
- 4) Azbeszt ártalmainak kitett munkavállalóknak járó ellátás munkahelyi baleset és foglalkozási megbetegedések szerinti ellátásnak minősül (C-205/05 Nemec-eset)
- 5) Munkanélküli ellátás alá tartozik a rokkantsági ellátás előlege, amelyet munkanélküli személyeknek állapítanak meg (C-228/07 Petersen-eset)
- 6) Speciális nem járulékalapú ellátások tárgyi hatály alá tartozása, illetve az export alóli kizárása, amelyekről a későbbiekben még lesz szó.

A tárgyi hatály kérdése kapcsán a Siegfried Otte-esetben³¹⁷ a bíróság azt vizsgálta, hogy vajon a német jog szerinti átképzési támogatás³¹⁸ a 1408/71/EGK rendelet hatálya alá tartozik-e. A rendeletet akkor kell egy nemzeti jogszabály szerint nyújtott ellátásra alkalmazni, ha az ellátás célja és folyósításának feltétele szerint szociális biztonsági ellátásnak minősül (a 1408/71/EGK rendelet 4. cikkében meghatározottak szerint), függetlenül attól, hogy maga a nemzeti jog azt hogyan minősíti. A német jog szerint nyújtott átképzési támogatás az öregségi nyugdíjjal mutatott hasonlóságot és a munkanélküliek ellátásaival, ám a bíróság nem talált olyan jellemzőt az ellátásra, amely kielégítő kapcsolatot mutatott volna a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó kockázatokkal, így arról kimondta, hogy nem tartozik a rendelet hatálya alá.

---

³¹⁶ Bővebben Sean Van Raepenbusch: The role of the European Court of Justice in the development of social security law of persons moving within the European Union IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 30-31. o

³¹⁷ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 July 1996. Siegfried Otte v Bundesrepublik Deutschland. C-25/95 ECR [1996] I-3745

³¹⁸ Richtlinien ueber die Gewaehrung von Anpassungsgeld an Arbeitnehmer des Steinkohlenbergbaus (Guidelines on the granting of adaptation allowance to employees in the coal-mining industry) of 13 December 1971

A 1408/71/EGK rendelet 4. cikk (4) bekezdése szerint a rendelet tárgyi hatálya alá nem tartoznak a háború és annak következményei áldozatai számára nyújtott ellátások, mert a nemzeti jog szerint az egykori hadifoglyok számára nyújtott ellátások fontos célja a nemzeti hála bizonyítása a második világháború alatt elviselt megpróbáltatásoknak, illetve az államnak nyújtott szolgáltatások honorálására szolgál, mely célját tekintve nem tartozik a szociális biztonsági ellátások körébe. Ezen érvelést a bíróság meg is erősítette a Gillard-esetben.³¹⁹

A szociális, egészségügyi segélyezés sem tartozik a rendelet hatálya alá, azonban a nyugellátások között is vannak olyan ellátások, amelyek a szociális segély típusjegyeit viselik magukon. Ilyen ellátás³²⁰ található az olasz jogban is, amellyel kapcsolatban a Piscitello-esetben³²¹ az Európai Bíróság megállapította, hogy annak megkülönböztetése, hogy mely ellátások tartoznak a rendelet hatálya alá az egyes ellátásokhoz kötődő tényezőkön alapszik, különösen azok célján és megadásukhoz szükséges feltételeken. Mivel az olasz jog szerinti szociális nyugdíjsegély, amely az érintettnek jogszabályban meghatározott feltételekhez kötötten nyújtható, de az ellátást megállapító diszkrecionális döntésétől függetlenül az érintett személy körülményeinek vizsgálata nélkül, illetve az érintett személy egyéb ellátásainak kiegészítésként is nyújtható, egyértelműen a rendelet hatálya alá tartozik, és nem esik a 1408/71/EGK rendelet 4. cikkének (4) bekezdése alá. A Bíróság jogértelmező tevékenysége talán ezen a területen a legfontosabb, hiszen a szociális segély, vagy egyéb rendelet hatálya alá nem tartozó ellátás és a szociális biztonsági ellátások között azonban vékony és bizonytalan határ húzódik.³²²

A Martinez Sala³²³-esetben a német gyermeknevelési támogatással kapcsolatban foglalt állást a Bíróság. M. Martínez Sala, aki 1956. február 8-án született, spanyol állampolgár és 1968 májusa óta Németországban él. Ott az 1976 és 1986, majd 1989. szeptember 12-e és 1989. október 24-e között eltelt idő alatt megszakításokkal különböző munkákat vállalt. Azóta szociális segélyben részesült. 1984. május 19-ig M. Martínez Sala a hatáskörrel rendelkező hatóságoktól több, egymást gyakorlatilag folyamatosan követő tartózkodási engedélyt kapott.

---

³¹⁹ Judgement of the Court of 6 July 1978. *Directeur Régional de la Sécurité Sociale de Nancy v Paulin Gillard and Caisse Régionale d'Assurance Maladie du Nord-Est, Nancy* C-9/78 ECR [1978] 1661.

³²⁰ SOCIAL AID PENSION under law NO 153 OF 30 APRIL 1969

³²¹ Judgment of the Court (Third Chamber) of 5 May 1983. - *Paola Piscitello v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)* C-139/82 ECR [1983] 1427.

³²² Bővebben: Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 103-104.o.

³²³ Judgment of the Court of 12 May 1998. *María Martínez Sala v Freistaat Bayern*. Case C-85/96. Reports of Cases 1998 I-02691

Ezután már csak olyan okmányokat kapott, amelyek igazolták, hogy kérelmezte tartózkodási engedélyének meghosszabbítását. 1993 januárjában, egy olyan időszakban, amikor M. Martínez Sala nem rendelkezett tartózkodási jogosultsággal, az ugyanebben a hónapban született gyermeke után járó gyermeknevelési támogatásért folyamodott, melyet az illetékes intézmény elutasított azzal az indokkal, hogy az érintett sem német állampolgársággal, sem tartózkodási jogosultsággal, sem tartózkodási engedéllyel nem rendelkezett. A Bíróság azonban kimondta, hogy a közösségi joggal ellentétes az, ha valamely tagállam megköveteli a többi tagállamnak a területén tartózkodásra jogosult állampolgáraitól, hogy a nemzeti közigazgatás által szabályszerű formában kiállított tartózkodási engedélyt mutassanak be ahhoz, hogy gyermeknevelési támogatásban részesüljenek, miközben saját állampolgárai számára csak azt írja elő, hogy e tagállam területén kell lennie lakóhelyüknek vagy szokásos tartózkodási helyüknek. A német jog alapján járó gyermeknevelési támogatáshoz hasonló támogatás, amelyet a személyes igények mindennemű egyéni és szabad mérlegelésétől függetlenül, automatikusan megadnak azoknak a személyeknek, akik bizonyos objektív feltételeknek megfelelnek, és amelynek célja a családi kiadások fedezése a 1408/71/EGK rendelet 4. cikke (1) bekezdésének h) pontja szerinti családi ellátás, és a 1612/68/EGK rendelet 7. cikke (2) bekezdésének értelmében vett szociális kedvezmény a közösségi jog *ratione materiae* alkalmazási körébe tartozik. Ami a 1612/68/EGK rendelet 7. cikkének (2) bekezdésében szereplő szociális kedvezmény fogalmát illeti, ebbe az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően³²⁴ beletartozik valamennyi olyan kedvezmény, melyet akár a munkaszerződéssel összefüggésben, akár arra tekintet nélkül általában a hazai munkavállalóknak elsősorban objektív munkavállalói minőségük alapján, vagy azon egyszerű tényből fakadóan jár, hogy az ország területén van szokásos tartózkodási helyük, és amelynek kiterjesztése más tagállamok állampolgárságával rendelkező munkavállalókra ezért azok Közösségen belüli mobilitását megkönnyítheti. A kérdéses gyermeknevelési támogatás egy olyan kedvezmény, amelyet egyebek közt részmunkaidőben dolgozó munkavállalókat is megilleti. Ezért az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése szerinti szociális kedvezménynek minősül. Szükséges hozzátenni, hogy mivel az 1612/68 rendeletnek a munkavállalók szabad mozgása tekintetében általános hatálya van, 7. cikkének (2) bekezdése alkalmazható olyan szociális kedvezményekre vonatkozóan is, melyek egyidejűleg az 1408/71 rendelet külön alkalmazási körébe is tartoznak. A német bíróság a fentiekén túl azt is kérdezte a Bíróságtól, hogy a kérelmezőt az 1408/71 rendelet értelmében vett

---

³²⁴ Judgment of the Court (Second Chamber) of 27 March 1985. Vera Hoeckx v Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, Kalmthout Case 249/83. Reports of Cases 1985 00973 20. pontja

munkavállalónak kell-e tekinteni? Tekintettel arra, hogy az érintett személy Németországban a kötelező nyugdíjbiztosítás kedvezményezettje, mivel a szociális segélyekért felelős szervezet az ő és gyermekei betegségbiztosítását, és a megfelelő befizetéseket magára vállalta, ezért a 1408/71/EGK rendelet értelmében munkavállalónak tekintendő.

A koordinációs rendelvek tárgyi hatályának egyik speciális fajtája a kárpótlás kérdése. A Vigier-*esetben*³²⁵ a bíróság nem kárpótlásként kezelte a német jogszabályok szerint üldöztetés áldozatainak jóvátételeként juttatott összegeket, amelyek jogszabályi rendelkezései olyan szabályok, amelyek leginkább kiegészítik a szociális biztonsági rendelkezéseket, hiszen lehetőséget adnak arra, hogy az érintett személyek utólagosan fizethetnek járulékot. Indoklásában arra hivatkozott, hogy a rendelet hatálya alá tartozónak kell tekinteni azon jogszabályokat, amelyek a munkavállalók szociális biztonságára vonatkoznak és amelyek nem adnak lehetőséget az érintett személy helyzetének és szükségleteinek diszkrecionális megítélésére és így nem vonatkozik rájuk a 1408/71/EGK rendelet 4. cikk (4) bekezdése szerinti kizáró szabály, mely szerint a rendelet nem alkalmazható a háború és annak következményei áldozatai számára nyújtott ellátások rendszerére.

Az idősek gondozása is egyre jelentősebb szerepet kap a tagállami ellátórendszerekben, így megjelennek olyan ellátásformák, amelyek kifejezetten az idősek ellátására gondozására szolgálnak, ezek az úgynevezett tartós ápolás körébe tartoznak. Az ellátást általában a tagállami intézmények nyújtják, de található már olyan ellátásforma is, amely kifejezetten a más által nyújtott gondozás költségét fedezi.³²⁶ Speciálisan az ilyen ápolásra való rászorultság kockázatát több tagállam szociális biztonsági rendszere is már fedezi. Ez a kockázat nem szerepel kifejezetten az 1408/71 rendelet 4. cikkének (1) bekezdésében a rendelet hatálya alá tartozó ellátások típusait tartalmazó felsorolásban. Ilyen esetben, tehát ha nehézséget okoz annak megállapítása, hogy egy bizonyos ellátás hogyan minősül, a Bíróság jogesetei nyújthatnak segítséget. A tartós ápolást biztosító ellátások esetében, amelyet a tagállamok korábban speciális nem járulékalapú ellátásként kezeltek, a Bíróság másként értelmezte, mert kimondta, hogy ezen ellátások a betegségi ellátások körébe tartoznak.³²⁷ A

---

³²⁵ Judgment of the Court of 27 January 1981. *Tamara Vigier v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*. Case 70/80. Reports of Cases 1981 00229

³²⁶ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 63. o.

³²⁷ Jorens, Y. Hajdú J. (2008) *European Report – Training and reporting on European social security* (Tress) European Commission/Ghent University

Molenaar³²⁸, Jauch³²⁹ és Hosse³³⁰ esetekben a Bíróság megállapította, hogy az ellátások pénzbeli egészségügyi ellátásoknak minősülnek³³¹.

Olyan ellátások azonban, amelyek nem tartoznak a rendeletben említett ellátások egyikéhez sem, mint például az ösztöndíj, vagy lakhatási támogatás, nem tartoznak a rendelet tárgyi hatálya alá.³³² A koordinációs rendeletek alkalmazásakor elsőként mindig annak a vizsgálata szükséges, hogy az ellátás maga a rendelet hatálya alá tartozik-e vagy sem. A nyugdíj fogalmának meghatározásánál a például a Bíróság a Galinsky-esetben³³³ kimondta, hogy az a személy, aki az egyik tagállamban önálló vállalkozóként, míg a másik tagállamban munkavállalóként tartozik az adott tagállam kötelező biztosítási rendszeréhez, akkor a régi rendeletben meghatározott munkavállalói kategóriába tartozik. Tekintettel arra, hogy az érintett személy az egyik tagállamban kötelezően biztosított, míg a másik tagállamban önkéntesen fizetett járulékot, amely alapján később ellátásra szerzett jogosultságot, a bíróság az öregségi nyugdíj fogalmának kiterjesztő értelmezést mellőzte, kimondva, hogy az öregségi nyugdíj fogalma nem fedi le az ahhoz kapcsolódó egyéb juttatásokat olyan személy vonatkozásában, aki önálló vállalkozóként biztosított és az adott ellátás kizárólag ehhez a rendszerhez, vagy tagállamhoz tartozik a rendelet szabályainak az alkalmazása nélkül.

A 883/2004/EK rendelet 3. cikk (5) bekezdése szerint nem tartozik a rendelet tárgyi hatálya alá a szociális és egészségügyi támogatás, ugyanakkor maga a rendelet ezen ellátások meghatározásához sem nyújt segítséget, nem adja meg a definícióját. Az Európa Tanács 1961-ben elfogadta az Európai Szociális Kartát³³⁴, melyet az Unió összes tagállama ratifikált. A koordináció hatálya alá ugyan nem tartozik a szociális és egészségügyi támogatás, ugyanakkor a Karta 13. cikke szerint *A szociális és egészségügyi segélyre való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy*

---

³²⁸ Judgment of the Court of 5 March 1998. Manfred Molenaar and Barbara Fath-Molenaar v Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg. Case C-160/96. Reports of Cases 1998 I-00843

³²⁹ Judgment of the Court of 8 March 2001. Friedrich Jauch v Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter. Case C-215/99. Reports of Cases 2001 I-01901

³³⁰ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 21 February 2006. Silvia Hosse v Land Salzburg. Case C-286/03. Reports of Cases 2006 I-01771

³³¹ Bővebben: Bernhard Spiegel: Coordination of New Benefit IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 190-194. o.

³³² Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 47. o.

³³³ Judgment of the Court of 31 March 1981. Maurice Galinsky v Insurance Officer. Case 99/80. Reports of Cases 1981 00941

³³⁴ 1999. évi C. törvény az Európai Szociális Karta kihirdetéséről

- 1. biztosítják, hogy mindenki, aki nem rendelkezik megfelelő anyagi eszközökkel és aki nem képes ezeket az anyagi eszközöket megteremteni sem saját erőfeszítéseivel, sem másképpen, így a társadalombiztosítási rendszer segítségével sem, megfelelő segítségnyújtásban részesüljön és betegsége esetén az állapotának megfelelő ellátást kapjon;*
- 2. biztosítják, hogy a segítségnyújtás kedvezményezettjei emiatt ne veszíthessenek politikai vagy szociális jogaikból;*
- 3. biztosítják, hogy a megfelelő köz- vagy magánszolgáltatások révén mindenki olyan tanácsot és személyes segítséget kapjon, amelyre a saját vagy családja nélkülözésének megelőzéséhez, megszüntetéséhez vagy enyhítéséhez szüksége van;*
- 4. a jelen cikk 1., 2. és 3. bekezdésében szereplő rendelkezéseket saját állampolgáraikkal egyenlően alkalmazzák a többi Szerződő Félnek törvényesen az ő területükön tartózkodó állampolgárai esetében, az 1953. december 11-én, Párizsban aláírt, a Szociális és Orvosi Ellátásról szóló európai egyezményből eredő kötelezettségeiknek megfelelően.*

A Bíróság elsőként a Frilli³³⁵ esetben értelmezte ezen ellátások kritériumait. Az esetben a belga jog alapján járó garantált jövedelemmel kapcsolatban a belga bíróság azt a kérdést intézte a Bírósághoz, hogy vajon ez az ellátás, mint egy nem járulékalapú szociális ellátás, a 3. sz. rendelet 2. cikk (1) c) pontja szerint öregségi ellátás, vagy szociális támogatás ugyanezen rendelet 2. cikk (3) bekezdése alapján. A belga jog szerinti garantált jövedelem olyan ellátás, amely 65 év feletti férfiaknak és 60 év feletti nőknek sürgősségi helyzetben jár. A nemzeti jog, amely bizonyos rokonságot mutat a szociális segélyezéssel, különösen, azon részén, amely elengedhetetlen feltételként írja elő, hogy szükség esetén jár és nem követel egyéb feltételt, mint a munkaviszony, tagság, vagy járulékfizetés, megközelítheti a szociális biztonsági ellátást a 3. sz. rendelet értelmében, mert nem kell egyedileg vizsgálni az eseteket, amely a szociális segély egyik kritériuma, és a jogosultak részére a jogszabályban meghatározott helyzetben megadja az ellátáshoz való jogot, amely hasonló az öregségi ellátásokhoz, a rendelet 2. cikke szerint. Ezen érvelést továbbfejlesztve, az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében valamely ellátás akkor tekinthető szociális biztonsági ellátásnak, ha jogilag meghatározott helyzetben a jogosult személyes szükségletének bármiféle egyedi és diszkrecionális mérlegelése nélkül nyújtják, és az 1408/71 rendelet 4. cikkének (1) bekezdésében kifejezetten felsorolt kockázatok valamelyikét fedezi³³⁶.

---

³³⁵ Judgment of the Court of 22 June 1972. Rita Frilli v Belgian State. Case 1-72. Reports of Cases 1972 00457

³³⁶ különösen a 249/83. sz. Hoeckx-ügyben 1985. március 27-én hozott ítélet [EBHT 1985., 973. o.] 12–14. pontja, valamint a 122/84. sz., Scrivner és Cole ügyben 1985. március 27-én hozott ítélet [EBHT 1985.,

A rendelet 3. cikk (5) bekezdése alapján nem tartozik a rendelet tárgyi hatálya alá az olyan ellátás sem, amely esetében a tagállam a személyi kárért kártérítési felelősséget vállal, és előírja – például a háború és egyéb katonai cselekmények vagy ezek következményeinek áldozatai, bűncselekmények, merénylet vagy terrorcselekmények áldozatai, tagállami tisztviselők által feladatuk ellátása során okozott károk elszenvedői vagy politikai, vagy vallási okokból vagy származásuk miatt hátrányt szenvedő személyek részére – kártérítés nyújtását.

3.8.2. Új ellátások

Az Európai Parlament javaslata szerint az apasági ellátások nevesítve bekerültek a rendelet tárgyi hatálya alá, mint a nemek között egyenlőséget biztosító szabály az Unióban, amely mindenképpen a tárgyi hatály kiterjedéseként értékelhető.³³⁷ Azért volt fontos, hogy nevesítve kerüljön bele az apasági ellátás, mert bizonyos esetekben az anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások igénybe vehetők az anya, illetve az apa által is, és ezért ez az ellátás nem egy családi ellátásnak minősülő ellátás, így nem a családi ellátásra vonatkozó különleges szabályok vonatkoznak rá. Szigorú értelemben az anyasági ellátásokhoz hasonlíthatók, mivel azokat az újszülött életének első néhány hónapjában nyújtják, ezért helyénvaló az anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátások közös szabályozása, és nem a családi ellátások alatt történő kezelése, melyre eltérő szabályok vonatkoznak. Az apasági és anyasági ellátások azonban minősülhetnek családi ellátásnak is, ahogyan az a Bíróság Hoever és Zachow³³⁸, vagy Kuusijärvi³³⁹ esetéből kiderül. A demográfiai folyamatok ellensúlyozására és a csökkenő termékenységre tekintettel a tagállamokban bevezetésre kerültek olyan új ellátásformák, amelyek gyereknevelési támogatásként, vagy apasági ellátásként vannak nevesítve³⁴⁰. Ezek az ellátások arra szolgálnak, hogy helyettesítsék a munkavállalóként kieső bevételeket azon szülőknél, akik a gyermekeikkel otthon maradnak, így ilyen szempontból családi ellátásnak minősülnek. Tekintettel arra, hogy minősülhetnének akár munkanélküli,

---

1027. o.] 19–21. pontja; a C-356/89. sz. Newton-ügyben 1991. június 20-án hozott ítéletet [EBHT 1991., I-3017. o.] és a C-78/91. sz. Hughes-ügyben 1992. július 16-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-4839. o.] 15. pontja.
³³⁷ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2 58.

³³⁸ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 October 1996. Ingrid Hoever and Iris Zachow v Land Nordrhein-Westfalen. Joined cases C-245/94 and C-312/94. Reports of Cases 1996 I-04895

³³⁹ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 11 June 1998. Anne Kuusijärvi v Riksförsäkringsverket. C-275/96. Reports of Cases 1998 I-03419

³⁴⁰ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 62. o.

vagy anyasági és apasági ellátásnak is, ezen esetben is fontos annak meghatározása, hogy a rendelet melyik speciális szabályát kell alkalmazni az ellátás megállapítása során.

Az új rendelet másik nívumát az előnyugdíjaknak a tárgyi hatály alá történő bevonása jelentette. A Bizottság javaslata szerint a törvényi előnyugdíj-rendszereket a rendelet alkalmazási körébe kell vonni, hogy biztosítva legyen az egyenlő bánásmód és az előnyugdíjak exportálásának lehetősége, amely magával hozza a családi és egészségügyi ellátások folyósítását az érintett személy számára, de ugyanakkor az időszakok összesítésére vonatkozó szabályt nem kell tartalmaznia, mivel csak nagyon kevés tagállam rendelkezik törvényi előnyugdíj-rendszerrel. Előnyugdíjon a rendelet³⁴¹ a munkanélküli ellátás vagy korengedményes öregségi ellátás kivételével minden, egy meghatározott életkortól az olyan munkavállalók részére járó pénzbeli ellátást ért, amely azért jár, mert az érintettek csökkentették, megszüntették, vagy felfüggesztették jövedelemszerző tevékenységüket, addig az életkorig, amelyben jogosulttá válnak az öregségi nyugdíjra vagy korengedményes nyugdíjra. E nyugellátásnak a folyósítása nem függ attól, hogy az érintett személy az illetékes állam foglalkoztatási szolgálatának rendelkezésére áll-e, tehát a munkanélküli ellátások közötti szabályozása nem adekvát. Ennek a módosításnak igen kevés hozadéka van, hiszen a rendeletet csak a jogszabályon alapuló szociális biztonsági ellátásokra kell alkalmazni, amelyekkel csak néhány tagállam (Svédország, Dánia) rendelkezik.³⁴² Az előnyugdíjak esetében az összeszámítás elve tehát nem alkalmazható, mert az ilyen típusú nyugdíjak általában a kollektív szerződések részeit képezik, amely esetben nem várható el a munkaáltatótól, hogy figyelembe vegye a másik munkaáltatónál eltöltött időszakokat.³⁴³

3.8.3. Speciális nem járulékalapú ellátások

A 1408/71/EGK rendelet tárgyi hatálya korábban nem ismerte a speciális nem járulékalapú ellátásformát, annak bekerülése a rendeletbe csak később történt meg. A rendelet 4. cikkének (2a) bekezdése alapján ilyen ellátásnak minősülnek egyrészt azok az ellátások, amelyek olyan jogszabályokban kerülnek megállapításra, amelyek – személyi hatályuk, célkitűzéseik és/vagy a jogosultságra vonatkozó feltételeik miatt – szociális biztonsági jogszabályoknak minősülnek, másrészt a szociális segélyezés jellegzetességeit egyaránt magukban hordozzák.

---

³⁴¹ 883/2004/EK rendelet 1. cikk x)

³⁴² Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 62.o.

³⁴³ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 49. o

Céljuk az, hogy kiegészítsék, helyettesítsék, vagy kiegészítő fedezetet nyújtsanak a fő alrendszerekből járó ellátásokhoz, illetve idetartoznak azok az ellátások, amelyek különleges védelmet biztosítanak a fogyatékossgal élők számára. További feltételként határozza meg a rendelet, hogy az ellátások finanszírozása kizárólag a kötelező, az általános közkiadások fedezésére szolgáló adóbevételből származhat, valamint, hogy az ellátások nyújtásának és kiszámításának feltételei a kedvezményezett tekintetében nem függhetnek semmiféle járulékfizetéstől. A tagállamok kötelezettsége, hogy ezeket az ellátásaikat szerepeltessék a rendelet IIa. mellékletében. A mellékletek elfogadásához a rendelet módosítására van szükség a korábban említett jogalkotási eljárásnak megfelelően, így ezen ellátások tekintetében a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy előzetesen véleményüket nyilvánítsák az ellátás természetét illetően.

Az új ellátásforma bekerülését a Bíróság jogesetei indokolták, hiszen a Bíróság már több tucat jogesetben értelmezte a különleges, nem járulékalapú ellátásokat³⁴⁴. A Bíróság döntéseinek hatására a speciális nem járulékalapú ellátások bevezetése a koordináció hatálya alá a 1247/92/EGK³⁴⁵ rendelettel történt meg. A speciális nem járulékalapú ellátások abban különböznek a többi ellátástól, hogy ezek az ellátások nem exportálhatóak, tehát csak a tagállam területén élők jogosultak rá. Az ellátás nyújtásakor azonban az egyenlő bánásmód követelményét figyelembe kell venni, tehát a tagállam állampolgárainak ugyanazt az ellátást kell nyújtani, amire a saját állampolgárok jogosultak. Mint azt a Bíróság már többször is kijelentette, azok a rendelkezések, amelyek a szociális biztonsági ellátások exportálhatóságának elvétől eltérnek, szigorúan értelmezendők. Ez azt jelenti, hogy csak azokra az ellátásokra alkalmazhatók, amelyek teljesítenek meghatározott feltételeket. A Bíróság több jogesetében fejlesztette e speciális ellátások kritériumait, így ennek megfelelően a 647/2005/EK³⁴⁶ rendelet módosította is a 1408/71/EGK rendeletet, amely így már megfelelt a Bíróság által megfogalmazottaknak. A különleges, nem járulékalapú pénzbeli ellátások osztályozásával kapcsolatos Jauch-ügyben hozott ítélet a jogbiztonság érdekében előírja, hogy a két, együttesen figyelembe veendő feltétel úgy kerüljön megállapításra, ahogyan az ilyen jellegű ellátásokat az 1408/71/EGK rendelet IIa. melléklete feltünteti. A feltételként

---

³⁴⁴ Például: Frilli-eset C-1/72, Stanton Newton-eset C-356/89, Hoeckx C-248/83, Martinez-Sala-eset C-85/96.

³⁴⁵ Council Regulation (EEC) No 1247/92 of 30 April 1992 amending Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community, OJ L 136, 19.5.1992, p. 1–6

³⁴⁶ Regulation (EC) No 647/2005 of the European Parliament and of the Council of 13 April 2005 amending Council Regulations (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community and (EEC) No 574/72 laying down the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71, OJ L 117, 4.5.2005, p. 1–12

megjelenő mellékletben történő szerepeltetés nem jelenti azonban azt, hogy az ellátás valóban megfelel minden kritériumnak és így ebbe a kategóriába sorolható. Ennek legjobb példája, a rendelet fenti 2005-ös módosítása volt, ahol is az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a Bíróság által lefektetett kritériumokat, de ezeket a kritériumokat nem alkalmazta, amikor a rendelet II.a mellékletébe felvette a finn gyermeknevelési támogatást (childcare allowance), a svéd rokkantsági ellátást és rokkant gyermek ápolási ellátást (disability allowance and care allowance for disabled children) és az Egyesült Királyság ellátásait (attendance allowance, carer's allowance, disability living allowance).³⁴⁷ A Bizottság jelezte, hogy ezen ellátások nem felelnek meg a II.a melléklet feltételeinek, amelyet a Bíróság 2007. októberi ítéletében³⁴⁸, az egyesült királyságbeli rokkantsági ellátás (disability living allowance) kivételével, meg is erősített és kimondta, hogy ezen ellátások egészségügyi ellátások a rendelet értelmében, így exportálhatóak és nem szerepeltethetőek a II.a mellékletben. A melléklet alapján különleges, nem járulékalapú ellátás, pl. Franciaországban a felnőtt fogyatékosoknak járó pótlék, az ír munkanélküli segély, a portugál hozzátartozói nyugdíj és a svéd nyugdíjasoknak nyújtott lakástámogatás.

A 883/2004/EK rendelet ugyanígy fenntartotta ezt a rendszert és a bírósági jogesetek következtében az ellátásra vonatkozó kritériumok már szerepelnek a 70. cikkben. A cikk alapján speciális nem járulékalapú pénzbeli ellátásnak minősül az az ellátás, amelynek célja, hogy a tárgyi hatályban található kockázatok kiegészítő, helyettesítő vagy járulékos fedezetéül szolgáljon, és az érintett személyeknek minimum megélhetési jövedelmet biztosítson, vagy fogyatékosok számára jelentsen különös védelmet. Fontos feltétel, mint ahogy az már a korábbi rendeletnél is szerepelt, hogy ezen ellátások finanszírozása kizárólag a kötelező, az általános közkiadások fedezésére szolgáló adóbevételből származzon, tehát nem az előzetesen valamilyen alap számára befizetett járulékokból. Az ellátások nyújtásának és kiszámításának feltételei a kedvezményezett tekintetében nem függenek semmiféle járulékfizetéstől, így nem függhetnek az előzetes keresetétől sem. Harmadik feltételként a rendelet előírja, hogy szerepelnie kell a X. melléklet felsorolásában. Ebből következik, hogy a 883/2004/EK rendelet III. címének 9. fejezete csak azokra az ellátásokra alkalmazható, amelyek egyszerre különleges és nem járulékalapú ellátások, és a rendelet X. mellékletében szerepelnek.

---

³⁴⁷ Simon Roberts: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009 22. o

³⁴⁸ Judgment of the Court (Second Chamber) of 18 October 2007. Commission of the European Communities v European Parliament and Council of the European Union. Case C-299/05. Reports of Cases 2007 I-08695.

3.9. A szociális biztonsági koordináció alapelvei

A tagállamok jogalkalmazói számára nagyon nagy szerepet töltenek be a koordináció keretét adó alapelvek, melyek minden olyan esetben segítséget nyújtanak, amikor a rendelet szövegezése, vagy a tagállami jogszabályok rendeleteknek való megfeleltetése bizonytalan. A szociális biztonsági koordinációval foglalkozó szakemberek eltérő alapelveket említenek a koordináció fő alapelvei között, azonban közös nevezőben található az egyenlő bánásmód, az időszakok összeszámítása, az ellátások exportja, és az egy tagállam jogának alkalmazása, valamint a legújabb követelményeknek megfelelő a hatékony együttműködés és közigazgatás.³⁴⁹ Ezen alapelvek közül három a Közösséget létrehozó szerződésben található (diszkrimináció tilalma, jogosultsági idők összeszámítása, ellátások exportja) míg a többi a koordináció rendeletében.³⁵⁰ A 883/2004/EK rendeletben is megtalálható a négy alapelv, melyet már a korábbi hatályban lévő szociális biztonságra vonatkozó rendeletek is alkalmaztak, és amelyet minden, a rendeletek tárgyi hatálya alá tartozó ellátás megállapítása során figyelembe kell venni. A szociális biztonsági koordináció általános alapelvei öt évtized után is a koordináció keretét adják.³⁵¹ Ezen alapelvek lényegüket tekintve nem változtak, illetve kibővültek az új rendelet által bevezetett korábban nem ismert alapelvekkel, amelyek az európai állampolgárok jogait biztosítják a 21. századi technikai és társadalmi fejlettségnek megfelelően. A korábbiakban már szó volt azokról az alapelvekről, amelyet a Szerződések tartalmaznak az EU minden területére vonatkozóan, de a rendelet maga meghatározza azokat az alapelveket is, amelyet a szociális biztonsági koordinációs rendeletek alkalmazása során kell a tagállamoknak tiszteletben tartaniuk. A közösségi jog szerinti koordináció áttöri a viszonyosság alapelvét, így járulva hozzá a közösségi célok eléréséhez, ugyanakkor lefekteti a fent említett alapelveket, amelyek biztosítják, a koordináció kiteljesedését, amely már több mint ötven éve többnyire változatlan formában keretet biztosít a jogalkalmazók számára.

---

³⁴⁹ Bővebben: Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 48.o.

³⁵⁰ Bővebben: Antonio Ojeda Aviles: How the Current Provisions of Regulation (EEC) No. 1408/71 Could be Simplified IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 133.o.

³⁵¹ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2. 47.o.

3.9.1. Az egyenlő bánásmód

Az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 18. cikke az állampolgársági alapon történő diszkrimináció tilalmát írja elő, megadva ezzel a Közösség egyik legfontosabb alapelvét. Az EUMSZ 21. cikke továbbá biztosítja az Európai Unió állampolgárainak, hogy a tagállamok területén szabadon mozogjanak és tartózkodjanak. A munkavállalókkal kapcsolatos diszkrimináció tilalmát viszont már a 45. cikkben (korábban 39. cikk) találhatjuk, amely garantálja a munkavállalók szabad mozgását az Unión belül, megtiltva az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetést a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében. Az önálló vállalkozókkal kapcsolatban is külön nevesítve van az egyenlő bánásmód az EUMSZ 49. cikkében. Az unió állampolgárainak szabad mozgásával összefüggő egyenlő bánásmód kitejesedése megtalálható a 492/2011/EU³⁵² rendeletben és a migráns munkavállalók szociális biztonságával összefüggésben a 883/2004/EK rendelet 4. cikkében.

A munkavállalók, önálló vállalkozók és családtagjait illetően a korábbi diszkrimináció mentességet biztosító szabályozás megtalálható a 1408/71/EGK rendelet 3. cikkében, amely kimondja, hogy e rendelet hatálya alá tartozó olyan személyeket, akik egy tagállam területén lakóhellyel rendelkeznek, bármely tagállam jogszabályai szerint ugyanolyan kötelezettségek terhelik, és ugyanolyan előnyök illetik, mint az adott tagállam állampolgárait. A Bíróság az egyenlő bánásmód követelményét széles értelemben használja, nemcsak az állampolgársági alapon történő közvetlen diszkriminációt tiltja, hanem az olyan közvetett diszkriminációt is, amely ugyanezen eredménnyel jár.³⁵³ Az egyenlő bánásmód elve különösen azoknak a munkavállalóknak a szempontjából fontos, akik nem a munkavállalás helye szerinti tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, beleértve a határmenti munkavállalókat is. Az egyenlő bánásmód követelményének szem előtt tartása miatt a 1408/71/EGK rendelet 73. cikk (2) bekezdését a Bíróság érvénytelennek nyilvánította a Pinna II.-jogeset³⁵⁴ kapcsán, rejtett diszkrimináció miatt, ahol azokat a munkavállalókat érte hátrány, akik nem a rendelkeztek Franciaországban lakóhellyel, és így nyilván hátrányosabb helyzetbe kerültek a francia

---

³⁵² Regulation (EU) No 492/2011 of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on freedom of movement for workers within the Union Text with EEA relevance, Official Journal L 141 , 27/05/2011 P.

³⁵³ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 30. o.

³⁵⁴ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 2 March 1989. Pietro Pinna v Caisse d'allocations familiales de la Savoie. Case 359/87. European Court reports 1989 Page 00585

állampolgároknál. A Bíróság a döntését a Szerződés akkori 48. cikk (2) bekezdésére alapította. A döntés értelmében a családi ellátások esetében már nem volt alkalmazható továbbiakban ez a cikk, mert különbséget tett a munkavállalók között a gyerekek tartózkodási helye szerint. Ennél az esetnél nem közvetlen diszkrimináció esete merült fel, hiszen nem az állampolgárság volt a meghatározó, hanem a tartózkodási hely, de nyilvánvalóan a francia állampolgárok nagyobb részben Franciaország területén rendelkeznek lakóhellyel, míg a másik tagállam állampolgárai nagyobb számban rendelkeznek nem francia lakóhellyel, melynek következtében megvalósulhat a közvetett diszkrimináció. A Bíróság döntésének következtében a jogalkotó a rendelet 1989-es módosítása³⁵⁵ miatt a családi ellátásokra vonatkozó új cikket dolgozott ki, amely 1986. január 15-étől vált alkalmazhatóvá.³⁵⁶ Az ellátásokra való jogosultság feltételeit minden esetben a nemzeti jogszabályokban találjuk meg, így a fenti eset kivételével, ahol maga a rendelet adta meg a lehetőséget a diszkriminációra, mindig a nemzeti jogszabályokban található feltételek azok, amelyek nyílt vagy rejtett diszkriminációhoz vezetnek. A tagállami jogalkotóknak minden egyes ellátásformára vonatkozó jogszabály megalkotásakor, módosításakor tiszteletben kell tartania Szerződésekben és a rendeletben foglalt egyenlő bánásmód követelményét.

Az egyenlő bánásmód esetében nem lehet figyelmen kívül hagyni annak nemzetközi jogi aspektusait sem, hiszen az 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 22-27. cikkeiben elismert gazdasági, szociális és kulturális jogok magukba foglalják a szociális biztonsághoz való jogot. A Gaygusuz-esetben³⁵⁷ az Emberi Jogok Európai Bírósága először ismeri el, hogy egy szociális biztonsági juttatás az Emberi Jogok Európai Egyezménye 1. Kiegészítő Jegyzőkönyve által védett tulajdon hatálya alá tartozik, és ezzel a döntéssel hozzájárult a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó személyi hatály kiterjesztéséhez. A fenti ügyben szereplő sürgősségi juttatás olyan személyeknek jár, akik már nem kaphatnak munkanélküli segélyt, de az igénybevétel alapja az, hogy az ellátást igénylő megfizette a megfelelő összegű járulékot a munkaerő-piaci alapba. A Bíróság az ilyen juttatásra való jogot pénzügyi jogosítványként a tulajdonhoz való védett tárgyaként ismerte el. Az Európai Emberi Jogi Bíróság megállapította a fenti esetben, hogy az osztrák

---

³⁵⁵ Council Regulation (EEC) No 3427/89 of 30 October 1989 amending Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community and Regulation (EEC) No 574/72 laying down the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71 OJ L 331, 16.11.1989, p. 1–5

³⁵⁶ S. Chardon Coordination of Social Security Schemes in Connection with the Accession of Central and Eastern European States, Riga, 2004. 65.o.

³⁵⁷ Gaygusuz v. Ausztria 1996. szeptember 16.

munkaügyi hivatal által az állampolgársági kritérium alapján történő elutasítást semmiféle "objektív és ésszerű indokok" nem igazolták. E kiemelkedő jelentőségű eset a Bíróság értelmező tevékenységét is befolyásolta. A Bíróság azon nemzetközi egyezményeket, amelyek az emberi jogi védelmet biztosítják, a közösségi jog egyik alapelveként tekintik, így már az 1970-es évektől az alapvető jogokat beültette a közösségi jogalkotásba.³⁵⁸

A harmadik országok állampolgáraival kapcsolatos egyenlő bánásmódról szóló jogesetekkel kapcsolatban meg kell említeni a Sürül- esetet³⁵⁹ is, ahol a Bíróság azt a döntést hozta, hogy az EGK–török Társulási Tanács szociális biztonságról szóló, 3/80-as határozatának 3. cikk (1) bekezdése közvetlen hatállyal bír. Ez azt jelenti, hogy a tagállamokban tartózkodó török munkavállalók a helyi állampolgárokkal egyenlő bánásmódot élveznek a közösségi jogi szociális biztonsági koordináció hatálya alá tartozó ellátások tekintetében, és az erre vonatkozó jogosultságukat a helyi bíróság előtt érvényesíthetik is.

A jelenleg hatályban lévő 883/2004/EK rendelet megerősítette az egyenlő bánásmód követelményét előíró alapelvet több aspektusból is. Először is a 1408/71/EGK rendelet esetében az egyenlő bánásmódra történő hivatkozáskor az érintett személynek legalább egy tagállamban kellett tartózkodnia, addig ez a követelmény a 883/2004/EK rendeletben már nem szerepel, tehát az érintett személy harmadik országban való tartózkodása esetén is hivatkozhat az egyenlő bánásmódra.³⁶⁰ E módosítást az eredeti bizottsági javaslat nem tartalmazta, de a Parlament a Meeusen- esetben³⁶¹ foglaltakat alapul véve hangsúlyozta, hogy az ellátásokra való jogosultságot nem lehet elutasítani azon az alapon, hogy a kedvezményezett már nem tartózkodik a tagállam területén.³⁶² Másodszor pedig az új rendelet kiterjesztette az egyenlő bánásmód követelményét a tények, ellátások, jövedelmek, tényállások és eseményekkel kapcsolatban is, amelyet a rendelet 5. cikke tartalmaz, és amelyről bővebben még lesz szó. A hatályban lévő rendelet 4. cikke értelmében a rendelet eltérő rendelkezései hiányában a rendelet hatálya alá tartozó személyeket bármely tagállam

---

³⁵⁸ S. Chardon *Coordination of Social Security Schemes in Connection with the Accession of Central and Eastern European States*, Riga, 2004. 65. o.

³⁵⁹ Judgment of the Court of 4 May 1999. *Sema Sürül v Bundesanstalt für Arbeit*. Case C-262/96. Reports of Cases 1999 I-02685

³⁶⁰ Rob Cornelissen: 50 years of European Social Security Coordination, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 30. o.

³⁶¹ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 8 June 1999. *C.P.M. Meeusen v Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep*. Case C-337/97. Reports of Cases 1999 I-03289

³⁶² Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: *European Journal of Social Security* Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 64. o.

jogszabályai szerint ugyanolyan jogok illetik meg, és ugyanolyan kötelezettségek terhelik, mint az adott tagállam állampolgárait.

Az egyenlő bánásmód kérdését a Bíróság számos tekintetben vizsgálta, ezért érdemes megemlíteni, hogy a különböző ellátások területén milyen döntések születtek. Az öregségi nyugdíjak esetében az egyik legfontosabb döntés a Gottardo-esetben³⁶³ született. E. Gottardo, aki olasz állampolgárként született, lemondott olasz állampolgárságáról a francia javára, miután francia állampolgárral kötött házasságot Franciaországban. E. Gottardo felváltva dolgozott Olaszországban, Svájcban és Franciaországban, amely országokban társadalombiztosítási járulékot fizetett, mely alapján öregségi nyugdíjban részesült mind Franciaországtól, mind Svájctól. Ugyanakkor – még ha az olasz hatóságok az 1408/71 rendelet 45. cikkének megfelelően figyelembe vették volna a Franciaországban megszerzett biztosítási időt – az olasz és a francia időszakok összeszámítása után sem érte volna el az olasz jog szerint az ellátásra való jogosultság megnyílásához szükséges legrövidebb járulékfizetési időtartamot. E. Gottardo csak abban az esetben lett volna jogosult az olasz öregségi nyugellátásra, amennyiben a Svájcban megszerzett biztosítási időket – az olasz–svájci egyezmény alapján összeszámította volna az olasz intézmény. Az olasz bíróság arra kereste a választ, hogy az egyik tagállam hatáskörrel rendelkező társadalombiztosítási intézménye köteles-e – az EK 12., illetve az EK 39. cikkből következő közösségi kötelezettségeknek megfelelően – az öregségi ellátásokra való jogosultság megszerzése érdekében figyelembe venni egy harmadik államban egy másik tagállam állampolgára által megszerzett biztosítási időt, amennyiben – ugyanazon járulékfizetési feltételek mellett – az említett hatóságok az első tagállam és a harmadik ország között létrejött kétoldalú nemzetközi egyezmény alapján a saját állampolgárok tekintetében elismerik az így megszerzett időket. E. Gottardo – munkavállalóként két tagállamban is oktatta – a szabad mozgáshoz való jogát gyakorolta. Az általa megszerzett biztosítási idők összesítésén alapuló, az öregségi nyugellátás folyósítására vonatkozó kérelme a *ratione personae* és a *ratione materiae* alapján egyaránt az EK 39. cikk alkalmazási körébe tartozik. A Bíróság megállapította, hogy egy tagállam illetékes intézményének – a Római szerződés 39. cikkében megfogalmazott kötelezettségekből kifolyólag – figyelembe kell vennie egy másik tagállam állampolgárának egy harmadik államban megszerzett szolgálati idejét az öregségi nyugdíjak megállapítása során, ha a harmadik államban megszerzett szolgálati időket kétoldalú megállapodás alapján

---

³⁶³ Judgment of the Court of 15 January 2002. Elide Gottardo v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). Case C-55/00. Reports of Cases 2002 I-00413

saját állampolgárai esetében figyelembe veszi. A Bíróság kimondta azt is, hogy amennyiben egy kétoldalú egyezmény végrehajtásának keretében hozott intézkedés egy közösségi jogi rendelkezés alkalmazása akadályozásának veszélyével járna, még ha ezen egyezmény tárgya nem is tartozik a szerződés hatálya alá, minden tagállam köteles a fenti rendelkezés alkalmazását megkönnyíteni, illetve – ennek érdekében – minden olyan tagállamnak is a segítségére lenni, amelyet a közösségi jog értelmében kötelezettség terhel. Az ún. Gottardo elvből következően valamely tagállam, amennyiben egy harmadik országgal olyan kétoldalú társadalombiztosítási nemzetközi egyezményt köt, amely az e harmadik országban megszerzett biztosítási időknél az öregségi nyugellátásra való jogosultság megszerzésénél történő figyelembevételéről rendelkezik, az egyenlő elbánás általános elvének fogva köteles a többi tagállam állampolgárainak ugyanazon előnyöket biztosítani, mint amelyek az említett egyezmény értelmében a saját állampolgárait megilletik, feltéve, hogy ennek megtagadásához nem tud objektív igazolást előterjeszteni. E joggyakorlatból következően a nemzetközi egyezmények értelmében vállalt kötelezettségek teljesítése során – akár tagállamok között, akár valamely tagállam és harmadik ország, illetve országok között létrejött egyezményről van szó – a tagállamok kötelesek – az EK 307. cikk rendelkezéseire is figyelemmel – eleget tenni a közösségi jogból eredő kötelezettségeiknek. Az a tény, hogy a harmadik országokat a közösségi jog értelmében nem terheli semmilyen kötelezettség, nem releváns ebből a szempontból. Az Igazgatási Bizottság ezen elv egységes alkalmazásának biztosítására elfogadta H1-es ajánlását.³⁶⁴

A Bíróság számos esetében elemezte, hogy milyen feltételek esetében lehet eltérni az egyenlő bánásmód követelményétől. Például a Deák-esetben³⁶⁵, ahol egy magyar állampolgárságú fiatal pályakezdő, aki olasz állampolgárságú édesanyjával Belgiumban élt. Édesanyja Belgiumban munkavállalóként dolgozott. Belgiumban munkanélküli ellátás jár azon fiatal pályakezdőknek, akik tanulmányaik befejezése után egy éven belül nem találnak munkát. Deák úr kérelmet nyújtott be ezen ellátás iránt, de kérelmét elutasították, mert a belga szabályok szerint az ellátás külföldieknek és hontalan személyeknek csak abban az esetben jár, ha létezik ilyen irányú nemzetközi megállapodás. Magyarország és Belgium között azonban ilyen megállapodás nem létezett. Az Európai Bíróság megállapította, hogy egy uniós

---

³⁶⁴ RECOMMENDATION No H1 of 19 June 2013 concerning the Gottardo judgment, according to which the advantages enjoyed by a State's own nationals under a bilateral convention on social security with a non-member country must also be granted to workers who are nationals of other Member States (Text of relevance to the EEA and to the EC/Switzerland Agreement) (2013/C 279/07)

³⁶⁵ Judgment of the Court (First Chamber) of 20 June 1985. Office national de l'emploi v Jozsef Deak. Case 94/84. Reports of Cases 1985 01873

polgárságú munkavállaló harmadik országbeli családtagja nem hivatkozhat a rendeletre – és különösen annak 2. cikk (1) bekezdésére, vagy a 3. cikk (1) bekezdésére – hogy munkanélküli ellátást igényeljen családi státusa okán azon tagállam jogszabályai szerint, ahol a munkavállaló dolgozik. A munkanélküli ellátásra fiatal munkát kereső személyek kizárólag a saját helyzetük miatt jogosultak és nem amiatt, hogy valamely munkavállaló családtagjai. Az ellátások szempontjából különbséget lehet tenni a munkavállaló és a munkavállaló valamely családtagja között. A munkavállaló ugyanis a rendelet hatálya alá tartozó ellátásokat a saját jogán követelheti, míg a családtagok csak származékos jogon, családi jogállásuk révén vagy a munkavállaló túlélő hozzátartozójaként. A családtagként történő egyenlő bánásmódtól itt még a Bíróság eltekintett, de ahogy a személyi hatálynál szó volt róla e kérdésben is változott a Bíróság álláspontja.

A Bíróság nemcsak előzetes döntéshozatal keretében adott véleményt az egyenlő bánásmód kérdésében, hanem a Bizottság is fordult számos esetben közösségi jogsértést észlelve a Bírósághoz, mint például a Bizottság v. Belgium³⁶⁶ esetben. A Bizottság annak kimondását kérte az Európai Közösségek Bíróságától, hogy a Belga Királyság megsértette – többek között – a 1408/71/EGK rendelet 3. cikkét azzal, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek járó ellátást és az időskorúaknak járó garantált jövedelem-ellátást belgumi lakóhelyhez kötötte. Az Európai Bíróság megállapította, hogy Belgium nem tett eleget a rendelet 3. cikkéből és a Római Szerződésből eredő kötelezettségeinek, mert fenntartotta a kötelező belgumi lakóhelyet, mint feltételt ahhoz, hogy valaki fogyatékossgal élő személyeknek járó ellátásban és az időskorúaknak járó garantált jövedelem-ellátásban részesüljön. A Bizottság v. Görögország³⁶⁷ eset is a fentihez hasonló jogsértést tartalmaz. A görög jogszabályok szerint azok a nagycsaládosok, akiknek a lakóhelye Görögországban van, különböző pénzbeli ellátásokra és szociális előnyökre jogosultak. A jogosultsági feltételek egyike a görög állampolgárság vagy a családtagok görög származása.

A Bíróság sok esetben foglalt állást az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt, mely alapján megállapítható, hogy ez az alapelv a koordinációs rendeletek egyik legfontosabb alapelve, ezért ennek tiszteletben tartása a tagállamok részéről elengedhetetlen, hiszen e nélkül a személyek szabad mozgásának joga nem biztosítható.

---

³⁶⁶ Judgment of the Court of 10 November 1992. Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium. Case C-326/90. Reports of Cases 1992 I-05517

³⁶⁷ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 29 October 1998. Commission of the European Communities v Hellenic Republic. Case C-185/96. Reports of Cases 1998 I-06601C-185/96

3.9.1.1. Ellátásokkal, jövedelmekkel, tényállásokkal és eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód

A 883/2004/EK rendelet vezette be ezen új alapelvet, habár az alapelv már a korábbi rendelet esetében is létezett, de nem általános szabályként, hanem az ellátásokra vonatkozó különleges rendelkezések között, speciális szabályokként megfogalmazva. A jelenleg hatályos rendelet 5. cikke alapján a tagállamok illetékes intézményeinek az ellátások nyújtására, megállapítására stb. vonatkozó eljárásaik során a fennálló tényeket és bekövetkezett eseményeket úgy kell figyelembe venniük, mintha az a saját területükön keletkezett, vagy következett volna be. A rendelet preambuluma 12. pontja szerint az arányosság fényében azonban ügyelni kell annak biztosítására, hogy a tényállásokkal vagy eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód elve ne vezessen objektíve indokolatlan eredményekhez, vagy ugyanarra az időszakra vonatkozó azonos típusú ellátások halmozódásához. A Bíróság az új rendelet megalkotása előtt több esetben is kifejtette véleményét az ellátásokra, jövedelmekre és tényállásokra vonatkozó egyenlő bánásmód lehetőségéről³⁶⁸, amely elvet a Bizottság elfogadta, és továbbfejlesztette a bírósági határozatok lényegének és szellemének tiszteletben tartása mellett. A Bíróság például a Roviello-esetben kijelentette, hogy Németország azon jogszabálya, amely a 1408/71/EGK rendelet VI. mellékletében szerepel, és egy speciális rokkantellátás alapjául csak a német jog szerint szerzett kötelező biztosítás alapjául szolgáló tevékenységet vesz figyelembe, ennek diszkriminatív jellege miatt ellentétes a közösségi joggal.³⁶⁹ A 883/2004/EK rendelet preambuluma 10. cikke ugyanakkor kifejti, hogy ez az elv, mi szerint másik tagállam területén felmerülő bizonyos tényeket vagy eseményeket úgy kezeljenek, mintha annak a tagállamnak a területén történtek volna, amelynek a jogszabályait alkalmazni kell, nem sértheti egy másik tagállam jogszabályai szerint szerzett biztosítási, szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási idők, és az illetékes tagállam jogszabályai szerint szerzett idők összeszámításának az elvét. Egy másik tagállam jogszabályai szerint szerzett időszakokat kizárólag az időszakok összeszámítása elvének alkalmazásával kell figyelembe venni, továbbá, hogy egy tagállamban felmerülő

---

³⁶⁸ Például Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 18 April 2002. Johann Franz Duchon v Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten. C-290/00. Reports of Cases 2002 I-03567 Judgment of the Court of 7 June 1988. Mario Roviello v Landesversicherungsanstalt Schwaben. Case 20/85. Reports of Cases 1988 02805, Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 4 October 1991. Elissavet Paraschi v Landesversicherungsanstalt Württemberg. Case C-349/87. Reports of Cases 1991 I-04501

³⁶⁹ Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions in European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 152.o.

tények vagy események asszimilációja semmilyen esetben sem teszi a másik tagállamot illetékesé vagy jogszabályait alkalmazandóvá. Leegyszerűsítve ez azt jelenti, hogy a 883/2004/EK rendelet 5. cikke nem keletkeztethet biztosítási időszakot, és a biztosítási időszakokra az összeszámítás szabályait kell alkalmazni, valamint, hogy a tagállamok csak azon ellátások nyújtására kötelesek, amelyeket nemzeti jogszabályi előírnak. Ez a szabály látszólag azt szeretné megakadályozni, hogy az ellátások összegének számításához a tagállamok kötelesek legyenek figyelembe venni a másik tagállam területén bekövetkezett eseményeket, a felmerülő tényeket, anélkül, hogy e tények, események az érintett tagállamban munkavállalóként, önálló vállalkozóként, vagy helybennlakási időszakként teljesített időszaknak minősüljenek³⁷⁰. Mint ahogyan azt a Bíróság a Coonan- eset³⁷¹ kapcsán kifejtette, csak a tagállamok jogosultak meghatározni a jogosultságokat és kötelezettségeket egy szociális biztonsági ellátásra való jogosultság megállapítása során³⁷². Abban az esetben, ha ez nem így lenne, akkor a rendeletek túlmutatnának a koordináción, és bizonyos szinten harmonizálnák a tagállamok szociális biztonsági ellátásainak jogszabályi keretét.

Az 5. cikk tehát a 4. cikket egészíti ki, és így gondoskodik arról, hogy azokat a helyzeteket, amelyek érintik a személyek szociális biztonsági jogosultságait a tagállami intézmények az ellátások nyújtása során figyelembe vegyék, még akkor is, ha azok másik tagállamban álltak elő. Már a korábbi rendelet speciális szabályai alapján, illetve a Bíróság értelmezése szerint is a tagállamok figyelembe vettek bizonyos tényeket, eseményeket, amelyek nem a saját tagállamuk területén történtek meg, de ennek a cikknek a bevezetésével egyértelmű jogalap keletkezett a tagállami jogalkalmazók számára. Ilyen eset volt például a Kenny- eset³⁷³, ahol az ír állampolgárságú, nagy-britanniai tartózkodási hellyel rendelkező Kenny urat írországi tartózkodása közben börtönbüntetésre ítélték, amelynek letöltése alatt megbetegedett. Betegsége kapcsán ellátás iránti kérelmet nyújtott be Nagy-Britanniában, ahol azonban a bebörtönzött személyek nem jogosultak ellátásra. A Bíróság érvelésében előadta, hogy tekintettel a nemzeti jogszabályok különbözőségeire, a „bebörtönzésnek” különböző jogszabályi alakjai vannak, és ez az egyik tagállamban vezethet az ellátás felfüggesztéséhez, míg a másik tagállamban nem, de a tagállamok meghatározhatnak különböző feltételeket,

---

³⁷⁰ Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions in European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 152.o.

³⁷¹ Judgment of the Court (Third Chamber) of 24 April 1980. *Una Coonan v Insurance Officer*. Case 110/79. Reports of Cases 1980 01445

³⁷² Bővebben: Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 115. o

³⁷³ Judgment of the Court of 28 June 1978. *Patrick Christopher Kenny v Insurance Officer*. Case 1/78. Reports of Cases 1978 01489

természetesen az egyenlő bánásmód követelményét figyelembe véve.³⁷⁴ Nagyon jó példa erre, hogy például Magyarországon a nyugdíj folyósítása kizárja a munkanélküli ellátásra való jogosultságot, akkor a tagállamnak a másik tagállam által folyósított nyugdíjat is figyelembe kell venni, úgy, mintha a nyugdíjat Magyarországon folyósítanák, tehát a munkanélküli ellátásra való jogosultság ezen az alapon elutasítható. Korábban a nemzeti jogszabályoknak kellett utalni arra, hogy hogyan kell a másik tagállam területén keletkező tényeket, eseményeket, ellátásokat figyelembe venni, de erre az új rendelet hatályba lépése után már nincs szükség.

Az 5. cikk (a) pontja biztosítja a másik tagállam által nyújtott ellátás, jövedelem figyelembe vételét, úgy, mintha azt az adott tagállamban szerezne az érintett, míg az 5. cikk (b) pontja a másik tagállam területén bekövetkező meghatározott tényállás vagy események bekövetkeztének a figyelembevételét írja elő. Az ellátások és jövedelmek 883/2004/EK rendelet 5. cikkének a) pontja szerinti figyelembe vételi kötelezettségét megtalálhatjuk a 1408/71/EGK rendelet 12. cikk (2) bekezdésében, az ellátások halmozódásának a szabályainál.³⁷⁵

Tények és események figyelembe vétele során a nyugdíjak megállapítása során olyan körülmények és tények jöhetnek szóba, amelyek jogi relevanciával bírnak. Ilyen tény, vagy körülmény lehet például a katonai szolgálat, a munkaviszony, a hallgatói jogviszony fennállása, elzárás büntetés letöltése, stb.. Ezen tények, ha a másik tagállam területén keletkeznek, akkor a másik tagállamnak úgy kell figyelembe vennie, mintha a saját területén következne be, vagy történe, és csak akkor természetesen, ha az jogi relevanciával bír, befolyásolja az érintett személy ellátását, jogosultságát vagy biztosítási jogviszonyát.

3.9.2. Egy állam joghatóságának elve

A 883/2004/EK rendelet preambuluma kihangsúlyozza, hogy szükséges, hogy a Közösségen belül mozgó személyek csak egyetlen tagállam szociális biztonsági rendszere alá tartozzanak az alkalmazandó nemzeti jogszabályok halmozódása és az ebből eredő bonyodalmak elkerülése érdekében. Ennek megfelelően azt kell meghatározni, hogy vajon melyik az a

---

³⁷⁴ Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 116. o.

³⁷⁵ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: *General Principle of coordination* IN: *European Journal of Social Security* Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 65. o.

tagállam, amelynek a jogát a lehető leghatékonyabban a legkevesebb probléma nélkül lehet alkalmazni olyan esetekben, amikor több tagállam érintettsége felmerül. Ilyen eset például, ha a munkavállaló nem abban a tagállamban lakik, ahol dolgozik, vagy esetleg csak a családja lakik másik tagállamban. Egy tagállam területén foglalkoztatott személyek részére az egyenlő bánásmód lehető leghatékonyabb biztosítása céljából főszabályként azon tagállam jogszabályait kell alkalmazandónak megjelölni, ahol az érintett személy tevékenységét munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként végzi. Az egy állam joghatósága alá tartozás elvét a régi, 1408/71/EGK rendelet 13-17. cikkei rendezték, meghatározva, hogy mely tagállamnak a jogát kell alkalmazni különböző esetekben. Alapvetően mindkét rendelet esetében a munkavégzés helye szerinti tagállam joga alkalmazandó (lex loci laboris), de vannak olyan esetek, amikor a lakóhely tagállamának a joga az irányadó,³⁷⁶ illetve a régi rendelet azt is megengedte, hogy kivételes esetekben több tagállam hatálya alá is tartozzon egyazon személy. Ilyen esetben mindig a rendelet szigorú szabályai szerint történhet több tagállam jogának az alkalmazása, mint például ahogyan ez a családi ellátások esetében működik.

Ahogyan fentebb már az alkalmazandó jognál bővebben kifejtettem, az új rendelet megtartotta az egy tagállam joghatóságának elvét, meg is erősítve azt, hiszen nem enged meg a korábbi rendelt szerinti kivételeket, tehát egy személy kizárólag az egyik tagállamban lehet csak biztosított. Az alkalmazandó jog szabályainál ismertetettek irányadóak ezen alapelvénél.

3.9.3. Összeszámitás elve

Az összeszámitás (principle of aggregation) elve már az első koordinációs szabályozásokban is megjelent, hiszen, a koordinációs szabályoknak biztosítaniuk kellett, hogy a Közösségen belül mozgó munkavállalók, valamint eltartottaik és túlélő hozzátartozóik megtartsák szerzett jogaikat és előnyeiket, valamint ezek várományát. A hosszú távú ellátások esetében, mint például a nyugdíjknál, az összeszámitás követelménye alapvető fontosságú az ellátások megfelelő összegű nyújtásához. Az EUMSZ 48. cikke szerint a személyek szabad áramlását biztosítani kell, amelyhez kapcsolódóan kiemelendő olyan szabályok elfogadása, amelyek az időszakok összeszámitásának a szabályait lefektetik.³⁷⁷ E felhatalmazás alapján az új rendelet

---

³⁷⁶ Tipikus példája ennek a határmenti munkavállalók munkanélküli ellátása a 1408/71/EGK rendelet 71. cikk (1) a) ii. pontja.

³⁷⁷ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 118. o.

preambuluma ki is mondja, hogy ennek biztosítását különösen a különböző nemzeti jogszabályok szerint figyelembe vett, az ellátáshoz való jogosultság megszerzéséhez és fenntartásához, valamint az ellátások összegének kiszámításához szükséges időszakok összesítésével, továbbá a rendelet hatálya alá tartozó különböző csoportokba tartozó személyek számára nyújtott ellátásokkal kell elérni. Az alapelv célja, hogy a különböző tagállamokban szerzett összes biztosítási időszak összeszámítása alapján a migráns munkavállaló karrierje folyamatosnak tekinthető legyen. Más szavakkal az összeszámítás szabályai a Római Szerződés 51. cikk fő céljának a megjelenése: annak a biztosítása, hogy a fenti szerződés által biztosított szabad mozgás jogával élő munkavállalók ne veszítsék el a szociális biztonsági jogosultságaikat, amelyek akkor illelnék meg a munkavállalót, ha az időszakokat csupán egy tagállamban szerezte volna meg³⁷⁸. A Bíróság az alapelvet is több ítéletében megerősítette, a személyek szabad áramlása, mint fő cél megvalósítása érdekében, így például a . Klaus³⁷⁹, vagy a Vigier-esetben.³⁸⁰ A 883/2004/EK rendelet előírja, hogy a tények és események egyenértékűségének elismerésétől élesen el kell választani az összeszámítás elvét. A rendelet úgy fogalmaz, hogy az az elv, hogy egy másik tagállam területén felmerülő bizonyos tényeket vagy eseményeket úgy kezeljenek, mintha annak a tagállamnak a területén történtek volna, amelynek a jogszabályait alkalmazni kell, nem sértheti az egy másik tagállam jogszabályai szerint szerzett biztosítási, szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási idők, és az illetékes tagállam jogszabályai szerint szerzett idők összesítésének elvét. Az összeszámítás szabálya mindig csak a fennálló biztosítási időket rendeli számításba venni, úgy hogy az nem vezethet új biztosítási időszakok keletkezéséhez.³⁸¹

Az összeszámítás elvét a 883/2004/EK rendelet 6. cikke az egyszerűsítés jegyében, generálisan fogalmazza meg minden, a tárgyi hatály alá tartozó ellátás tekintetében, míg a korábbi rendelet a különböző alrendszerhez tartozó ellátás típusoknál külön is rendelkezett erről. Az ellátást megállapító hatóságnak ennek megfelelően az ellátások nyújtása során figyelembe kell vennie a másik tagállamok területén szerzett jogosító időket (biztosítási,

---

³⁷⁸ Rob Cornelissen: 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 Its Achievements and Its Limits in Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 39.o.

³⁷⁹ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 26 October 1995. S. E. Klaus v Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging. Case C-482/93. Reports of Cases 1995 I-03551

³⁸⁰ Judgment of the Court of 27 January 1981. Tamara Vigier v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte Case 70/80. Reports of Cases 1981 00229

³⁸¹ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 68. o.

munkavállalási, tartózkodási időket), úgy mintha azt az adott tagállam területén szerezte volna meg a jogosult, ezzel is biztosítva a személyek szabad áramlásának a maximális lehetőségét az alábbiak szerint:

E rendelet eltérő rendelkezéseinek hiányában egy tagállam illetékes intézménye, amely tagállam jogszabályai:

- az ellátásokra való jogosultság megszerzését, fenntartását, időtartamát vagy feléledését,*
  - a jogszabályok alkalmazását, vagy*
  - a kötelező, szabadon választható folytatólagos vagy önkéntes biztosításhoz való hozzáférést vagy azok alóli mentességet*
- a biztosítási, szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási idő megszerzésétől teszik függővé, a szükséges mértékben oly módon veszi figyelembe a más tagállam jogszabályai szerint szerzett biztosítási, szolgálati, önálló vállalkozóként folytatott tevékenységi vagy tartózkodási időket, mintha azokat az általa alkalmazott jogszabályok szerint szerezték volna meg.*

Mivel a rendelet maga fogalmaz úgy, hogy eltérés lehet az összeszámítás 6. cikke szerint meghatározott főszabály alól, ezért vannak bizonyos ellátások (pl. munkanélküli ellátások vagy előnyugdíjak) ahol az összeszámítás szabályai csak bizonyos korlátozásokkal alkalmazhatóak.

Az összeszámítás elve azonban a hosszú távú ellátások esetében, így a nyugdíjak megállapítása során is, csak úgy érvényesülhet, hogy ugyanazon időszak beszámítására kizárólag az egyik tagállamban kerülhet sor, függetlenül attól, hogy a biztosított személy több tagállam joga szerint is biztosítottnak minősült. Ez azt jelenti, hogy, azok a közösségi munkavállalók, akik a munkavállalásuk idején, amikor a fogadó állam szociális biztonsági rendszerében is biztosítottak voltak, saját államukban is járulékot fizettek a nyugdíjrendszerben biztosítási idő szerzése érdekében, ezen időszaknak csak egyszeres beszámítását várhatják a nyugdíj megállapításakor (függetlenül a többszörös járulékfizetéstől).³⁸² Ennek indoka természetesen az, hogy a tagállamok nyugdíjalapjai csak annyiban legyenek az ellátás kifizetéséért felelősek, amennyi járulékfizetés az adott alapba érkezett, illetve, hogy az arányos számításakor a munkavállaló ne kerüljön hátrányos helyzetbe az arányok torzulása által. Ilyen helyzetek gyakran előfordulhatnak olyan esetekben, például,

---

³⁸² Pákozdi Ildikó: Nyugdíjak a csatlakozás után, IN: Európai Füzetek 1. szám 2003. 14. old.

ha a tagállammá válás előtti időszakban keletkezett a többes biztosítás, amikor a rendeletek még nem voltak hatályban, vagy a rendeleteket rosszul alkalmazták a tagállami intézmények és olyan munkavállalót is járulékfizetésre köteleztek, aki a másik tagállam joga szerint is biztosított volt. A tagállamok biztosítási rendszereiben szerezhető időszakok eltérőek lehetnek tekintettel arra a tényre, hogy a tagállami jogszabályok lehetőséget biztosítanak arra, hogy bizonyos alrendszerek kimaradjanak a járulékfizetés alól. Az ellátások megállapítása kapcsán figyelembe vehető időszakok esetében fontos tehát annak vizsgálata, hogy vajon a biztosítási jogviszony megléte minden egyéb alrendszer tekintetében teljes biztosítási időszaknak tekinthető-e. Erre a kérdésre adott választ a Bíróság a Warmerdam-Staggerda ítéletében³⁸³. A kérdéses esetben az érintett holland munkavállaló Nagy-Britanniában dolgozott, de alacsony fizetése miatt csak munkahelyi balesetre vonatkozó járulékfizetéssel rendelkezett. Hollandiában munkanélküli ellátás iránti kérelmét azon az alapon utasította el a holland szerv, hogy munkanélküliség kockázatára az érintett nem rendelkezett biztosítással. A Bíróság megállapította, hogy biztosítási időszakon nemcsak azokat az időszakokat kell érteni, amelyek alatt a munkanélküli biztosítási alapba fizettek járulékokat, hanem azokat a munkaviszonyban töltött időszakokat is, amelyek az alkalmazandó jogszabályok szerint biztosítási időszakokkal egyenértékűek, tehát amely esetben a biztosítás garantált.

Ez az alapelv az alapja a migráns munkavállalók szociális biztonsági szabályait érintő közösségi jog innovatív tulajdonságának összehasonlítva a hagyományos értelemben vett nemzetközi joggal, amely elsődlegesen a munkavállalók szociális biztonsági jogainak folyamatosságát biztosítja, anélkül, hogy az érintett tagállamok között biztosítaná a szabad mozgás jogát.³⁸⁴

3.9.4. Az exportálhatóság elve

Mivel a koordinációs szabályoknak biztosítaniuk kell, hogy a Közösségen belül mozgó munkavállalók, valamint eltartottaik és túlélő hozzátartozóik megtartsák szerzett jogaikat és előnyeiket, valamint ezek várományát, ezért a Közösségen belül nem indokolt, hogy a

---

³⁸³ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 12 May 1989. Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging v W. F. J. M. Warmerdam-Steggerda Case 388/87. Reports of Cases 1989 01203

³⁸⁴ Dr. Sean Van Raepenbusch: Persons Covered by Regulation (EEC) No. 1408/71 and European Citizenship: From Migrant Worker to European Citizen in Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997., 71.o.

szociális biztonsági jogokat az érintett személy lakóhelyétől tegyék függővé a tagállamok. Bizonyos esetekben, például a különleges nem járulékalapú ellátások tekintetében ugyanakkor – főként az érintett személy gazdasági és szociális környezetéhez kapcsolódó esetekben – az ellátások nyújtását az adott tagállamban lakóhely meglététől tehetik függővé.³⁸⁵

A 2010. május 1-ig hatályban lévő 1408/71/EGK (régi) rendelet 10. cikke felsorolta, hogy mely ellátások esetében alkalmazandó az ellátások határon kívüli kifizetését, exportálhatóságát biztosító alapelv. Az itt felsoroltak között csak a nyugdíj, a rokkantsági nyugdíj, a túlélő hozzátartozókat megillető pénzbeli ellátás, a munkahelyi balesetek, foglalkozási megbetegedések esetén nyújtott ellátások, és a haláleseti ellátások szerepelnek. A Bíróság jogeseteiben³⁸⁶ már többször is kifejtette, hogy azok a rendelkezések, amelyek a szociális biztonsági ellátások exportálhatóságának elvétől eltérnek, szigorúan értelmezendők, tehát csak bizonyos meghatározott esetekben lehet eltérni tőle, így ezen alapelv folyamatosan megerősítésre került. A Bíróság azt is kimondta, hogy ezen alapelv nemcsak azt jelenti, hogy az ellátás kifizethető más tagállam területre költöző személyeknek, hanem azt is, hogy az ellátás iránti kérelmet is be lehet nyújtani olyan személynek, aki nem az érintett tagállam területén rendelkezik lakóhellyel.³⁸⁷

Az exportálhatóságot minden szociális biztonsági ágazatra kiterjedően 2010. május 1-től már a 883/2004/EK rendelet 7. cikke biztosítja:

E rendelet eltérő rendelkezéseinek hiányában az egy vagy több tagállam jogszabályai vagy e rendelet értelmében fizetendő pénzbeli ellátások nem csökkenthetők, nem módosíthatók, nem függeszthetők fel, nem vonhatók vissza vagy foglalhatók le azzal az indoklással, hogy a jogosult vagy családtagjai nem az ellátások nyújtásáért felelős intézmény helye szerinti tagállamban rendelkeznek lakóhellyel.

A 883/2004/EK rendelet 3. cikke alapján a rendeletet a betegségi ellátásokra, az anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátásokra; a rokkantsági ellátásokra; az öregségi ellátásokra; a

---

³⁸⁵ 883/2004/EK rendelet preambulum (13), (16).

³⁸⁶ Pl. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 11 September 2007. D. P. W. Hendrix v Raad van Bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen. Case C-287/05. Reports of Cases 2007 I-06909

³⁸⁷ Rob Cornelissen: 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 Its Achievements and Its Limits IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 40.o.

túlélő hozzátartozói ellátásokra; a munkahelyi balesetekkel és foglalkozási megbetegedésekkel kapcsolatos ellátásokra; a haláleseti juttatásokra; a munkanélküli-ellátásokra; az előnyudíjakra és a családi ellátásokra kell alkalmazni, amely ellátások mindegyikénél biztosítani kell az export lehetőségét. A rendelet 7. cikke kimondja, hogy az exportálásra való lehetőség csak abban az esetben érvényesül, ha a rendelet maga nem tér el tőle. Érdemes tehát megvizsgálni, hogy a rendelet az ellátásokhoz kapcsolódó különleges rendelkezéseknél fogalmaz-e meg eltérést az általános szabályhoz képest.

A pénzbeli betegségi, anyasági és azzal egyenértékű apasági ellátásokat a rendelet 21. cikke szabályozza, úgy, hogy a főszabálytól nem tér el, tehát e pénzbeli ellátásoknál korlátlanul terheli az illetékes intézményt az ellátás kifizetése, függetlenül a biztosított lakóhelyétől. A 987/2009/EK végrehajtási rendelet 27-28. cikke ennek megfelelően szabályozza, hogy abban az esetben, ha nem a lakóhely szerinti intézmény folyósítja a pénzbeli ellátást, akkor a keresőképtelenséggel kapcsolatos orvosi igazolásokkal összefüggésben milyen kötelezettségei vannak a biztosított személynek, a lakóhely tagállama szerinti intézménynek és az illetékes intézménynek. A munkahelyi balesetekkel és foglalkozási megbetegedésekkel kapcsolatos ellátásokra hasonló szabályok vonatkoznak, mint a betegségi ellátásokra, tehát itt is érvényesül a korlátlan exportálhatóság elve. A haláleseti ellátásoknál sincs eltérés a kifizethetőség szempontjából, sőt itt maga a rendelet a 42. cikk (2) bekezdésében az alábbiak szerint fogalmaz, mintegy megerősítve az exportálhatóság alapelvét:

Az illetékes intézmény köteles az általa alkalmazott jogszabályok szerint fizetendő haláleseti juttatás biztosítására, akkor is, ha a jogosult az illetékes tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik lakóhellyel.

A nyugdíj, a rokkantsági nyugdíj, a túlélő hozzátartozókat megillető pénzbeli ellátás esetében már a korábban hatályban lévő rendelet esetében sem lehetett a lakóhely meglétét feltételként szabni és így, természetesen az új rendelet által sem korlátozható ezeknek az ellátásoknak a kifizetése, vagy az ellátásokra való jogosultság. A családi ellátások tekintetében sem található eltérés a főszabálytól, semmi akadálya nincs annak, ha a biztosított személy, vagy éppen a családtag, akire tekintettel az ellátást a tagállami intézmény megállapította, másik tagállamban rendelkezik lakóhellyel.

A munkanélküli ellátások célja azonban általában az, hogy a munkáját elveszített, ellátásban részesülő személy minél hamarabb munkát találjon, illetve megfelelően ösztönözve legyen az aktív munkakeresésben. E célok elérése érdekében a munkaügyi szervezetnek szorosan együtt kell működnie a munkanélkülivel, álláskeresővel, biztosítva a munkaerő-piaci szolgáltatások legszélesebb körét. Az együttműködés leghatékonyabban abban a tagállamban tud működni, ahol a munkanélküli lakik, tehát ezen ellátások tekintetében nem érvényesülhet a korlátlan exportálhatóság elve, mely indokolást Bírósági jogesetben³⁸⁸ is megtalálhatjuk. Az ellátások esetében fontos továbbá, hogy az intézmények ellenőrizhessék, hogy a munkanélküli-járadék kedvezményezettjének helyzetében történt-e olyan változás, amely kihat a biztosított ellátásra. Ez az indokolás tehát az érintettek állampolgárságától független, közérdekű objektív szempontokon alapul a Bíróság érvelésében. Az iratok vagy igazolások benyújtásához hasonló kevésbé szigorú intézkedések megfosztanak az ellenőrzést annak váratlan jellegétől, és így az kevésbé hatékonyvá válna, oly módon, hogy a szóban forgó intézkedés alkalmas az elérni kívánt cél megvalósítására, és nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket.

Az export kérdésénél szintén előkerül a tárgyi hatálynál már említett probléma, hogy nagyon fontos annak meghatározása, hogy az adott ellátás melyik alrendszerhez tartozik. Abban az esetben, ha az ellátás munkanélküli ellátásnak minősül, akkor korlátozható annak exportja a fent említett indokok alapján, abban az esetben viszont, ha az ellátás nyugdíjnak, vagy rokkantsági ellátásnak minősül, nem lehet az ellátás kifizetését tagállami lakóhelyhez kötni.³⁸⁹ A De Cuyper-esetben³⁹⁰ a Bíróság kimondta, hogy valamely olyan, 50 év feletti munkanélkülieknek folyósított ellátást, amelynek biztosítása nem függ mérlegeléstől, illetve amelynek célja a munkaviszony elvesztése vonatkozásában fennálló, a munkavállaló akaratától független kockázat fedezése, miközben a kedvezményezett megőrzi munkaképességét, az 1408/71 rendelet hatálya alá tartozó munkanélküli-járadéknak kell tekinteni még akkor is, ha valamely nemzeti intézkedés alapján a kedvezményezett mentesül a munkakeresőként történő nyilvántartásba vétel kötelezettsége alól. A Petersen-esetben

---

³⁸⁸Judgment of the Court (Third Chamber) of 11 September 2008. Jörn Petersen v Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Niederösterreich. Case C-228/07. European Court reports 2008 Page I-06989, Judgment of the Court (Grand Chamber) of 7 September 2004. Michel Trojani v Centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS).Case C-456/02. European Court reports 2004 Page I-0757

³⁸⁹ Bővebben: Maximilian Fuchs: The Implementation of Coordination Regulation in Active Labour Market Policy Provisions at national Level IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 91-111.o.

³⁹⁰ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 18 July 2006. Gérald De Cuyper v Office national de l'emploi. Case C-406/04. European Court Reports 2006 Page I-06947

pedig azt mondta ki a Bíróság, hogy az olyan ellátást, mint a kötelező nyugdíj- vagy baleset-biztosítási rendszer alapján munkaképesség-csökkenés vagy rokkantság miatt biztosítási ellátást kérelmező munkanélküliek számára biztosított előleget az 1408/71 rendelet 4. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett „munkanélküli ellátásnak” kell tekinteni, így az ellátás exportálása korlátozható.

A 883/2004/EK rendelet a már megállapított munkanélküli ellátások más tagállamokban történő felvehetőségét, exportálhatóságát az eredeti bizottsági javaslattal ellentétben, az alábbi korlátokkal biztosítja csak:

- 1) A munkanélküli személynek nyilvántartásba kell vetetnie magát az illetékes (az ellátást megállapító és folyósító) tagállam foglalkoztatási szolgálatánál és legalább négy héten át rendelkezésre kell állnia, együtt kell működnie (a négy hetes rendelkezésre állás alól felmentés adható),
- 2) a választott célállam illetékes munkaügyi szervénél hét napon belül nyilvántartásba kell vetetnie magát és az ott alkalmazott szabályoknak megfelelően együtt kell működnie,
- 3) az ellátásra való jogosultság három hónapig áll fenn, de ezt a határidőt az illetékes intézmények hat hónapra meghosszabbíthatják,
- 4) az ellátásokat az illetékes intézmény nyújtja az általa alkalmazott jogszabályoknak megfelelően, tehát a munkanélküli részére közvetlenül teljesít kifizetést.

Az ellátás tényleges nyújtása az ellátást megállapító intézmény kötelezettsége marad, tehát a munkanélküli személynek közvetlenül kell az ellátást utalni. Az eredeti bizottsági javaslat a munkakeresésre nyitva álló határidőt hat hónapban határozta meg, de a tagállamok részéről történt ellenállás miatt csak a három hónap került elfogadásra, a hat hónapra történő hosszabbítás lehetőségével.

Az exportálhatóság elve nem alkalmazható még korlátozottan sem az ún. „speciális nem járulékalapú pénzbeli ellátások”-ra. Ezek a pénzbeli ellátások kizárólag azon tagállam területén fizethetők ki, ahol az érintett személy állandó lakhelye található. Mint korábban már bővebben kifejtésre került, ezen ellátások meghatározását a rendelet III. címének 9. fejezete 70. cikke tartalmazza. Tipikusan ilyen ellátások az ún. szociális segélyek, amelyek tényleg csak a minimális megélhetést szolgálják és általában vagyonvizsgálathoz kötöttek. Ezen ellátások már a korábbi rendelet 10.a cikke alapján is a kivételek közé tartoztak, amelyet a

Bírósági esetek is megerősítettek. A feltételek vizsgálata során azonban figyelembe kell venni a korábbi tapasztalatokat, tehát, hogy minden tagállam által különlegesként bejelentett ellátásnál szigorúan kell vizsgálni szükséges, és csak minden feltétel teljesítése után lehet a mellékletben szerepeltetni.

Összefoglalva a fentieket látható, hogy gyakorlatilag az összes tagállami belső jogszabályban rögzített pénzbeli ellátás esetén korlátlanul érvényesül az exportálhatóság elve, tehát a jogosultaknak a lakóhelytől függetlenül kell az ellátásokat nyújtani, azt sem csökkenteni, sem felfüggeszteni nem lehet a lakóhely függvényében, mert ez a személyek szabad áramlása alapelv érvényesülését korlátozná. Az alapelv korlátozásakor annak indokoltságát és arányosságát kell bizonyítani.³⁹¹ Ennek megfelelően két kivétel található csak, egyrészt a munkanélküli ellátások köre, ahol az export ugyan megvalósulhat, de csak korlátozott mértékben, a másik pedig, a speciális nem járulékalapú pénzbeli ellátások, ahol még korlátozottan sem lehet ellátást exportálni.³⁹² Véleményem szerint azonban a munkanélküli ellátásoknál fenntartott korlátozás, a jelenlegi álláskeresési technikák, és a kapcsolattartás elektronikus útjának megvalósulás következtében nem állja meg a továbbiakban helyét és remélhetőleg ez hamarosan a Bíróság érvelésében is megjelenik. A közösségi jogi szabályozás hiányában a nemzeti jogszabályoknak kell rendelkezni arról, hogy az export megvalósulásaként a közvetlen kifizetéseket hogyan teljesítik (például utalással) az illetékes intézmények, milyen eljárással teszik hozzáférhetővé a pénzbeli ellátásokat. Nagyon fontos azonban annak szem előtt tartása, hogy az ellátás összege nem csökkenthető, tehát a kifizetés a jogosult költségére nem történhet, mert abban az esetben a személyek szabad áramlása alapelv sérülne.

3.9.5. Az ellátások halmozódásának tilalma

További fontos elv az ellátások kumulációjának általános – de nem kivétel nélküli tilalma is, – amely az érintett tagállamok szociális biztonsági rendszerei között meglévő átfedések miatt

---

³⁹¹ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 70.o.

³⁹² Bővebben: Eleanor Spaventa: The impact of articles 12, 18, 39 and 43 of the EC Treaty on the coordination of social security systems IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 121-122.o.

bekövetkező előnyök halmozódását zárja ki, vagy korlátozza.³⁹³ Ez a kiegészítő elv a nyugellátások, illetve a hosszú távú ellátások területén nem érvényesülhet teljes körűen, mert ezek az ellátások arányos kifizetést követnek, tehát nyilvánvalóan ugyanazon típusú ellátást több tagállam is fog folyósítani, míg például a munkanélküli, egészségügyi ellátások tekintetében ez az átfedés kizárt. A 1408/71/EGK rendelet 12. cikke zárta ki az azonos típusú ellátások halmozódását, megfogalmazva a kivételeket is, míg a 883/2004/EK rendelt 10. cikke egy generális jellegű szabályt alkalmaz, és a kivételeket, pedig az adott ellátások speciális szabályainál rendezi:

E rendelet nem adhat, és nem tarthat fenn ugyanazon kötelező biztosítási idő tekintetében több, azonos jellegű ellátáshoz való jogosultságot.

Ennek megfelelően a tagállamok nemzeti szabályai tartalmazhatnak előírást bizonyos ellátások korlátozására az ellátások halmozódásának megakadályozása érdekében. Ezt az alapelvet abban az esetben is alkalmazni kell, amikor a migráns személy az egyik tagállamban önkéntes alapon válik biztosítottá, míg a másik tagállamban a kötelező biztosítás hatálya alá tartozik.³⁹⁴ A halmozódás kizárása csak azonos típusú egyazon személynek járó ellátások esetében kizárt, mint ahogyan azt a Bíróság a Schmidt esetében³⁹⁵ kifejtette. Azonos típusú ellátásnak azt az ellátást kell tekinteni, amelynek célja és tárgya, valamint az ellátásra való jogosultság és annak kiszámításának az alapja megegyezik.

3.9.6. Nyugdíjknál alkalmazott alapelvek

Az alapelvek közül a nyugdíj fejezet alkalmazásakor figyelemmel kell lenni a diszkrimináció tilalmára, az egy tagállam joghatósága alá tartozás elvére, az exportálhatóság és az összeszámítás elvére egyaránt. A régi rendelet által lefektetett alapelvek, illetve az új rendelet által megerősítettek a nyugdíj ágazat területén már régóta alkalmazandóak. A fent bemutatott négy alapelv mellett a rendelet meghatároz még további speciális szabályokat is. Ilyennek tekinthető például, hogy a tagállamok között a jogosultságok egybeszámításából eredő

---

³⁹³ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 97. o.

³⁹⁴ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 119.o

³⁹⁵ Judgment of the Court (First Chamber) of 11 August 1995. Christel Schmidt v Rijkdienst voor Pensioenen. Case C-98/94. Reports of Cases 1995 I-02559

terheket arányosan kell megosztani.³⁹⁶ A nyugdíjak speciális szabályaira tekintettel a rendelet preambuluma alapján szükség van egy adott, az összesítés és arányosítás módszere alapján számított és a közösségi jog által garantált nyugdíj összegének meghatározására abban az esetben, ha a nemzeti jogszabályok alkalmazása – beleértve a csökkentésre, felfüggesztésre vagy visszavonásra vonatkozó szabályokat – kedvezőtlenebb, mint a fentiekben említett módszer. Az öregségi nyugdíjra vonatkozó szakaszok alkalmazása esetén külön szabályként tehát megjelenik az arányos (pro rata) nyugdíjszámítás módszere, mely szerint a tagállamok intézményei az érintett személy által megszerzett összes szolgálati idő alapján és a nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint számított nyugdíjösszegnek (elméleti nyugdíjnak) az adott tagállamban szerzett szolgálati idő és az összes szolgálati idő arányában meghatározott részét kötelesek megállapítani és folyósítani. Ez az alapelv biztosítja a befizetett járulék és a nyugdíj összegének az arányát, nem terhelve másik tagállamot a járulékfedezet nélküli ellátások kifizetésével. Ezen elvekkel az Európai Bíróság több tucat jogesetében foglalkozott,³⁹⁷ így az utóbbi időben csak néhány ügyben született új ítélet.³⁹⁸

A nyugdíjak esetében azonban nem alkalmazható az ellátások átfedésének tilalma alapelv, tekintettel arra, hogy mint azt a Bíróság már többször is megerősítette³⁹⁹, a Tanács nem rendelkezik hatáskörrel olyan szabályok meghozatalára, amelyek a különböző tagállamokban megszerzett két vagy több nyugdíj halmozódását a kizárólag a nemzeti jogszabályok szerint szerzett nyugdíj összegének csökkentése által korlátozzák. A Bíróság szerint az ilyen szabályok meghozatala a nemzeti jogalkotás feladata, szem előtt tartva, hogy a közösségi jogalkotásnak kell rögzítenie azokat a határokat, amelyekben belül a csökkentésre, felfüggesztésre vagy visszavonásra vonatkozó nemzeti rendelkezéseket alkalmazni kell.

---

³⁹⁶ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 97. o.

³⁹⁷ Bővebben: Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004. 255. o.

³⁹⁸ Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 21 September 2000. Carl Borawitz v Landesversicherungsanstalt Westfalen. Case C-124/99. European Court reports 2000 Page I-07293, Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 6 July 2000. Viktor Movrin v Landesversicherungsanstalt Westfalen. Case C-73/99. European Court reports 2000 Page I-05625

³⁹⁹ A nyugdíj fejezetnél kerülnek ismertetésre

3.10. Új alapelvek a 883/2004/EK rendelet alapján

A koordinációt átható, korábbi rendeletekben is megtalálható, és az új rendeletben megerősítést nyert fenti alapelvek anyagi jogi alapelvek. Az új rendeletek megalkotásának nemcsak az egyszerűsítés volt a célja, hanem az is, hogy bevezessen olyan új elemeket, amelyeket már a modernizáció jegyében kíván meg a szociális biztonság garantálása, így biztosítva az európai állampolgároknak a hatékony jogérvényesítést. Az eljárásjogi alapelvek, amelyre az új rendelet támaszkodik a következők:

- 1) Frissítés és pontosítás
- 2) Modernizáció és egyszerűsítés
- 3) Átláthatóság és rugalmasság
- 4) A tagállami intézmények közötti megerősített együttműködés
- 5) Az állampolgárok jogainak magasabb fokú védelme
- 6) Elektronikus adatszere

A tagállami intézmények a rendeletek végrehajtása során az alaprendelet anyagi jogszabályait a végrehajtási rendelet eljárási szabályainak segítségével hajtják végre. Tekintettel azonban arra, hogy a tagállamok szociális biztonsági rendszerei nem harmonizáltak, hanem a nemzeti jogban szabályozottak, ezért a nemzeti jog rendelkezik annak eljárási részéről is. A tagállamok különböző fejlettségi szinten állnak, eltérő eljárási szabályok mentén működnek, nem azonos elterjedési szinten van az elektronikus közigazgatás, vagy az ügyfélbarát módszerek bevezetése sem. Ebből kiindulva a végrehajtási rendelet preambuluma kihangsúlyozza ezeket a különbözőségeket, ugyanakkor a tagállamok által követendő célként fekteti le a fenti alapelveket. A kívánt alapelvek lefektetése nem az alaprendeletben történt, hanem annak végrehajtási rendeletében, tekintettel azok eljárásjogi jellegére. A modernizált koordinációs szabályok speciális hangsúlyt fektetnek arra, hogy a tagállamok, a tagállami szervek aktív módon segítsék elő az állampolgárokat megillető jogok gyakorlását, így tájékoztassák őket jogaikról és kötelezettségeikről, ne fordulhasson elő, hogy az intézmények elküldik az érintetteket másik intézményhez.⁴⁰⁰ A végrehajtási rendelet 3. cikke lefekteti mind a végrehajtásban részt vevő intézmények, mind, pedig az érintett személyek jogait és

---

⁴⁰⁰ Rob Cornelissen: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 74.o.

kötelezettségeit. Ennek megfelelően az intézmények kötelezettségei közé tartozik az elérhető, ügyfélbarát tájékoztatás, míg az érintett személyt a hivatal irányába a mindenre kiterjedő tájékoztatási kötelezettség terheli. Az érintett személyek tájékoztatása jogaikról és a kötelezettségeikről kulcsfontosságú eleme az illetékes hatóságokkal és a tagállami intézményekkel fenntartott, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatnak. A tájékoztatásnak az adminisztratív eljárásokkal kapcsolatos iránymutatásokra is ki kell terjednie. A rendelet alapján, a helyzettől függően az érintett személyek körébe tartozhatnak a biztosított személyek, családtagjaik és/vagy azok túlélő hozzátartozói is. A tájékoztatás megkönnyítése érdekében az Európai Bizottság is aktív szerepet kapott, a tagállami állampolgárok már saját nemzeti nyelveiken is hozzáférhetnek a szociális biztonsági jogakkal kapcsolatos alapvető információkhoz. Ennek megfelelően a Bizottság különböző tájékoztató anyagokat készít, illetve folyamatosan bővülő információval működteti honlapját.⁴⁰¹

Az eljárási szabályok nemzeti jellegéből fakadóan a végrehajtási rendelet azt írja elő a tagállami intézmények számára, hogy a rendelet hatálya alá tartozó személyeknek adjanak időben választ a kéréseikre, amelyet legkésőbb a tagállam társadalombiztosítási jogszabályaiban előírt határidőkön belül kell megadni, amennyiben ilyen határidők léteznek. Célként határozza meg, hogy ahol nincs eljárási határidő, ott fontolóra vegyék azok elfogadását, és azt, hogy szükség esetén az ilyen határidőket az érintett személyek számára hozzáférhetővé tegyék. A koordinációs rendeletek végrehajtásának közel ötven éves (Magyarország is már majdnem tíz éves tapasztalattal rendelkezik a végrehajtás területén) tapasztalata azt mutatja, hogy az eljárási határidők megtartása a koordinációval érintett ügyek tekintetében lehetetlen, a tagállamok egy-két pozitív példától eltekintve ezen a területen nem fejlődtek⁴⁰². Pozitív példaként említhető meg a skandináv országok közötti együttműködés, ahol az érintett ügyek a nemzeti ügyekkel azonos eljárási határidőn belül rendeződnek. A skandináv országok közötti együttműködés részét képezi egy olyan elektronikus ügyintézés, amely valóban alkalmas arra, hogy az adatok naprakészen a másik érintett intézmények rendelkezésére álljanak, illetve lényegesen megkönnyíti az adatszolgáltatást az ellátások hasonlósága is.⁴⁰³ A szociális biztonsági intézmények közötti eredményesebb és szorosabb

---

⁴⁰¹ <http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=hu>

⁴⁰² Bővebben: <http://www.tress-network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/europeanReport.jsp> (2013. 11.27)

⁴⁰³ http://www.tress-network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/EUROPEANREPORT/trESS_EuropeanReport2010_Fin al_140111.pdf (2013.11.27.)

együttműködés kulcsfontosságú tényező abból a szempontból, hogy a 883/2004/EK rendelet hatálya alá tartozó személyek a lehető legrövidebb idő alatt és optimális feltételek mellett élhessenek jogaikkal. Ennek biztosítására a megerősített együttműködés szolgálhat, melyet a végrehajtási rendelet 2. és 8. cikke rögzítenek, és amelyet az Európai Bizottság kiemelten támogat. Már a 1408/71/EGK rendelet 84.cikke, illetve a 84(a). cikke is szabályozta, hogy a tagállamok intézményei közötti, és az intézmények és érintettek közötti együttműködésnek a lehető leghatékonyabban kell működnie.⁴⁰⁴

A rendeletek által meghatározott számos intézkedésnek és eljárásnak az a célja, hogy nagyobb átláthatóságot biztosítson a tagállamok által a 883/2004/EK rendelet keretében alkalmazandó előírások vonatkozásában. Ezek az intézkedések és eljárások az Európai Közösségek Bíróságának ítélezési gyakorlatából, amelyekről a korábbiakban már nagyon sokszor említést tettem az Igazgatási Bizottság határozataiból, amelyek a tagállami képviselők gyakorlati tapasztalatai által formálódtak, valamint a Szerződésben meghatározott alapvető szabadságok keretén belül a szociális biztonsági rendszerek koordinálásának több évtizedes tapasztalatából erednek.

3.11. Elektronikus adatcsere

A 987/2009/EK rendelet kötelezővé teszi a tagállamok számára az elektronikus eszközök alkalmazását a tagállami intézmények kommunikációja során. Az új rendelet egyik célja, mint láttuk az ügyfélbarát közigazgatás megteremtése, azaz a szociális biztonsági rendszerek koordinációjában érintett ügyfél és az intézmények közötti információcsere leggyorsabb formában történő biztosítása, így a célzott és pontos tájékoztatás, a gyors ügyintézés, ide értve a jogosultság átmeneti megállapítását is. A rendeletek az elektronikus kommunikációt tartják megfelelő eszköznek a tagállami intézmények közötti gyors és megbízható adatcsere⁴⁰⁵. Az adatok elektronikus feldolgozása várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy az eljárások minden érintett számára gyorsabbá váljanak. Véleményem szerint azonban az elektronikus kommunikáció sajnos nem minden esetben jelenthet megoldást, hiszen a tagállamok eltérő szociális biztonsági rendszere következtében, az ellátások megállapításához eltérő adatokra van szükség, amelyet nem minden tagállam tud majd a jövőben sem a másik tagállam

---

⁴⁰⁴ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2 50. o.

⁴⁰⁵ 987/2009/EK rendelet preambulum (3)

igényének megfelelően szolgáltatni, értve ezalatt azt is, hogy az eltérő adattartalmú adatbázisok létezése a jövőben sem fog megváltozni. Ugyanakkor a rendelet alapján az érintett személyek számára lehetővé kell tenni, hogy élhessenek a személyes adatok kezelése és szabad mozgása tekintetében a természetes személyek védelméről szóló közösségi rendelkezésekben meghatározott valamennyi biztosíték által nyújtott előnyökkel.

A gyors információcsere a tagállamok között az ún. EESSI⁴⁰⁶ rendszeren keresztül fog megvalósulni, a 883/2004/EK rendelet 78. cikkének és a 987/2008/EK rendelet 4. cikkének megfelelően. A szociális biztonsági koordináció területén az adatok elektronikus úton történő cseréje lesz az általános formája az információcserének, ami azt jelenti, hogy a hordozható, papíralapú nyomtatványokat fel fogja váltani az elektronikus út, ahol minden biztosítottnak és minden érintett intézménynek elektronikusan azonosíthatónak kell lenni és egy rugalmas, integrált webes szolgáltatást kell létrehozni.⁴⁰⁷ Az EESSI projektet, amely biztosítani fogja az elektronikus adatcserehez szükséges informatikai rendszert az Európai Bizottság kezdeményezte, bevonva a huszonegy EU tagállamot, valamint a négy EFTA országot.

Az elektronikus adatcsere bevezetése a végrehajtási rendelet alapján kötelező a tagállamokban, függetlenül attól, hogy a saját nemzeti jogszabályai szerint alkalmazza-e az ellátások megállapítása során az elektronikus utat, illetve, hogy megfelelő anyagi forrása van-e a hiányzó rendszer kiépítésére. Ez a kötelezettség a tagállami intézmények közötti kommunikációra vonatkozik a végrehajtási rendelet szerint. Ugyanakkor az érintett intézményeknek az érintett személyekkel történő kommunikációja esetén az elektronikus eszközöket előnyben kell részesíteniük.⁴⁰⁸ Tekintettel arra, hogy a társadalombiztosítási ellátórendszerek is eltérő fejlettségi szinten vannak a tagállamokban, úgy a közigazgatásban az elektronikus eszközök alkalmazása sem egységes. Jellemzően az északi tagállamokban már jól működik az intézmények közötti, illetve az intézmények és ügyfelek közötti e-ügyintézés, így nem jelent majd számukra nehézséget ennek kiterjesztése az európai uniós ügyintézésre sem. Több tagállam azonban még nem rendelkezik ilyen biztos háttérrel, sem ügyintézői, sem ügyfél szinten. Ezt a tényt a 987/2009/EK rendelet átmeneti időszakra vonatkozó 95. cikkének (1) albekezdése is figyelembe veszi és megengedi, hogy az

---

⁴⁰⁶ EESSI - Electronic Exchange of Social Security Information, Szociális Biztonsági Információk Elektronikus Cseréje

⁴⁰⁷ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 51.o

⁴⁰⁸ Paul Schoukens and Danny Pieters: The rules within Regulation 883/2004 for determining the applicable legislation, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos.1-2. 102. o.

elektronikus úton történő adatcsere alkalmazása tekintetében az egyes tagállamok átmeneti időszakot vegyenek igénybe. Ez az átmeneti időszak, azonban nem haladhatja meg a végrehajtási rendelet hatálybalépése időpontjától számított huszonnégyszé hónapot, azaz 2012. május 1-ét. Az Igazgatási Bizottság határozhat az időszakok ennek megfelelő meghosszabbításáról az átmeneti időszakra vonatkozó 95. cikk (1) bekezdésének második albekezdése értelmében, ha szükséges, mert a közösségi infrastruktúra (EESSI) kiépítése a végrehajtási rendelet hatálybalépéséhez képest jelentősen késik. Ennek megfelelően az Igazgatási Bizottság meghozta 2009. június 12-én az E1. sz. határozatot és a bevezetést elhalasztotta huszonnégyszé hónappal. A felkészülés azonban nem a megfelelő ütemben haladt, ezért az Igazgatási Bizottság mind uniós, mind nemzeti szinten elvégezte a projekt helyzetére vonatkozó átfogó értékelést, az Európai Bizottság és az EESSI-projekt irányítóbizottságának elemzése alapján.⁴⁰⁹ A projekt technikai összetettségére tekintettel és arra, hogy a tagállamokban különböző, eltérő időigényű végrehajtási megoldásokat kell kidolgozni, az Igazgatási Bizottság helyénvalónak tartotta az átmeneti időszak a 987/2009/EK rendelet 95. cikk (1) bekezdésében meghatározott időszakon túl további huszonnégyszé hónappal történő meghosszabbítását az E3. sz. határozatában⁴¹⁰. Ennek megfelelően az elektronikus átállás kezdő időpontja 2014. május elsejére módosult. A határozatában az Igazgatási Bizottság arra biztatja a tagállamokat, hogy haladéktalanul kezdjék meg az elektronikus adatcsere bevezetését annak érdekében, hogy minél inkább korlátozni lehessen az egyidejű papíralapú és elektronikus adatcsere időtartamát, összhangban az EESSI-projekt irányítóbizottságának javaslatán alapuló, az Igazgatási Bizottság által meghatározandó köztes mérföldkövekkel. A tagállamok társadalombiztosítási rendszereiben jelentkező eltérő prioritásokra tekintettel a Bizottság csak biztatni tudja a tagállamokat a mielőbbi indulásra, kötelezni nem, illetve a kötelezés nem biztos, hogy el tudná érni a célját. Tekintettel arra, hogy a 48 hónap sem volt elegendő idő az indulásra, az Igazgatási bizottság bizonytalan időre kitolta az indulás kezdetének időpontját a 2014. március 13-án elfogadott E4-es számú határozatában⁴¹¹. Az Igazgatási Bizottság azonban az EESSI-projekt irányítóbizottságát felszólítja, hogy hozzon létre megfelelő ellenőrző eszközöket, javasoljon köztes mérföldköveket, és a

---

⁴⁰⁹ A Bizottság által működtetett alábbi honlapon az elektronikus adatcsere aktuális helyzetét nyomon lehet követni: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=869&langId=hu>

⁴¹⁰ E3 határozat (2011. október 19.) a 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 95. cikkében meghatározott átmeneti időszakról EGT-vonatkozású és az EK–Svájc-megállapodást érintő szöveg Hivatalos Lap C 012 , 14/01/2012 o. 0006 - 0007

⁴¹¹ Decision E4 Concerning the transitional period as defined in Article 95 of Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council Text of relevance to the EEA and to the EC/Switzerland Agreement C 152, 20/05/2014, p. 21-23

meghosszabbított időszak alatt kísérje szorosan figyelemmel az EESSI minden egyes tagállamban történő végrehajtásának előrehaladását, hogy a továbbiakban már ne kelljen a bevezetést elhalasztani, hiszen a tagállamoknak és az ügyfeleknek is az az érdeke, hogy a migráns ügyintézés olajozottan valósuljon meg.

Az új rendelet alapján az érintett személyekre vonatkozóan, a tagállam illetékes hatósága által kiállított dokumentumok érvényességéről, jogi erejéről csak a végrehajtási rendelet 5. cikke rendelkezik. E cikk alapján a valamely tagállam intézménye által az alaprendelet és a végrehajtási rendelet alkalmazása céljából kiállított dokumentumokat, valamint a dokumentumok kiállításának alapjául szolgáló bizonyítékokat a többi tagállam intézményei mindaddig elfogadják, amíg azokat a kiállító tagállam vissza nem vonja, vagy érvénytelenné nem nyilvánítja. Amennyiben a dokumentum érvényessége vagy az abban szereplő bejegyzések alapját képező tények tekintetében kétség merül fel, az érintett tagállami intézmény kéri a kiállító intézménytől a szükséges pontosításokat, valamint adott esetben a dokumentum visszavonását. A kiállító intézmény ez alapján felülvizsgálja a kiállított dokumentumot, és amennyiben úgy ítéli meg, hogy szükséges, vissza is vonhatja azt. Mivel a dokumentumok alapját képező tények esetében a tagállami intézmények az érintett személy adatszolgáltatása, vagy nyilatkozata alapján állítják ki a szükséges dokumentumokat, ezért lehetőség van arra, hogy a tartózkodási vagy lakóhely szerinti intézmény az illetékes intézmény kérésére – ha ez lehetséges – elvégzi ezen információ vagy dokumentum szükséges ellenőrzését. Legvégső esetben, ha az érintett intézmények nem tudnak megállapodni a dokumentumok kiállításáról vagy visszavonásáról, akkor lehetőség van arra, hogy az ügyet az illetékes hatóságokon keresztül az Igazgatási Bizottság elé terjesszék. Ezt legkorábban azt a napot követő egy hónap múlva van lehetőség, amikor a dokumentumot kézhez vevő intézmény benyújtotta a kérelmet. Az Igazgatási Bizottság hat hónapon belül azon napot követően, hogy az ügyet elé terjesztették, megkísérli az álláspontok összeegyeztetését. Az új rendeletek ebben a kérdésben követik az ehhez kapcsolódó bírósági döntést (a Fitzwilliam és Herosch Kiere esetek), a tagállamoknak tartózkodniuk kell minden olyan lépéstől, amely megkérdőjelezi a kiállított dokumentumok valóságtartalmát.⁴¹²

---

⁴¹² Paul Schoukens and Danny Pieters: The rules within Regulation 883/2004 for determining the applicable legislation, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos.1-2. 101. o.

3.11.1. E nyomtatványok rendszere

A tagállamok közötti kommunikáció, a koordináció hatálya alá tartozó ellátások megállapításához, megszüntetéséhez, kiszámításához stb. szükséges adatokról, a korábbi rendeletek alapján, az Igazgatási Bizottság által meghatározott ún. E nyomtatványokon zajlott. Abban az esetben, ha továbbra is a 1408/71/EGK rendeletet kell alkalmazni⁴¹³, akkor továbbra is az E nyomtatványok fogják biztosítani a szükséges információcserét. A nyomtatványok adattartalmát Igazgatási Bizottsági határozatok biztosítják, figyelembe véve a tagállamok adatigényét. A nyomtatványon megjelenő adatok lehetnek például az érintett személyi adatai, a beazonosításhoz szükséges biztosítási száma, az érintett személy jövedelme, biztosításban töltött ideje, munkaviszonyának megszűnésének módja, családtagjainak száma, lakóhelye stb.. A formanyomtatványok minden tagállam hivatalos nyelvén elérhetőek, tekintettel arra, hogy a tagállamok az eljárásaik során a hivatalos nyelvüket használják, illetve az uniós polgár is jogosult arra, hogy bármely eljárásban a saját anyanyelvét használja. Ez a típusú adatszere megkönnyíti a tagállami végrehajtók munkáját, tekintettel arra, hogy bármely tagállam által közölt adatot a nyomtatvány ugyanazon pontja alatt találja az ügyintéző. Néhány nyomtatvány külön rubrikákat tartalmaz az egyes célállamok esetében, pl. a különleges, nem járulékalapú ellátásoknál külön belga és francia kérdések vannak.⁴¹⁴ A nyomtatványok többsége a tagállami szervek között használatos, de számos nyomtatvány közvetlenül a biztosított személy számára kerül kiadásra, mint például a munkanélküli ellátás exportját igazoló E303-as nyomtatványok. A 1408/71/EGK rendelet végrehajtására szolgáló nyomtatványok csak papír alapon állnak rendelkezésre és az E jelet viselik. A különböző alrendszerekhez tartozó nyomtatványok eltérő sorozatszámokkal rendelkeznek. Az E100-as sorozat az egészségügyi ellátások, az E200-as sorozatok a nyugdíjellátások, az E300-as sorozat a munkanélküli ellátások, az E400-as sorozat a családi ellátások területén használatosak. A sorozatokon belül a különböző cikkek végrehajtására szolgáló nyomtatványok eltérő számmal rendelkeznek, így pl. a munkanélküli ellátásoknál az E301-es nyomtatvány a biztosítási idők közzétételére szolgál, míg a fent említett E303-as sorozat az ellátások exportálásához kell. A nyugdíjügyek esetében az E202-es nyomtatványon történik az öregségi nyugdíj megállapítása iránti kérelem bejelentése a többi érintett intézményhez, míg a szolgálati idő közzétételére az E205-ös nyomtatvány szolgál. Az E207-es

---

⁴¹³ Az Egyesült Királyság a harmadik ország állampolgárait a 1408/71/EGK rendeletet alkalmazza

⁴¹⁴ Hajdú József: Coordination of old-age pension in the European Union, IN: Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtar Edit (szerk.) Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2008. 133.o.

nyomtatvány, amely a biztosítási múltból ad részletes tájékoztatást, eltér a többi nyomtatványtól, annyiban, hogy ezt a nyugdíjat igénylő személy is kitöltheti, illetve az igénylő által adott adatok alapján az ügyintéző is. Mindegyik intézmény kiegészítő információk közlésére is használhatja a dokumentumokat a nyomtatványok mellékletét képező kitöltési útmutatónak megfelelően. Az Igazgatási Bizottság a rendes szavazati eljárásnak megfelelően fogadta el a több mint ötven nyomtatványt, de mint maga a rendelet is, a nyomtatványok is nagyon nehezen használhatóak a nagyszámú tagállami eltérések következtében.

A nyomtatványok tehát minden tagállamban csak azonos adatokat tartalmazhatnak az Igazgatási Bizottság döntéseinek megfelelően, azokban a tagállamok egyedi módosítást nem végezhetnek. Az E001-es nyomtatvány különleges az E jelű nyomtatványok között, ugyanis akkor kell alkalmazni, ha más tagállamtól kiegészítő adatok beszerzése, illetve a korábbi megkeresésekre adandó válasz sürgetése szükséges, továbbá az így érkezett megkeresésre adott válaszkor is lehet használni ezt a nyomtatványt. Abban az esetben, ha a tagállam olyan információt szeretne a másik tagállami intézménytől, amely egyik nyomtatványon sem közölhető, akkor szintén, az E001-es adatkérő nyomtatványt tudják felhasználni. Az E nyomtatványokon történő információcsere bár általánosságban elengedhetetlen, azonban nem működik megfelelően, hiszen az állandóan visszatérő panaszok között szerepel, hogy az intézmények hibásan, vagy nem egyértelműen töltik ki, vagy ki sem töltik, illetve, hogy a tagállamok késedelmes küldik meg.⁴¹⁵ Véleményem szerint, mivel e nyomtatványokat az ügyintézők vagy kézzel, vagy saját fejlesztésű programokkal gépi úton töltik ki nagy a hiba lehetősége, mert nem minden esetben a kitöltési útmutató apró betűs részeinek megfelelően zajlik.

Az új rendelet 2010. május elsejei hatálybalépésével a régi nyomtatványokat már nem lehetett alkalmazni, hiszen azok a régi rendelet bizonyos cikkeinek végrehajtására szolgáltak, az új rendeletekhez kapcsolódó elektronikus nyomtatványok, pedig még az elektronikus rendszer hiánya miatt nem használhatóak. Míg a nyomtatványok használatával előforduló probléma inkább gyakorlati jellegű, ezen probléma viszont már jogi, tekintettel arra, hogy hiányzik a végrehajtáshoz szükséges adatcserére szolgáló eszköz. A probléma kezelésére az Igazgatási

---

⁴¹⁵ Yves Jorens, Filip Van Overmeiren: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 50. o, illetve tress jelentések: <http://www.tress-network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/europeanReport.jsp> (2013.11.27.)

Bizottság elfogadta az E1⁴¹⁶ határozatot, mely alapján a tagállamok intézményeinek az elektronikus adatcserére történő átmeneti időszak során minden esetben elfogadják egy másik intézmény által kiadott, bármely dokumentumon szereplő lényeges információkat, még akkor is, ha az elévült formátumon, tartalmon vagy struktúráján alapul. Az érintett személyek jogainak biztosításának szem előtt tartásával a határozat alapelveként rögzíti az intézmények közötti jó együttműködés, a pragmatizmus és a rugalmasság kötelezettségét. A legfontosabb szempont, pedig mindenekelőtt a zavartalan átmenet garantálása az új rendelet alapján jogaikat gyakorló állampolgárok számára. Természetesen azokban az esetekben, ahol még a régi rendelet alkalmazandó, ott az E-nyomtatványokat kell a tagállamoknak alkalmazni, így pl. a harmadik országok állampolgárai ügyében azokban a tagállamokban, ahol nem fogadták el az új rendelet kiterjesztését és továbbra is a 859/2003/EK rendeletet alkalmazzák. E szerint előfordulhat olyan eset is, hogy egy harmadik országbeli állampolgár ellátás iránti igényének elbírálásakor mind a SED-ek, mind pedig az E-nyomtatványok kiállításra kerülnek, természetesen azonos adattartalommal, csak eltérő joggalappal.

3.11.2. Elektronikus nyomtatványok

Az elektronikus ügyintézéshez szükséges új nyomtatványok egyrészt a tagállamok közötti kommunikációt biztosító strukturált elektronikus dokumentumok (ún. SED), illetve az ügyfél jogosultságait biztosító hordozható dokumentumok (ún. PD).

3.11.2.1. Strukturált elektronikus dokumentumok

A 1408//71/EGK rendelet alapján a tagállamok, az ún. E nyomtatványokat használták az ügyfeleket érintő adatok közlésére. Az új rendelet elektronikus adatcserét tesz kötelezővé, amely már nem működhet papír alapon. A 987/2009/EK rendelet 4. cikke értelmében az Igazgatási Bizottság felhatalmazást kap arra, hogy megállapítsa a dokumentumok és a strukturált elektronikus dokumentumok szerkezetét, tartalmát, formátumát és a kicserélésükre vonatkozó részletes megállapodásokat, és hogy meghatározza az információk, dokumentumok vagy határozatok elektronikus úton, az érintett személy részére történő

---

⁴¹⁶ E1. határozat (2009. június 12.) a 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 4. cikkében említett elektronikus úton történő adatcserével kapcsolatos átmeneti időszakra vonatkozó gyakorlati rendelkezésekről EGT-vonatkozású és az EK–Svájc-megállapodást érintő szöveg , Hivatalos Lap C 106 , 24/04/2010 o. 0009 - 0010

megküldésére vonatkozó gyakorlati intézkedéseket. A tagállamok intézményei a több tagállamot érintő szociális biztonsági koordináció hatálya alá tartozó ügyekben, SED-ek segítségével fognak egymással kommunikálni, melyet a fenti felhatalmazás alapján készített el az Igazgatási Bizottság. Ezek a dokumentumok az EESSI révén jutnak majd el egyik tagállamból egy másikba, a küldő hatóságtól a megfelelő címzetthez. Az EESSI rendszernek az Európai Bizottság biztosít központi tárhelyet. A szociális biztonsági intézmények ügyintézői a tagállami hatóságok címjegyzékéből⁴¹⁷ kereshetik majd ki a megfelelő címzettet, ha információt kell cserélniük más intézményekkel. A címjegyzéknek ennek megfelelően mindig naprakésznek kell lennie, a lehető legrövidebb időn belül tartalmaznia kell minden változást az intézményekről, amely adott esetben lehet csak az intézmény nevét érintő változás, de előfordulhatnak hatásköri változások is. A strukturált elektronikus dokumentumok csak a tagállami intézmények számára hozzáférhetőek, és azok közül is csak azon intézmények számára, akik szerepelnek a címjegyzékben. Az ügyfelek tehát nem jogosultak sem a rendszert használni, sem pedig a dokumentumokhoz hozzáférni⁴¹⁸.

Az Európai Unióban, illetve a tagállamokban is érvényesülnek a személyes adatok védelmére vonatkozó szigorú szabályok. A rendszer használata során egyrészt a tagállami intézmény figyelembe veszi a nemzeti jogszabályokban meghatározott személyes adatok védelmére vonatkozó szabályokat, illetve az alaprendelet 77. cikkének és a végrehajtási rendelet 3. cikkének rendelkezéseit.

Az E1. sz. és E3. sz. Igazgatási Bizottsági döntések értelmében a tagállamok az átmeneti időszak alatt olyan formában kommunikálnak egymással, amilyen forma elérhető számukra. Ennek megfelelően vagy a régi E nyomtatványokat használják, a korábbi 1408/71/EGK rendeletre való hivatkozás törlésével, vagy a SED-ek papíralapú változatát is használhatják, tekintettel arra, hogy a tagállami állampolgárok jogosultságának az alapja a rendelet és nem pedig a kommunikációs eszköz, amelynek nem megfelelő használata nem vezethet az érintett valamely jogának elvesztéséhez. Amint már korábban említettem, abban az esetben, ha a tagállami intézménynek kétsége merül fel a kiállított nyomtatvánnyal kapcsolatban, akkor fel kell vennie a kapcsolatot az azt kiállító intézménnyel a körülmények tisztázása érdekében. Azok az E-nyomtatványok, amelyet az intézmények még az új rendeletek hatálybalépése előtt

---

⁴¹⁷ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1028&langId=hu>

⁴¹⁸ A hivatalosan elfogadott dokumentumok hozzáférhetőek, de kitöltésükre nincs lehetőség

állítottak ki, továbbra is érvényesek mindaddig, amíg a kiállító intézmény vissza nem vonja, vagy érvényességi ideje le nem jár.⁴¹⁹

A papíralapú nyomtatványoknál a számozás alapján tettek különbséget az alrendszerek között, addig a SED-eket a következőképpen lehet megkülönböztetni:

- 1) Alkalmazandó jogszabályok (A sorozat)
- 2) Nyugdíj (P sorozat)
- 3) Betegség (S sorozat)
- 4) Családi ellátások (F sorozat)
- 5) Munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések (DA sorozat)
- 6) Munkanélküliség (U sorozat)
- 7) Horizontális kérdések (H sorozat)
- 8) Behajtás (R sorozat).

A P sorozat dokumentumai között külön meg kell említeni a P1000-es dokumentumot, amely a gyermeknevelési időszakok igazolására szolgál, és jelenleg az E jelű nyomtatványok kiegészítéseként papíralapon is használatos. A nyomtatványokat a jeleknek megfelelően használják az érintett intézmények, azonban a horizontális kérdéseket és a behajtást szolgáló dokumentumot az összes intézmény használhatja majd a címjegyzéknek megfelelően.

3.11.2.2. Hordozható dokumentumok

A korábbi papíralapú E-nyomtatványokat a SED-ek veszik át az intézmények közötti kommunikációban. Az érintett személyek azonban bizonyos esetekben maguk kénytelenek a kért információkat hordozható dokumentum formájában maguknál tartani, ezért számukra a tagállami intézmények ún. Portable document-et állítanak ki. Az európai egészségbiztosítási kártyát is ideértve összesen tízfajta hordozható dokumentum létezik. Ilyen hordozható dokumentum például a munkanélküli ellátás során a munkahely keresés tagállamában leadandó, az ellátás folyósítását tanúsító U jelzésű hordozható dokumentum, vagy a kiküldetéshez használatos A1 jelzésű hordozható dokumentum. Az egészségbiztosítási

---

⁴¹⁹ H1. határozat (2009. június 12.) az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK tanácsi rendeletről a 883/2004/EK és a 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletre való áttérés keretéről, valamint a szociális biztonsági rendszerek koordinációjával foglalkozó igazgatási bizottság határozatainak és ajánlásainak alkalmazásáról EGT-vonatkozású és az EK–Svájc-megállapodást érintő szöveg, Hivatalos Lap C 106 , 24/04/2010 o. 0013 - 0016

kártyától eltekintve, amely kártya formájában érhető el, a többi dokumentum papíralapú.⁴²⁰ A hordozható dokumentumok adattartalmának, formájának a kialakítására is igaz, ami a többi dokumentumnál igaz volt, tehát, hogy azt az Igazgatási Bizottság alakítja ki és fogadja el, valamint érvényességükre is ugyanazon szabályok vonatkoznak, mint a fent említett SED-ekre. A dokumentumok egy része az érintett személy részére tartalmaz információt, tájékoztatást (pl. nyugdíj összefoglaló), másik részük jogosultság megállapításához szükséges, harmadik formájuk pedig, a szükséges eljárások megindításához elengedhetetlen.

Véleményem szerint az elektronikus kommunikáció napjainkban elengedhetetlen feltétele az ügyfélbarát közigazgatásnak. Azonban azt figyelembe kell venni, hogy a tagállamok nagyon eltérő fejlettségi szinten vannak, hiszen nem mindenhol van megfelelő eszközállomány és képzett munkaerő. A koordinációval érintett ügyekhez a tagállami illetékes intézmények kijelölése a nemzeti jogszabályokban történik. Az érintett migránsok számára akkor a legmegfelelőbb az ügyintézés, ha a lakóhelye szerinti intézmény is illetékes az ügyben. Az elektronikus ügyintézés kötelezettsége miatt véleményem szerint várható, hogy kezdetben kevesebb kijelölt intézmény tudja ugyanazokat a feladatokat ellátni a fent említett problémák miatt. Ettől függetlenül hatalmas előrelépés lesz az adatcsere bevezetése, tekintettel arra, hogy ettől a tagállamok közötti nyomtatvány mozgás kiiktatásával az ügyintézési határidők csökkenése, valamint a nyomtatványok hibás kitöltésének megszűnése várható. Azonban nem lehet biztosan állítani, hogy az ügyintézéshez szükséges időben javulás várható, mert mint fent említettem közösségi szabályozás nem terjed ki az ügyintézési határidőkre azok a tagállamok eljárásjogi szabályai szerint alakulnak, amelyek jelentősen különböznek, illetve különböznek a szankciók is ezek túllépése esetén. Véleményem szerint közösségi jogi szabályozás szükséges ezen eljárási kérdés rendezésére a végrehajtási rendelet tagállamok közötti együttműködésre vonatkozó szabályai között. Véleményem szerint a másik gyenge pont az elektronikus nyomtatványok adattartalma. Abban az esetben, ha az elektronikus adatcsere megvalósul, akkor sem biztos, hogy a tagállamok olyan adatokat tudnak szolgáltatni, amelyek a másik tagállami intézménynek az ellátás megállapításához szükséges. Ilyen tipikus példa a családtagokról történő adatszolgáltatás, amelyet a társadalombiztosítási intézmények nem tartanak nyilván, így erről adatot sem tudnak közölni. A közösségi jog nem írhatja elő a tagállamok számára, hogy milyen adatokat kötelesek nyilvántartani, azok mindig a nemzeti jogszabályokban, az adott ellátáshoz kapcsolódóan szabályozottak. Abban az esetben,

---

⁴²⁰<http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?policyArea=&type=0&country=0&year=0&advSearchKey=portdoccombined&mode=advancedSubmit&langId=hu>

ha valamelyik adat nem szerezhető be, a nemzeti jog szerint kell rendelkezni a bizonyítás egyéb eszközeinek a módjáról, amely hozzájárul az ügyek határidőn túli rendezéséhez, tehát csak a postai út időtartamával lesz kevesebb az ügyintézésre fordított idő.

4. Az öregségi nyugdíjra vonatkozó koordinációs szabályok

A koordinációs rendeletek a hosszú távú ellátásokat – amelybe beletartozik az öregségi, rokkantsági és a túlélő hozzátartozói ellátás – a rövid távra nyújtott ellátásoktól eltérően szabályozzák.⁴²¹ Rövid távú ellátások esetében a fő vezérelv az, hogy csak egy tagállam nyújtson ellátást a saját belső jogszabályainak megfelelően. Az ellátás nyújtásáért általában az a tagállam felelős, ahol az ellátást igénylő legutoljára biztosítási időt szerzett, ahol a szükséges járulékokat megfizette. Az ellátás megállapításakor - a rendelet alapján - hozzá kell számítani a korábbi, más tagállamokban szerzett biztosítási, szolgálati, munkavállalási, vagy ilyenként elismert időszakokat is. Ilyen rövid távú ellátás tipikusan a munkanélküli ellátás, ahol már egy napi biztosítási idő megszerzése is megalapozhatja valamelyik tagállam joghatóságát, így ellátásra való jogosultságot keletkeztet. A hosszú távú ellátások esetében a más tagállamban szerzett biztosítási időszakok összeszámítása súlyos terhet róna az utolsó biztosítási hely szerinti tagállamra, tehát ebben az esetben az arányosság (pro rata) elvét kell érvényre juttatni. Minden tagállam csak annyi ellátást kell, hogy nyújtson, amennyi biztosítási/szolgálati időt, a munkavállaló/önálló vállalkozó vagy egyéb módon biztosított személy szerzett az adott tagállamban meghatározott jogszabályok szerint. (Kivételt képez e szabály alól az egy évnél rövidebb időszakok összeszámítása, ahol az adminisztráció könnyítése okán nem a szerzés helye szerinti tagállam veszi azt figyelembe.) Ennek megfelelően egy öregségi ellátás csak a minden érintett tagállamtól folyósított részellátások összeadásával nyújt teljes ellátást a migráns munkavállalóként nyugdíjba vonuló részére. A nyugdíjrészek megállapításának a kötelezettségét a 883/2004/EK rendelet 50. cikke rögzíti, mely kimondja, hogy az illetékes intézményeknek a kérelem benyújtását követően meg kell állapítaniuk az ellátásra való jogosultságot minden esetben, ha a migráns munkavállaló biztosítási időt szerzett.

A nyugdíjakra vonatkozó koordinációs szabályok a 883/2004/EK rendeletben nem változtak meg jelentősen a 1408/71/EGK rendelethez képest, hiszen a régi rendelet nyugdíjfejezete, a

---

⁴²¹ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 179. o.

Bíróság 70-es és 80-as években meghozott jogeseteinek következtében lényegesen módosult még 1992-ben a 1248/92/EGK rendeletnek köszönhetően⁴²². A módosítások leginkább az ellátások kiszámítását és az ellátások halmozódásának a szabályait érintették. A Bíróság jogfejlesztő tevékenysége körében kimondta, hogy az öregségi ellátások és a túlélő hozzátartozói ellátások odaítélése tekintetében egy sajátos rendszer kidolgozására van szükség abban az esetben, ha az érintett személy egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozott. Azért, hogy a migráns munkavállalók ne kerüljenek hátrányos helyzetbe, mert a nyugdíj alapjául szolgáló idejüket nem csak egy tagállamban szerezték, szükség volt egy adott, az összesítés és arányosítás módszere alapján számított és a közösségi jog által garantált nyugdíj összegének meghatározására abban az esetben, ha a csak a nemzeti jogszabályok alkalmazása – beleértve a csökkentésre, felfüggesztésre vagy visszavonásra vonatkozó szabályokat – kedvezőtlenebb, mint a nemzeti jogszabályok szerint számított arányos összeg.

Magyarország uniós csatlakozását követően a nemzetközi nyugdíjügyek köre lényegesen megváltozott. Míg korábban a nemzetközi nyugdíjügyek kb. 95%-át a kétoldalú szociálpolitikai, vagy szociális biztonsági egyezmények alapján elbírált ügyek képezték, addig 2004. május 1-jétől az ügyek kb. 51%-át már az EU szociális biztonsági rendelkezései szerint lefolytatott eljárások teszik ki.⁴²³ Az európai uniós vonatkozású ügyek száma évről-évre növekvő tendenciát mutat, mert míg 2008-ban a megállapító határozatok száma 3985, 2009-ben 5257 volt, addig 2010-re már elérte a 7299-et, közel kétszeresét a 2 évvel korábbi megállapításoknak.⁴²⁴ A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat⁴²⁵ tájékoztatása szerint növekvő tendencia figyelhető meg a külföldön munkát vállalók számában, tehát a jövőben a nyugdíjügyek száma is várhatóan emelkedni fog, tekintettel arra is, hogy a még munkaerőpiaci korlátozást alkalmazó tagállamok nyitni lesznek kénytelenek az átmeneti időszak lejártát követően. Egyelőre jellemzően a fiatalabb korosztály él a szabad munkavállalás adta lehetőségekkel, tehát esetükben a nyugellátás iránti ügyek kezdeményezése csak évtizedekkel később fog megjelenni, tehát a végrehajtásban részt vevő intézményeknek fel kell készülni a nagyobb számú igény nem csak nemzeti jogszabályok szerinti elbírálására. A 987/2009/EK rendelet által kötelezővé tett elektronikus adatsere remélhetően nagy segítséget fog jelenteni

---

⁴²² Bővebben: Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions, In European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos.1-2. 143-144.o.

⁴²³ Kiss Sándor (szerk.): Amit a nyugdíjügyintézésről tudni kell HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2006. 17. o

⁴²⁴ Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság statisztikái alapján

⁴²⁵ www.afsz.hu

az ügyintézőknek, illetve az ellátást igénylő ügyfeleknek egyaránt, feltételezve, hogy a tagállamok rendelkezni fognak olyan megbízható elektronikus nyilvántartási rendszerekkel, melyekből a biztosítottakra vonatkozó adatok könnyen és gyorsan elérhetőek.

A 883/2004/EK rendelet általános szabályait, illetve speciálisan a III. cím V. fejezetének (50-60. cikke) rendelkezéseit, a 987/2009/EK rendelet generális szabályait, valamint a III. cím IV. fejezetének (43-53. cikke) rendelkezéseit kell alkalmazni a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (Tny.) és végrehajtási rendelete, valamint a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (Tbj.) és végrehajtási rendelete mellett abban az esetben, ha a migráns munkavállalónak magyar nyugdíjat, nyugdíjrészt is meg kell állapítani egy vagy több tagállamban szerzett nyugdíjrésze mellé. Mivel az ellátások megállapításának a részletes szabályait a nemzeti jogszabályok határozzák meg, a tagállamok ez alapján nyújtják az ellátásokat. Tekintettel azonban arra, hogy a közösségi jog elsődleges a nemzeti jogszabályokkal szemben, ezért abban az esetben, ha a nemzeti jogszabály ellentétes a közösségi joggal az utóbbi felülírja azt.

A nyugdíj megállapításával kapcsolatos koordinációs szabályok tekintettel vannak arra a tényre, hogy az ellátás megállapításához az érintett személy által egész élete során megszerzett biztosítási időszakok vizsgálata szükséges, amely eljárás nagyon hosszadalmas folyamat. A végrehajtási rendelet az összes alrendszer tekintetében a 7. cikkben a tagállami szervek részére előírja, hogy ideiglenes ellátást állapítsanak meg az igénylők részére, amennyiben azt az igénylő kéri és a tagállam nem rendelkezik az ellátás megállapításához szükséges összes információval. A nyugdíjak tekintetében a végrehajtási rendelet különleges rendelkezései alapján az ideiglenes ellátás (önálló ellátás esetén), illetve előleg fizetése (arányos ellátás esetén) a kérelmező erre irányuló kérelme nélkül is kötelező a tagállamok intézményei részéről.⁴²⁶

4.1. Nyugdíjszámítás a rendelet alapján

Nagyon fontos megjegyezni, hogy a szociális biztonsági koordináció szabályait a nyugdíjak számítása során csak akkor kell alkalmazni, ha az érintett személy a saját tagállamát elhagyja

---

⁴²⁶ 987/2009/EK rendelet 50. cikk

és az ellátás alapjául szolgáló biztosítási időt másik tagállamban is szerez. Ez csak abban az esetben következik be, ha a migráns munkavállaló át is kerül a másik tagállam joghatósága alá az alkalmazandó jogszabályokra vonatkozó cikkek szerint, tehát például nem, mint kiküldött munkavállaló jelenik meg az adott tagállamban. Ezt a személyt hívjuk migráns személynek, vagy migráns munkavállalónak.⁴²⁷ A migráns munkavállalók a nyugdíjkorhatár eléréséig, több tagállamban is szerezhettek szolgálati vagy biztosítási időt, amely időszakokat minden tagállam a saját belső jogszabályai szerint tartja nyilván. Abban az esetben, ha az érintett munkavállaló, önálló vállalkozó az adott tagállam joghatálya alá tartozik, a tagállamok nyugdíjalapjaihoz szükséges járulékok mértékének meghatározása, behajtása is az adott tagállam nemzeti jogszabályai alapján történik. A biztosított személy által egy adott tagállamban befizetett járulékot nem utalják tovább – a biztosított aktuális (következő) járulékfizetési tagállam biztosítójához –, illetve nem fizetik vissza a biztosítottnak, hanem mindaddig megőrzik, amíg a biztosított a nyugdíjkorhatárt eléri.⁴²⁸ A nyugdíjkorhatár betöltésekor, illetve a kérelem beadásakor a 883/2004/EK rendelet 50. cikke alapján minden tagállamnak kötelessége lesz nyugdíjat megállapítani az általa alkalmazott jogszabályok szerint a megszerzett biztosítási idő vagy szolgálati idő arányában, feltéve, ha ez az időszak elérte az egy évet.⁴²⁹ Az egyes tagállamok nyugdíjbiztosítási rendszereiben megszerzett szolgálati idők alapján járó nyugellátás megállapításához az érintett tagállamokban érvényes jogszabályok által meghatározott életkori, szolgálati idő és, ha van, egyéb feltétel teljesítése szükséges. Ilyen feltétel például Magyarországon⁴³⁰, hogy azon a napon, amikortól az érintett személy jogosult nyugellátásra biztosítási jogviszonyban nem állhat, illetve, hogy a vonatkozó jogszabályok a nyugdíjasként munkavégzésre további részletszabályokat írnak elő.⁴³¹ A 883/2004/EK rendelet 52. cikke alapján minden tagállam illetékes intézménye egyrészt a belső jogszabályai, másrészt a koordinációs rendeletek szabályai szerint fogja az ellátás összegét megállapítani úgy, hogy az összeszámítás szabályai szerint a szükséges jogosultsági időszakokat figyelembe fogja venni. Ha az igénylő az adott tagállam belső szabályai szerint rendelkezik önálló jogosultsággal, tehát szerzett annyi biztosítási/szolgálati időt, amely alapján már jogosult ellátásra akkor ún. kettős megállapítás szerint kell az ellátást

---

⁴²⁷ Hajdú József: Coordination of old-age pension in the European Union, IN: Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtár Edit (szerk.) Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2008. pp. 120.

⁴²⁸ dr. Hajdú József-dr. Lukács Éva, Népeségmozgások és szociális védelem az Európai Unióban, IN dr. Lukács Éva – dr. Király Miklós (szerk.) Migráció és Európai Unió, AduPrint, Budapest, 2001., 294. o.

⁴²⁹ Kivéve, ha a tagállamban a minimális szolgálati idő kevesebb, mint egy év.

⁴³⁰ 1997. évi LXXXI. Törvény 18. §.

⁴³¹ A rendeletek szerint a tények események egyenlő bánásmódja szerint ez a külföldi biztosítási jogviszonyt és munkaviszonyt is jelenti.

kiszámítani.⁴³² Az 52. cikk (1) bekezdés a) pontja szerint ki kell számítani a nemzeti szabályok szerint járó ellátást, az ún. független ellátást, csak az adott tagállamban szerzett szolgálati idő és amennyiben a nemzeti jogszabály előírja, az ott elért kereset alapján, figyelembe véve a biztosítási idők átfedésének tilalmát. A független ellátás megállapításához szükséges, hogy a migráns személy a nemzeti jogszabályban, a nyugdíjhoz előírt minimum feltételeket teljesítse. Tagállamonként nagy eltérést találunk az önálló megállapításokhoz szükséges feltételekben, hiszen, míg például Magyarországon jelenleg legalább húsz év szolgálati időt kell szerezni a teljes nyugdíj megállapításához, addig például Németországban már öt év biztosítási idő is elegendő. Azokban a rendszerekben, ahol a nyugdíj összege 2%-al nő minden egyes biztosítási év megszerzését követően, az adott tagállamban tíz év biztosítási idő megszerzését követően a független ellátás teljes összegének 20%-ra jogosult az érintett személy.⁴³³ Kétszeres nyugdíjszámításra a rendelet alapján azért van szükség, mert csupán a nemzeti jog szerint számított ellátás és az arányos számítás között eltérés lehet. Annak érdekében, hogy a migráns munkavállaló ne kerüljön hátrányosabb helyzetbe azért, mert nem csak egy tagállam joga alá tartozott karrierje során, biztosítani kell, hogy a megkapja a legmagasabb ellátást, amelyet a teljes biztosítási ideje alapján járna. A kétszeres nyugdíjszámítás megnehezíti a tagállami intézmények feladatát, azonban a lenti példán keresztül látható, hogy mindenképpen szükséges annak elvégzése.

Példa⁴³⁴: Az igénylő mind Magyarországon, mind Németországban, mind Ausztriában betöltötte az öregségi korhatárt. Magyarországon lakik, így egyetlen magyarországi igénybejelentéssel elindíthatja a nyugdíj megállapítására irányuló eljárást valamennyi tagállamban.

Szolgálati/biztosítási ideje:

Magyarországon: 23 év és 118 nap, azaz 8 513 nap

Németországban: 48 hónap, azaz 1 460 nap

Ausztriában: 87 hónap, azaz 2 646 nap

Összesen 34 év 209 nap, azaz 12 619 nap

---

⁴³² A tagállamokban rendkívül eltérő a minimális biztosítási idő megszerzésének a kötelezettsége, általában 1 év és 15 év között mozog.

⁴³³ Frans Pennings: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 182. o.

⁴³⁴ Hajdú József: *Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination*, JATEPress Szeged, 2008. 73.o.

1. lépés: Önálló magyar nyugdíj (megvan a szükséges jogosító feltétel: életkor + szükséges szolgálati idő)

Átlagkereset: 180 000 Ft
Szolgálati idő: 23 év 118 nap
Nyugdíj összege: 180 000 Ft 59%-a, azaz 106 200 Ft

2. lépés: Arányos nyugdíj

Átlagkereset: 180 000 Ft
Összes szolgálati idő: 34 év 209 nap
Elméleti nyugdíj összege: 180 000 Ft 72%-a, azaz 129 600 Ft
Arányos nyugdíj: 129 600 Ft 68%-a (8 513 nap/12 619 nap), azaz 88 128 Ft.

Abban az esetben, ha megkaptuk a független ellátás összegét, az 52. cikk (1) bekezdés b) pontja szerint kell kiszámítani az arányos nyugdíjrészt. Az arányos nyugdíjrészt úgy kell kiszámítani, hogy először meg kell határozni az elméleti nyugdíj összegét, azaz, hogy mennyi lenne a nyugdíj, ha az igénylő az összes szolgálati idejét egy adott tagállamban szerezte volna. Az elméleti nyugdíjhoz az alapjául szolgáló biztosítási időszakok mindegyikét figyelembe kell venni, tehát a migráns munkavállaló valamennyi tagállamban szerzett biztosítási időszakát. Itt is alkalmazni kell a biztosítási időszakok átfedésének tilalmára vonatkozó szabályt, ugyanis a két vagy több EU/EGT országban megszerzett, azonos időszakra eső, különböző jogviszony alapján szerzett szolgálati időt csak egyszeresen lehet figyelembe venni. Ezt követően ennek egy olyan arányú részét kell kiszámítani, ahogy az adott tagállamban szerzett szolgálati idő az összes szolgálati időhöz aránylik. Az önálló nyugdíj és az arányos nyugdíj közül a kedvezőbbre, azaz a magasabb összegű ellátásra lesz jogosult a kérelmező az 52. cikk (3) bekezdése alapján. Abban az esetben, ha a kérelmező nem rendelkezik önálló nemzeti ellátásra való jogosultsággal, mert csak kevesebb szolgálati időt szerzett abban a tagállamban, mint amely a nemzeti jogszabályban meghatározott minimum, csak az arányos nyugdíj kiszámítására kerül sor.

Gyakorlati példán keresztül ez a számítás a következők szerint alakul:

Az érintett személy az EU három országának nyugdíjbiztosítási rendszerében szerzett szolgálati (biztosítási) időt. Magyarországon 20 évet, Olaszországban 8 évet, Ausztriában pedig 12 évet, tehát összesen 40 évet. Az érintett személy Magyarországon 20 év szolgálati idővel független ellátásra szerzett jogosultságot, tekintettel arra, hogy a jelenlegi

jogszabályok szerint a 20 év szolgálati idő alapján lehet jogosult az öregségi teljes nyugdíjra. A magyar nyugdíjbiztosítási intézménynek tehát először a független ellátás összegét kell kiszámítania, majd ezt követően az arányos nyugellátás összegét. A többi tagállam is először megvizsgálja, hogy az ott megszerzett biztosítási idő alapján jogosult-e önálló ellátásra, majd ott is az arányos nyugdíjrész meghatározása következik. Tekintettel arra, hogy a tagállamokban eltérő minimum szolgálati időt követelnek meg a nemzeti jogszabályok, előfordulhat, hogy az érintett személy már 12 év biztosítási idővel is jogosult lehet független ellátásra. Az egyes nemzeti nyugdíjrészek akként alakulnak, ahogy a nemzeti szolgálati idők aránylanak az összes szolgálati időhöz. (Magyarországon: 20/40 Olaszországban: 8/40 Ausztriában: 12/40) Az arányos nyugdíjrész kiszámításához a tagállamonként meghatározott arányszámot kell megszorozni az elméleti nyugdíj összegével. A tagállamok által kiszámított nyugdíjrészek összegei együttesen adják az érintett személynek járó teljes nyugdíjösszeget. Nemcsak a szolgálati idő minimumában, hanem a korhatárok tekintetében is eltérés van a tagállamok között, tehát az érintettnek járó teljes nyugdíjra csak akkor lesz jogosult, ha minden tagállamban betöltötte a szükséges életkort.

A rendelet 56. cikkének (1) bekezdés a) pontja alapján, ha az összes érintett tagállam jogszabályai szerint a megszerzett biztosítási/szolgálati/tartózkodási idő teljes tartama hosszabb, mint a teljes ellátás folyósításához megkövetelt leghosszabb időtartam, akkor a tagállam illetékes intézménye a megszerzett időszakok tartama helyett ezt a leghosszabb időtartamot veszi figyelembe az arányos nyugdíjrész kiszámítása során. A tagállamok intézményei eltekinthetnek az arányos nyugdíjszámítástól abban az esetben, ha az önálló ellátás összege megegyezik vagy magasabb az arányosnál és a rendelet VIII. mellékletében szerepel. Ilyen például Írországból az állami nyugdíj (átmeneti szabályozás) és járulékalapú állami és özvegyi nyugdíj, vagy Cipruson, valamennyi öregségi, rokkantsági és özvegyi nyugdíj. Ezeknél az ellátásoknál minden esetben el lehet tekinteni az arányos nyugdíjszámítástól.

A 1408/71/EGK rendelet nyugdíjszámításra vonatkozó 46. cikke a fentiek szerint rendelte kiszámolni a nyugdíjak összegét. Érdemes tehát megvizsgálni a nyugdíjszámításra vonatkozó Bírósági jogeseteket. A Manzoni-esetben⁴³⁵ a Bíróság kimondta, hogy a rendelet 46. cikk (3) bekezdésének alkalmazása oda vezethet, hogy az érintett személy elveszítheti azon

---

⁴³⁵ Judgment of the Court of 13 October 1977 Renato Manzoni v Fonds national de retraite des ouvriers mineurs. Case 112/76. ECR [1977] 01647

jogosultságait, amelyeket korábban élvezett azáltal, hogy csak egy tagállam joga szerint került az ellátása megállapításra. Ez alapján összeegyeztethetetlen a Római Szerződés 51. cikkével, a 46. cikk (3) bekezdése, mivel korlátozza a többi tagállamban szerzett ellátások átfedését, s így csökken a pusztán a tagállami jog keretében szerzett ellátás összege. Az ellátások átfedését megakadályozó szabályok alkalmazása a szolgálati időszakok átfedése esetén csak ott lehetséges, ahol a munkavállaló jogának megszerzése vagy kiszámítása végett a szolgálati idő összeszámításához és az ellátások arányosításához kell folyamodni. A fenti esetben a belga illetékes intézmény rokkantsági nyugdíjat állapított meg egy olasz állampolgárságú föld alatti munkát végző bányász részére, aki olasz és belga biztosítási idővel rendelkezett. Belgiumban az érintett a belga jogszabályok szerinti feltételeket teljesítette. Az olasz ellátása a rendelet 45. cikke szerint összeszámított arányos nyugdíj lett. A rendelet 46. cikk (3) alapján a belga intézmény az olasz nyugdíj összegével csökkentette az ellátás összegét. A belga jog szerint minimum 10 éves bányában végzett munka után az érintett jogosult rokkantsági nyugdíjra. Az érintett több mint 20 évet dolgozott Belgiumban bányászként, ezért az ellátásának a csökkentése a Bíróság döntésének megfelelően ellentétes a Szerződés 51. cikkével.

A 1408/71/EGK rendelet 48. cikkének rendelkezéseit a Bíróság a Salgado González-ügyben⁴³⁶ értelmezte. A tagállamokban nemcsak a nyugdíjkorhatárok, nyugdíjra jogosító minimális szolgálati idő feltételek különböznek, hanem a nyugdíj összegének kiszámítására is rendkívül eltérő szabályok vonatkoznak. A nemzeti jogszabályok különbözőségére tekintettel a 1408/71/EGK rendelet 89. cikke értelmében az egyes tagállamok jogszabályainak végrehajtásához szükséges különös szabályokat a VI. melléklet tartalmazza. A tagállamoknak tehát minden esetben, amikor a nemzeti jog szerint előírt számítást elvégzik, a rendelet nyugdíjszámításra vonatkozó cikkeit is alkalmazni kell. A fenti esetben a spanyol jog az öregségi nyugdíjra való jogosultságot – többek között – legalább 15 éven keresztül történő járulékfizetés feltételéhez köti, és előírja, hogy a járulékbefizetésen alapuló öregségi nyugdíj számítási alapja az a hányados, amely az érdekeltnek a jog keletkeztető tény hónapját közvetlenül megelőző 180 hónap során alkalmazott járulékalapjai 210-zel történő elosztásának eredménye.⁴³⁷ Mivel a rendelet alapján a nyugdíj összegének számításakor csak a saját tagállamban elért keresetet lehet figyelembe venni, a 210-es osztószámnak a migráns

---

⁴³⁶ Judgment of the Court (First Chamber) of 21 February 2013 *Concepción Salgado González v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)*, Case C-282/11 OJ C 269, 10.9.2011.

⁴³⁷ Az 1994. június 20-i 1994/1 sz. királyi törvényerejű rendelettel jóváhagyott és módosított szociális biztonságról szóló általános törvény (Ley General de la Seguridad Social)

munkavállalók tekintetében olyan esetben is megvalósuló alkalmazása, amikor a spanyolországi járulékfizetési évek száma 15-nél kevesebb, hátrányos helyzetbe hozza e munkavállalókat a Spanyolországban járulékot fizető nem migráns munkavállalókhöz képest. A Spanyolországban járulékot fizető nem migráns munkavállalókhöz képest ugyanis a migráns munkavállaló – aki járulékfizetését megosztja a Spanyol Királyság és egy másik tagállam között – azonos járulékfizetés mellett a nyugdíjának számítási alapja olyan mértékben lesz alacsonyabb, amilyen mértékben az érdekelt nem Spanyolországban fizetett járulékot. Egy ilyen eredmény ellentétes az EUMSZ 48. cikkben meghatározott közösségi céllal, mely annak elkerülésére irányul, hogy a migráns munkavállalónak járó ellátás összege ne csökkenjen ahhoz képest, mint amiben akkor részesülne, ha nem lenne migráns. Egyébiránt az 1408/71 rendelet 47. cikke az ellátások kiszámítására vonatkozó további rendelkezéseket állapít meg, melynek (1) bekezdés g) pontja rendelkezik úgy, hogy ha a tagállam jogszabályai szerint az ellátásokat az átlagos járulékok alapján számítják ki, az illetékes intézmény ezt az átlagot kizárólag a fenti állam jogszabályai szerint szerzett biztosítási idő arányában határozza meg. Az 1408/71 rendelet VI. mellékletének H. része, amely a spanyol jogszabályok alkalmazásának különös módját ismerteti, 4. pontjának a) alpontjában kimondja, hogy e rendelet 47. cikkének alkalmazásában a spanyol ellátások elméleti összegét a biztosított személy által a spanyol szociális biztonsági rendszerbe teljesített utolsó járulékfizetést közvetlenül megelőző évek során ténylegesen befizetett járulékok alapján számítják ki. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében⁴³⁸ az 1408/71 rendelet 46. cikkének (2) bekezdését és ugyanezen rendelet 47. cikke (1) bekezdését az EUMSZ 42. cikkben meghatározott célkitűzésre tekintettel kell értelmezni, amiből különösen az következik, hogy a migráns munkavállalók szociális biztonsági ellátásainak összege nem csökkenhet annak folytán, hogy szabad mozgáshoz való jogukat gyakorolták. A Bíróság döntésében kimondta, hogy az EUMSZ 48. cikkét, valamint az 1408/71 rendelet 3. cikkét, 46. cikke (2) bekezdésének a) pontját és 47. cikke (1) bekezdésének g) pontját, továbbá ugyanezen rendelet VI. melléklete H részének 4. pontját úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az osztószámot alkalmazó szóban forgó tagállami szabályozás, amelynek értelmében az érintett öregségi nyugdíjának elméleti összegét, függetlenül attól, hogy migráns-e, vagy sem, az érintett által az ebben az államban teljesített utolsó járulékfizetést megelőző éves rögzített referencia-időszak járulékalapjaiból minden esetben egyforma módon, állandó osztószám alkalmazásával kell kiszámítani, anélkül, hogy akár ezen időszak tartamát, akár ezen osztószámot változtatni

---

⁴³⁸ C 406/93. sz. Reichling ügyben 1994. augusztus 9 én hozott ítélet [EBHT 1994, I 4061. o.] 21. és 22. pontja, valamint a C-251/94. sz. ügy [EBHT, 1996 I-04187] Lafuente Nieto ügyben hozott ítélet 33. pontja

lehetne azon tény figyelembevételének érdekében, hogy az érintett önálló vállalkozó a szabad mozgáshoz való jogát gyakorolta. A tagállamok kötelessége ilyen esetben a nyugdíjra vonatkozó jogszabályok olyan módosítása, hogy azok alkalmasak legyenek migráns munkavállalók másik tagállamban szerzett szolgálati idejének összeszámításakor előálló különleges helyzetek kezelésére, hogy az érintettek ne kerüljenek hátrányosabb helyzetbe azoknál, akik egész munkavállalói idejüket egy tagállamban töltötték el.

A Bíróság a Salgado Alonso ügyben⁴³⁹ a 1408/71/EGK rendelt 45. cikkét és 48. cikke (1) bekezdését értelmezte. A kérdéses ügyben C. Salgado Alonso számára a spanyol szerv (a spanyol bíróság döntésének megfelelően) 52. életévüket betöltött személyek számára nyújtandó különleges munkanélküli-járadékot állapított meg, melyben a járadék alapjául a német jogszabályok szerint 74 hónap, a svájci jogszabályok szerint 26 hónap, a spanyol jogszabályok szerint pedig 182 nap időt vett figyelembe. A spanyol szerv a nemzeti jogszabályok szerint előírt 15 éves minimum időszakhoz figyelembe vette a német és svájci időszakokat is. 2001 májusában, 65. életéve betöltését követően C. Salgado Alonso kérelmezte a német, a svájci és a spanyol szociális biztonsági rendszer szerint járó öregségi nyugdíjának megállapítását. Miközben Németországban és Svájcban folyósították számára a nyugdíjat, a spanyol szerv elutasította kérelmét azzal az indokkal, hogy Spanyolországban nem szerezte meg a nyugdíjjogosultság megszerzéséhez szükséges minimális járulékfizetési időt, és hogy a 1408/71 rendelet 46. cikkének a biztosítási idő összesítését szabályozó (2) bekezdése nem alkalmazható, mivel a Spanyolországban megszerzett biztosítási idő nem érte el az egy évet, tekintettel arra, hogy a spanyol nemzeti jog szerint a különleges munkanélküli ellátás időszaka nem alkalmas a minimális járulékfizetési idő igazolására. Tekintettel arra, hogy a nemzeti jogszabályban található szabályozás mind a hazai, mind a migráns munkavállalókat egyformán kezeli, nem sérti az EK 39. cikk szerinti közvetett megkülönböztetés tilalmát. A fentiek alapján a Bíróság kimondta, hogy az EK 39. és az EK 42. cikk, valamint a 1408/71/EGK rendelet 45. cikke úgy értelmezendő, hogy azokkal nem ellentétes a nemzeti jog olyan rendelkezése, amely nem engedi meg valamely tagállam illetékes hatóságai számára, hogy a nemzeti öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzésének szempontjából figyelembe vegyenek bizonyos olyan biztosítási időket, amelyeket valamely munkanélküli munkavállaló ennek az államnak a területén szerzett meg, és amelyek tartama alatt a munkanélküli-biztosítási intézmény fizette az öregséginyugdíj-

---

⁴³⁹ Judgement of the Court (Second Chamber) of 20 January 2005. *Cristalina Salgado Alonso v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)*. C-306/03, OJ 2005 I-00705.

járadékokat azzal a feltétellel, hogy ezek az időszakok kizárólag az öregségi nyugdíj összegének kiszámításánál vehetők figyelembe.

Levatino-esetben⁴⁴⁰a Bíróság a 1408/71/EGK rendelet 46. és 51. cikkeivel kapcsolatban kimondta, hogy a rendelet 46 és 51 cikk (2) bekezdése alkalmazandó azon ellátás összegének meghatározásakor és kiigazításakor, amely ellátás célja, hogy garantált jövedelmet biztosítson olyan munkavállaló számára, aki munkaviszonnyal rendelkezett egy tagállamban, ebben a tagállamban rendelkezik lakóhellyel, nyugdíjat folyósít ez a tagállam, miközben egy másik tagállam is öregségi nyugdíjat folyósít számára. A rendelet 51. cikk (1) bekezdése nem alkalmazható az ilyen típusú ellátások kiigazítására. A fenti esetben az olasz állampolgárságú Milazzo asszony, aki Belgiumban élt, belga öregségi nyugdíjban részesült 1967. október 1-től, olasz öregségi nyugdíjban november 1-től, valamint 1973. január 1-től a belga jogszabályok szerint⁴⁴¹ időseknek járó garantált-jövedelem kiegészítésben. A nemzeti jog szerint⁴⁴² ez a jövedelem kiegészítés külföldi állampolgároknak abban az esetben jár, ha a két ország között egyezmény van hatályban, vagy ha az érintett belga öregségi nyugdíjban részesül. A külföldi állampolgárnak ezen felül igazolni kell, hogy a nyugdíjra való jogosultság kezdetétől legalább öt évig Belgiumban él. A belga jogszabály alapján a kiegészítés összegéből a külföldi nyugdíjat le kell vonni. Ennek megfelelően a belga intézmény 1984. április 1-től Milazzo asszony jövedelem kiegészítését az olasz nyugdíj összegével csökkentette. Milazzo asszony e döntés megfellebbezte, melynek helyt adva a belga bíróság 1987. szeptember 11-i döntésének megfelelően a belga intézményt arra kötelezte, hogy Levatino úr - az érintett örököse – részére levonások nélkül fizesse meg az elmaradt ellátást. A belga intézmény a bíróság döntését megfellebbezte. Az esettel kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy az ilyen jellegű jövedelem kiegészítést biztosító ellátások a rendelet tárgyi hatálya alá tartoznak azokban az esetekben, ha a munkavállaló, vagy akként kezelt személy biztosítási időt szerzett a tagállamban, állandó lakóhelyük itt található, és jogosult nyugdíjra, még akkor is, ha ezek a rendelkezések nem ily módon értelmezendők a kedvezményezettek egyéb kategóriájára. Azon időseknek nyújtott ellátás, amely azoknak jár, akiknek a bevétele nem éri el a jogszabályban meghatározott minimumot, és amely kiegészítés garantálja az összbevételek és e minimum közötti különbözetet, az „öregségi ellátás” kategóriába tartozik a 1408/71/EGK rendelet értelmében. A 1408/71/EGK rendelet 51 cikk (1) bekezdése értelmében, mely szerint az

---

⁴⁴⁰ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 22 April 1993. - Office National des Pensions v Raffaele Levatino. Case C-65/92. ECR [1993] I-02005

⁴⁴¹ Belgian Law of 1 April 1969

⁴⁴² Belgian Law of 8 August 1980

ellátásokat nem kell újraszámolni a rendelet 46. cikke szerint, ha valamelyik ellátást befolyásoló változás a munkavállaló egyéni helyzetétől különböző okból következik be, nem alkalmazhatóak olyan öregségi ellátásra, amely minimumjövedelmet biztosít, és amelynek összege a rendszeresen újra megállapításra kerülő garantált minimumjövedelem szintje és az érintett egyéni bevételei szerint változik. Tekintettel arra, hogy a fenti esetben a kiegészítés összege függ az érintett személy bevételeinek változásától, mert az érintett törvényben meghatározott minimum összeg feletti bevételt is szerezhethetne, amely torzítaná az ellátás célját és előnyösebb helyzetbe hozná a migráns munkavállalókat, azoknál, akik csak az egyik tagállamból részesülnének nyugdíjban. A Bíróság tehát a fenti ügyben kimondta, hogy ezen kiegészítő ellátások meghatározásakor és kiigazításakor a rendelet 51. cikk (2) bekezdése szerinti újraszámítást el kell végezni.

A Nieto-esetben⁴⁴³ az ellátások kiszámításával kapcsolatban, az ellátások átfedésével kapcsolatban adott útmutatást a Bíróság. Az ügy rokkantsági ellátásra vonatkozik, de tekintettel arra, hogy a 148/71/EGK rendelet 40. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy azokban az esetekben, amikor a rokkant munkavállaló egymást követően a rendelet szerinti mindkét típusú rendszerhez tartozott, akkor az öregségi nyugdíjra vonatkozó szabályokat, nevezetesen a 44-50. cikkeket, kell analógia útján alkalmazni az ellátása kiszámítására, így tulajdonképpen az öregségi nyugdíj kiszámításához szükséges szabályokat értelmezte a Bíróság. A Bíróság az esettel kapcsolatban kimondta, hogy a 1408/71/EGK rendelet 47. cikk (1) bekezdés (e) pontját a Római Szerződés 51. cikkében lefektetett célkitűzésekkel összhangban kell értelmezni, amely kimondja, hogy a migráns munkavállaló szociális biztonsági jogai nem csökkenhetnek azáltal, hogy a munkavállaló gyakorolja a Közösségen belüli szabad mozgás jogát. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a munkavállaló olyan tagállamban válik rokkanttá, ahol a jogalkotás eltérő típusú attól a tagállamtól, ahol a munkavállaló az ellátást igényli, és ahol járulékot nem fizetett arra az időszakra, amely az átlagos járulékalap meghatározásához szükséges, illetve amely alapján az ellátás összege megállapításra kerül, akkor az összegnek ugyanakkorának kell lennie, mintha a munkavállalónak az érintett állam joga alapján kellett volna járulékot fizetnie. Ilyen esetben tehát, az elméleti összeget, amely azon a járulékon alapul, amely kizárólag annak a tagállamnak a joga alapján került befizetésre, értékállóvá kell tenni, azaz növelni kell úgy, mintha az érintett személy az adott tagállamban ugyanolyan körülmények

---

⁴⁴³ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 12 September 1996. Eduardo Lafuente Nieto v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS). Case C-251/94., ECR [1996] I-04187

között folytatta volna tovább munkáját. A fenti rendelet 46. cikk (2) bekezdés c) pontja⁴⁴⁴ arról rendelkezik, hogy az összeszámítás és az arányosítás szabályainak bizonyos körülmények közötti alkalmazásakor a megszerzett szolgálati idő tartama helyett a teljes nyugdíjhoz szükséges maximális időszakot kell figyelembe venni, nem vonatkozik a rokkantsági nyugdíjak olyan rendszerére, ahol az ellátás számítása nem függ a szolgálati időtől, mint például a spanyol rendszer szerinti rokkantnyugdíjak. Mivel az a szabály a teljes ellátáshoz szükséges biztosítási idő hosszát érinti, csak olyan nemzeti jogszabályokra vonatkozhat, ahol az ellátásokat elvben a megszerzett biztosítási idő függvényében számítják. Laufente Nieto úr spanyol állampolgár, aki 1969. előtt Spanyolországban, azt követően 1990-ig Németországban dolgozott, amíg teljesen és véglegesen munkaképtelenné vált. Az illetékes német intézmény rokkantsági nyugdíjat állapított meg részére, melynek összege kiszámításakor a spanyol biztosítási időt figyelmen kívül hagyták. Az illetékes spanyol intézmény is rokkantsági nyugdíjat állapított meg részére foglalkozási megbetegedés következtében fennálló teljes és végleges munkaképtelenség miatt. A spanyol jog alapján elvileg az ellátás összeg Lafuente Nieto úr esetében nem függ a járulékfizetési, vagy a munkaviszonyban töltött időszaktól. A nyugdíj összegét a spanyol illetékes intézmény arányosítással állapította meg, oly módon, hogy összehasonlította spanyol biztosítási időket a mindkét tagállamban szerzett időekkel, és ezzel egy időben a járulékokat minimális alap után vette figyelembe, alkalmazva azt a szabályt, hogy aki nem áll járulékfizetési kötelezettség alatt, annak a járulékait így veszik figyelembe, tekintettel arra, hogy a spanyol intézmény szerint a német munkaviszony alatt nem volt járulékfizetési kötelezettség. Lafuente Nieto fellebbezet a döntés ellen, elsősorban azért, mert véleménye szerint a rokkantság felléptét közvetlen megelőző referencia időszak járulékfizetéséhez a német időszakot is hozzá kell számítani a spanyol járulékfizetés felső határáig, illetve alkalmazná a minimális alapokat azokra a hónapokra, amelyeken nem fizetett járulékot Németországban. Másodsorban, pedig az arányosítás elvégzésekor a spanyol járulékfizetési időszakot nem a spanyol és német időszak teljes egészével hasonlítaná össze, hanem a spanyol jog értelmében a nyugdíjjogosultsághoz szükséges minimális járulékfizetési időszakkal. A Bíróság kihangsúlyozta, hogy a rendelet 1990. júliusban hatályban lévő 47. cikk (1) bekezdésének (e) pontját kell alkalmazni azokra a rendszerekre, amelyekben az ellátás összegét egy átlag járulékalapból számolják ki, mint ahogyan a spanyol jogszabályok is előírják. Ilyen körülmények között habár csak az érintett tagállam jogszabályai szerint fizetett járulékokat

---

⁴⁴⁴ Az ellátás megállapításakor, azaz 1990. júliusi hatály szerint

kell figyelembe venni, ezt az összeget azonban valorizálni és emelni kell, hogy az összeg megfeleljen annak, amit a munkavállaló fizetett volna, ha az érintett tagállamban folytatta volna tovább a munkáját. Ez az értelmezés már megjelenik a koordinációs rendelet új szabályait tartalmazó 1248/92/EGK rendeletben, amely VI. melléklet D 4 pontját módosította, a következőképpen: "a spanyol ellátás elméleti összegének számításakor azzal az aktuális járulékalappal kell számolni, amelyet a munkavállaló közvetlenül az utolsó járulékként a spanyol társadalombiztosítási rendszerbe befizetett" és „a megállapított nyugdíjat emelni kell azokkal a növelésekkel és emelésekkel, amelyet a megrokkánás bekövetkezését megelőző minden évre az azonos típusú ellátásoknál bekövetkezett".

A Rechling-esetben⁴⁴⁵, amelyre a fenti eset ítéletében is hivatkozik a Bíróság, szintén az ellátás összegének kiszámításával kapcsolatos 46. cikk (2) bekezdésének a) pontját, illetve a 45. cikket értelmezte. Annak fényében, hogy a migráns munkavállaló ne veszítse el szociális biztonsági jogait, vagy hogy az ellátásának az összege ne csökkenjen, miközben a szabad mozgáshoz való jogát gyakorolja, a 1408/71/EGK rendelet 46 cikk (2) bekezdés (a) pontját úgy kell értelmezni, hogy amennyiben egy tagállam nemzeti jogszabályai szerint a rokkantsági nyugdíj összege attól függ, hogy a munkavállaló mekkora díjazásban részesült a rokkantság bekövetkeztekor és az érintett munkavállaló ekkor nem tartozott ezen tagállam szociális biztonsági jogszabályainak a hatálya alá, mert egy másik tagállamban dolgozott, az illetékes intézménynek az elméleti összeget a munkavállaló másik tagállamban kapott utolsó díjazása alapján kell kiszámítani. A fenti esetben Reichling úr Luxemburgban és Belgiumban dolgozott, biztosítási időt mindkét tagállamban szerzett. Munkaképtelensége bekövetkeztekor luxemburgi jogviszonnyal rendelkezett. Az esetről a problémát az okozta, hogy a belga jogszabályok szerint az ellátás összegét, amely független ugyan a biztosítási időszakoktól, a rokkantság bekövetkezése előtt kapott utolsó fizetés alapján kell kiszámítani. A belga jog szerint, ha hiányzik ez az utolsó időszak, akkor egy meghatározott minimum bért kell figyelembe venni. Tekintettel arra, hogy ez az összeg alacsonyabb volt annál, mint amit akkor kapott volna, ha a luxemburgi fizetése lett volna az elméleti összeg alapja, Reichling úr nem értett egyet a belga intézmény döntésével, hivatkozván arra, hogy az illetékes intézmény úgy számolta ki az elméleti összeget, mintha nem lett volna fizetése, pedig ő Luxemburgban fizetéssel rendelkezett. Abban az esetben, ha Reichling úr minden biztosítási idejét Belgiumban szerezte volna meg és fizetést is ott kapott volna, akkor a belga jog nem

---

⁴⁴⁵ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 9 August 1994. André Reichling v Institut National d'Assurance Maladie-Invalidité. Case C-406/93. ECR [1994] I-04061

tekintette volna úgy, hogy nem rendelkezik fizetéssel, és így természetesen magasabb összegű rokkantsági nyugdíjra lett volna jogosult. Az eljárás alatt a koordinációs rendeletet a 1248/92/EGK rendelet számos tekintetben 1992. április 30-tól módosította. Ennek következtében 1992. június 1-től a rendelet IV. mellékletét Belgiummal kapcsolatban kiegészítette azzal, hogy a belga illetékes intézménynek az elméleti összeg alapjaként figyelembe kell vennie azon más tagállamból származó bevételeket is, amelyeket az érintett személy a kockázat bekövetkeztekor kapott.

A nyugdíj elméleti összegének számításával kapcsolatban a Bíróság a 46. cikk (2) bekezdésének (a) pontját a Stinco és Ciro-*esetben*⁴⁴⁶ értelmezte és kimondta, hogy azt úgy kell értelmezni, hogy az illetékes intézménynek az elméleti összeg számításakor, amely az arányos nyugdíj alapja, figyelembe kell vennie azon kiegészítést, amely a nyugdíjminimum elérését célozza. Az ilyen jellegű kiegészítés nem tekinthető a 1408/71/EGK rendelet 46. cikk hatálya alól kivett ellátásnak, a rendelet 10a. cikkének⁴⁴⁷ elfogadását követően, amely kimondja, hogy az ellátások, amelyek a IIa. mellékletben felsorolásra kerülnek (különleges nem járulékalapú ellátások) nem vihetők át azon másik tagállam területére, ahol a munkavállaló tartózkodási helye található. Ahogyan a 10a. cikk eltér a rendeletről, amelynek célja, hogy a munkavállalók, önálló vállalkozók és családtagjaik helyzete javuljon, úgy e cikket szigorúan kell értelmezni. A kiegészítések exportálhatósága, amelyek a nyugdíjminimum elérését biztosítják az érintett tagállamban, semmi esetben sem érinthetik a nyugdíj elméleti összegének meghatározását. Ezen túlmenően a rendelet 46. cikk (2) bekezdés (a) pontja szerinti számítás, amely a nyugdíj elméleti összegének meghatározásához tartozik, különbözik a rendelet 50. cikke szerinti esettől, amely a kiegészítések általános megállapítására vonatkozik a nemzeti jog szerint. Az esetben az érintett személyek az olasz illetékes intézménynél öregségi nyugdíj iránti kérelmet nyújtottak be. Ugyanazon időponttól kezdve Franciaországtól és az Egyesült Királyságtól is részesültek öregségi nyugdíjban. Az olasz intézmény arányos nyugdíjat állapított meg részükre, mely számításakor figyelembe vették a másik tagállam által folyósított nyugdíj összegét, ugyanakkor nem alkalmazták az olasz nyugdíjminimumra történő kiegészítés szabályát. Az olasz bíróság azt kérdezte az Európai Közösségek Bíróságától, hogy a rendelet fenti cikkét vajon úgy kell-e értelmezni, hogy az illetékes intézményeknek az arányos nyugdíj számításakor az elméleti összeghez

---

⁴⁴⁶ Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 24 September 1998. Antonio Stinco and Ciro Panfilo v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). Case C-132/96. Reports of Cases 1998 I-05225

⁴⁴⁷ 1247/92/EGK rendelet módosította

vegyék-e számításba azt a kiegészítést, amely a nyugdíjat a kötelező minimál szintre emeli? A Bíróság a fenti választ adta a 46. cikk (2) a) pontjával kapcsolatban.

A nyugdíjszámításra vonatkozó szabályok a legbonyolultabb szabályok a koordináció alkalmazása esetében, tekintettel a nemzeti szabályok különbözőségeire. A bonyolultságot a kettős számítás is nehezíti, de tekintettel a Bíróság által megfogalmazott kedvezés elvére, a nyugdíjas számára mindig a legkedvezőbb ellátást kell folyósítani.⁴⁴⁸ A fejezetben levezetett számítások bizonyították, hogy (az egyén számára) jelentős különbségek adódhatnak a nemzeti jog szerint számított önálló jogosultság és a koordináció szerint számított arányos nyugdíjak között. Mivel ez a rendszer már a korábbi rendeletben is így működött, az egyszerűsítés jegyében sem sikerült az új rendeletben ezen változtatni.

4.2. A megszerzett időszakok összeszámítása

A 883/2004/EK rendelet 6. cikke tartalmazza az összeszámításra vonatkozó általános szabályokat, melyek az öregségi ellátások esetében is relevanciával bírnak.⁴⁴⁹ Fontos azonban azt megjegyezni, hogy csak a jogosultság megszerzése, fenntartása, vagy felélése érdekében számíthatóak össze a különböző tagállamokban megszerzett időszakok, mert az ellátás kiszámításához nem lehet figyelembe venni. Az összeszámításra vonatkozó általános szabályoktól (alaprendelet 6. cikke, végrehajtási rendelet 12. és 13. cikkei) azonban a nyugdíjak tekintetében az alaprendelet 51. és 56. cikkében eltérő szabályokat is találunk. A nyugellátásokra vonatkozó tagállami rendszerek különleges rendszereiben szerzett biztosítási időkre (pl. a speciális szakmák különleges rendszerei, köztisztviselők különálló rendszerei vagy az önálló vállalkozók külön rendszerei), különleges szabályok vonatkoznak (6. cikk és 51. cikk, végrehajtási rendelet 12. és 13. cikk), mert ezekben az esetekben csak a különleges rendszerben szerzett időszakokhoz (vagy az ahhoz hasonlókhöz) lehet hozzászámítani az ilyen időszakokat, vagy ha nincs ilyen, akkor az általános rendszerben szerzett időszakokként vehetőek csak figyelembe.

Mivel a tagállami rendszerek eltérően szabályozzák a nyugdíjhoz szükséges feltételeket, fontos volt korlátot szabni az időszakok összeszámításának maximumával kapcsolatban, hogy

---

⁴⁴⁸ Danny Pieters: Towards a Radical Simplification of Social Security Co-ordination IN: P. Schoukens (ed.) Prospects of Social Security Coordination, Leuven, Uitgeverij Acco, 1997. 202. o

⁴⁴⁹ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 180. o.

a tagállamoknak ne kelljen több ellátást kifizetni, mint amely az általa alkalmazott jogszabályok alapján maximálisan járna, illetve ne torzítsa el az arányt. Ezért az alaprendelet 56. cikke (1) bekezdés a) pont szerint az arányos ellátáshoz csak a nemzeti jogszabály szerinti maximális időtartam számítható össze, függetlenül attól, hogy az érintett személy ennél több jogosító időszakot szerzett.

Különböző rendszereknél előfeltételként jelenik meg az, hogy az igénylőnek a biztosítási esemény bekövetkeztekor rendelkeznie kell biztosítási jogviszonnal. Abban az esetben, ha a migráns munkavállaló már másik tagállam jogszabályai szerint biztosított, nem tudja teljesíteni e feltételt, így nem lenne jogosult az ellátásra. E problémát oldja fel az alaprendelet 51. cikkének (3) bekezdése, mely kimondja, hogy valamely tagállam jogszabályai vagy egyedi rendszere az ellátásokhoz való jogosultság megszerzését, megtartását vagy feléledését attól teszi függővé, hogy az érintett személy a biztosítási esemény bekövetkeztekor biztosítással rendelkezzen, ezt a feltételt teljesítettnek kell tekinteni, ha az érintett személy e tagállam jogszabályai vagy egyedi rendszere szerint korábban biztosítással rendelkezett, és a biztosítási esemény bekövetkeztekor egy másik tagállam jogszabályai szerint ugyanezen biztosítási eseményre vonatkozó biztosítással rendelkezik, vagy – ennek hiányában – ha egy másik tagállam jogszabályai szerint ugyanezen biztosítási esemény tekintetében ellátásra jogosult. Ha a biztosított egy évnél rövidebb szolgálati időt szerzett, akkor is úgy kell tekinteni, hogy ellátásra jogosult az említett tagállam jogszabályai szerint. A rendelet tehát e fikció alapján tekinti a biztosítási jogviszony meglétét előíró feltételt teljesítettnek. Ez a rendelkezés a tények egyenértékűségének megfeleltetése a biztosítási idők tekintetében a nyugdíj fejezetnél.⁴⁵⁰

Az időszakok összeszámításával kapcsolatban a Bíróság Tomaszewska-esetben⁴⁵¹ a 1408/71/EGK rendelet 45. cikk (1) bekezdésének értelmezésével kapcsolatban az alábbiakat mondta ki: a fenti bekezdést úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti jog által az öregségnyugdíj-jogosultságnak valamely migráns munkavállaló általi megszerzéséhez megkövetelt minimális biztosítási idő meghatározása során az érintett tagállam illetékes intézményének az e tagállam szabályozása által előírt azon határérték megállapításakor, amelyet a járulékfizetési időszakokhoz viszonyítva a nem járulékfizetésen alapuló időszakok nem haladhatnak meg, a

---

⁴⁵⁰ Bővebben: Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions, IN European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos.1-2. 151-154.

⁴⁵¹ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 3 March 2011. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Nowym Sączu v Stanisława Tomaszewska, C-440/09 OJ C 30.04.2011, p.5

migráns munkavállaló szakmai pályafutása alatt szerzett valamennyi biztosítási időt figyelembe kell vennie, beleértve a más tagállamokban szerzett biztosítási időt is. A lengyel jog⁴⁵² alapján az előrehozott öregségi nyugdíjra való jogosultsághoz az érintett személynek 30 év biztosítási időt kell igazolnia, de a nem járulékfizetésen alapuló időszakok nem haladhatják meg a Lengyelországban szerzett járulékfizetési időszakok egyharmadát. Ebben az esetben tehát az a tény ugyanis, hogy a nem járulékfizetésen alapuló időszakok nem haladhatják meg a Lengyelországban szerzett járulékfizetési időszakok egy harmadát, olyan helyzethez vezet, amelyben a nem járulékfizetésen alapuló időszakokat a migráns munkavállalók esetében kevésbé kedvezően veszik figyelembe, mint a viszonylag hosszú, Lengyelországban szerzett járulékfizetési időszakot igazoló személyek esetében. A Bíróság véleménye szerint a lengyel jog, bár előírhat a nyugdíjjogosultság megszerzéséhez szükséges minimális járulékfizetési időszakot, valamint meghatározhatja az ennek érdekében figyelembe vehető biztosítási idők jellegét és korlátait, ezt azonban csak azzal a feltétellel teheti, hogy az 1408/71 rendelet 45. cikkével összhangban, a más tagállamokban szerzett járulékfizetési időszakokat azonos feltételekkel veszi figyelembe, mint a Lengyelországban megszerzett időszakokat.

A végrehajtási rendelet 44. cikke alapján a gyermeknevelési időszakok összesámítására is eltérő szabályok vonatkoznak, melyek annak összetettségére tekintettel a későbbiekben kerül bővebben elemzésre.

A kérelem benyújtásakor a tagállami szervek csak a saját tagállamuk szerint alkalmazott jogszabályok alapján fogják a nyugdíjügyet elbírálni, tehát annak vizsgálata, hogy a másik tagállam jogszabályai alapján ellátásra lesz-e jogosult a kérelmező, nem feladata az illetékes intézménynek. Ebben az esetben felmerül a kérdés, hogy vajon az összesámítást csak akkor lehet-e elvégezni, amikor az illető minden tagállamban, ahol munkát végzett elérte a nyugdíjkorhatárt? Az Európai Bíróság több ítéletében kitért erre a kérdésre, mint pl. a Lustig-*esetben* (C-244/97)⁴⁵³. Az 1929-es születésű belga állampolgárságú Lustig asszony a hatvanadik életévének betöltésekor belga öregségi nyugdíjat igényelt. Hollandiában is dolgozott 1946 és 1968 között, ezért a hatvanötödik életévének betöltésekor Hollandiától is nyugellátásra volt jogosult. A belga hatóság csak a Belgiumban megszerzett biztosítási ideje

---

⁴⁵² Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Law on retirement and other pensions provided by the Social Security Fund) of 17 December 1998, in its consolidated version (*Dziennik Ustaw* 2004, No 39, item 353) ('the Law on retirement pensions').

⁴⁵³ dr. Ács Vera-dr. Lukács Éva, *Az Európai Közösségek Bíróságának gyakorlata a szociális biztonság területén*, Sik Kiadó, Budapest, 2003. 155. o.

alapján állapította meg az ellátást, a holland biztosítási időt nem számította hozzá, mert Lustig asszony még nem érte el a holland nyugdíjkorhatárt. A holland nyugdíjkorhatár betöltésével ugyan újraszámította az ellátást, de korábban nem alkalmazta a belga garantált nyugdíjminimumra vonatkozó szabályokat. Az Európai Bíróság ítéletében kimondta, hogy az illetékes intézménynek figyelembe kell vennie a másik tagállamban megszerzett biztosítási, illetve szolgálati időt abból a célból, hogy a megállapítandó öregségi nyugdíj összege nagyobb legyen még akkor is, ha a másik érintett tagállamban az érintett személy öregségi nyugdíjhoz szükséges feltételeknek még nem felel meg.

Az összeszámításra vonatkozó szabályok alkalmazásakor figyelembe kell venni az Igazgatási Bizottság H6-os határozatát⁴⁵⁴ is, mely szerint minden biztosítási idő, akár járulékfizetési időszakokról, akár a nemzeti jogszabályok értelmében a biztosítási idővel egyenértékűnek tekintett időszakokról is van szó, megfelel a 883/2004/EK és a 987/2009/EK rendeletekben alkalmazott "biztosítási idő" fogalmának. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok nem vizsgálják azt, hogy az a bizonyos időszak a saját nemzeti jogszabályok szerint hogyan minősül, tehát, hogy esetleg járulékköteles-e vagy sem, szolgálati időnek számít-e vagy sem. Az időszakok összesítésének elve megköveteli, hogy a másik tagállam által közölt időszakok, azok minőségének megkérdőjelezése nélkül kerüljenek összeszámításra, méghozzá az alaprendelet és a végrehajtási rendelet megfelelő szabályainak alkalmazásával. A tagállamok mindazonáltal továbbra is megtartják arra vonatkozó hatáskörüket, hogy az összeszámítás szabályait követően a szociális biztonsági ellátások nyújtására vonatkozóan egyéb saját feltételeket állapítsanak meg a 883/2004/EK rendelet 5. cikkére figyelemmel, amennyiben ezeket a feltételeket diszkrimináció mentesen alkalmazzák. A rendelet szerint az összeszámításra vonatkozó szabályokat viszont nem érinti a 6. cikk, amely a tények és események egyenlő bánásmódját mondja ki. Tekintettel a kérdés bonyolultságára a határozat gyakorlati példán keresztül is bemutatja a rendeletek cikkeinek megfelelő alkalmazását:

Az A. tagállam jogszabályai értelmében a biztosított személy 10 év járulékfizetési időszakkal és 2 év ezzel egyenértékű időszakkal rendelkezik, amely 2 éves időszak az A. tagállam jogszabályai szerint csak beszámításra alkalmas.

---

⁴⁵⁴ H6. sz. határozata (2010. december 16.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet 6. cikke szerinti időszakok összesítésére vonatkozó egyes elvek alkalmazásáról EGT-vonatkozású és az EK–Svájc-megállapodást érintő szöveg , Hivatalos Lap C 045 , 12/02/2011 o. 0005 - 0007

A határozat 1. pontjában megállapítottak értelmében 12 éves időszakot kell a B. tagállammal közölni.

A határozat 2. pontjában (és 2. preambulumbekzdésében) megállapítottak szerint a B. tagállamnak 12 évet kell figyelembe vennie összesítés céljából.

A határozat 2. és a 3. szakaszának alkalmazásáról szóló példa:

Az A. tagállam jogszabályai értelmében a biztosított személy 30 év járulékfizetési időszakokkal rendelkezik, amelyhez valamely foglalkozás tényleges folytatása kapcsolódik. Az A. tagállam jogszabályai a korengedményes nyugdíjjal szemben azt a nemzeti feltételt támasztják, hogy az érintett személynek legalább 35 év, valamely foglalkozás tényleges folytatásához kapcsolódó járulékfizetési időszakot kell igazolnia.

A B. tagállam jogszabályai értelmében a biztosított személy 2 év tanulmányi időszakokkal (amelyet tanulmányok folytatására tekintettel egyenértékű időszakként közöltek), valamint 3 év járulékfizetési időszakokkal rendelkezik, amelyhez valamely foglalkozás tényleges folytatása kapcsolódik.

A határozat 2. szakaszában megállapítottak szerint az A. tagállamnak ezt az 5 évet figyelembe kell vennie összesítés céljából (első lépés).

A határozat 3. szakaszában megállapítottak szerint az A. tagállam ezt követően megvizsgálja, hogy a jogszabályaiban lévő egyéb nemzeti feltételek teljesülnek-e (ebben az esetben valamely foglalkozás tényleges folytatása) és ezeket a feltételeket megkülönböztetéstől mentes módon alkalmazzák-e (második lépés).

Mivel B. tagállamban csak 3 év járulékfizetési időszak kapcsolódik a foglalkozás tényleges folytatásához, a valamely foglalkozás tényleges folytatásának 35 éves követelménye az A. tagállam jogszabályai értelmében nem teljesül. Feltételezve, hogy nincs szó az állampolgárság szerinti (közvetett) diszkriminációról, az A. tagállam jogszabályai értelmében nem köteles korengedményes nyugdíjat megállapítani.

A biztosítási idők összeszámításának elve szerint ugyanazon időszak csak egyszer vehető figyelembe. Ez azt jelenti, hogy azok, akik korábbi külföldi munkavállalásuk idején – például a magyar biztosítási idő szerzése érdekében – járulékot fizettek a magyar nyugdíjrendszerben, és egyidejűleg a külföldi szociális biztonsági rendszerben is biztosítottak voltak, ezen időszaknak csak egyszeres beszámítását várhatják a nyugdíj megállapításakor.⁴⁵⁵ A végrehajtási rendelet 12. cikke határozza meg minden alrendszer tekintetében az

---

⁴⁵⁵ Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 68. o

összeszámítás gyakorlati szabályait. E szerint a tagállamok a valamely másik tagállam jogszabályai alapján megszerzett vonatkozó biztosítási, munkavállalási, önálló vállalkozói vagy helybennlakási időszakokat hozzáadják a bármely más tagállam jogszabályai alapján megszerzett ilyen jellegű időszakokhoz, amennyiben az szükséges, feltéve, hogy ezek az időszakok nem fedik egymást. Egy időszak csak és kizárólag egyszeresen vehető figyelembe tekintet nélkül arra, hogy esetleg több tagállamban történt járulékfizetés ugyanarra az időszakra vonatkozóan. Abban az esetben, ha több járulékfizetés történt, akkor azt az időszakot kell figyelembe venni, amelyiket kötelező biztosítás keretében szerzett meg az érintett, feltéve, hogy a másik tagállam jogszabályai alapján önkéntes vagy szabadon választható folytatólagos biztosítás keretében megszerzett biztosítási időszakkal esik egybe. Egyenértékű időszakok esetében pedig, kizárólag a nem egyenértékű időszakot kell figyelembe venni, tehát amely maga is biztosítási időnek számít, nem pedig akként tekintett időszaknak. Előfordulhat olyan eset, hogy több tagállam is figyelme vehetne valamely egyenértékűnek tekintett időszakot (például a felsőfokú tanulmányok idejét) ilyenkor azonban csak annak a tagállamnak kell figyelembe vennie, amely jogszabályainak hatálya alá az érintett személy az említett időszak előtt utoljára kötelezően tartozott. Ha nincs ilyen időszak, akkor az a tagállam, amely jogszabályainak hatálya alá az érintett személy az említett időszak után először tartozott kötelezően. Abban az esetben, amikor az érintett időszakra mindkét tagállamban kötelező biztosítás keretében vonatkozott a járulékfizetés az intézmények téves jogértelmezése miatt, akkor az az időszak vehető csak figyelembe, amely az akkor hatályos alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok szerint került befizetésre. Ez a gyakorlatban rendkívül bonyolult folyamatot eredményez, hiszen ezen időszakok a nyugdíj iránti kérelem benyújtását megelőző 30-40 évvel korábbiak is lehetnek.

A biztosítási időszakok átfedésének nagyon érdekes kérdése, amikor egy tényleges időszak egy vélelem alapján elfogadott időszak fedi egymást. A Platbrood esetben⁴⁵⁶ a belga jogszabályok szerint háború alatt figyelembe vehető vélelem alapján elfogadott munkaviszony⁴⁵⁷, és az érintett személy munkatáborban végzett és a német jogszabályok szerint e munkatáborban töltött, nyugdíj alapjául szolgáló időszak került átfedésbe. A belga intézmény az öregségi nyugdíj megállapításakor e vélelem alapján figyelembe vette biztosítási időként a háború alatti időszakot, illetve Németország újraegyesítését követően a

---

⁴⁵⁶ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 18 November 1999. *Georges Platbrood v Office national des pensions (ONP)*. Case C-161/98. Reports of Cases 1999 I-08195

⁴⁵⁷ Article 32 of the Royal Decree of 21 December 1967

német intézmény is nyugdíjat állapított meg a munkatáborban végzett munka alapján. Ezt követően a belga intézmény újraszámolta az ellátás összegét, mely csökkenést eredményezett, a belga jogszabályok azon pontja szerint, miszerint a vélelem megdől, ha az érintett személy ezen időszakra vonatkozóan külföldi nyugdíjban részesül. A nyugdíj alacsony összege miatt a belga intézmény kiegészítést állapított meg. A Bíróság megállapította, hogy a belga nemzeti jog célja a vélelem felállításával, hogy csökkentse a második világháború okozta károkat, ahol a munkavállalók nehéz politikai, szociális körülmények indokán nem képesek a folyamatos munkaviszonyukat igazolni. Azon nemzeti jogszabályok, melyek szerint a háborús évek vélelem alapján elismerésre kerülnek, megdönthetőek azon az alapon, hogy az érintett személy ugyanezen időszak alatt másik jog alapján biztosított volt, amely alapján nyugdíjra jogosult, de ez nem jelenti a 1408/71/EGK rendelet ellátások csökkentésére, felfüggesztésére, megszüntetésére vonatkozó szabályainak alkalmazhatóságát és nem alkalmazható ugyanezen rendelet 46. cikkének (1) bekezdésének (a) (i) pontja, a 46b cikk (2) bekezdése okán.

A Mulders-esetben⁴⁵⁸ a Bíróság a 1408/71/EGK rendelet a 1. cikke r) pontjának és 46. cikkének értelmezésével kapcsolatban foglalt állás, mely esetben a problémát az jelentette, hogy Mulders úr Belgiumban folyósítandó nyugdíjának számításakor nem vették figyelembe azt a keresőképtelenségi időszakot, amelynek alapján egészségbiztosítási ellátásban részesült egy másik tagállamban, jelen esetben Hollandiában. A holland jogszabály⁴⁵⁹ alapján a nyugdíj megállapítása során kizárják a keresőképtelenség elleni biztosításról szóló törvény⁴⁶⁰ szerinti ellátások és valamely külföldi szabályozás szerinti ellátások halmozását tekintettel arra, hogy az ilyen halmozott ellátások jogosultjai nem minősülnek a holland jog szerinti biztosítottaknak. A kérdés ebben az esetben az, hogy az 1408/71 rendelet 1. cikkének r) pontját és 46. cikkét úgy kell e értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha valamely tagállamban a nyugdíj számítása során a keresőképtelenség olyan időszakát, amely alatt valamely migráns munkavállaló valamely másik tagállamban nyugdíj biztosítási járulékkal csökkentett egészségbiztosítási ellátásban részesült, e másik tagállamnak a jogszabályai nem ismerik el e rendelkezések szerinti „biztosítási időként” azon indokból, hogy az érintett személy nem rendelkezik lakóhellyel ebben az utóbbi tagállamban, és/vagy hasonló ellátásban részesült az első tagállam jogszabályai szerint, amelyet nem lehetett halmozni ezzel az egészségbiztosítási ellátással. A 1408/71 rendelet 1. cikkének r) pontja értelmében a biztosítási idő létrejöttének

---

⁴⁵⁸Judgement of the Court (Third Chamber) 18 April 2013 Edgard Mulders v Rijksdienst voor Pensioenen, C-548/11, Has not been published

⁴⁵⁹ Az 1976. október 19 i 557. sz. és az 1999. május 3 i 164. sz. királyi rendeletek

⁴⁶⁰ Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)

feltételeit kizárólag azok a tagállami jogszabályok határozzák meg, amelyek szerint az adott időszakot megszerezték, tehát jelen esetben a holland jogszabályok.⁴⁶¹ Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a tagállamoknak e feltételek meghatározása során tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot, és különösen az 1408/71 rendelet célkitűzését, valamint az ennek alapjául szolgáló elveket⁴⁶², valamint a Szerződés cikkeit a munkavállalók szabad mozgására vonatkozóan.⁴⁶³ Ebből következik, hogy azok a feltételek, amelyekhez a tagállamok a biztosítási idő keletkezését kötik, semmiképpen nem vezethetnek ahhoz, hogy a nemzeti jogszabályok alkalmazási köréből kizárják azokat a személyeket, akik tekintetében az 1408/71 rendelet értelmében ugyanezen jogszabályok alkalmazandók. A holland jogszabály azon előírása, hogy egy ellátás biztosítási időként való elismerését lakóhelyre vonatkozó feltételhez köti, amelynek eredményeképpen a lakóhellyel nem rendelkező személyek nyugdíjának számítása során a keresőképtelenségi időszakok nem vehetők figyelembe, kizárják a migránsokat a 1408/71/EGK rendelet alkalmazandó jogszabályokban meghatározottak szerinti védelemből. Ugyanis abban az időpontban, amikor ez a személy felhagyott a keresőtevékenységgel, az 1408/71 rendelet 13. cikke (2) bekezdésének a) pontja akként rendelkezett, hogy az ilyen személy az utolsó munkahelye szerinti tagállam jogszabályainak hatálya alatt marad, még abban az esetben is, ha egy másik tagállam területén rendelkezik lakóhellyel. A Szerződés célja nem valósulna meg, ha a migráns munkavállalók a szabad mozgáshoz való joguk gyakorlása miatt elveszítenék a nekik valamely tagállam jogszabályai által biztosított szociális előnyöket. Ez különösen igaz, abban az esetben, ha valamely tagállam jogszabályai valamely migráns munkavállaló nyugdíjának számítása során nem veszik figyelembe biztosítási időként egy olyan teljes időszakot, amely folyamán a munkavállaló nyugdíjbiztosítási járulékokat fizetett, miközben megállapítható, hogy ezt az időszakot figyelembe vették volna, ha az érintett személy ebben a tagállamban rendelkezett volna lakóhellyel. A fentiekre tekintettel a Bíróság kimondta, hogy a 1408/71 rendeletnek a 13. cikke (2) bekezdésének a) pontja, valamint a Szerződés szabad mozgás jogát garantáló cikkei fényében értelmezett 1. cikkének r) pontját és 46. cikkét úgy kell értelmezni, hogy

---

⁴⁶¹ Bővebben: Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 17 September 1997. Emanuele Iurlaro v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). Case C-322/95. Reports of Cases 1997 I-04881 28. pontja és Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 3 March 2011. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Nowym Sączu v Stanisława Tomaszewska, C-440/09 OJ C 30.04.2011, p.5 26. pontja

⁴⁶² Bővebben: Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 3 March 2011. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Nowym Sączu v Stanisława Tomaszewska, C-440/09 OJ C 30.04.2011, p.5 27. pontja

⁴⁶³ Bővebben: Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 17 September 1997. Emanuele Iurlaro v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). Case C-322/95. Reports of Cases 1997 I-04881 28. pontja, és Judgment of the Court (First Chamber) of 3 October 2002. Ángel Barreira Pérez v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS). Case C-347/00. Reports of Cases 2002 I-08191 23. pontja.

azzal ellentétben az, ha valamely tagállamban a nyugdíj számítása során a keresőképtelenség olyan időszakát, amely alatt valamely migráns munkavállaló egy másik tagállamban nyugdíj biztosítási járulékkal csökkentett egészségbiztosítási ellátásban részesült, e másik tagállamnak a jogszabályai nem tekintik e rendelkezések szerinti „biztosítási időnek” azon okból, hogy az érintett személy nem rendelkezik lakóhellyel ebben az utóbbi államban, és/vagy hasonló ellátásban részesült az első tagállam jogszabályai szerint, amelyet nem lehetett halmozni ezzel az egészségbiztosítási ellátással.

Spanyolországban az 52 év feletti munkanélkülieknek járó ellátás alatt szerzett szolgálati idő összeszámítása több jogesetet érintett. A Losada, Balado és Perades-esetben⁴⁶⁴ a spanyol állampolgárságú érintettek kereső tevékenységet folytatottak több tagállamban, melynek következtében e tagállamban nyugdíjjogosultságot szereztek. Spanyolországban egyik érintett sem dolgozott. Spanyolországba történt visszatérésük után a spanyol illetékes intézmény 6 havi munkanélküli ellátást állapított meg részükre, mely ellátásból családi és betegségbiztosítási járulékot vontak le. Az 52 év felettieknek járó munkanélküli ellátás iránti kérelmüket a spanyol intézmény elutasította azon indokkal, hogy nem szerezték meg a Spanyolországban szükséges minimális járulékfizetési időszakot. A spanyol nemzeti jog szerint⁴⁶⁵ a munkanélküli személyek, akik legalább 6 évig munkanélküli járulékot fizettek, illetve a korhatárra vonatkozó feltételtől eltekintve a jogszabályban meghatározott egyéb feltételeket teljesítik, annak érdekében, hogy megtartsák járulékalapú nyugdíjukat, jogosultak munkanélküli ellátásra. Az érintett személyek e munkanélküli ellátásra nyújtottak be kérelmet, melyet a spanyol intézmény elutasított azon indokkal, hogy nem teljesítik a spanyol nyugdíjhoz szükséges minimális járulékfizetésre vonatkozó feltételeket. A spanyol intézmény az ellátás megállapításához szükséges feltételként írta elő, hogy az érintetteknek az öregségi nyugdíjhoz szükséges életkor betöltésekor a spanyol öregségi nyugdíjra is jogosultnak kell lenniük, nem csak más tagállam joga alapján. Tekintettel arra, hogy a fél évre megállapított munkanélküli ellátás időszaka, mivel az nem éri el az egy évet, nem jogosítja fel az érintetteket spanyol öregségi nyugdíjra, így nem teljesítik a jogszabályban meghatározott feltételeket.

---

⁴⁶⁴ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 20 February 1997. - Bernardina Martínez Losada, Manuel Fernández Balado and José Paredes v Instituto Nacional de Empleo (INEM) and Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS). Joined cases C-88/95, C-102/95 and C-103/95. ECR 1997. I-00869

⁴⁶⁵ Article 215(3) of the General Law on Social Security, as codified by Royal Legislative Decree No 1/94 of 20 June 1994 (BOE No 154 of 29 June 1994)

Nagyon érdekes jogi kérdést vet fel azon munkavállalók esete, akik nem tartoznak a rendelet hatálya alá, ugyanakkor éltek a szabad mozgás jogával és más tagállamban vállaltak munkát. A Bíróság a Gardella-ügyben⁴⁶⁶ a valamely tagállamban már megszerzett nyugdíjjogosultság átvitelével kapcsolatban döntött, ahol az érintett munkavállaló Németországban székhellyel rendelkező Európai Szabadalmi Hivatalnál vállalt munkát és a nemzeti társadalombiztosítási szervhez befizetett nyugdíjjárulékokból képződött tőkéjét szeretne volna e nemzetközi szervhez átvinni. A közösségi rendeletek alapján az Európai Unió tisztviselőinek a Személyzeti Szabályzat⁴⁶⁷ alapján joguk van arra, hogy a valamely tagállamban megszerzett szolgálati/biztosítási idejük alapján felhalmozott tőkét az uniós intézmény nyugdíjrendszerébe utalja, amely alapján az intézmény az átvitel iránti kérelme időpontjában érvényes átváltási árfolyam figyelembevételével szolgálati időként rögzíti a saját rendszerében. A fenti ügyben az EHSZ rendelkezett saját a tagállamok és az Unió nyugdíjrendszerétől eltérő nyugdíjrendszerrel és saját a Személyzeti Szabályzattól eltérő szabályzattal, amely másként rendelkezett a nyugdíjak átviteléről, nem tette lehetővé a tagállamokban megszerzett időszakok összeszámítását. Az olasz nemzeti jogszabályok szerint csak az Unió tisztviselői és alkalmazottai a személyzeti szabályzat értelmében, valamint az Európai Egyetemi Intézet és az Európai Befektetési Bank alkalmazottai külön megállapodás alapján lehetnek az Olasz Köztársaság területén korábban megszerzett nyugdíjjogosultságok tőkeértékére vonatkozó átviteli mechanizmus kedvezményezettjei, az EHSZ munkatársai azonban nem. Ami a biztosítási időszakok rendelet szerinti összeszámítását illeti, az sem alkalmazandó azonban az ESZH alkalmazottaira, akik nemzetközi szervezet alkalmazottaiként nem minősülhetnek a 883/2004 rendelet 2. cikke szerint „egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozóknak. A kérdést előterjesztő bíróság úgy vélte, hogy mivel az olasz jogrendben nincsenek olyan szabályok, amelyek lehetővé tennék a korábban Olaszországban megszerzett nyugdíjjogosultságok tőkeértékének az ESZH hoz való átvitelét, ez azzal együtt, hogy az Európai Szabványügyi Hivatal nyugdíjszabályzatából hiányoznak az alkalmazott által felvétele előtt teljesített járulékfizetési időszakok összeszámítását lehetővé tevő rendelkezések, a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásának akadályát képezheti. Az ugyanis, hogy az ESZH-nál történő szolgálatba lépésük előtt befizetett járulékokat és teljesített szolgálati időt nyugdíj céljából nem használhatják fel, eltántoríthatja az

---

⁴⁶⁶ A Bíróság (ötödik tanács) 2013. július 4-i ítélete. Simone Gardella kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). C-233/12. sz. ügy (még nem tették közzé)

⁴⁶⁷ Az 1968. február 29-i 259/68/EGK, Euratom, ESZAK tanácsi rendelet (Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja L 56., 1968.3.4.

Olaszországban nyugdíjjogosultságot szerzett munkavállalókat az ESZH állásajánlatainak elfogadásától. E helyzet nyilvánvalóan sérti az EUMSZ 20., az EUMSZ 45. és az EUMSZ 48. cikk által az uniós polgárok számára biztosított jogokat, továbbá ellentétes az EUMSZ 145–147. cikkel, valamint a Charta 15. cikkével. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a szabad mozgásra vonatkozó jogát igénybe vevő és a származási államától eltérő tagállamban kereső tevékenységet folytató valamennyi uniós polgár – lakóhelyétől vagy állampolgárságától függetlenül – az EUMSZ 45. cikkének hatálya alá tartozik, így az is, aki nemzetközi szervnél vállal munkát. E személy nem veszíti el ugyanis az EUMSZ 45. cikk szerinti munkavállalói jogállását amiatt, hogy valamely nemzetközi szervezetnél tölt be állást. A Bíróság azonban megállapította, hogy Személyzeti Szabályzat által az Európai Unió tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak biztosított azon lehetőség, hogy a korábbi tevékenységük során megszerzett nyugdíjjogosultságok tőkeértékét átvigyék az uniós nyugdíjrendszerbe, nem terjeszthető ki az ESZH tisztviselőire, továbbá a tagállamok és az olyan nemzetközi szervezetek viszonyára sem, mint az ESZH, ugyanis az nem uniós intézmény, nem a kötelezően és közvetlenül alkalmazandó uniós jog az irányadó, hanem a nemzetközi jog hatálya alá tartozó nemzetközi szervezet. Az alapeljárás felperese arra hivatkozik, hogy kérelmének a kérdést előterjesztő bíróság előtti elutasítása esetén elveszítheti a már megszerzett nyugdíjjogosultságait, mivel egyrészt az ESZH nem alkalmazza az összesítést, másrészt lehetséges, hogy olaszországi foglalkoztatási, illetve járulékfizetési időszakai nem érik el a nemzeti jogszabályok által a nyugdíjjogosultsághoz megkövetelt minimális mértéket. Következésképpen az olyan munkavállaló számára, mint S. Gardella, a nyugdíjkorhatár elérésekor az öregségi nyugdíjra való jogosultság érdekében lehetőséget kell biztosítani arra, hogy kérhesse az olaszországi foglalkoztatási időszakok összesítését az ESZH-nál betöltött állással összefüggő időszakokkal, ugyanakkor nem kötelező annak biztosítása, hogy a járulékokkal fedezett tőkéjét átvigye a nemzetközi szervhez. A Bíróság ítéletében kimondta, hogy az EUMSZ 45. cikket és az EUMSZ 48. cikket akként kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely – az e tagállam és az adott nemzetközi szervezet közötti, az átvitel lehetőségéről rendelkező nemzetközi megállapodás hiányában – nem teszi lehetővé az olyan, valamely más tagállam területén székhellyel rendelkező nemzetközi szervezet által foglalkoztatott állampolgárai számára, mint az ESZH, a származási tagállamuk területén megszerzett nyugdíjjogosultságaik tőkeértékének átvitelét e szervezet nyugdíjrendszerébe. Ugyanakkor, ha a valamely tagállamban korábban megszerzett nyugdíjjogosultságok tőkeértékének másik tagállamban működő új munkáltató nyugdíjrendszerébe történő átvitelére vonatkozó mechanizmus nem

alkalmazható, az EUMSZ 45. cikket akként kell értelmezni, hogy azzal ellentétben az a tagállami szabályozás, amely alapján az öregségi nyugdíjra való jogosultság megállapításához nem vehetők figyelembe az uniós polgárok által egy, a valamely másik tagállam területén székhellyel rendelkező olyan nemzetközi szervezetnél teljesített foglalkoztatási időszakok, mint az ESZH.

A fenti ügghöz kapcsolódóan a közösségi tisztviselők és alkalmazottak tekintetében a biztosítási időszakok összeszámításával kapcsolatban a Bíróság az Öberg-ügyben⁴⁶⁸ szintén megerősítette azt, hogy a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó jogát igénybe vevő és korábban a lakóhelyétől eltérő tagállamban kereső tevékenységet folytató valamennyi közösségi polgár – lakóhelyétől vagy állampolgárságától függetlenül – az EK 39. cikk hatálya alá tartozik, így azt, hogy az Európai Közösségek tisztviselője migráns munkavállalónak számít. Ugyanis a származási államától eltérő tagállamban dolgozó közösségi állampolgár az EK 39. cikk (1) bekezdése értelmében nem veszíti el munkavállalói jogállását amiatt, hogy nemzetközi szervezetnél tölt be állást, még abban az esetben sem, ha a foglalkoztatás szerinti országba történő belépésének és ott-tartózkodásának feltételeire nemzetközi egyezmény különös szabályai vonatkoznak. A bíróság ennek megfelelően kimondta, hogy az EK 39. cikket úgy kell értelmezni, hogy olyan nemzeti szabályozás alkalmazása esetén, mint amilyen az alapeljárásban felmerült, a munkavállalónak az Európai Közösségek közös egészségbiztosítási rendszere biztosítottjaként eltöltött szolgálati idejét figyelembe kell venni.

A biztosítási idők összeszámításakor egyik legnagyobb problémát az átfedő időszakok kezelése jelentette, amely esetében, ha egy időszakot kétszeresen vesznek a tagállamok figyelembe, akkor az, az arányos számítás eltorzulását jelentené. Ennek elkerülése érdekében a fent ismertetett jogesetek és rendelet összeszámításra vonatkozó szabályai alkalmazandóak. Az erre épülő jelenlegi gyakorlat, amely a biztosítási időszakokat illeti, alkalmas migráns ügyekben a fenti probléma kezelésére. A biztosítási időszaknak tekintett egyéb időszakok tekintetében a helyzet már nem ilyen egyértelmű, azonban az Igazgatási Bizottság H-6-os határozata, amely minden alrendszer tekintetében irányadó, lefekteti azokat a szabályokat, hogy hogyan kell ezen időszakokat figyelembe venni. Véleményem szerint az időszakok összeszámításának szabályai, amelyek minden esetben a tagállamok által közölt adatokon

---

⁴⁶⁸ A Bíróság (második tanács) 2006. február 16-i ítélete. Ulf Öberg kontra Försäkringskassan, länskontoret Stockholm.C-185/04. sz. ügy Határozatok Tára 2006 I-01453

alapulnak, a nyugdíj megállapítás egyik leglényegesebb eleme, amelynél legfontosabb a pontosan kidolgozott koordinációs szabályok figyelembe vétele a tagállami intézmények részéről.

4.2.1. Az időszakok átváltása

Az időszakok összeszámításánál figyelembe kell venni az érintett személy által valamennyi tagállamban szerzett, összes biztosítási időt, amelyet a tagállamok illetékes hatóságai a rendeleteknek megfelelő nyomtatványon leigazoltak.

A nemzeti jog szerint meghatározott eltérő tagállami rendszereknek, eltérő a biztosítási idő nyilvántartási rendszere is. Vannak tagállamok, ahol ún. hétnapos rendszer, van, ahol ötnapos munkarendben, illetve egyéb formában tartják nyilván az érintett személy biztosítási, szolgálati időszakait, és ennek megfelelően szolgáltatnak adatot a többi tagállam részére. Ahhoz, hogy a különböző egységekben – években, hónapokban, hetekben, napokban – meghatározott biztosítási idők összeszámíthatók legyenek, a koordinációs rendeletek – a szerzett jogok védelmének elvét szem előtt tartva – részletes szabályokat tartalmaznak.⁴⁶⁹

A végrehajtási rendelet segítségével a tagállamoknak az összeszámítási rendelkezések alkalmazásakor az időszakok átváltásának szabályait is figyelembe kell venniük. Az átváltást nehezíti az a tény is, hogy a tagállamok nemcsak különböző egységekben tartják nyilván és igazolják le, hanem az egységek alapja is különböző lehet. Olyan tagállam esetében például, aki hetekben adja meg az időszakok hosszát, nem mindegy, hogy egy hét hány napnak felel meg, hiszen vannak öt, hat vagy hét napon alapuló rendszerek is. Ezért a végrehajtási rendelet 13. cikkének (1) bekezdésében található táblázat segítséget nyújt ebben a kérdésben is.

Rendszer alapja	1 napnak megfelelő időtartam	1 hétnek megfelelő időtartam	1 hónapnak megfelelő időtartam	1 negyedévnél megfelelő időtartam	Napok maximális száma egy naptári évben
5 nap	9 óra	5 nap	22 nap	66 nap	264 nap

⁴⁶⁹Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 71.o.

6 nap	8 óra	6 nap	26 nap	78 nap	312 nap
7 nap	6 óra	7 nap	30 nap	90 nap	360 nap

Az átváltás alapjául az azon tagállam intézménye által közölt biztosítási/szolgálati időszak szolgál, amelynek jogszabályai alapján az időszakot az érintett személy megszerezte. A táblázat alapján különböző módon kell átváltani a napokban leigazolt időszakokat, illetve a más egységekben (hónapokban, hetekben) közölt időszakokat. Az időszakokat napokban kifejező rendszerek esetében a napokról más egységekre, illetve fordítva történő átváltás, valamint a napokon alapuló különböző rendszerek közötti átváltás számítása a következők szerint történik:

Az időszakokat a napoktól eltérő egységekben kifejező rendszerek esetében három hónap vagy tizenhárom hét egy negyedévnek felel meg, és fordítva; egy év négy negyedévnek, tizenkét hónapnak vagy ötvenkét hétnek felel meg, és fordítva. Abban az esetben, ha a tagállami szerv igazolja le a biztosítási időszakot, vagy az átváltásnál keletkezik tört szám, akkor a fent leírt átváltási szabályok szerint a legközelebbi legkisebb egész számra kell váltani. Az esetlegesen előforduló tört éveket hónapokra kell átváltani, kivéve, ha az adott rendszer negyedéveken alapul. Amennyiben a rendelet fenti cikke szerinti átváltás eredménye egy egység törtrésze, a legközelebbi magasabb egész számot kell az átváltás eredményének tekinteni.

Tekintettel arra, hogy az átszámítás után különböző eredmények születhetnek, azért a rendelet meghatározott maximum időszakokat is, így az átváltás eredményeképpen az egy naptári év alatt szerzett időszakok teljes összege nem haladhatja meg az öt napos rendszer esetében a 264, hat naposnál 312, hét napos rendszernél pedig, a 360 napot, illetve az ötvenkét hetet, a tizenkét hónapot vagy a négy negyedévet. Az átváltást vagy egyetlen, valamennyi összesítetten közölt időszakot lefedő műveletben kell végrehajtani, vagy minden egyes év vonatkozásában, amennyiben az időszakokat éves alapon közölték.

Ha egy intézmény az időszakokat napokban fejezi ki, akkor egyúttal azt is jeleznie kell, hogy az általa alkalmazott rendszer ötnapos, hatnapos vagy hétnapos, mert e nélkül nem végezhető el az átszámítás. Mivel az időszakok közlése nagyon fontos a jogosultság megállapítása szempontjából, ezért az annak közlésére szolgáló dokumentum kitöltése kellő figyelmet igényel.

A 987/2009/EK rendelet átláthatóbban kezeli az átváltás szabályait, mint az 574/72/EGK rendelet. A tört időszakok kezelése egyértelmű, illetve a táblázatba foglalt átváltási szabályok is jobban követhetőek. Az átváltás kérdése a nyugdíj szempontjából azért bír relevanciával, mert a rosszul végzett átváltás okán az érintett személy, akár el is veszítheti a jogosultságát a nyugdíjra, amennyiben nem szerezte meg a minimális időszakot, vagy esetleg az arányos számításnál alacsonyabb összegű ellátást eredményezhet. A régóta működő átváltási szabályok azonban egyértelműen végrehajthatóak az időszakok összeszámításánál az összes alrendszer tekintetében, hiszen ebben a kérdésben még nem született döntés a Bíróság részéről.

4.2.2. A gyermeknevelési időszak összeszámítása

A gyereknevelési időszakok összeszámítására vonatkozó rendelkezés a koordináció teljesen új jogintézménye, a korábbi rendeletek speciális szabályokat nem alkalmaztak ezen időszakok tekintetében. A tények és eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód elve bekerült az új rendelet alapelvei közé, de a gyermeknevelési időszakokat a rendeletek eltérően kezelik mind az általánosságban megfogalmazott biztosítási időtől, mind pedig, a tények események egyenértékűségét meghatározó 5. cikk rendelkezéseitől. A Bíróság a 1408/71/EGK rendelet kapcsán már hozott döntést a gyermeknevelési időszakkal kapcsolatban, mely szükségessé tette ezen időszakok kezelésének rendeletben történő szabályozását. A Bíróság a Kauer-
esetben⁴⁷⁰ azt az osztrák nemzeti jogszabályt a közösségen belüli szabad mozgáshoz való joggal ellentétesnek találta, ahol nem tekintették egyenértékűnek a más tagállam joga szerint teljesített gyermeknevelési időszakot az öregségi nyugdíjhoz figyelembe vehető osztrák jog szerint szerzett pénzbeli anyasági, vagy azzal egyenértékű gyereknevelési ellátással szerzett biztosítási időszakokkal.⁴⁷¹

Az alaprendelet 1. cikkének t) pontja alapján biztosítási idő az a járulékfizetési időszak, szolgálati idő vagy önálló vállalkozóként folytatott időszak, amelyet azok a jogszabályok, amelyek szerint az adott időszakot megszerzték vagy az megszerzettnek tekintendő,

---

⁴⁷⁰Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 7 February 2002. Liselotte Kauer v Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten. Case C-28/00. Reports of Cases 2002 I-01343

⁴⁷¹Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions in European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 152.o.

biztosítási időként határoznak meg, vagy ismernek el. Ide tartoznak még azon más hasonló időszakok is, amelyet az említett jogszabályok a biztosítási idővel egyenértékűnek tekintenek. Mivel a rendeletek nem határozzák meg, hogy mely időszak minősülhet biztosítási időszaknak, minden esetben a nemzeti jogszabályok rendelkezései az irányadók. Biztosítási idő lehet például az iskolarendszerű képzésben való részvétel, vagy családtag ápolásának időszaka, de előfordulnak ezzel ellentétes esetek is, ahol például a részmunkaidőben történő munkavállalás időszaka nem számít biztosítási időnek. Ennek megfelelően a gyereknevelés időszakainak elismerésére, jogi minősítésére a tagállamok nemzeti jogszabályai nagyon eltérő rendelkezéseket tartalmaznak, amelynek következtében a végrehajtási rendelet releváns cikkeinek értelmezése is nagyon eltérő lehet.

A gyermeknevelési időszakoktól eltérően az egyenértékűnek minősülő biztosítási időszakoknak, így például a felsőfokú tanulmányok ideje, sorkatonai szolgálat ideje, vagy egyéb biztosítási időnek tekinthető időszakoknak a nyugdíjjogosultság elbírálásánál történő figyelembevételére az alaprendelet generális szabálya és a végrehajtási rendelet eltérő szabályainak alkalmazásával kerül sor. A végrehajtási rendelet 12. cikkének (5) bekezdése rendezi az egyenértékűnek tekintendő szolgálati idők figyelembevételét. E szerint bármely, kettő vagy több tagállam jogszabályai alapján egyenértékűnek tekintett időszakot csak azon tagállam intézménye veszi figyelembe, amely jogszabályainak hatálya alá az érintett személy az említett időszak előtt utoljára kötelezően tartozott. Abban az esetben, ha az érintett személy az említett időszak előtt nem tartozott kötelezően valamely tagállam jogszabályainak hatálya alá, azon tagállam intézménye veszi figyelembe az említett időszakot, amely jogszabályainak hatálya alá az érintett személy az említett időszak után először tartozott kötelezően⁴⁷². Tipikusan ilyen a magyar jog⁴⁷³ szerint figyelembe vehető felsőfokú tanulmányok időszaka. Ezekben az esetekben tehát mindig tekintettel kell lenni arra, hogy az érintett személy melyik tagállamnak a joga alá tartozott. Ebben a tekintetben csak akkor lehet eldönteni, hogy melyik tagállamnak kell ezen időszakot figyelembe venni, ha az érintett összes biztosítási időszaka rendelkezésre áll, tehát az összes érintett tagállami intézmény leigazolta a megszerzett időszakokat. Az időszakok igazolása e tekintetben a legnehezebb. Az 1990-es évek előtt a Közösséghez 2004-ben csatlakozott államok között gyakran előfordul, hogy a munkakönyvek az alapjai az igazolásnak, amelyek nem tartalmaznak minden

---

⁴⁷² Dr. Villányi Zsuzsanna: A gyermekneveléssel töltött időszakok figyelembevétele az Európai Unió rendeletei szerint IN: Foglalkoztatási és Társadalombiztosítási Tanácsadó 2013/2 Február 7. o.

⁴⁷³ A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 41. §

időszakot. A helyzet a legrosszabb a volt szovjet tagállamokban, ahol a szovjet idők (pl. katonai szolgálat időtartama) leigazolása nagy problémát jelent⁴⁷⁴. Az igazolási problémán túl, a gyereknevelési idővel ellentétben, ezen időszakok figyelembe vételére vonatkozó szabály teljes egyértelmű, nem szükséges további magyarázat sem az Igazgatási Bizottság, sem pedig a Bíróság részéről.

A gyereknevelési időszakok konkrét szabályozására a 987/2009/EK rendeletben, tehát csak a végrehajtási rendelet szabályai között került sor. Szintén az alaprendelet 5. cikke a kerete a végrehajtási rendelet 44. cikkének, tehát a tények egyenértékűsége keretében szabályozza a gyereknevelés kérdését is. Annak indoka, hogy csak a végrehajtási rendeletben szerepel ez az alaprendeleti jelentőségű szabályozás az, hogy a tagállamok csak akkor ismerték fel, hogy a 883/2004/EK rendelet 5. cikkének alkalmazása a gyerekszülés, gyereknevelés tényre tekintettel milyen későbbi problémákat fognak felvetni, amikor már csak a végrehajtási rendeletben lehetett egységes szabályozást adni az alkalmazó tagállamoknak.⁴⁷⁵ A végrehajtási rendelet preambuluma (14) pontjába bekerült, hogy bizonyos, egyedi szabályokra és eljárásokra van szükség azon alkalmazandó jogszabályok meghatározása céljából, amelyek figyelembe veszik azokat az időszakokat, amelyeket a biztosított személyek a különböző tagállamokban a gyermeknevelésre fordítottak, tehát nem generális szabályként képzeli alkalmazni a végrehajtási rendelet ezen időszakok kezelését. E cél ellenére azonban mégis talán ez a terület az, amelyik gyakorlati végrehajtása nagy kihívást jelent a jogalkalmazó szerveknek. Véleményem szerint, ha a rendelet nem egyértelmű szabályainak módosítására nem kerül sor, akkor a tagállami intézmények számára az egységes jogértelmezés szempontjából fontos lenne egy Igazgatási Bizottsági határozat elfogadása, vagy a Bíróság jogértelmezése. Az előbbire az előkészületek már megtörténtek, de véleményem szerint Bírósági értelmezésre még éveket kell várni.

Mit is mond tehát a végrehajtási rendelet 44. cikke? A végrehajtási rendelet meghatározza a gyereknevelési idő fogalmát, mely szerint „gyermekneveléssel töltött időszak” bármely olyan időszak, amelyet valamely tagállam nyugellátásra vonatkozó jogszabályai jogosultsági időként ismernek el, vagy amely kimondottan gyermeknevelés miatt nyugdíj-kiegészítést

---

⁴⁷⁴ Bővebben: Peter Donders: Implementation of Regulation 1408/71 – preparations by new Member States In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 44.o.

⁴⁷⁵ Yves Jorens (ed.), Simon Robert (ed.), Carlos Garcia de Cortaza, Bernhard Spiegel, Grega Strabn: Think Tank Report 2010 Analysis of selected concepts of the regulatory framework and practical consequences on the social security coordination, Project DG EMPL/E/3 VC/2009/1325 48. o

biztosít, függetlenül ezen időszakok kiszámításának módszerétől, illetve attól, hogy ezen időszakok a gyermek nevelésének idején halmozódnak-e fel, vagy azok elismerésére visszamenőlegesen kerül sor. Amennyiben az illetékes tagállam jogszabályai szerint a gyermeknevelési időszakokat nem veszi figyelembe, annak a tagállamnak az intézménye, amelynek jogszabályait az érintett személyre alkalmazni kellett, mert munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként folytatott tevékenységet abban az időpontban, amikor a gyermeknevelési időszak beszámítása az érintett gyermek tekintetében megkezdődött, e gyermeknevelési időszakot a saját jogszabályai szerinti gyermeknevelési időszakként kell továbbra is figyelembe vennie, úgy, mintha a gyermeknevelésre saját területén került volna sor. A gyermeknevelési időszakot azonban nem kell így figyelembe venni, ha az érintett személy munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként folytatott tevékenysége miatt valamely más tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozik, vagy kerül.

A cikk rendelkezései a Bíróság Elsen⁴⁷⁶ esetét tükrözi, amelyben a Bíróság úgy döntött, hogy az öregségi nyugdíj megállapításához a tagállam illetékes intézményének úgy kell figyelembe vennie a határmenti munkavállalóként másik tagállam területén történt gyermeknevelési időszakát, mintha az a saját tagállamának a területén történt volna.⁴⁷⁷ A jogszabály szövege viszonylag egyértelműen megfogalmazza, hogy melyik tagállamnak kell a gyermeknevelési időszakot figyelembe vennie a nemzeti jogszabályok szerint. Ez a szabályozás azokban az esetekben egyértelmű, ha a gyermeknevelési időszak rögtön a gyermeknevelés kezdetekor elismerésre kerül. A tagállamok számára azonban mégsem egyértelmű a végrehajtási rendelet fenti cikke. Az első és legfontosabb probléma az, hogy mivel a tagállamok eltérő rendszereket alkalmaznak a nyugdíj ágazatukban, a gyermekneveléssel töltött időszakok rendkívül különbözőek. A tagállamok nagy részében (Ausztria, Csehország, Észtország, Finnország, Németország, Magyarország, Olaszország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Hollandia, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Svédország) különböző típusú időszakokat ismernek el gyermeknevelési időként, vagy kezelnek ekként. Két tagállamban, Dániában, és Portugáliában nem létezik olyan időszak, amelyet a koordináció szempontjából gyermeknevelési időként kezelnének⁴⁷⁸. A tagállami jogszabályokban a gyermekneveléssel töltött időszakok lehetnek járulékalapúak, vagy nem járulékalapúak. Az előző esetben a

---

⁴⁷⁶ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 23 November 2000. Ursula Elsen v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte. Case C-135/99. Reports of Cases 2000 I-10409.

⁴⁷⁷ Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions in European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 155.o.

⁴⁷⁸ Bővebben: Bővebben: MISSOC (Mutual Information System on Social Protection) <http://www.missoc.org/MISSOC/MISSOCII/MISSOCII/index.htm> (2013.11.27.)

gyerekneveléshez általában kapcsolódik valamilyen ellátás, amely járulékköteles, az utóbbi esetben viszont az ellátás vagy nem járulékköteles, vagy nem kapcsolódik ellátás a gyerekneveléshez. A gyermeknevelési időszak vagy egy bizonyos időszakhoz kapcsolódik (pl. szülést követő hat hónap) vagy lehet akár független (fiktív) időszak is a gyerekszületésre tekintettel, mint pl. Magyarországon az 1968 előtt született gyermekek estében biztosított 365 nap (tartósan beteg gyermek esetén 550nap) szolgálati idő.⁴⁷⁹ Az időszak lehet időben, vagy gyerekszámra tekintettel korlátozott. Az időszakok elismerése a gyerekszülése, vagy egyéb esemény bekövetkezte (egyéb gyerekneveléshez kapcsolódó ellátás megállapítása) után rögtön megtörténik, vagy csak a nyugdíj iránti kérelem benyújtásakor, vagy ellátás megállapításakor. Véleményem szerint gyermeknevelési időként csak azon időszakok jöhetnek számításba, amelyek nem járulékalapúak, tekintettel arra, hogy a biztosítási időszakok összeszámítására nem a végrehajtási rendelet 44. cikke, hanem az alaprendelet általános és különös rendelkezései irányadók. Ennek megfelelően kell a tagállami intézményeknek ezen időszakokat közölni, tehát nem gyermeknevelési idő közlésére szolgáló SED-en, hanem az általános biztosítási/szolgálati idő közlésére szolgáló nyomtatványon.

A másik fontos kérdés annak vizsgálata, hogy a 987/2009/EK rendelet 44. cikkének (2) bekezdése alapján „az illetékes tagállam nem veszi figyelembe a gyermekneveléssel töltött időszakot”, fordulat hogyan értelmezendő. Értelmezhető úgy, hogy az új illetékes tagállam jogszabályai alapján egyáltalán nem vesznek figyelembe gyermekneveléssel töltött időszakokat, illetve úgy is értelmezhető, hogy a konkrét esetben egyáltalán nem halmozódnak fel gyermeknevelési időszakok. Előző esetben egyértelmű a kérdés, a második esetben azonban, amely esetben a legtöbb tagállam érintett más eredményre juthatunk. Abban az esetben például, ha az illetékes személy olyan tagállam hatálya alá tartozott munkavállalóként, amely tagállam egyáltalán nem vesz figyelembe gyermeknevelési időt, akkor az az egy tagállam illetékes, amely tagállam jogszabálya az ilyen időszakot elismeri, és amelynek hatálya alá az illetékes személy tartozott, amikor a gyermeknevelési időszak elkezdődött. Olyan esetben, ha például ez az időszak a születéssel kezdődik, akkor az érintett személynek a szülés napján kell az érintett tagállam hatálya alá tartozni. Abban az esetben, ha az érintett a gyermeknevelési idő alatt másik tagállamban munkát vállal, akkor a munkavállalás helye szerinti tagállam válik illetékessé. Abban az esetben, ha e tagállam nem vesz figyelembe a nyugdíj megállapítása során gyermeknevelési időszakot, akkor a korábbi

---

⁴⁷⁹ 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról 29. §. (10).

tagállam marad illetékes. Ha ez a tagállam tekintetbe vesz ilyen időszakot, akkor a nemzeti joga szerint kell figyelembe venni az ilyen időszakot az illetékességének bekövetkeztét követően. Ebben az esetben felmerül a kérdés, hogy a korábban illetékes tagállam újból illetékessé válhat-e, ha a másik (illetékes) tagállam jogszabályai alapján az ellátások figyelembe vétele véget ér? Miután ilyen esetben az illetékesség egy másik tagállamra száll át, véleményem szerint a koordinációs rendelet nem írja elő gyermeknevelési időszakok beszámítása céljából a korábbi illetékes tagállam újbóli illetékességét, amikor a másik tagállam jogszabályai alapján a beszámítható időszak véget ér, tekintettel a preambulumban megfogalmazottakra⁴⁸⁰. Ilyen eset fordulhat elő akkor, ha az egyik tagállam, ahová az illetékesség átszállt csak 12 hónapot ismer el gyerekneveléssel töltött időszaknak, míg az eredeti tagállam joga 24 hónapot. Ebben az esetben véleményem szerint a 12 hónap elteltével az illetékesség nem tér vissza a másik tagállamra, az érintett csak ezen időszak figyelembe vételére jogosult. Csak akkor lehetne ismételten illetékes a korábbi tagállam, ha a rendelet konkrétan kimondaná, hogy az illetékesség ilyen esetekben visszatérhet. A fenti szabály azonban csak olyan esetekben alkalmazható, ahol a gyermeknevelési idő figyelembe vétele egy bizonyos időszakban jelenik meg. Olyan tagállami szabályok alapján azonban, ahol a gyermek születése meghatározott összeget jelent a nyugdíj összegében, vagy valamilyen egyéb kiegészítést, akkor az időszak eleve nem osztható meg az illetékesség szempontjából. Véleményem szerint ilyen esetben az a tagállam marad illetékes, amely elsőként figyelembe vette a gyermeknevelést. Ezekben az esetekben, a végrehajtási rendelet 44. cikkének alkalmazásának következményeként az érintett elveszítheti bizonyos szociális biztonsági jogait, amely ellentétes az EUMSZ 48. cikkével.

Az Európai Bíróság gyermekneveléssel töltött időszak figyelembevételével kapcsolatos Doris Reichel-Albert v. Deutsche Rentenversicherung Nordbayern⁴⁸¹ ítélete azonban még nem az új végrehajtási rendelet 44. cikkéhez kapcsolódik, de az általános jogelvek levezetésével segítséget nyújt a cikk értelmezésével kapcsolatban. A német szabályozás a gyermeknevelési időszakoknak az öregségi nyugdíjrendszerben való figyelembevételére kétféle eljárást ír elő. Az első a gyermekneveléssel töltött időszakoknak („Kindererziehungszeiten”) az öregségi nyugdíjrendszerben való kötelező járulékfizetési időszakokként való figyelembevételét jelenti, amely lehetővé teszi ily módon az említett időszakok figyelembevételét az öregségi

---

⁴⁸⁰ 883/2004/EK rendelet preambulumban (11)

⁴⁸¹ Judgment of the Court (Third Chamber) of 19 July 2012. Doris Reichel-Albert v Deutsche Rentenversicherung Nordbayern. Case C-522/10.

nyugdíjra való jogosultság eléréséhez előírt várakozási idő kiszámításánál. A második figyelembe veendő időszakokat („Berücksichtigungszeiten”) jelent, amelyek nem nyújtanak alapot semmilyen nyugdíjjogosultságra, de egyes várakozási időtartamok kiszámításakor jelentőséggel bírnak, fenntartják a csökkent keresőképességük számára elismert védelmet, és pozitív hatással vannak a járulékfizetés nélküli időszakoknak betudható értékre. D. Reichel-Albert német állampolgár Németországban folytatott munkavállalói tevékenységet, és ott lakott 1980. június 30-ig. Ezt követően az e tagállam által nyújtott munkanélküli ellátásban részesült, amelynek folyósítása 1980. október 10-én véget ért. Ezt követően Belgiumban lakott a házastársával, aki ott munkaviszonyban állt. A házaspárnak két gyermeke van, akik, Belgiumban születtek. D. Reichel-Albert 1984. január 1-jétől a németországi öregségi nyugdíjbiztosítási rendszerbe önkéntesen járulékot fizetett. 1986. július 1-jén D. Reichel-Albert, házastársa és gyermekeik hivatalosan németországi lakóhelyet jelentettek be. Az érintett gyermekneveléssel töltött időszakok és a belgiumi tartózkodása idején szerzett „figyelembe veendő időszakok” figyelembevételére és elismerésére irányuló kérelmét a német intézmény elutasította azzal az indokkal, hogy ezen időszakokban a gyermekek nevelésére külföldön került sor. Kizárólag az 1986. július 1-jét követő időszakokat ismerték el gyermeknevelési időszakként figyelembe veendő időszakokként, amely időponttól az érintett család hivatalosan újból Németországban lakott. A német intézmény határozatai megállapítják, hogy D. Reichel-Albert belgiumi tartózkodása alatt a német munkaerőpiachoz fűződő kapcsolatokat sem saját munkaviszony révén, sem házastársán keresztül nem tartotta fenn, mivel több, mint egy teljes hónap eltelt D. Reichel-Albert munkavállalóként folytatott tevékenységének – amelybe beletartozik a munkanélküli ellátás időszaka – vége és a gyermeknevelési időszak kezdete között. A német bíróság úgy ítélte meg, hogy a német jognak a 987/2009 rendelet 44. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett paragrafusai sem Németországban, sem Belgiumban nem tette lehetővé a vitatott gyermeknevelési időszakoknak D. Reichel-Albert javára történő elismerését, amennyiben nem folytatott munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként tevékenységet abban az időpontban, amikor az említett időszakok beszámítása megkezdődött, és így az érintett személy az EUMSZ 21. cikkből fakadó, az Európai Unió területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogának gyakorlása folytán hátrányt szenvedett. A 1408/71/EGK rendelet 13. cikk (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy egy tagállam területén alkalmazott munkavállaló e tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozik, még abban az esetben is, ha egy másik tagállam területén rendelkezik lakóhellyel, vagy, ha az őt alkalmazó vállalkozás vagy magánszemély székhelye vagy lakóhelye egy másik tagállamban található. A 13. cikk (2)

bekezdésének f) pontja előírja, hogy az a személy, akire az egyik tagállam jogszabályai már nem alkalmazhatók és egy másik tagállam jogszabályai sem alkalmazandók rá az előző pontokban megállapított szabályok egyikével összhangban vagy a 14–17. cikkeken megállapított kivételeknek vagy különös rendelkezéseknek megfelelően, azon tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartozik, amelyeknek a területén lakóhellyel rendelkezik, kizárólag azon tagállam jogszabályi rendelkezéseivel összhangban. A kérdés tehát az, hogy az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 21. cikke értelmezhető-e úgy, hogy kötelezővé teszi az egyik tagállam illetékes hatóságai számára a másik tagállamban teljesített gyermeknevelési időszakok öregségi nyugdíj nyújtása érdekében oly módon történő figyelembevételét, mintha ezen időszakokat az első tagállamban szerezte volna egy olyan személy, aki gyermekei születésének időpontjában már nem dolgozott az első tagállamban, és ideiglenesen a másik tagállamban létesített lakóhelyet anélkül, hogy e tagállamban munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként tevékenységet folytatott volna. Az alkalmazandó jogszabályokat illetően a gyermeknevelési időszakok figyelembevételéhez fűződő jog kizárólag azon tagállam jogszabályain alapulhat, amely jogának hatálya alá az érintett személy a gyermek születésekor tartozott. A Bíróság megállapította, hogy a német jogszabályok alkalmazandók az adott esetben, és az érintett személy gyermeknevelési időszakainak az öregségi nyugdíjbiztosítási rendszerben történő figyelembevételét és elismerését illetően az érintett nem tekinthető úgy, mint aki a lakóhelye szerinti tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozott volna a gyermeknevelési időszakok alatt. Azonban annak ellenére, hogy a tagállamok továbbra is megtartják szociális biztonsági rendszereik kialakítására vonatkozó hatáskörüket, ennek során kötelesek tiszteletben tartani az uniós jogszabályokat, különös tekintettel a Szerződésnek azon rendelkezéseire, amelyek a polgároknak az EUMSZ 21. cikkben biztosított szabad mozgáshoz való jogára vonatkoznak. Hasonló helyzetben az érintett rendelkezések ahhoz vezetnek, hogy egy gyermeket nevelő személyt nyugdíja összegének meghatározása során megfosztanak a gyermeknevelési időszakai figyelembevételéhez fűződő jogától amiatt, hogy ideiglenesen egy másik tagállamba költözött, még akkor is, ha e másik tagállamban nem folytatott semmilyen munkavállalói vagy önálló vállalkozói tevékenységet. Ily módon egy ilyen személyt az állampolgársága szerinti tagállamban kedvezőtlenebb bánásmódban részesítenének annál, mint amely akkor illetné meg, ha nem vette volna igénybe a Szerződés által a szabad mozgás tekintetében biztosított lehetőségeket. Az olyan nemzeti szabályozás, amely hátrányos helyzetbe hozza saját állampolgárait azért, mert gyakorolták a más tagállamban történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogukat, egyenlőtlen bánásmóddhoz vezet.

Következésképpen úgy kell megítélni, hogy az alapügyhöz hasonló összefüggésben a tagállam területén kívül teljesített gyermeknevelési időszakok figyelembevételének kizárása ellentétes az EUMSZ 21. cikkével, ami kötelezővé teszi az egyik tagállam illetékes hatóságai számára a másik tagállamban teljesített gyermeknevelési időszakok öregségi nyugdíj nyújtása érdekében oly módon történő figyelembevételét, mintha ezen időszakokat az első tagállam területén szerezte volna egy olyan személy, aki csak az első tagállamban dolgozott, és aki gyermekei születésének időpontjában ideiglenesen abbahagyta a munkavégzést, és kifejezetten családi okokból a második tagállam területén létesített lakóhelyet.

Mint látható a gyermeknevelési időszakok figyelembevételének az értelmezése az új rendelet alapján nagyon eltérő a tagállamok részéről. Ebben a kérdésben szükségesnek tartom a cikk átvételét az alaprendeletbe, oly módon, hogy maga a gyermeknevelési idő, illetve a tagállamok illetékessége pontosabban meghatározásra kerül. A Bíróság a kérdésben már egyértelműen kifejtette álláspontját, tehát a gyermeket nevelő személyek nem kerülhetnek hátrányosabb helyzetbe az által, mert a szabad mozgáshoz való jogukat gyakorolják, tehát a tagállami intézményeknek ennek fényében kell figyelembe venni ezen időszakokat, ugyanakkor ügyelve arra, hogy a gyermeknevelési időszakok figyelembe vételére csak egyszeresen kerüljön sor, és ne vezessen indokolatlan eredményekhez a tagállamok ellátórendszerei tekintetében.

4.3. Igény benyújtása, tagállamok közötti együttműködés

Fent már említésre került, hogy az érintett személy részére, amennyiben biztosítási/szolgálati időt szerzett valamely tagállam területén, a 883/2004/EK rendelet 50. cikke szerinti nyugdíjat kell megállapítani minden érintett tagállamnak. Mind a biztosítási idők összeszámítására, mind a nyugdíjszámításra az igényjogosult kérelme alapján kerül sor.⁴⁸² Ez nem azt jelenti, hogy nyugdíjasnak ellátás iránti igényt kell minden tagállamban benyújtania és külön ellátást kapnia minden hónapban a biztosítás helye szerinti tagállamoktól.⁴⁸³ A tagállamok szociális biztonsági tárgyú jogszabályai között jelentős eltérések mutatkoznak az igény érvényesítésére

---

⁴⁸² Hajdú József: Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination, JATEPress Szeged, 2008. 76. o

⁴⁸³ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 179.o.

vonatkozó eljárás tekintetében is.⁴⁸⁴ Tekintettel arra, hogy a nemzeti jogszabályok különbözőképpen rendezik az ellátásokhoz kapcsolódóan az intézmények hatáskörét, illetékességét, az igény benyújtására vonatkozó határidőket, a jogorvoslati határidőket, nem várható el a migráns munkavállalótól, hogy minden tagállam jogszabályaival tisztában legyen, illetve kövesse is az eljárási szabályokra vonatkozó esetleges jogszabályváltozásokat. Ezért szükséges, hogy az érintett személyek a koordinációs szabályok segítségével a jogérvényesítésükhöz segítséget kapjanak. A 987/2009/EK rendelet a végrehajtási szabályok között rendezi az igény benyújtására, az érintett által benyújtandó igazolásokra, a határozat közlésére és a tagállamok együttműködésére vonatkozó különleges eljárásokat. E szerint az ellátás iránti igényt az igénylő lakóhelye szerinti tagállamban kell benyújtani, vagy azon tagállam intézményénél, amelynek jogszabályainak hatálya alá az igénylő utójára tartozott. Amennyiben az érintett személy soha nem tartozott a lakóhely szerinti intézmény által alkalmazott jogszabályok hatálya alá, ez az intézmény továbbítja a kérelmet azon tagállam intézményéhez, amelynek jogszabályai hatálya alá az érintett személy utójára tartozott.⁴⁸⁵ A lakóhely tagállama (vagy az utolsó biztosítási idő szerinti tagállam illetékes intézménye) kapcsolattartó minőségében eljárva a többi érintett intézménnyel felveszi a kapcsolatot a szolgálati/biztosítási előzmények teljes feltárása érdekében a rendelet különleges cikkeihez tartozó nyomtatványok használatával. Minden egyes mozzanathoz külön nyomtatvány tartozik annak érdekében, hogy a tagállamok közötti kommunikáció minél gördülékenyebb legyen. A kapcsolattartó intézmény értesítését követően az érintett intézmények is megindítják az ellátás megállapítására irányuló eljárást, kivéve akkor, ha az igénylő kifejezetten kérte az ellátás megállapításának, a lentiekben ismertetett elhalasztását.

Az ellátás iránti kérelmet a tagállami szervek, az érintett személy nyugdíjkorhatárának elérésekor ismételt megküldi a többi érintett tagállam részére, tekintettel arra, hogy többi tagállami intézménynek nincs információja arról, hogy az igény a másik tagállamban mikor nyílik meg. Ennek érdekében az érintett személy, aki biztosítási időt szerzett több mint egy tagállamban is, értesítenie kell a másik tagállamban az ellátás megnyílásáról a többi érintett tagállamot.⁴⁸⁶

---

⁴⁸⁴ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 88.o.

⁴⁸⁵ 987/2009/EK rendelet 45. cikk (4).

⁴⁸⁶ Hajdú József: Coordination of old-age pension in the European Union, IN: Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtár Edit(szerk.) Studia Iuridica, 7. o.

Tekintettel arra, hogy az érintett személynek nem kell minden tagállamban ellátás iránti kérelmet benyújtania, ahol biztosítási időt szerzett, fontos annak meghatározása, hogy a tagállami szerveknek mely időpontot kell az igény benyújtásaként figyelembe venni, hiszen lehet, hogy a tagállami szerv késedelmesen továbbítja azt. A rendeletek alapján minden tagállami szerv ugyanazon időpontot tekinti a kérelem benyújtása időpontjának, mégpedig azt az időpontot, amikor az érintett személy a kérelmét az első intézményhez benyújtotta.⁴⁸⁷ Az igénylőnek a kapcsolattartó intézmény helye szerinti tagállam joga szerint kell az igényét benyújtania, és minden olyan releváns információt és igazolást át kell adnia, amely az általa teljesített korábbi időszakok bizonyítására szolgál (végrehajtási rendelet 46. cikk).⁴⁸⁸ Amennyiben az igénylő nem tesz eleget e kötelezettségének, a rendelet úgy szankcionálja, hogy a kérelmét nem az eredeti időpontban kell benyújtottnak tekinteni, hanem amikor már minden információ rendelkezésre áll. Nemcsak a nyugdíj fejezetre vonatkozó speciális rendelkezések írják elő az adatszolgáltatást az érintett személyek részéről, hanem maga az alaprendelet is rögzíti, hogy a rendeletek helyes végrehajtásának biztosítása csak a kölcsönös tájékoztatással, együttműködéssel valósulhat meg.⁴⁸⁹ A rendelet maga meghatározza azt is, hogy az intézmények közül melyik a kapcsolattartó intézmény és milyen kötelességei vannak, valamint a többi intézmény eljárására is szigorú szabályok vonatkoznak. Kapcsolattartó intézménynek azt az intézményt kell tekinteni, ahová a kérelmet az érintett személy benyújtja, kivéve, ha az a lakóhely tagállama, amelynek hatálya alá sosem tartozott az igénylő. Az intézményeknek haladéktalanul meg kell küldeniük minden szükséges információt, az ellátás összegét, a döntést a többi érintett intézménynek a kapcsolattartó intézmény által előzetesen megküldött igénybejelentést követően. A kapcsolattartó, illetve más illetékes intézmény késedelme esetén is az érintett tagállami intézménynek gondoskodnia kell arról, hogy a nyugdíj megállapításához szükséges minden egyéb, a nemzeti ellátáshoz szükséges információ a rendelkezésre álljon annak érdekében, hogy a hiányzó adatok beérkezését követően az ellátásrész minél gyorsabban megállapítható legyen. Az igénylőt minden döntésről, az alkalmazott jogszabályokról, a jogorvoslati lehetőségekről stb. értesíteniük kell az intézményeknek, illetve egy összefoglalót is küldeni kell, amely tartalmaz minden döntést.

---

⁴⁸⁷ 987/2009/EK rendelt 45. cikk (5)

⁴⁸⁸ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010.180.o.

⁴⁸⁹ 883/2004/EK rendelet 76. cikk (4) bekezdés

A Bíróság a Picard-esetben⁴⁹⁰ a 1408/71/EGK rendelet végrehajtására szolgáló 574/72/EGK rendelet 36 cikkének (4) bekezdését értelmezte, amely az öregségi nyugdíjak tekintetében kifejezetten kimondja, hogy az egyik tagállam intézményéhez benyújtott ellátások iránti kérelem automatikusan maga után vonja valamennyi kérdéses tagállam jogszabályai szerint járó ellátások egyidejű megállapítását, amely jogszabályok feltételeinek az igénylő megfelel, függetlenül attól, hogy a 36. cikk (1)-(3) bekezdéseinek megfelelt, különösen az (1) bekezdés első mondata szerint, hogy a migráns munkavállaló a hozzá legközelebbi helyre nyújtsa be a kérelmét, vagyis a lakóhely szerinti intézményhez. Először is a 1408/71/EGK rendelet, melynek az 574/72/EGK rendelet csupán csak a végrehajtási rendelete, egyértelműen lefekteti az ellátás megállapításának a kötelezettségét azokban a tagállamokban, ahová ellátás iránti kérelmet nyújt be az érintett. Attól az időponttól kell az összes érintett intézménynek az ellátást megállapítani, amikor a kérelmet az érintett először benyújtotta. Másodszor pedig, az 574/72/EGK rendelet 36. cikk (1) bekezdésének első mondata, mely szerint az igénylőnek a lakóhely szerinti intézményhez kell a kérelmét benyújtani, csupán egy kiegészítő eljárásjogi szabály, amely arra szolgál, hogy a munkavállaló helyzete egyszerűsödjön, de, abban az esetben, ha a munkavállaló nem e szerint jár el, nem lehet akadálya az ellátások egyidejű megállapításának, a 1408/71/EGK rendelet és a végrehajtási rendelet 36 cikk (4) bekezdése szerint. A fenti esetben Picard úr, aki Franciaországban és Belgiumban dolgozott, öregségi nyugdíj iránti kérelmét Franciaországban nyújtotta be, amely alapján ellátást állapítottak meg részére. A francia intézmény útmutatása alapján Belgiumban is benyújtotta kérelmét előrehozott öregségi nyugdíj iránt. A belga intézmény először elutasította a kérelmét azzal az indokkal, hogy nem teljesíti a belga jog által előírt feltételeket. A francia intézmény tájékoztatását követően a belga intézmény arányos nyugdíjat állapított meg részére. Picard úr megfellebbezte a döntést, mert sem az ellátás számításával, sem pedig a megállapítás kezdő időpontjával nem értetett egyet, ugyanis azt a kérelem benyújtását követő első hónaptól állapították meg részére, arra hivatkozva, hogy megállapítani csak azt követően tudják az ellátást, ha a kérelmet a jogszabályban meghatározottak szerint és hiánytalanul megkapták. Véleményük szerint az 574/72/EGK rendelet 36. cikk (4) bekezdésén csupán csak kiegészíti ugyanezen cikk (1) bekezdését, és csak meghatározza az eljárási szabályokat a szabályosan benyújtott kérelmek esetében. Az érintett által benyújtott kérelemre a 1408/71/EGK rendelet 44. cikkének (2) bekezdése vonatkozik, mi szerint, ha a 49. cikk másként nem rendelkezik, az érintett személy által benyújtott, ellátás megállapítására irányuló igény feldolgozásánál

---

⁴⁹⁰ Judgment of the Court (Third Chamber) of 24 October 1996. Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti) v Michel Picard Case C-335/95. ECR [1996] I-05625

minden olyan jogszabályt figyelembe kell venni, amelynek a munkavállaló vagy az önálló vállalkozó a hatálya alá tartozott. Az az intézmény, amelyhez az érintett kérelmet nyújtott be köteles együttműködni a többi érintett intézménnyel a Római Szerződés 5. cikke és 1408/71/EGK rendelet 84. cikke alapján. A tagállami intézménynek a kérelem benyújtása időpontjának azt kell tekinteniük, amikor az érintett valamelyik intézményhez benyújtotta, jelen esetben a francia intézményhez benyújtott időpont az irányadó a 1408/71/EGK rendelet 86. cikke alapján. A Bíróság korábbi ítélkezési gyakorlatából⁴⁹¹ kitűnik, hogy a végrehajtási rendelet 36. cikke eljárásjogi jellegű, amely azt a célt szolgálja, hogy egyszerűsítse a migráns munkavállalók helyzetét abból a szempontból, hogy ne kelljen minden olyan tagállamban ellátás iránti kérelmet benyújtani, ahol korábban tevékenységet folytatott⁴⁹². Az a kötelezettség miszerint a migráns munkavállalónak a tartózkodási helye szerinti intézménynél kell a kérelmet előterjesztenie, csupán eljárási egyszerűsítést szolgál.

A tagállamok közötti együttműködés keretében, a jogosulatlanul kifizetett ellátások visszatérítésével kapcsolatban a Bíróság a Pasquini-esetben⁴⁹³ az alábbiakat mondta ki: Mivel a 1408/71/EGK rendelet célja a szociális biztonsági rendszerek összehangolása, a nemzeti jog az, amely meghatározza, hogy a több tagállam joga szerint nyugdíjra jogosult részére kiegészítés fizetése esetén a maximum jövedelem túllépése következtében tévesen kifizetett ellátások következtében milyen eljárást kell alkalmazni. A rendelet 94., 95., 95a. és 95b. cikkeiben (átmeneti időszak) meghatározott 2 éves határidő erre az esetre nem alkalmazható. A nemzeti jogalkotónak ugyanakkor az egyenlő elbánás elvét tiszteletben kell tartani az ilyen helyzetek kezelése során, tekintettel arra, hogy azon személyek, akik élnek a szabad mozgás jogával, nem kerülhetnek hátrányosabb helyzetbe azoknál, akik kizárólag a nemzeti jog hatálya alá tartoznak. A közösségi jog szerinti hatékonyság alapelvével összhangban az eljárási szabályok nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a jogok gyakorlását azokban az esetekben, amikor közösségi jogi érintettség is felmerül. Ezek az alapelvek vonatkoznak a közösségi jog által nyújtott szabadság gyakorlásából folyó esetekre alkalmazott összes eljárási szabályra, attól függetlenül, hogy közigazgatási vagy bírósági

---

⁴⁹¹ Judgment of the Court (Third Chamber) of 3 February 1993. *Alfredo Iacobelli v Institut National d'Assurance Maladie-Invalidité and Union Nationale des Fédérations Mutualistes Neutres*. Case C-275/91. Reports of Cases 1993 I-00523 paragraph 13

⁴⁹² Judgment of the Court of 9 March 1976. *Giovanni Balsamo v Institut national d'assurance maladie-invalidité*. Case 108-75. Reports of Cases 1976 00375, paragraph 9, and Judgment of the Court of 9 November 1977. *The Queen v A National Insurance Commissioner, ex parte Christine Margaret Warry*. Case 41-77. Reports of Cases 1977 02085 paragraph 28

⁴⁹³ Judgement of the Court (Fifth Chamber) 19 June 2003 (1) *Sante Pasquini v. Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS)*, C-34/02, ECR 2003 I-06515

ügyről van szó, így például a nemzeti jogszabályok szerint alkalmazott elévülés idejére és a tévesen kifizetett összegek visszafizetésére vagy arra, hogy az illetékes intézmények a jóhiszeműen eljáró személyek esetében vegyék figyelembe ezt a tény, illetve, hogy megfelelően ellenőrizték a nyugdíjasok körülményeit. Az 574/72EGK rendelet 111. cikke szabályozza a szociális biztonsági koordinációban résztvevő intézmények közötti együttműködést a jogalap nélkül kifizetett ellátások megtérítésekor. E szerint az intézmény felkérheti más tagállamoknak a megfelelő ellátásoknak a kedvezményezett részére történő kifizetéséért felelős intézményét, hogy vonja le a túlfizetett összeget az általa e kedvezményezettnek utólag fizetendő összegből. Ez utóbbi intézmény a levonást az általa alkalmazott jogszabályokban e kompenzációs célra meghatározott feltételek mellett és határokon belül úgy hajtja végre, mint ha az összeget saját maga fizette volna túl, majd az így levont összeget átutalja a tagállami intézmény részére. A 112. cikk, pedig azokat az eseteket kezeli, amikor a megtérítés lehetetlen. E szerint, ha az intézmény jogalap nélkül teljesít kifizetést akár közvetlenül, akár egy másik intézményen keresztül, és ha az így kifizetett összeg visszakövetelése lehetlenné válik, akkor a kérdéses összeg az elsőként említett intézményt terheli, hacsak az összeg jogalap nélküli kifizetése nem csalás következménye. Az fenti esetben Pasquini úr Olaszországban (140 hét), Franciaországban (336 hét) és Luxembourgban (1 256 hét) dolgozott. Az olasz intézmény arányos nyugdíjat állapított meg részére, úgy hogy kiegészítette a minimum nyugdíj összegére, mert sem francia sem luxemburgi nyugdíjat nem folyósítottak számára. Az olasz intézmény döntése tájékoztatta Pasquini urat, hogy a nyugdíját újra fogják számítani és csökkenni fog, amennyiben a többi intézmény is megállapít részére nyugdíjat. Az olasz intézmény a francia arányos nyugdíj megállapítását követően újraszámította az olasz ellátást és csökkentette azt. Ebben a döntésben is szerepelt az érintett által az összes tagállamban teljesített biztosítási idők összesítése. Az olasz intézmény harmadik döntése, mely az első döntést követően csak 13 évvel született meg, csökkentette az olasz ellátást az eredeti ellátás megállapításra visszamenőleges hatállyal, tekintettel a luxemburgi nyugdíj megállapítására. E döntés tartalmazta a túlfizetett ellátást visszafizetésének kötelezettségét. A 13 évre tekintettel az összeg kb. 29.000 eurót tett ki. Pasquini úr nem vitatta a túlfizetés összegét, azonban megjegyezte, hogy a luxemburgi intézmény tájékoztatását követően az olasz intézménynek azonnal el kellett volna végeznie az átszámítást a rendelet 49. cikkének megfelelően, elkerülvén az ilyen összegű túlfizetést. Véleménye szerint a koordinációs rendeletek nincsenek összhangban a Szerződés 42. cikkével, mert nem tartalmaznak részletes szabályokat a túlfizetett ellátások megtérítésével kapcsolatban, különösképpen az elévülési

határidőre. A jogbiztonság szem előtt tartásával véleménye szerint a végrehajtási rendelet 49. cikkét az alaprendelet 94., 95., 95a. és 95b. cikkeiben meghatározott 2 éves határidőt kell analóg módon alkalmazni. Ha a végrehajtási rendelet 49. cikke szerint az illetékes intézmény azonnal nem értesíti az érintett személyt az átszámítást, visszavonást, felfüggesztést tartalmazó döntéséről, őt bizonytalanságban tartja, így az intézménynek kell viselnie a saját hibájából, hanyagságából eredő túlfizetés következményeit. Habár a nemzeti jogot kell alkalmazni, ahol a túlfizetett ellátás a kiegészítés törvényi maximumának túllépése miatt következett be, de azon személyek esetében, akik gyakorolják a közösségi szabad mozgás jogát, elvárható részletes szabályozás e helyzetek kezelésére, amely tiszteletben tartja a hatékonyság és egyenlőség alapelvét.⁴⁹⁴ A Bíróság Pasquini úr érvelésével szemben kifejtette, hogy a megtérítésre vonatkozó határidőket az érintett nemzeti jog szerint kell figyelembe venni, ezért az alaprendelet 94., 95., 95a. és 95b. cikkei nem alkalmazhatóak, mert valójában ezek a cikkek csak átmeneti rendelkezések a rendelet hatálybalépésével összefüggésben. Ugyanez igaz a végrehajtási rendelet 111. és 112. cikkére, mely kizárólag a különböző tagállami intézmények közötti kapcsolatot szabályozza a tekintetben, hogy a túlfizetett ellátásokat melyik intézménynek kell előlegezni abban az esetben, ha a behajtás lehetetlen. Közösségi szempontból vizsgálva a nemzeti jog túlfizetett ellátásokra vonatkozó szabályait a Bíróság megállapította, hogy az a migráns munkavállalókra nem kedvezőlenebb, mint azokra a munkavállalókra nézve, akik csak a nemzeti jog hatálya alá tartoztak. Ezen érvelések alapján a Bíróság a fentiek szerint döntött.

A koordináció rendeletei az intézmények közötti együttműködést részletesen szabályozza. A nemzeti jogban található eljárási szabályok azonban tagállamonként eltérőek, nincs egységes eljárás a migráns ügyek intézésében. Az eltérő szabályozás gyakran okozza az ügyek hosszadalmas elintézését, amelynek nem léteznek közösségi szinten szankciói. Amennyiben egy tagállami intézmény nem a koordináció szabályainak megfelelően jár el, az érintett személyek csak a nemzeti jog szerinti eljárási szabályokban lefektetettükre támaszkodhatnak. Véleményem szerint a végrehajtási rendeletben szükséges lenne az adott eljárási cselekményekhez tartozó ügyintézési határidő lefektetésére, amely kötné a tagállami intézményeket, akár kapcsolattartó, akár érintett intézményként vesznek részt az eljárásban.

---

⁴⁹⁴ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 July 1997. Rosalba Palmisani v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). Case C-261/95. Reports of Cases 1997 I-04025, paragraph 27 and Judgment of the Court of 15 September 1998. Edilizia Industriale Siderurgica Srl (Edis) v Ministero delle Finanze. Case C-231/96. Reports of Cases 1998 I-04951 paragraph 34

4.4. Elhalasztott ellátások

Már sokszor említésre került, hogy a tagállamok jogosultak meghatározni a különböző típusú ellátásokra való jogosultság feltételeit, így az öregségi nyugdíjak megállapításához szükséges minimum szolgálati időt, illetve a jogosultsághoz szükséges egyéb feltételeket. Abban az esetben, ha az érintett személy megszerezte ugyan a szükséges biztosítási időt, de nem teljesíti a nyugdíj megállapításhoz szükséges egyéb feltételeket (nem tölti be a megállapításhoz szükséges kort), akkor a nyugdíj „elhalasztásra kerül”.⁴⁹⁵ Ez a gyakorlatban gyakran előfordul, hiszen a tagállamok eltérően határozzák meg a szükséges nyugdíjkorhatárt. Az elhalasztott ellátások számának csökkenése várható a jövőben, tekintettel arra, hogy a nyugdíjalapok fenntarthatóságának megóvása érdekében a tagállamok folyamatosan emelik a nyugdíjkorhatárt és egyre kevesebb tagállam ad lehetőséget a korhatár előtti nyugdíjba vonulásra.⁴⁹⁶ Az ellátások elhalasztásának a lehetősége a koordináció hatálya alá tartozó ellátások közül a nyugdíjak esetén áll fenn, egyéb ellátásoknál a tagállami intézmény még kérelem esetén sem dönthet halasztásról.⁴⁹⁷ Az ellátás elhalasztására az érintett személy kérelmére is sor kerülhet, azonban ennek egyértelműnek kell lennie, tekintettel arra, hogy a fent bemutatott Picard-esetben a Bíróság kimondta, hogy az egyik tagállam intézményéhez benyújtott ellátások iránti kérelem automatikusan maga után vonja valamennyi kérdéses tagállam jogszabályai szerint járó ellátások egyidejű megállapítását, amely jogszabályok feltételeinek az igénylő megfelel.

4.5. Egy évnél rövidebb szolgálati idő

A 883/2004/EK rendelet az egy évnél rövidebb szolgálati idő összeszámítására nem az általános szabályokat rendeli alkalmazni, hanem az 57. cikkben külön rendelkezik róla. A külön szabályozás azért indokolt, mert egy évnél rövidebb idő olyan alacsony ellátást eredményezne, amely nem indokolja, hogy a tagállami intézmények viseljék az eljárással járó indokolatlan terheket. Véleményem szerint e rendelkezés jelentős könnyebbséget jelent a tagállami intézményeknek, hiszen az ellátások összege annyira alacsony lenne, hogy a

---

⁴⁹⁵ Hajdú József: Coordination of old-age pension in the European Union, IN: Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtár Edit(szerk.) Studia Iuridica, 8. o.

⁴⁹⁶ ⁴⁹⁶ Bővebben: Karl Hinrichs: Demographic Trends and Pension Systems: Is Increasing Statutory Retirement Age the Solution? IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 47-57.o

⁴⁹⁷ Bővebben Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 180. o.

folyósítás költsége is meghaladná azt, illetve az ellátás megállapítására fordított idő sem állna ezzel arányban.

Az egy évnél kevesebb biztosítási/tartózkodási idő kezelésére vonatkozó szabályokat (1408/71/EGK rendelet 48. cikk) az új rendelet megtartotta, így az egy évnél kevesebb időszak alatt nem kötelesek a tagállamok ellátást megállapítani a nemzeti jogszabályaik szerint abban az esetben, ha ezen időszak alapján nem szerezhető ellátásra való jogosultság.⁴⁹⁸ Abban az esetben, ha egy évvel már önálló jogosultságot lehet szerezni a tagállami nyugdíjrendszerben, mint pl. a holland rendszerben, akkor ez a szabály nem alkalmazható, akkor az általános szabályok szerint kell eljárni. Természetesen a megszerzett biztosítási vagy szolgálati idő nem vész el, mert a többi illetékes tagállamnak kell figyelembe venni azt az elméleti összeg megállapításakor. Abban az esetben, ha nincs ilyen illetékes intézmény (mert minden tagállamban megszerzett időszak kevesebb, mint egy év), akkor kizárólag az az intézmény veszi figyelembe az egy évnél rövidebb időszakot, ahol a jogszerző utoljára biztosítási időt szerzett. Ez a szabály eltér az arányos tehermegosztás elvétől, de a migráns munkavállaló érdekében szükséges alkalmazni e speciális szabályt.

Az egy évnél rövidebb szolgálati idő figyelembe vételére vonatkozó cikk egyértelmű rendelkezéseket tartalmaz, mely nem igényel különösebb magyarázatot. A Bíróság jogeseteiben azonban mégis találunk a 1408/71/EGK rendelet 48. cikk értelmezésével kapcsolatos döntést. A Chuck-esetben⁴⁹⁹ például, a holland szerv megtagadta Chuck úr által Dániában szerzett 9 hónap biztosítási idő figyelembevételét azzal az indokkal, hogy a nyugdíj-megállapítás iránti kérelmének benyújtása idején nem valamely tagállam területén rendelkezett lakóhellyel és így nem hivatkozhatott az 1408/71 rendelet 48. cikkére. A rendelet nem szól kifejezetten arról, hogy a biztosított nyugdíjjogosultságának az egyes tagállamokban teljesített szolgálati idő vonatkozásában történő kiszámítására milyen hatással van, hogy az öregségi nyugdíj iránti kérelem benyújtásának idején e személy hol rendelkezik lakóhellyel. A rendelet 2. cikke a személyi hatály meghatározásakor két feltétel teljesítését írja elő: elsőként, hogy a munkavállaló a tagállamok egyikének állampolgára, vagy olyan hontalan, illetve menekült legyen, akinek a lakóhelye valamely tagállam területén található, illetve, hogy jelenleg vagy korábban egy, vagy több tagállam jogszabályainak a hatálya alá tartozzon. A

---

⁴⁹⁸ Herwig Verschueren: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions in European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 159.o.

⁴⁹⁹ Judgment of the Court (Second Chamber) of 3 April 2008. K. D. Chuck v Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank. C-331/06, Reports of Cases 2008 I-01957

rendelet 10. cikke az ellátások kifizetését a tagállamok közötti viszonylatban teszi kötelezővé, a Közösségen kívül azonban nem. A Bíróság kimondta, hogy a 48. cikk, amely alkalmazását a rendelet nem köti a munkavállaló öregségi nyugdíj iránti kérelme benyújtásának idején érvényes lakóhelyéhez, nem értelmezhető akként, hogy az, ha az érdekelt személy egyszerűen átköltözik egy harmadik államba, vitatható lenne azon joga, hogy öregségi nyugdíja a fenti cikkben megállapított szabályoknak megfelelően kerüljön kiszámításra. Továbbá a végrehajtási rendelet 36. cikke (3) bekezdésének olvasatából egyrészt az következik, hogy öregségi nyugdíj iránti kérelmet olyan személy is benyújthat, aki nem valamely tagállam területén rendelkezik lakóhellyel, másrészt hogy e kérelmet azon tagállam illetékes intézményéhez kell címezni, amely tagállam jogszabályainak a hatálya alá a kérelmező utoljára tartozott. A közösségi jogalkotó tehát ténylegesen tekintetbe vette a K. D. Chuck helyzetéhez hasonló helyzeteket, aki jelenleg harmadik államban rendelkezik lakóhellyel, és korábban több tagállamban fizetett munkavállalóként járulékot, de ugyanakkor az utolsó érintett tagállamot nem terheli e nyugdíj valamely harmadik állam területén történő folyósításának kötelezettsége. Fentiek érvelés alapján a Bíróság kimondta, hogy a 1408/71/EGK 48. cikkének (2) bekezdése előírja azon tagállam illetékes intézménye számára, amelynek területén valamely tagállami állampolgár munkavállaló utoljára lakóhellyel rendelkezett, hogy az öregségi nyugdíj iránti kérelem benyújtásának idején harmadik államban lakóhellyel rendelkező munkavállaló öregségi nyugdíjának kiszámításához ugyanolyan feltételekkel vegye figyelembe az e munkavállaló által valamely másik tagállamban teljesített szolgálati, biztosítási időt, mintha az érintett továbbra is az Európai Közösség területén rendelkezne lakóhellyel.

Tekintettel arra, hogy a 1408/71/EGK rendelet egy évnél rövidebb szolgálati időre vonatkozóan hasonló szabályokat rendelet alkalmazni, mint a 883/2004/EK rendelet a tagállamoknak az általános szabályok nem okoztak gondot. Abban az esetben, ha nem az általános szabályokat kellett figyelembe venni, akkor már nem ilyen egyértelmű a helyzet. Ilyen helyzet állt elő például Litvániában a Lettországgal és Észtországgal kötött kétoldalú megállapodás okán⁵⁰⁰. Abban az esetben, ha a biztosítási időszak rövidebb egy évnél, akkor a másik tagállamnak kell figyelembe vennie, mely megjelenik a kétoldalú megállapodásban is. Litvániában a nyugdíjra vonatkozó minimum szolgálati idő követelmény 15 év. Abban az esetben, ha a biztosítási idő kevesebb, mint egy év, a rokkant fiatalok kivételével, a

---

⁵⁰⁰ Hajdú József: Coordination of old-age pension in the European Union, IN: Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtar Edit (szerk.) Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2008. 130.o.

munkavállaló nem részesül ellátásban Litvániától, amely természetesen ellentétes a közösségi joggal.⁵⁰¹

A koordinációs rendeletek az egy évnél kevesebb biztosítási idő tekintetében eltekintenek a nyugdíj megállapításának a kötelezettségétől, amely a tagállamok intézményei számára előnyök. Adminisztratív nehézségekre hivatkozva ugyan Ausztria és Németország eltekintene a cikk alkalmazásától⁵⁰², véleményem szerint azonban e rendelkezés pont az adminisztráció könnyítését jelenti. Előnyök ugyanakkor az érintett személyek számára is, hiszen az ellátásuk megállapítása így kevesebb időt vesz igénybe és megszerzett jogaik nem sérülnek, tekintettel arra, hogy a megszerzett időszakokat a többi érintett tagállam figyelembe veszi az ellátás megállapításakor.

4.6. Az ellátások újraszámítása és értékállóságának biztosítása

Az ellátások értékállóságának biztosítása érdekében a 883/2004/EK rendelet 59. cikke alapján az ellátás összegét minden tagállamnak újra kell számítani abban az esetben, ha a nyugdíjas helyzete számottevően megváltozik, illetve jelentősen módosulnak a vonatkozó jogszabályok. Azokban az esetekben van jelentősége ennek, ha, például a megélhetési költségek, vagy a fizetések jelentősen emelkednek.⁵⁰³ Mivel majdnem minden tagállamban évente automatikusan emelkedik a nyugdíjak összege, illetve a nyugdíjban részesülő plusz szolgálati időt is szerezhet, amely mind befolyásolja az ellátásának összegét, a rendelet eltérően kezeli az ilyen helyzetekben előállt változásokat. Az újraszámítást természetesen a rendelet 52. cikkében meghatározottak szerint kell elvégezni, kivéve, ha a megélhetési költségek emelkedése vagy más körülmények miatt meghatározott összeg, vagy meghatározott százalékban történik az emelés, amelyek tipikusan az éves emelések. Az inflációt követő, illetve az egyéb alacsonyabb összegű emelések nem jelentenek jelentős változást az ellátás összegében ezért a rendelet ezekben az esetekben nem kötelezi a tagállamok intézményeit a mindenre kiterjedő újraszámítás elvégzésére. A rendelet 50. cikk (4) bekezdésében szintén előírja az ellátások átszámítását, tekintettel az elhalasztott ellátások szerint figyelembe vehető

---

⁵⁰¹ Bővebben: Training and Reporting on European Social Security, Lithuanian National Report 2006 by Theodoras Medaškis and Saulius Jakimcius, 2006

⁵⁰² Jorens, Yves – Schulte, Bernd: The Implementation of Regulation 1408/71 in the Member States of European Union IN: European Journal of Social Security Volume 3/3 (2001) 251.o.

⁵⁰³ Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Kluwer Law International, The Hague, 2001.167. o.

biztosítási és szolgálati időre, illetve a nyugdíj folyósítása alatt. Ezen időszakok tekintetében a tagállamok kötelesek értesíteni egymást.

Az ellátások értékének megőrzése, a nyugdíj összegének minimális garantálása nemcsak a nemzeti jogszabályok szerint biztosított, hanem közösségi szinten is. A 883/2004/EK rendelet 59. cikke átvette a 1408/71/EGK rendelet kiegészítésre és értékállóság biztosítását szabályozó 51. cikkét. A 1408/71/EGK rendelet 46. cikke szerinti újraszámítás és 51. cikk (2) bekezdése szerinti újraszámítás értelmezésével kapcsolatban a Sinatra-esetben⁵⁰⁴ a Bíróság kimondta, hogy a rendelet 46. cikkének rendelkezései értelmében végzett újraszámítás olyan esetekben szükséges, ha a tagállam által fizetett ellátás módosul, kivéve, ha az ellátás összege a rendelet 51. cikke alapján módosul, ami nem foglalja magában az ellátásban részesülő személy egyéni körülményeiben beálló változást. Az adminisztratív terhek csökkentése okán az 51. cikk lehetőséget ad arra, hogy az ellátások összegének e cikk alapján történő emelések esetén a 46. cikk szerint újraszámítástól a tagállami intézmények eltekinthessenek. A rendelet e szakaszának a célja, hogy kizárja az újraszámítást, ahol a módosítás nem függ az érintett személy körülményeitől, mint például a háztartásban, családi állapotban történő változások, hanem csak az általános gazdasági és szociális helyzettől. Összefoglalva a fentieket, a 1408/71/EGK rendelet 46. cikke szerint újra kell számítani az ellátást minden olyan esetben, ha az ellátás összegében változás következik be kivéve, ha megélhetési költségek emelkedése, a keresetek színvonalának emelkedése vagy egyéb módosítást igénylő körülmény miatt az érintett államok ellátásait meghatározott összeggel vagy százalékos arányban megváltoztatják. A Ravida-esetben⁵⁰⁵ ugyanezen cikk értelmezésével kapcsolatban a Bíróság azt mondta ki, hogy azokban az esetekben, amikor a tagállamok az ellátások átfedésének szabályait alkalmazva az ellátás összegét úgy számították ki, hogy hozzáadták egy másik tagállam által fizetett eltérő típusú ellátás összegét, amely együttes összeg nem haladhatja meg a jogszabályban meghatározott felső határt, akkor a nyugdíjat nem kell újraszámolni e felső határ meghaladásának megakadályozására abban az esetben, ha később a másik tagállam által fizetett ellátás emelkedik a gazdasági és szociális helyzet változása miatt. A kérdéses esetben Ravida asszony és férje Belgiumban és Olaszországban dolgoztak. E jogviszonyok alapján Ravida asszony jogosulttá vált belga öregségi és túlélő hozzátartozói nyugdíjra. A belga

---

⁵⁰⁴ Judgment of the Court of 2 February 1982. - Antonino Sinatra v Fonds national de retraite des ouvriers mineurs C-7/81. ECR [1982] 0137.

⁵⁰⁵ Judgment of the Court (Third Chamber) of 21 March 1990. - Maria Ravida v Office national des pensions, C-85/89 ECR [1990] I-01063

jogszabály⁵⁰⁶ alapján a túlélő hozzátartozói nyugdíjhoz az egyéb jogon járó öregségi nyugdíjat és más ellátást egy bizonyos összegig hozzá kell számítani. Ravida asszony olasz nyugdíja indexálás következtében emelkedett, amely emelkedést követően az összeszámított ellátások összege meghaladta a belga maximumot, ezért a belga intézmény csökkentette a belga ellátás összegét. A belga intézmény döntésében a 1408/71/EGK rendelet 51. cikk (2) bekezdésére hivatkozott. A Bíróság rámutatott arra, hogy a tagállamok átfedésre vonatkozó szabályai alkalmazhatóak a különböző típusú ellátások halmozódásának megakadályozására, azonban az 51. cikk (1) bekezdése esetén az újraszámítást mellőzni kell. A Bíróság korábbi döntésében⁵⁰⁷ már kifejtette, hogy az 51. cikk (1) rendelkezéseit nemcsak azokban az esetekben kell alkalmazni, amikor az ellátások összege a 46. cikk szerint kerül meghatározásra, hanem akkor is, amikor a nyugdíj ellátás összegét a nemzeti jogszabályban meghatározott átfedési szabályok érintették.

A fenti esethez hasonlóan a Bíróság a Cirotti-esetben⁵⁰⁸ kimondta, hogy a 1408/71/EGK rendelet 46. cikkét és 51. cikkét úgy kell értelmezni, mint amelyek kizárják, hogy valamely tagállam joga értelmében, egy alkalmazásban álló személy öregségi nyugdíjának az illető személy elvált házastársának odaítélt részét újraszámítsák, még hozzá úgy, hogy az ellátás csökkenjen, hivatkozva a más tagállam joga szerint nyújtott rokkantsági nyugdíj növekedésére. Az 51. cikk (1) bekezdését nem csak akkor kell alkalmazni, amikor az ellátás egy másik ellátás indexálásához kapcsolódó növekedése miatti csökkentése a 46. cikk szerint lett kiszámítva, hanem akkor is, ha az átszámítás a tagállami rendelkezéseken alapult. Ezen felül, mivel az elvált házastárs részére megállapított ellátás nem része olyan rendszernek, amely az ellátásban részesülő jövedelmének alacsony összegét hivatott kompenzálni a minimális nyugdíj összegéig, az 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazása nem okoz zavart az ilyen rendszerek működésében. Végezetül pedig, az alaprendelet 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazását nem zárja ki ugyanezen rendelet 3. cikk (1) bekezdése azon az alapon, hogy előnyt nyújthat a kedvezményezettnek, akinek az ellátását nem lehet átszámítani, ugyanis az utóbbi cikk nem kíván egyenlő bánásmódot biztosítani a házastársak között, illetve nem zárja ki a nemzeti jog alkalmazását sem, amely a nem migráns munkavállalókat kevésbé kedvezően kezeli, mint a migránsokat. A fenti esetben Cirotti asszony, aki olasz állampolgár volt, rokkantsági nyugdíjra volt jogosult Olaszországban. A külön élő férjének folyósított belga

---

⁵⁰⁶ Belgian Royal Decree of 21 December 1967

⁵⁰⁷ Judgment of the Court of 1 March 1984 in Case 104/83 Cinciuolo v Union nationale des fédérations mutualistes neutres 1984 ECR 1285

⁵⁰⁸ A Bíróság (hatodik tanács) október 2.-i ítélete: 1997. Office national des pensions (ONP) kontra Maria Cirotti. C-144/96. sz. ügy Határozatok Tára 1997 I-05349

munkavállalóknak járó öregségi nyugdíj egy bizonyos részét folyósították részére. A belga intézmény később csökkentette az ellátás összegét, hogy figyelembe vegye a részére folyósított olasz nyugdíj folyósításának kezdetétől bekövetkezett emeléseket, amelyek az ellátás indexálásából adódtak. A nemzeti bíróság előtt az a kérdés merült fel, hogy vajon a 1408/71/EGK rendelet 46. és 51. cikk (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy eleve kizárja a különélő házastárs részére egy tagállam joga szerint folyósított munkavállalóknak fizetendő nyugdíj egy része tekintetében az újraszámítást a különélő házastárs részére megállapított másik tagállam joga szerinti rokkantsági nyugdíj általános gazdasági növekedésnek megfelelő emelése. Ebben az esetben ugyanis a migráns munkavállaló előnyösebb helyzetbe kerül a nem migráns munkavállalóhoz képest, mert az ő esetükben az ellátást csökkenteni kell.

Tekintettel arra, hogy a nyugdíjak értékállóságát a tagállamok nemzeti joga általában biztosítja, az érintettek számára folyósított nyugdíj részek is emelkednek. Az így megemelkedett ellátások hatással lehetnek a másik tagállam jogszabályai alapján folyósított ellátásokra. A rendelet azonban az ilyen jellegű emelések esetében az adminisztrációs terhek csökkentése okán nem teszi kötelezővé az ellátások újraszámítását, amely véleményem szerint előnyös mind a migránsok, mind pedig, a tagállami intézmények számára. Minden egyéb esetben, ha a nyugdíjas helyzete számottevően változik, az újraszámítást a tagállami intézményeknek el kell végezniük.

4.7. Kiegészítés biztosítása

Az Európai Unióban nemcsak az ellátórendszerek között találhatóak nagy eltérések, hanem a megélhetési költségek terén is. Abban az esetben, ha egy magyar nyugdíjas szeretne másik tagállamot választani lakóhelyéül, nem biztos, hogy az ellátása elegendő lenne a másik tagállamban a minimális megélhetésre, így a tagállamokon belüli mozgása korlátozott. A szociális biztonsági terület harmonizálása nélkül a rendelet egy kiegészítő szabályt alkalmaz az ilyen hátrányos helyzetek enyhítésére. Az alaprendelet 58. cikke alapján azok a tagállamok, ahol a nemzeti jogszabályok szerint létezik az ellátásnak egy minimumösszege, ott azokra az ellátásban részesülőkre alkalmazni kell e szabályokat, akik abban a tagállamban rendelkeznek lakóhellyel. Így ezen állam illetékes intézménye, amíg a nyugdíjas lakóhelye ezen államnak a területén található, e személy számára az ellátások teljes összege és a minimális ellátások összege közötti különbözettel egyenértékű kiegészítést fizet. Ez azt

jelenti, hogy nemcsak az általa kifizetett ellátást veszi figyelembe, hanem hozzászámítja a többi tagállam által fizetett nyugdíjakat is. Abban az esetben, ha ez más pénznemben történik, akkor az átváltásra a végrehajtási rendelet 90. cikke szerint, az Európai Központi Bank referencia árfolyamát kell alkalmazni, illetve a vonatkozó Igazgatási Bizottság H3-as határozatát.⁵⁰⁹

A tagállamok által nyújtott kiegészítések és az ellátások kiszámításának az összefüggését a Bíróság a Koschitzki esetben⁵¹⁰ értelmezte. Ha az adott ellátást a 46. cikk (2) bekezdésének megfelelően kell kiszámítani, a többi tagállamból származó különböző típusú ellátást vagy ellátásokat, illetve egyéb jövedelmet és a tagállam jogszabályai által a csökkentésre, felfüggesztésre vagy visszavonásra vonatkozó rendelkezések alkalmazására előírt minden egyéb tételt a 46. cikk (2) bekezdésének b) pontjában említett biztosítási, illetve tartózkodási idő arányában kell figyelembe venni, és az említett ellátás kiszámításánál fel kell használni. A minimál nyugdíj összegének elérését célzó kiegészítés az olasz jogszabályok alapján⁵¹¹ a rokkantsági, öregségi vagy túlélő hozzátartozói nyugdíj jogosultjának nyújtott nyugdíjkiegészítő ellátás, amelyet akkor folyósítanak, ha a befizetett járulékok kiszámítása során a nyugdíj összege nem éri el a „létférfiumot”. A minimál nyugdíj finanszírozása teljes mértékben az adókból történik, évente meghatározott összege, pedig egyes jövedelemmel kapcsolatos feltételek függvénye. Az olasz nemzeti jog a kiegészítéshez való jogot ahhoz az általános feltételhez kötötte, hogy a jogosult jövedelme ne haladjon meg egy bizonyos meghatározott összeget, valamint a jogosult és házastársa összevont jövedelme se haladjon meg egy meghatározott – az előzőnél magasabb – összeget, amely alól azonban a törvény bizonyos kivételeket enged. A fenti esetben U. Koschitzki 1996 októberétől olasz öregségi nyugdíjban részesült. Olaszországban 262, Németországban pedig 533 (összesen 795) héten át fizetett járulékot. U. Koschitzki 1996 októberében a jogszabályokban meghatározott kereseti határt meghaladó családi jövedelemmel rendelkezett. Az ellátás összegének megállapítása során U. Koschitzki és az olasz illetékes intézmény abban a kérdésben nem értett egyet, hogy az időarányos nyugdíj kiszámításakor alapul veendő nyugdíj elméleti

---

⁵⁰⁹ H3. határozat (2009. október 15.) a 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 90. cikkében említett valutaátváltási árfolyamok meghatározásakor figyelembe veendő időpontról EGT-vonatkozású és az EK–Svájc-megállapodást érintő szöveg , Hivatalos Lap C 106 , 24/04/2010 o. 0056 - 0057

⁵¹⁰ A Bíróság (első tanács) 2005. július 21-i ítélete. Ursel Koschitzki kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). C-30/04. Határozatok Tára 2005 I-07389

⁵¹¹ A szociális biztonsággal és a közkiadások ellenőrzésével kapcsolatos sürgős intézkedésekről, valamint több közigazgatási ágazatra vonatkozó rendelkezésekről és egyes határidők meghosszabbításáról szóló 1983. szeptember 12-i 463. törvényrendelet (GURI [az Olasz Köztársaság Hivatalos Lapja] 250., 1983. szeptember 12.,(463/83 törvényrendelet) 6. cikke

összegének meghatározása során figyelembe kell-e venni az olasz minimál nyugdíj összegének elérését célzó kiegészítést. A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a 1408/71 rendelet 46. cikke (2) bekezdésének a) pontja úgy értelmezendő, hogy az időarányos nyugdíj kiszámításakor alapul veendő nyugdíj elméleti összegének meghatározásakor az illetékes intézmény nem köteles figyelembe venni a nemzeti jogban előírt minimál nyugdíj elérését célzó kiegészítést, ha a szakmai tevékenységét mindvégig az adott tagállamban végző biztosított az e kiegészítés alkalmazására vonatkozó nemzeti jogszabályok által meghatározott kereseti határ túllépése miatt e kiegészítést nem igényelheti.

A Stinco és Panfilo ítéletben⁵¹² a Bíróság kimondta, hogy az 1408/71 rendelet 46. cikke (2) bekezdésének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy az időarányos nyugdíj kiszámításakor alapul veendő nyugdíj elméleti összegének meghatározásakor az illetékes intézmény köteles figyelembe venni a nemzeti jogban előírt minimál nyugdíj eléréséhez szükséges kiegészítést. Az ítélet alapjául szolgáló ügyben az olasz illetékes intézmény A. Stinconak és C. Panfilonak az 1408/71 rendelet 46. cikkének (2) bekezdése alapján időarányos nyugdíjat ítélt meg, amelyet azon elméleti nyugdíj alapján számított ki, amelyre a felperesek jogosultak lettek volna, ha munkavégzésük helye teljes pályafutásuk során Olaszországban lett volna. Ezen elméleti nyugdíjak összege olyan mértékű volt, hogy – ha az érdekeltek ténylegesen jogosultak lettek volna ezen összegű nemzeti nyugdíjra – az olasz törvényben előírt, a minimál nyugdíj elérését célzó kiegészítést is megkapták volna.

A Landtová-esetben⁵¹³ a Bíróság kimondta, hogy a 1408/71 rendelet III. melléklete A. része 6. pontjának a rendelet 7. cikke (2) bekezdésének c) pontjával együttesen értelmezett rendelkezéseivel nem ellentétes az olyan nemzeti szabály, amely értelmében az öregségi ellátást ki kell egészíteni, amennyiben annak a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között 1992. október 29-én megkötött, a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság 1992. december 31-i kettéválása utáni helyzet rendezésére szánt intézkedésekre vonatkozó kétoldalú megállapodás 20. cikke alapján meghatározott összege alacsonyabb, mint az az összeg, amelyet akkor nyújtottak volna, ha az öregségi nyugdíjat a Cseh Köztársaság jogszabályai alapján számították volna ki. Mivel ugyanis az ilyen kiigazításra csupán akkor kerül sor, ha az öregségi ellátás összege magasabb, mint a megállapodás rendelkezései értelmében kapott

---

⁵¹² A Bíróság (hatodik tanács) 1998. szeptember 24-i ítélete. Antonio Stinco és Ciro Panfilo kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS). C-132/96, EBHT 1998., I-5225. o.

⁵¹³ Judgement of the Court (Fourth Chamber), 22 June 2011 (*) Marie Landtová v Česká správa socialního zabezpečení, C-399/09, Reports of Cases, 2011 I-05573

ellátásé, nem párhuzamos cseh öregségi ellátás megítéléséről, vagy pedig egy és ugyanazon biztosítási idő kétszeres figyelembevételéről van szó, hanem mindössze a különböző eredetű ellátások közötti, objektíven fennálló különbség kiküszöböléséről. A 1408/71 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének és a 10. cikkének együttesen értelmezett rendelkezéseivel ellentétben az olyan nemzeti szabály, amely kizárólag a Cseh Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező cseh állampolgárok tekintetében teszi lehetővé az öregségi ellátás kiegészítésének nyújtását, ám ennek az uniós jog szempontjából nem szükségszerű következménye az, hogy az e két feltételnek megfelelő személytől megvonják az említett kiegészítést. Egyrészt ugyanis az ilyen szabály állampolgárságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósít meg. Másrészt e szabály lakóhelyhez kötött feltételt alkalmaz, amely alapvetően érinti a származásuk szerinti tagállamtól eltérő tagállam területén lakóhellyel rendelkező migráns munkavállalókat. Az ilyen szabály sérti a rendelet 3. cikk (1) bekezdésében előírt egyenlő bánásmód elvét, amely nemcsak a szociális biztonsági rendszerek kedvezményezettjeinek állampolgársága alapján történő nyilvánvaló hátrányos megkülönböztetést tiltja, hanem minden rejtett módon való hátrányos megkülönböztetést is, amelyek egyéb megkülönböztető kritériumok alkalmazása által végül ténylegesen ugyanarra az eredményre vezetnek. Ami az e szabály alkalmazása következtében hátrányosan kezelt személyekre vonatkozó gyakorlati következményeket illeti, amíg az egyenlő bánásmódot visszaállító intézkedéseket nem fogadják el, az egyenlőség elvének tiszteletben tartása csak úgy biztosítható, ha a hátrányos helyzetbe hozott személyeknek biztosítják ugyanazokat az előnyöket, amelyekben a kedvezményezett csoporthoz tartozó személyek részesülnek, és az uniós jog helyes alkalmazása hiányában e szabályozás marad az egyetlen érvényes hivatkozási rendszer. Ami az e hátrányos megkülönböztetésből következően kedvezményezett személyek csoportjába tartozó személyekre gyakorolt hatásokat illeti, bár az uniós jog általános elveinek tiszteletben tartása mellett nem ellentétesek az uniós joggal az olyan intézkedések, amelyek az egyenlő bánásmódot a korábban előnyben részesített személyek kedvezményeinek csökkentésével állítják vissza, az ilyen intézkedések elfogadása előtt az uniós jog egyáltalán nem követeli meg, hogy a szociális védelmi kiegészítésben már részesülő személyek csoportjától megvonják e kiegészítést. A 1408/71//EGK rendeletnek „A szociális biztonsági egyezményeknek a rendelet 6. cikkétől függetlenül továbbra is alkalmazandó rendelkezései – a szociális biztonsági egyezmények azon rendelkezései, amelyek nem alkalmazhatók a rendelet hatálya alá tartozó valamennyi személyre” címet viselő III. melléklete A. részének a „Cseh Köztársaság – Szlovákia” címet viselő 6. pontjában hatályban tartja többek között a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között 1992. október 29-én megkötött, a Cseh és

Szlovák Szövetségi Köztársaság 1992. december 31-i kettéválása utáni helyzet rendezésére szánt intézkedésekre vonatkozó kétoldalú megállapodás 20. cikkét. A megállapodás 20. cikkének (1) bekezdése értelmében „a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság kettéválásának napját megelőzően szerzett biztosítási időt azon részes államban szerzett biztosítási időként kell figyelembe venni, amelynek területén az érintett munkáltatója a kettéválás napján vagy azt megelőzően utoljára székhellyel rendelkezett”. A cseh alkotmánybíróság 2005. január 25-én hozott határozatában (III. ÚS 252/04.) megállapította, hogy a megállapodás 20. cikkének (1) bekezdését úgy kell alkalmazni, hogy „amennyiben valamely cseh állampolgár megfelel a nyugdíjra való jogosultság törvényi feltételeinek, és a nyugdíj a (cseh) nemzeti jog értelmében magasabb összegű, mint a [megállapodás] szerinti nyugdíj, a [správának] gondoskodnia kell arról, hogy az öregségi nyugdíj elérje a nemzeti jogszabályok szerinti magasabb összegű ellátást, és döntenie kell a megállapodásban részes másik fél által fizetett öregségi nyugdíj összegének kiegészítéséről, figyelembe véve a [megállapodás] alapján a megállapodásban részes másik fél által fizetett öregségi nyugdíj összegét annak elkerülése érdekében, hogy két ugyanolyan jellegű, ugyanazon okokból biztosított öregségi nyugdíj két különböző [társadalombiztosítási szervtől való] kétszeri felvételére kerülhessen sor”. A cseh állampolgárságra vonatkozó feltételen kívül az illetékes intézmény a fent említett számítási módszer alkalmazását egy másik – azzal együttesen érvényesülő – feltételnek is alárendelte, nevezetesen annak, hogy az ellátás igénylőjének a Cseh Köztársaság területén kell lakóhellyel rendelkeznie. A Cseh Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező cseh állampolgár M. Landtová 1964-től 1992. december 31-ig a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság területén dolgozott. Ez utóbbi állam kettéválását követően M. Landtová 1993. augusztus 31-ig a Szlovák Köztársaság, majd 1993. szeptember 1-jétől a Cseh Köztársaság területén állt alkalmazásban. 2006. június 20-án a cseh illetékes intézmény 2006. március 31-i hatállyal részleges öregségi nyugdíjban részesítette M. Landtovát. Az intézmény a megállapodás 20. cikke alapján meghatározta az öregségi ellátás összegét, és megállapította, hogy a M. Landtová által 1992. december 31-ig megszerzett biztosítási időt a szlovák szociális biztonsági rendszer szerint kell figyelembe venni, mivel a munkáltatójának székhelye a Szlovák Köztársaság területén volt. M. Landtová előtt kifogásolta a számára megállapított öregségi ellátás összegét, mivel szerinte az illetékes intézmény nem vette figyelembe az általa megszerzett teljes biztosítási időt. A nemzeti bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a M. Landtovának fizetett öregségi ellátást ki kell igazítani annak érdekében, hogy az elérje azt az összeget, amelyre az alapeljárás felperese akkor tarthatott volna igényt, ha a teljes biztosítási időt 1992. december 31. előtt a Cseh Köztársaság szociális

biztonsági rendszerében szerezte volna. A cseh illetékes intézmény megtámadta ezt a határozatot, és az elbíráló bíróságnak kételyei támadtak a határozatban szereplő, a cseh állampolgároknak az abban biztosított elsőbbségi bánásmód elvének az 1408/71 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott egyenlő bánásmód elvével való összeegyeztethetőségével kapcsolatban, melyre a Bíróság a fenti értelmezést adta.

A kiegészítések nyújtásával kapcsolatos nagyon érdekes esetben a Bíróság a török társulási megállapodással kapcsolatban értelmezte a 1408/71/EGK rendelet vonatkozó szabályait. Az ügyben⁵¹⁴ a Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (a továbbiakban: Uvv) és H. Akdas, valamint nyolc másik volt török migráns munkavállaló között utóbbiaknak a holland szabályozás alapján fizetett rokkantsági nyugdíj kiegészítés (a továbbiakban: kiegészítő ellátás) visszavonásával kapcsolatban volt szükség a releváns cikkek értelmezésére. A 3/80 határozat⁵¹⁵ „Az egyenlő bánásmód elve” című 3. cikkének (1) bekezdése, amely átveszi az 1408/71 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének szövegét az egyenlő bánásmóddal kapcsolatban, illetve a tárgyi hatály is megegyezik azzal. A határozat előírja azt is, hogy eltérő rendelkezések hiányában az egy vagy több tagállam jogszabályai szerint megszerzett rokkantsági, öregségi vagy túlélő hozzátartozókat megillető pénzbeli ellátás, munkahelyi balesetek vagy foglalkozási megbetegedések esetén fizetett nyugdíj és haláleseti juttatás nem csökkenthető, nem módosítható, nem függeszthető fel, nem vonható vissza vagy foglалható le azzal az indoklással, hogy a jogosult Törökország, vagy egy másik tagállam területén rendelkezik lakóhellyel, mint amely tagállam területén a fizetésre kötelezett intézmény található. A 3/80 határozat 32. cikke értelmében Törökország és a Közösség meghozzák az őket érintő, a jelen határozat végrehajtásából eredő intézkedéseket. A Bizottság ugyan elkészítette a javaslatot a végrehajtási intézkedések elfogadására, azonban e javaslat nem vezetett az Európai Unió Tanácsa rendeletének elfogadásához. A fenti ügyben a holland jogszabályok⁵¹⁶ szerint a minimálbér szintjét el nem érő jövedelem pótló támogatásban részesülő személyek a mindenkori holland minimálbér összegéig terjedő kiegészítő ellátásra jogosultak, azonban támogatásban részesülés feltételeit teljesítő személy nem jogosult támogatásra abban az időszakban, melynek során nem Hollandiában lakik. Ezt a

---

⁵¹⁴ Judgment of the Court (First Chamber) of 26 May 2011. Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen v H. Akdas and Others, Case C-485/07. Reports of Cases, 2011 I-04499

⁵¹⁵ Az Európai Közösségek tagállamai szociális biztonsági rendszereinek a török munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1980. szeptember 19-i 3/80. sz. társulási tanácsi határozat (HL 1983. C 110., 60. o.)

⁵¹⁶ Az 1987. január 1-jén hatályba lépő, 1986. november 6-i kiegészítő támogatásokról szóló törvény (Toeslagenwet, TW)

helybennlakási kötelezettséget fokozatosan vezette be a holland jogszabály, illetve a 647/2005/EK rendelet a 2000-ben módosított jogszabályt hozzáadta az 1247/92 rendelet által módosított 1408/71 rendelet IIa. mellékletében szereplő, a 1408/71 rendelet 4a. cikke értelmében vett azon, különleges, nem járulékalapú ellátások listájához, amelyekre nem alkalmazandó az 1408/71 rendelet 10. cikkében előírt exportálási kötelezettség ez utóbbi rendelet 10a. cikkének megfelelően. Az ügyben szereplő török állampolgárok bizonyos ideig Hollandiában folytattak keresőtevékenységet és miután rokkanttá váltak, 2000. (a helybennlakási kötelezettség bevezetése előtt) előtt a holland állam által a nemzeti jogszabályok szerint támogatást kértek, és azt meg is állapította részükre az illetékes intézmény. Tekintettel arra, hogy az említett támogatás összege a minimálbérnél kevesebb volt, az érintettek kiegészítő ellátást is kaptak, amely a minimálbér mértékét a lehető legjobban megközelítő mértékű jövedelmet volt hivatott számukra biztosítani. Az érintettek visszatértek Törökországba, de továbbra is részesültek ebben a két ellátásban a kiegészítő jegyzőkönyv 39. cikkének (4) bekezdése alapján. A kifizetés mindig egyszeri kifizetés formájában történt, a rokkantsági nyugdíj és a kiegészítő ellátás összege közötti bármilyen különbségtétel nélkül. A helybennlakási kötelezettséget előíró holland átmeneti jogszabály alapján az illetékes intézmény 2001. január 1-jétől az addig az érintettek részére kifizetett kiegészítő ellátás – annak évente egyharmadával történő – fokozatos megvonása mellett döntött. Ezzel a döntéssel az állampolgárságon alapuló közvetett megkülönböztetés valósul meg azáltal, hogy az érintetteknek fizetett kiegészítő ellátást 2003. július 1-jével teljesen megvonták, amiatt, hogy az érdekeltek Törökországban rendelkeznek lakóhellyel, miközben az átmeneti rendszernek az Unió valamely tagállama vagy bizonyos harmadik országok állampolgárságával rendelkező, de az Unió területén lakóhellyel rendelkező jogosultak részére nyújtott ezen ellátás fokozatos megvonása céljából való alkalmazása csak 2007-ben kezdődött. A Bíróság a döntésében kimondta, hogy a 3/80 határozat 6. cikke (1) bekezdésének első albekezdése – a szövegére tekintettel – világos, pontos és feltétlen megfogalmazásban minden tagállamnak megtiltja az ebben a rendelkezésben felsorolt juttatások csökkentését, módosítását, felfüggesztését, visszavonását vagy lefoglalását azzal az indoklással, hogy a jogosult Törökország vagy egy másik tagállam területén rendelkezik lakóhellyel, mint amely tagállam területén a fizetésre kötelezett intézmény található, így e szabály konkrét eredménykötelezettséget ír elő, vagyis az érintett török állampolgárok által valamely tagállam szabályozása alapján szerzett jogosultságok exportjára vonatkozóan megszabott bármilyen korlátozás tilalmát. Az ilyen kötelezettségre ezért a jogalanyok hivatkozhatnak a nemzeti bíróságok előtt, amikor a bíróságot a tagállami szabályozás e kötelezettséggel ellentétes

rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyására kérik, anélkül hogy kiegészítő végrehajtási rendelkezések elfogadása szükséges lenne ennek érdekében. Ezek alapján tehát a 3/80 határozat 6. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy közvetlen hatálya van, ezért azon török állampolgároknak, akikre e rendelkezés alkalmazandó, joguk van arra a tagállami nemzeti bíróságok előtt közvetlenül hivatkozni az azzal ellentétes belső jogszabályok alkalmazásának kizárása érdekében. A 3/80 határozat 6. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között azzal ellentétes azon tagállami szabályozás, amely megvonja a nemzeti jogszabály alapján biztosított olyan ellátás, mint a kiegészítő ellátás kedvezményét a korábbi migráns török munkavállalóktól, ha azok visszatértek Törökországba az után, hogy elvesztették tartózkodási jogukat a fogadó tagállamban azon körülmény folytán, hogy ott rokkanttá váltak.

Magyarországon az öregségi teljes nyugdíj legkisebb összege jelenleg havi 28.500 forint (kb. 95 euró), ezen összeget a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról rendelkező 168/1997. Kormányrendelet 11. szakasza határozza meg. Ez az összege irányadó 2007. december 31-ét követő, de 2014. január 1-jét megelőző időponttól megállapítandó ellátások esetén. Ezt megelőzően az öregségi nyugdíj legkisebb összege 2005-ben 24.700 forint, 2006-ban pedig 25.800 forint volt. A tagállami rendszerekben azonban előfordul, hogy a minimumellátás összege függ a nyugdíjas családi állapotától, az eltartottak számától, helyzetétől stb. Ausztriában például az egyedülálló nyugdíja részére nyújtott ellátás összege 837,63 euró, Franciaországban évi 7.451,10 euró, vagy Olaszországban évi 6.440,59 euró. Litvániában, Németországban, Hollandiában az öregségi nyugdíjnak nincs törvényben meghatározott legkisebb és legnagyobb összege. Portugáliában az öregségi nyugdíj legkisebb összegeként a havi átlagkereset harminc százaléka állapítható meg⁵¹⁷. Mint látható a tagállamok nagyon eltérően szabályozzák a minimális nyugdíj összegét, amelyet természetesen minden, a saját tagállamban lakó személy esetében alkalmazni kell.

A kiegészítések biztosításának fent bemutatott problémáira a Bíróság megfelelő jogértelmezést adott a tagállamok számára, így a minimál nyugdíjra történő kiegészítés nem okoz problémát a jogalkalmazó szerveknek még abban az esetben sem, hogy mint fent látható

---

⁵¹⁷ Bővebben: MISSOC (Mutual Information System on Social Protection)
<http://www.missoc.org/MISSOC/MISSOCII/MISSOCII/index.htm> (2013.11.27.)

akár több mint tízszeres különbség is előfordulhat a tagállamok által alkalmazott minimális összegek között.

4.8. Az ellátások halmozódása

Az ellátások halmozódásának szabályait már a 1408/71/EGK rendelet is tartalmazta, azonban az nem állta ki a Bíróság próbáját.⁵¹⁸ A tagállamok nemzeti jogszabályai általában tartalmazzák szabályokat arra nézve, hogy mely ellátásokra való jogosultság zárja ki egy másik ellátásra való jogosultságot, illetve az ellátások ütközése esetén mely ellátásnak van prioritása. A nemzeti jogszabályok különbözősége miatt azonban szükséges európai szinten kezelni ezt a kérdést. A tagállamoknak ezért a nemzeti jogszabályok helyett a rendelet korábbi 46. cikkének (3) bekezdését kellett alkalmazni tekintettel arra, hogy a rendelet elsőbbséget élvez a nemzeti joggal szemben. A Bíróság azonban a Petroni jogesetben⁵¹⁹ megállapította a fenti cikk részleges érvénytelenségét, tekintettel arra, hogy nem volt összhangban a Szerződés 42. cikkével, így a továbbiakban a tagállamok részére nem zárta ki a nemzeti jogszabályok összeütközésre vonatkozó szabályainak alkalmazását. A Petroni alapelv, vagy a kedvezés elve teszi leginkább bonyolulttá a nyugdíj fejezetét a koordinációs rendeleteknek.⁵²⁰ A Bíróság döntésének következtében a 1248/92⁵²¹ rendelet módosította a 1408/71/EGK rendeletet, új szabályokat adva az ellátások összeütközésének kezelésére.⁵²² A már módosított rendelet 46 cikkének (3) bekezdését megtartva szabályozza a kérdést a 883/2004/EK rendelet is.

A rendelet alapján meg kell különböztetni az azonos típusú és különböző típusú ellátásokat. Az 53. cikk szerint az ugyanazon személy által szerzett biztosítási és/vagy tartózkodási idő alapján kiszámított vagy nyújtott rokkantsági, öregségi vagy túlélő hozzátartozói ellátások halmozódását azonos típusú ellátások halmozódásának kell tekinteni. Minden ettől eltérő

---

⁵¹⁸ Frans Pennings: Introduction to European Social Security Law, Kluwer Law International, The Hague, 2001. 159. o.

⁵¹⁹ Judgment of the Court of 21 October 1975. Teresa and Silvana Petroni v Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS), Bruxelles. Case 24-75. Reports of Cases 1975 01149

⁵²⁰ Danny Pieters: Towards a Radical Simplification of Social Security Co-ordination IN: P. Schoukens (ed.) Prospects of Social Security Coordination, Leuven, Uitgeverij Acco, 1997. 202.o.

⁵²¹ Council Regulation (EEC) No 1248/92 of 30 April 1992 amending Regulation (EEC) No 1408/71 on the application of social security schemes to employed persons, to self-employed persons and to members of their families moving within the Community and Regulation (EEC) No 574/72 laying down the procedure for implementing Regulation (EEC) No 1408/71, OJ L 136, 19.5.1992, p. 7–27

⁵²² Bővebben: Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010.184-185.o.

ellátás különböző típusú ellátás. Példa: Irina saját biztosítási időszaka alapján jogosult rokkantnyugdíjra, és öregségi nyugdíjra, amelyek azonos típusú ellátások. Abban az esetben, ha jogosult lesz túlélő hozzátartozói nyugdíjra a hozzátartozójának biztosítási ideje alapján, akkor ezen ellátások különböző típusú ellátások.⁵²³

A következő rendelkezéseket kell alkalmazni egy tagállam jogszabályai által a halmozódások megakadályozása céljából megállapított szabályokra a rokkantsági, öregségi vagy túlélő hozzátartozói ellátásoknak azonos típusú ellátásokkal vagy különböző típusú ellátásokkal, illetve egyéb jövedelemmel történő halmozódása esetén:

- 5) csak akkor kell figyelembe venni a halmozódásra vonatkozó szabályokat, ha a nemzeti jogszabály előírja a külföldön szerzett ellátások, jövedelmek figyelembe vételét,
- 6) bruttó ellátást kell figyelembe venni kivéve, ha a belső jog nettó ellátást vesz figyelembe,
- 7) nem kell figyelembe venni az önkéntes biztosítás vagy szabadon választható folytatólagos biztosítás alapján szerzett ellátások összegét;
- 8) ha csak egyetlen tagállam csökkenti az ellátást, akkor csak a másik tagállam joga szerinti az érintett személynek járó ellátás vagy jövedelem összegével lehet csökkenteni. A halmozódás szabályai tehát csak a külföldi jövedelem vagy ellátás összegére korlátozódik, és azt nem lépheti túl.⁵²⁴

Azonos típusú ellátások halmozódása esetén csak a független ellátás összege jöhet számításba, mert a halmozódás szabályai nem alkalmazhatók az arányos ellátásra.⁵²⁵ Tekintettel arra, hogy a rendelet alapján minden tagállam köteles ellátást megállapítani abban az esetben, ha az érintett személy biztosítási időt szerzett az érintett tagállamban logikus, hogy ezen ellátások halmozódni fognak. Független ellátásra, is csak abban az esetben lehet alkalmazni a nemzeti jog szerint az ellátások összeütközésére vonatkozó szabályokat, ha a szóban forgó ellátás összege a biztosítási vagy tartózkodási idő tartamától független, vagy egy fiktív időszak alapja az összegének, amelyet a biztosítási esemény bekövetkezte és egy későbbi időpont között teljesítettnek tekintenek, és ez halmozódik egy azonos típusú ellátással, (kivéve, ha két vagy több tagállam megállapodást kötött arról, hogy elkerülik a fiktív időszak figyelembevételét egynél több alkalommal), vagy ugyanilyen ellátással ütközik.

---

⁵²³ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010.186.o.

⁵²⁴ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010.187.o.

⁵²⁵ 883/2004/EK rendelet 54. cikk

Példa⁵²⁶: Az érintett olyan független nyugdíjra jogosult w tagállamban, ahol az ellátás összege nem függ a biztosítási vagy tartózkodási időtől, valamint nyugdíjban részesül x és y tagállamtól is. W tagállam levonhatja az x és y tagállam által folyósított ellátás összegét a nyugdíjából, mert annak összege nem függ a biztosítási és tartózkodási idő hosszától. A nyugdíjából csak a másik tagállamtól folyósított ellátások összege vonható le. Ha a x és y tagállamtól kapott ellátás összege magasabb, mint a w tagállamból kapott, akkor a különbözetet és a w tagállam nyugdíját fogja az érintett kapni.

Különböző típusú ellátások halmozódása esetén - ha a nemzeti jog előírja - két vagy több független ellátás egybeesése esetében az illetékes intézmények az ellátás vagy ellátások, vagy egyéb jövedelem összegét, azok figyelembevételére szerint, elosztják az említett szabályok hatálya alá tartozó ellátások számával, figyelembe véve az ellátások kiszámításánál alkalmazott arányokat. A rendelet szerint azonban függetlenül attól, hogy az ellátások kifizetése milyen mértékben csökken, a nyugdíjas jogállásától nem lehet megfosztani az érintett személyt, amely azért fontos, mert a nyugdíjas jogálláshoz egyéb jogosultságok is kapcsolódnak.

Egy vagy több arányos ellátás halmozódása esetén szintén a nemzeti jogszabályban rögzített halmozódási szabályok alapján az érintett intézménynek figyelembe kell vennie az ellátásokat vagy egyéb jövedelmeket és azok összes elemét, amelyet az arányos számításnál figyelembe kellett vennie.

A rendelet által szabályozott harmadik esetben egy vagy több független ellátás és egy vagy több arányos ellátás fedí egymást. Ebben az esetben az 55. cikk első fordulata szerinti szabályokat kell alkalmazni, így azt az összeget, amelyet a nemzeti jogszabályok szigorú alkalmazásával nem lehet kifizetni, el kell osztani azon ellátások számával, amelyek a halmozódási szabályok alá esnek.⁵²⁷ Az arányos ellátásokra a második számítási módot kell alkalmazni, tehát csak az ellátásnál alkalmazott biztosítási idő arányában vehető figyelembe.

---

⁵²⁶ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 188.o.

⁵²⁷ Frans Pennings: European Social Security Law, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010. 189.o.

A halmazódás szabályait tartalmazó 1408/71/EGK rendelet 46a cikkével kapcsolatban a bíróság Van den Booren-*esetben*⁵²⁸ a felperesnek folyósított belga túlélő hozzátartozói nyugdíj összegének megállapításánál alkalmazott, halmazódást tiltó belga szabályokkal kapcsolatban, megjegyezte, hogy a rendelettel nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás alkalmazása, amely olyan rendelkezést tartalmaz, melynek értelmében az ebben az államban folyósított túlélő hozzátartozói nyugdíj valamely másik tagállam jogszabályai alapján folyósított öregségi nyugdíj emelése következtében csökkentésre kerül, feltéve, hogy az ugyanezen 46a. cikk (3) bekezdésének d) pontjában előírt feltételeket betartják. A fenti *esetben* a belga jogszabályok⁵²⁹ az alábbiakat mondják ki: „Amennyiben a túlélő házastárs jogosulttá válik egyrészt túlélő hozzátartozói nyugdíjra a munkavállalói nyugdíjrendszer keretében, másrészt a munkavállalói nyugdíjrendszer, illetve egy vagy több egyéb nyugdíjrendszer alapján egy vagy több öregségi nyugdíjra vagy bármely egyéb, annak minősülő ellátásra, a túlélő hozzátartozói nyugdíj az említett öregségi nyugdíjakkal csak azon túlélő hozzátartozói nyugdíj összege 110%-ának erejéig halmazódhat, amely a túlélő házastársnak a teljes pályafutása alapján járna. Az érintett A. van den Booren belga túlélő hozzátartozói nyugdíjban, illetve holland öregségi nyugdíjban is részesült, melyet a holland biztosító visszamenőleges hatállyal megemelt. Ennek következtében a belga hozzátartozói nyugdíját a belga biztosító csökkentette. A Bíróság kifejtette, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy valamely nemzeti szabályt akkor kell az 1408/71 rendelet értelmében csökkentésre vonatkozó rendelkezésnek minősíteni, ha az abban előírt számítás eredményeként az érdekelt által igényelhető nyugdíj összege azért csökken, mert valamely másik tagállamban ellátásban részesül (*Insalaca-*esetben**⁵³⁰ hozott ítélet 16. pontja). E tekintetben az 1408/71 rendelet 12. cikkének (2) bekezdéséből kitűnik, hogy – ha e rendelet másként nem rendelkezik – a tagállami jogszabályok csökkentésre vonatkozó rendelkezései abban az esetben is érvényesíthetők az e tagállam költségén ellátásban részesülő személyekkel szemben, ha egyéb szociális biztonsági ellátásban is részesülhetnek, még ha ezen ellátásra való jogosultságot egy másik tagállam jogszabályai szerint szerezték is meg.⁵³¹ A 1408/71 rendelet 12. cikkének (2) bekezdésében rögzített elvvel szemben kivételt fogalmaz meg a rendelet 46b. cikkének (1) bekezdése, amely úgy rendelkezik, hogy az azonos típusú ellátások

---

⁵²⁸ Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 7 March 2013. *Aldegonda van den Booren v Rijkdienst voor Pensioenen*. Case C-127/11. OJ C 123 27.04.2013, p.2

⁵²⁹ 1997. július 9-i királyi rendelettel (Moniteur belge, 1997. augusztus 9.) módosított, a munkavállalói öregségi és túlélő hozzátartozói nyugdíjrendszer általános szabályainak megállapításáról szóló, 1967. december 21-i királyi rendelet (Moniteur belge, 1968. január 16.)

⁵³⁰ Judgement of the Court (Second Chamber) 7 March 2002, *Caterina Insalaca v Office national des pensions (ONP)*, C-107/00 [2002] ECR I-2403

⁵³¹ *Insalaca-*ügyben** hozott ítélet 22. pontja

halmozódása esetén valamely nemzeti jogszabály csökkentésre vonatkozó rendelkezései az ugyanezen rendelet 46. cikkének (2) bekezdése alapján kiszámított ellátásra nem alkalmazandók. Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján a szociális biztonsági ellátásokat az 1408/71 rendelet 12. cikkének (2) bekezdése értelmében azonos típusúnak kell tekinteni, amennyiben tárgyuk és céljuk, valamint kiszámításuk alapja és nyújtásuk feltételei azonosak. A 1408/71 rendelet 46a. cikkének (1) bekezdése meghatározza, hogy az azonos típusú ellátások halmozódásának a fogalmát: „az egy és ugyanazon személy által szerzett biztosítási, illetve tartózkodási idő alapján kiszámított vagy nyújtott” rokkantsági, öregségi és túlélő hozzátartozói ellátások halmozódása. A 1408/71 rendelet ugyanezen 46a. cikkének (2) bekezdése alapján nem tekinthetők az említett (1) bekezdés értelmében vett azonos típusú ellátásoknak a két különböző személy pályafutása alapján kiszámított vagy nyújtott ellátások. Abban az esetben, ha A. van den Booren számára nyújtott belga túlélő hozzátartozói nyugdíjat néhai házastársának szakmai pályafutása alapján számították ki, és a holland öregségi nyugdíjat számára saját jogon folyósították, e két ellátás nem tekinthető a 1408/71 rendelet 46b. cikkének (1) bekezdése szerinti kivételbe tartozó azonos típusú ellátásnak. A 1408/71 rendelet 46a. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás alkalmazása, amely olyan rendelkezést tartalmaz, melynek értelmében, az ebben a tagállamban folyósított túlélő hozzátartozói nyugdíj valamely másik tagállam jogszabályai alapján folyósított öregségi nyugdíj növekedése következtében csökkentésre kerül, feltéve hogy többek között az ugyanezen 46a. cikk (3) bekezdésének d) pontjában előírt feltételeket betartják.

A Bíróság az Engelbrecht-esetben ⁵³² szintén a 1408/71/EGK rendelet 12 és 46a cikkeit értelmezte. A Bíróság a döntésében kimondta, hogy ahol az illetékes intézmények olyan jogszabályokat alkalmaznak, amelyek meghatározzák a nyugdíj összegét azon munkavállalóknak, akik házasságban élnek, és előírják ezen nyugdíj csökkentését azzal a nyugdíj összeggel, amelyet a házastárs más államtól kap, de ahol ezen halmozódási szabály alól kivételt enged abban az esetben, ha a máshonnan folyósított ellátás összege egy meghatározott összeget nem ér el, ellentétes a Szerződés 48. cikkével, ha ezen intézmények csökkentik a migráns munkavállalóknak megállapított nyugdíjakat azzal az összeggel, amelyet a házastársa számára más tagállamok nyugdíjként folyósítanak, amikor e későbbi nyugdíj nem jelent semmilyen emelkedést a pár összjövedelmét illetően. A Közösségen belül

---

⁵³² Judgment of the Court of 26 September 2000. - Rijkdienst voor Pensioenen v Robert Engelbrecht, Case C-262/97. Reports of Cases 2000 I-07321

szabad mozgást gátolja az intézkedés, ahol a munkavállaló szociális biztonsági joga csorbát szenved azáltal, hogy a tagállami jogszabályok alapján a házastárs azonos típusú ellátását figyelembe veszik egyrészt abban az esetben, ha ez nem jelent emelkedést a pár összjövedelmében, másrészt pedig, csökkentik az érintett személy nyugdíjának összegét ugyanezen jogszabályok szerint. Ezen eredmény oda vezet, hogy a munkavállalók nem élnek szabad mozgáshoz való jogukkal, mert az EUMSZ 48. cikke szerint biztosított jogok korlátozott. Engelbrecht úr munkavállalóként dolgozott Belgiumban és Hollandiában. Hollandiában biztosítási jogviszonnyal rendelkezett 1946. március 5-től, 1950. december 13-ig, valamint 1958. június 11-től november 8-ig, valamint önkéntes alapon biztosított volt 1957. január 1-től 1958. június 11-ig, és 1958. november 9-től 1993. május 8-ig. Belgiumban munkavállalóként 1958-tól 1993-ig volt biztosított, így ezen időszak alatt mindkét tagállamban biztosított volt. 1993. május 8-tól mindkét tagállam öregségi nyugdíjat állapított meg részére. Hollandiában a nyugdíj összege megegyezett az együtt lakó 65 év alatti párral rendelkező házásoknak járó bruttó összeggel, valamint havi kiegészítést is megállapítottak részére. Belgiumban a nyugdíj összegét a 35 év belga munkaviszony alapján számították ki, illetve tekintettel arra, hogy a vele élő házastársa nem dolgozott és ellátásban sem részesül, ún. háztartási százalékkal is kiegészítették. 1994. augusztus 16-tól, a felesége 65. születésnapjától, a feleség is holland öregségi nyugdíjban részesült, így Engelbrecht úr nyugdíjának holland kiegészítését megszüntették, a család jövedelme ezért nem változott. Ezt követően a belga illetékes intézmény is módosította a házásoknak járó ún. háztartási százalékot, tekintettel a feleségnek megállapított nyugdíjra. Engelbrecht úr a belga döntéssel nem értett egyet, mert a házastársának megállapított nyugdíj holland önkéntes biztosítás alapján történt. A belga bíróság döntése szerint Engelbrecht úr jogosult a háztartási százalékra, amely véleménye szerint a Schmidt-esetből⁵³³ következik, tekintettel arra, hogy két külön személy munkaviszonya alapján járó ellátás nem tekinthető a rendelet 46a cikke szerinti azonos típusú ellátásnak, így a nemzeti jog alkalmazása ellentétes a közösségi joggal. A korábban Engelbrecht úr számára megállapított holland nyugdíj egyenlő arányban megosztásra került a férj és feleség között, de az összeg nem emelkedett, ugyanakkor a férj belga nyugdíját a belga intézmény lecsökkentette. A problémát a fenti esetben a két nyugdíjszabályozás különbsége jelenti az egy párnak megállapított ellátások esetében. Míg a belga szabályozás magasabb összegű ellátást juttat annak a nyugdíjasnak, akinek a házastársa

---

⁵³³ Judgment of the Court (First Chamber) of 11 August 1995. Christel Schmidt v Rijkdienst voor Pensioenen. Case C-98/94. Reports of Cases 1995 I-02559

nem részesül ellátásban, addig a holland jog ugyanezen körülmények között a házastárs nyugdíjkorhatárának elérésekor mindkét felet ellátásban részesíti úgy, hogy közben a házastársak összjövedelme nem emelkedik. Ilyen körülmények között a Bíróság kimondta, hogy ellentétes a Szerződés 48. cikkével, ha az illetékes intézmény csökkenti a munkavállaló nyugdíjának összegét anélkül, hogy vizsgálná, hogy a házastárs részére megállapított nyugdíjjal a házastársak összjövedelme emelkedik-e.

Az ellátások halmozódásának a szabályait a korábbi rendelet szerint vette át az új rendelet annak köszönhetően, hogy a Bíróság már kifejtette véleményét a releváns cikkekkkel kapcsolatban. Magyarországon nincs relevanciája a kérdésnek, mert a nemzeti jogszabályok szerint nem kell az öregségi nyugdíjat csökkenteni azonos, vagy különböző egyéb ellátással való halmozódása esetén.

5. Szolgálati időre és nyugdíjkorhatárra vonatkozó szabályok a tagállami jogrendszerekben

A tagállamok eltérő nyugdíjjogi szabályainak különbözőségével a közösségen belül mozgó munkavállalók akkor találkoznak, amikor ellátás iránti igényt nyújtanak be valamelyik tagállamban. A koordinációs szabályok alapján a tagállamok saját nemzeti jogszabályaik alapján hozzák meg a döntéseiket az egyedi ellátás megállapítása iránt benyújtott ügyekben, és ennek megfelelően fog az ügyfél ellátást kapni az összes érintett tagállamból. A rendelet alkalmazása szempontjából közömbös, hogy a nemzeti jog szerint a foglalkoztatás milyen munkaviszonyban történt, illetve, hogy munkaviszonyban történt-e egyáltalán. A rendeletet minden olyan közösségi állampolgárra alkalmazni kell, aki bármilyen kereső tevékenysége alapján a tagállamok jogszabályaiban megállapított járulékot fizet.⁵³⁴ A befizetett járulék alapján szerzett jogosító idők alapján kell a tagállamoknak az ellátásokat kiszámolni, megállapítani. A tagállami jog szerinti nyugdíjkorhatárok különbözősége súlyos problémát jelenthet azokban az esetekben, ahol a munkavállaló egy tagállamban megszerzett 30 évszolgálati idő megszerzését követően, ahol a nyugdíjkorhatár 65 év, munkát vállal egy olyan tagállamban, ahol a nyugdíjkorhatár 60 év. 60 éves kor elérésével az érintett nyugdíjba megy ebben a tagállamban, de ellátása nagyon alacsony lesz tekintettel arra, hogy ebben a

---

⁵³⁴ Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000. 95.o.

tagállamban csak kevés szolgálati idővel rendelkezik.⁵³⁵ Ebben az esetben az érintett csak egy tagállamtól kap ellátást, mert a többi tagállam által meghatározott feltételeket (még) nem teljesíti, tehát a nyugdíja csak egy résznyugdíj lesz, amely adott esetben nem biztosítja a minimális megélhetési feltételeket sem. Ez a rendszer a szabad mozgáshoz való jognak az akadályát képezi, ugyanakkor véleményem szerint nem hagyható figyelmen kívül az, hogy ezen a területen is igaz, hogy a tagállamok maguk döntenek ellátórendszereikről. Súlyos pénzügyi terhet jelentene az ellátórendszerekre, ha a tagállamoknak egységes korhatárokat kellene alkalmazniuk, tekintettel a nyugdíjrendszerek különbözőségeire, illetve egyéb társadalmi problémák megoldására alkalmazott rendszereikre. Ezen probléma már az első koordinációs rendeletek megszületésekor fennállt, és nem is várható megoldás az EUMSZ 48. cikkében található korlátok miatt.

Fontos annak elemzése tehát, hogy tagállamonként milyen minimális szolgálati idő feltételeket határoznak meg a nemzeti jogszabályok, illetve, hogy melyik az a legkorábbi időpont, amikortól az öregségi típusú ellátás a biztosítási időt szerzett személyeknek megállapítható. Érdekes külön foglalkozni az újonnan (és legújabban) csatlakozott tagállamok rendszereivel, amelyek talán közelebb állnak egymáshoz, illetve a régi tagállamokét, ahol szintén nagyobb a hasonlóság, illetve külön a skandináv rendszert, amely különbözik az előzőektől. A rendszerek annyiban mutatnak hasonlóságot, hogy jelentős változáson mentek keresztül az elmúlt években, megemelkedtek a nyugdíjkorhatárok, eltűntek a kedvezményeket biztosító szabályok.

Az elemzésben nem térek ki a tagállamok magán rendszereire, valamint a különleges rendszerekre sem, mint például a rendvédelmi dolgozók, vagy köztisztviselők rendszereire, hanem csak az állami nyugdíjrendszer keretében kötelezően biztosított személyekre vonatkozó szabályokra.

Elsőként érdemes a magyar rendszerről említeni egy pár szót, amely szintén jelentős módosításon ment keresztül, illetve a továbbiakban is várhatóak a jogosultsági feltételekben változások. A nyugdíjrendszer hosszabb távú fenntarthatóságának egyik legfontosabb eszköze, hogy legalább a várható élettartam emelkedésével arányosan emelkedjen a

---

⁵³⁵ Rob Cornelissen: Rob Cornelissen: 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 Its Achievements and Its Limits in Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 43.o.

nyugdíjkorhatár is. Az európai országok döntő többségében ma magasabb a nyugdíjkorhatár, mint hazánkban, illetve a volt „szocialistablokk” országaiban. A korhatár 2014. évtől – az 1952-ben született korosztálytól – születési évenként 183 nappal emelkedik, majd a 2022. évben éri el – az 1957-ben született korosztállyal – a hatvanötödik életévet. A jelenleg hatályban lévő Tny.⁵³⁶ szerint tehát a Magyarországon nyugdíjba vonulni szándékozók esetében még eltérő nyugdíjkorhatárokat kell figyelembe venni, mind korosztályonként, mind pedig nemeként a korbetöltést megelőző nyugdíjazások esetében. Például 2011-ben az öregségi teljes nyugdíjra (amely nem előrehozott) az 1949-ben született férfi (hatvankét éves) húsz év szolgálati idő megszerzése után jogosult. Nők esetében jelenleg elegendő a negyven év szolgálati idő (amelyet a jogszabály jogosító időként ismer el) megléte, életkori korlátozás nélkül a teljes öregségi nyugdíjhoz.

5.1. Nyugdíjjogosultságok a velünk együtt (és később) csatlakozott tagállamokban

Szükséges megjegyezni előjában azt, hogy a szolgálati időkre a tagállamok különböző terminológiát használnak, így például, találkozhatunk olyan rendszerekkel, ahol biztosítási időt használnak, van, ahol pontrendszer létezik, illetve ahol nem a szolgálati idő az alapja a nyugellátásnak, hanem a helybennlakás, de az összehasonlítás ezekben az esetekben is elvégezhető, mert minden esetben ezen időszakok képezik a nyugellátások alapját.

Az 1980-as évek végétől a Kelet-európai államok nemcsak politikai és gazdasági változáson menetek keresztül, hanem a nyugdíjrendszerük és átalakult, köszönhetően a gazdasági átalakulásnak.⁵³⁷ Ezekben a tagállamokban, elmondható, hogy a régi tagállamokhoz képest még mindig alacsonyabb nyugdíjkorhatárokkal rendelkeznek és szinte kivétel nélkül eltérő a nők és a férfiak nyugdíjba vonulásának a feltétele.⁵³⁸ Ez alól kivételt képez Ciprus, ahol a korhatár egységesen hatvanöt év, és a korai nyugdíjazáshoz is el kell érni a hatvanhárom évet, viszont a szolgálati vagy biztosítási idő minimuma csak öt év, amely a többi tagállamhoz képest nagyon alacsony. A lengyel nyugdíjreform bevezetésére 1999. január elsején került sor, amelynek következtében egy bizonyos átmenti időszak eltelté után, már az új

---

⁵³⁶ A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény

⁵³⁷ Katharina Müller: Pension Reform in the East European Accession Countries, IN: European Journal of Social Security, Volume 5 (2003) No. 1. 7.o.

⁵³⁸ Alfio Cerami: Ageing and the politics of pension reform sin Central Europe, South-Eastern Europe and the Caltic States IN: International Journal of Social Welfare (2011) 20. 337.o.

rendszerben nyugdíjba vonulók esetében hatvanöt éves kor elérését teszi kötelezővé. Legalacsonyabb a korhatár Máltán, ahol az 1952 előtt születettek esetében a férfiakra hatvanegy év a nőkre, pedig hatvan éves korhatár vonatkozik. A korhatár emelése azonban itt is elengedhetetlennek bizonyult, így az 1961 után születettek már egységesen a hatvanöt év fog vonatkozni. Viszonylag korai nyugdíjazásra számíthatnak azok a nők, akik Csehországban mennek nyugdíjba, mert gyerekszámától függően 56 éves és 8 hónapos korukban, vagy 59 éves és 8 hónapos korukban már jogosultak lehetnek nyugellátásra. Ez a preferencia is, mint minden országban fokozatosan csökken, mert a 2003-as nyugdíjreformot követően 2008 augusztusától kezdődően ez lehetőség már csak 62 és 65 éves korukban illeti meg a nőket. A megkívánt minimum szolgálati/biztosítási idő a teljes nyugdíjhoz ebben a csoportban általában 15 év. Kiemelkedően magas a biztosítási idő minimuma Csehországban, ahol 26 év (vagy 65 éves életkorban legalább 16 év). A szükséges biztosítási idő évente azonban 1 évvel nő, amíg el nem éri a 35 évet, vagy a 20 évet, ha a nyugdíjat igénylő életkora több mint öt évvel meghaladja a férfiakra érvényes nyugdíjkorhatárt. Viszonylag magas minimumot írnak elő a lengyel jogszabályok is, mert ahhoz, hogy a nyugdíjminimumot elérő ellátásban részesüljön az ellátást igénylő, férfiak esetében 25, nők esetében pedig 20 év minimális biztosítási időt kell igazolniuk. Románia is differenciáltan szabályoz, mert a teljes nyugdíjhoz a román jogszabályok szerint is szükséges férfiak esetében 32 év 6 hónap, nők esetén pedig 27 év 6 hónap minimum szolgálati idő. Legalacsonyabb az elvárt minimális szolgálati idő a már említett Cipruson, illetve ebben a csoportban még hasonlóan alacsony biztosítási minimumot követel Lettországon is, ahol 10 évet kell igazolni az ellátást kérelmezőknek.

A fent bemutatott korhatárok és szükséges minimum biztosítási idők a teljes öregségi nyugdíj esetében érvényesek, de a tagállamok többségében léteznek korai nyugdíjazásra vonatkozó szabályok is, amely azt jelenti, hogy a korhatár betöltését megelőzően bizonyos esetekben lehetőséget adnak a nyugdíjba vonulásra a tagállami nyugdíjrendszerek. A tagállamoknál megfigyelhető, hogy egyre inkább próbálják ezeket a kedvezményes nyugdíjazási szabályokat megszüntetni és az általános szabályok szerint nyugdíjazni a biztosítási időt szerzett személyeket, tehát megfigyelhető az a tendencia, hogy bizonyos átmeneti szabályokat követően e rendszerek teljesen el fognak tűnni. Ilyen tagállam például Bulgária, ahol 2010. év végét határozták meg, ameddig volt lehetőség a korai nyugdíjazásra, illetve Lettország, ahol 2011. 12. 30-ig. Lengyelországban is kísérletet tettek a korbetöltés előtti nyugdíjazás szabályainak megszüntetésére, de bizonyos preferált csoportokat nem sikerült az általános

szabályok alá bevonni. A korhatár betöltése előtt 5 évvel nyugdíjba lehet vonulni Romániában, 3 évvel Észtországban, Csehországban, és 2 évvel a korhatár betöltése előtt szigorú feltételekkel, Szlovákiában. Litvániában lehet a legkorábban nyugdíj ellátást igényelni, mert ott a nők akár 55 évesen a férfiak 57,5 évesen 30 év biztosítási idő megszerzésével és 12 hónap munkanélküliség esetén jogosultak lehetnek nyugellátásra. Máltán és Cipruson már nincsenek ilyen kedvezmények, mert előbbinél a 61 évet be kell tölteni, és rendelkezni kell minimum 40 év szolgálati idővel, míg utóbbinál a 63. évet is be kell tölteni.

5.2. Nyugdíjjogosultságok a „régí” tagállamokban és az EGT tagállamaiban valamint Svájcban

A fent bemutatott „új” tagállami rendszerekhez képest az EU-hoz régebben csatlakozott, illetve az alapító tagállamok rendszere szigorúbb szabályok mentén kezeli a nyugdíjakat. Az öregségi nyugdíjkorhatár általában magasabb és egyre kevesebb tagállamban tesz különbséget a nők és férfiak között. 65 év egységesen Belgiumban, Dániában, Finnországban, Hollandiában, Írországban, Luxemburgban, Németországban, Portugáliában, Spanyolországban és Svédországban. Ausztriában, az Egyesült Királyságban és Görögországban fokozatosan a nőknél is a 65 év lesz az irányadó korhatár. Spanyolországban ugyanakkor legutolsó nyugdíjra vonatkozó 2002-es (35/2002 törvény) reform során a kötelező 65 éves nyugdíjkorhatár megszűnt a magánszférában. Azok a munkavállalók, akik a munkaerőpiacon maradnak 65 éves kor betöltését követően évi 2%-os emelésre jogosultak, illetve mind a munkáltató, mind a munkavállaló kevesebb járulékfizetésre kötelezett. A korai nyugdíjba vonulás 61 éves kortól 30 év biztosítási idővel lehetséges azok számára, akik legalább 6 hónapja munkanélküliként regisztráltak. A 2007-ben elfogadott Szociális Biztonsági szabályokról szóló jogszabály megnövelte az előrehozott nyugdíjhoz szükséges minimális szolgálati idő hosszát is. A legmagasabb korhatárt a norvég és izlandi jogszabályok írják elő, mert ezekben az országokban egységesen 67 évesen vonulhatnak nyugdíjba a nők és a férfiak. Dániában ugyan a jelenlegi nyugdíjkorhatár 65 év, de a 2006-ban kezdődött „Welfare Reform”-nak köszönhetően 67 évre emelkedik a korhatár a 2024-2027-ig terjedő időszakban évenként fél évvel emelve a legkorábbi nyugdíjba vonulás lehetőségét. Franciaországban egyelőre maradt a 60 éves nyugdíjkorhatár egységesen, de a kiegészítő rendszerekben ez a korhatár 65 évre emelkedett. Németországban is a 2007-ben

bekövetkezett átfogó reformnak köszönhetően 2029-re a nyugdíjkorhatár eléri a 67 évet nők és férfiak esetében egyaránt. A német munkaerőpiacon is szükséges az időszerű munkavállalását ösztönözni, ezért a reformcsomag ún. „50 feletti ösztönző” (Initiative 50 Plus) néven számos eszközt vezet be, mellyel a munkaadók és a munkavállalók is motiváltakká válnak.

A szolgálati/biztosítási idők tekintetében a régi tagállamok rendszerei változatos képet mutatnak, de általánosságban megfigyelhető, hogy kevesebb szolgálati idő is elegendő már egy nyugdíjnyújtáshoz, mint például Magyarországon, ahol a minimum 15 év szolgálati időt kell szerezni egy résznyugdíj megállapításához is. Az északi államokban a szolgálati vagy biztosítási idő helyett helybennlakási időt követelnek meg a jogszabályok. Dániában például a helyben lakáshoz kötött nyugdíjrésznél 3 éves helyben lakást kell igazolni még hozzá 15-65 éves életkor között (nem állampolgárok esetében 10 év, ebből 5 év közvetlenül a nyugdíjazás előtt). A már fent is említett 2006-os reform következtében a helyben lakási időszakok is növekedni fognak és minimumként már 40 évet kell igazolni a teljes nyugdíjhoz. Finnországban, Izlandon, Norvégiában és Svédországban, tehát az összes északi államban is nagyon hasonló feltételek kellene a nemzeti nyugdíjhoz. Ezek az ún. nemzeti, vagy alapnyugdíjhoz szükséges feltételek, de a teljes nyugdíjhoz általában ezekben az országokban is hosszabb időszakokat kell igazolni.

A teljes nyugdíjra való jogosultsághoz a többi tagállamban is általában hosszabb időszakok igazolása szükséges, amely megközelíti a 40 évet, mely viszonylag soknak mondható a magyar 20 éves szolgálati idő követelményéhez képest. Ilyen hosszú szolgálati időt követel meg pl. Ausztria (45 év), Belgium (45 év) vagy éppen Olaszország (40 év). Franciaországban, ahol a nyugdíjkorhatár viszonylag alacsony a többi tagállamhoz képest, a szükséges szolgálati idő teljesítését magasra emelte, mert a 2012-től kezdődően már 41 évben határozta meg, amely 2020-ra eléri a 41,5 évet, illetve bonusz formájában próbálja az idősebbek munkaerőpiaci kedvét növelni. A résznyugdíjhoz viszont már egy minimális biztosítási idő szerzése után is jogosult lehet az, aki az öregségi nyugdíjkorhatárt betölti. Ilyen például Svájc vagy Liechtenstein ahol már egy éves biztosítási idő után is jár ellátás, illetve Németország, ahol 5 év biztosítási időt kell megszerezni. Egyedül Hollandiában nincs minimum szolgálati idő követelmény, a többi tagállamban átlagosan, a miénkhez hasonlóan, 15 év biztosítási időt kell igazolni, hogy részellátásra jogosultságot szerezzen a korbetöltött személy. Dániában az Egyesült Királyságban, Hollandiában, Írországban sem férfiak, sem nők esetében nincs

elehetőség arra, hogy az előírt korhatár betöltését megelőzően sor kerüljön a nyugdíjazásra és a többi tagállamban is általában 2 évvel korábbi nyugdíjazásra adnak lehetőséget a jogszabályok.⁵³⁹

6. Fehér és Zöld Könyv a megfelelő, fenntartható és biztonságos európai nyugdíjrendszerek felé

Az európai kontinensen lezajló demográfiai változásokra reagálva az Európai Bizottság 2010. július 7-én közzétette zöld könyvét a megfelelő, fenntartható és biztonságos európai nyugdíjrendszerekről⁵⁴⁰. A téma szempontjából a fehér és zöld könyv annyiban bír jelentőséggel, hogy bemutatja milyen kilátások, illetve ezen alapulva milyen intézkedések várhatóak az öregségi nyugdíjak megóvása érdekében európai szinten, tekintettel arra, hogy e kérdést a koordináció nem kezeli.

Az Európai Unióban a nyugdíjrendszerek számos változata alakult ki, mind a jogosultsági feltételeket, mind a mértékeket illetően. Ezen különbségek visszavezethetőek az eltérő történelmi hagyományokra, a társadalmi és gazdasági rendszerek fejlettségének eltérő voltára, illetve a szociális biztonsági politikák különböző prioritásaira⁵⁴¹. A népességben bekövetkezett változások, az öregedő társadalmak kihívásai a tagállamok jogalkotóit már korábban is arra kényszerítették, hogy a nyugdíjrendszerek átfogó reformjait megvalósítsák, csökkentsék a nők és férfiak nyugdíjazásának fennálló különbségeit, növeljék a nyugdíjkorhatárokat és a szükséges biztosítási időtartamok hosszát. Jelenleg a nyugdíjrendszereknek három fő problémával kell szembenéznie, úgy, mint

1. a népesség idősödése,
2. a nyugdíjrendszerek változásai valamint
3. a pénzügyi és gazdasági válság hatásai.

---

⁵³⁹ Az elemzés forrása: <http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2010-2011/europe/index.html>
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication_summary13784_en.htm (2013.11.27.)

⁵⁴⁰ COM(2010) 365 final SEC(2010) 830.

⁵⁴¹ Bővebben: Dr. Joakim Palme: Social Policy Regimes, Financing and Co-ordination IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 113.o.

A tagállamok nyugdíjpolitikusai ennek megfelelően próbálják kidolgozni a reformok irányvonalait.⁵⁴² A népesség idősödése kapcsán a bizottsági anyag rámutatott arra, hogy az EU-ban az utóbbi ötven évben a várható élettartam mintegy öt évvel nőtt. A legutóbbi demográfiai előrejelzések szerint 2050-re újabb, mintegy hét éves növekedés következhet be⁵⁴³. A születések alacsony számával együtt ez a jelenség a népesség korösszetételének drámai változásához fog vezetni, ami azt eredményezi, hogy míg jelenleg minden egyes, hatvanöt évesnél idősebb személyre négy munkaképes korú személy jut, 2060-ra már csak ketten fognak. Tovább fokozza a problémát, hogy a demográfiai robbanás (baby boom) idején születettek most mennek nyugdíjba, és Európa munkaképes korosztálya kezd beszűkülni. A hatvan éven felüliek száma minden évben hozzávetőleg két millióval növekszik, ami csaknem kétszer több mint a 90-es évek végén és a 2000-es évek elején.⁵⁴⁴ Ezzel szemben az aktív munkaképes korúak (húsz-ötvenkilenc éves korosztály) száma az elkövetkező évtizedekben minden évben csökkenő tendenciát mutat. A nyugdíjrendszereken belül már végrehajtott reformok a stabilizáció irányába hatottak, ugyanakkor járhatnak a nyugdíjak összegének csökkenésével is, illetve a válság is a nyugdíjak értékállóságának csökkenéséhez vezethet. A nyugdíj kiadások nagy hatással vannak a tagállami költségvetésekre is, hiszen az állami kiadások igen nagy és egyre nagyobb részét, jelenleg átlagosan a GDP több mint 10 %-át teszik ki, amely 2060-ban az EU egész területén akár 12,5 %-ra is emelkedhet. Ez a magas arány azonban nehezen tartható a szigorú költségvetési szabályok miatt.

Az Európai Unió nyugdíjpolitikájának első és egyben legfontosabb prioritása természetesen a nyugdíjrendszerek fenntarthatósága és megfelelősége. A két egymásnak ellentmondó célkitűzést együtt kell vizsgálni, hiszen a fenntarthatóság legjobban akkor valósulhatna meg, ha az értékállóság nem biztosított, ugyanakkor az értékállóság eléréséhez szükséges emelések veszélyeztethetik a fenntarthatóságot. A másik nagyon fontos prioritás, pedig az, hogy a nyugdíjak összege összhangban legyen a munkában eltöltött időszakkal, hiszen a tagállamok a nyugellátások összegének számításánál nagyon eltérő szabályokat alkalmaznak. További nem kevésbé fontos prioritás, pedig a mobilitás akadályainak az elhárítása. A biztonságosabb

---

⁵⁴² Bővebben: Dr. Paola Profeta: Effects of demographic trends on pension systems IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 15-27. o.

⁵⁴³ Bővebben: Dr. Michael Murphy: Global Population Change to 2050 – Europe in Global Context Introduction IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 29-31.o.

⁵⁴⁴ Bővebben: Paul Minderhoud: New patterns of migration and challenges for the future IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 150.o.

és átláthatóbb nyugdíjak biztosítása a munkavállalói mobilitáshoz (a tagállamok közötti munkaerő-áramláshoz) elengedhetetlen, mely magával hordozza a munkavállalók nagyobb tudatosságát, ami viszont a megfelelőbb tájékoztatáson alapul. A Bizottság szerint szükség lehet a nyugdíjrendszerekre vonatkozó adatok egyszerűsítésére, hogy összehasonlíthatóbbak legyenek, mert a nyugdíjstatisztikára vonatkozó uniós módszertan kidolgozása elősegíthetné a közös irányvonalak és szabályozási kihívások értékelését.

Mi a célja a Zöld Könyvnek? A Bizottság valóban európai nyugdíjrendszer kialakítását tervezi? A tagállamok el fogják veszíteni a hatáskörüket a szociális biztonság területén?⁵⁴⁵ A nyugellátás biztosítása a tagállamok feladata. A Zöld Könyv nem vonja kétségbe sem a tagállamok hatáskörét a nyugdíjakat illetően, sem pedig a szociális partnerek szerepét, és azt sem kívánja sugallni, hogy létezik egyetlen ideális, valamennyi fél számára megfelelő nyugdíjrendszer modell. A tagállamoknak továbbra is megmaradt a hatáskörüik a szociális biztonsági rendszerek alapelveinek meghatározására. Az EUMSZ 153. cikk (1) bekezdés c) pontja szerint az európai intézmények csak limitált és megosztott hatáskörrel rendelkeznek a szociális biztonság területén, illetve az EUMSZ 153. cikk (4) bekezdése alapján, az európai szinten elfogadott jogszabályok nem veszélyeztethetik a tagállamok szociális biztonsági rendszereinek pénzügyi egyensúlyát. Ennek megfelelően tehát a kezdeményezés célja az lehet, hogy megtalálja azokat a megoldásokat, hogy az EU miként tudja támogatni a megfelelő és fenntartható nyugdíjak biztosítására irányuló tagállami erőfeszítéseket. Tekintettel arra, hogy a tagállamok hasonló problémákkal néznek szembe nemzeti nyugdíjpolitikáik kialakítása során, egy európai szinten kezelt közös fellépés hatékonyabb és eredményesebb lehet a nemzeti szinten kidolgozott reformoknál. A nyugdíjak fenntarthatóságát célzó kezdeményezésnek a különlegessége, hogy integrált megközelítést alkalmaz, egyaránt merítve a gazdasági, szociális és pénzügyi piaci irányvonalakból, valamint felismeri a kapcsolatot és a szinergiákat a nyugdíjak és az intelligens, fenntartható és befogadó növekedésre irányuló Európa 2020 stratégia, valamint a Stabilitási és Növekedési Paktum egésze között, amely a tagállamok gazdaságát jelentősen befolyásolja.

A Zöld Könyvben megfogalmazott kérdések alapján 2012. február 6-án megszületett a Fehér Könyv a megfelelő, biztonságos és fenntartható európai nyugdíjak menetrendjéről. Ez a fehér könyv a tagállamok nyugdíjrendszereinek problémáival kapcsolatos közös aggályokat

---

⁵⁴⁵ Hans-Joachim Reinhard: Towards a European Pension Policy? The possible impact of the European Commission's Green Paper „Towards adequate, sustainable and safe European pension systems on national pension strategies, European Journal of Social Security, Volume 12 (2010). No. 3. 201.o

tárgyalja, és programot határoz meg hosszú távon, tekintettel arra, hogy az EU2020 stratégia⁵⁴⁶ öt kiemelt célja közül kettő is összefüggésben van ezzel a területtel. Európai szintű, előremutató szakpolitikai irányvonalakat és kezdeményezéseket javasol, amelyeken keresztül az EU támogatni tudja a tagállami politikai döntéshozókat a reformigények kielégítésére irányuló törekvésekben, különösen a 2011-es és 2012-es éves növekedési jelentésekben kiemelt, valamint a 2011. évi ország specifikus ajánlásokban meghatározott igények tekintetében.⁵⁴⁷

A mintegy negyven oldalas anyag foglalkozik a nyugellátások megfelelőségének, fenntartásának kihívásával, tekintettel arra, hogy a nyugdíjkorú lakosság fő jövedelemforrása a nyugdíj, így garantálni kell annak értékállóságát, hogy e csoport tisztességes megélhetése ne kerüljön veszélybe, és ezzel ne gerjesszen újabb problémát a tagállamok számára. Fokozni kell a nők és az idősebb munkavállalók munkaerő-piaci részvételének az arányát, mert csak így emelhető a nyugdíjkorhatár, a szolgálati idő követelmény és a nyugdíjak összege.

A Fehér Könyv szintén kihangsúlyozza, hogy saját nyugdíjrendszereik kidolgozásáért saját körülményeiknek megfelelően elsősorban a tagállamok a felelősek, és kiemeli a reformok szükségességét, elkerülhetetlenségét. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés azonban megköveteli, hogy az EU támogassa és egészítse ki a tagállamok szociális védelemre irányuló tevékenységeit (153. cikk), továbbá szakpolitikáinak meghatározása és végrehajtása során vegye figyelembe a megfelelő szociális védelmet (9. cikk).⁵⁴⁸

A Bizottság javaslatában szerepel, hogy a reformok végrehajtása során a tagállamok az alábbiak mentén haladjanak:

1. a nyugdíjkorhatár emelése legyen összhangban a várható élettartam növekedésével;
2. korlátozzák a kordedvezményes nyugdíjrendszerekhez való hozzáférést vagy az egyéb kedvezményes nyugdíjazási lehetőségeket;
3. ösztönözzék a munkában eltöltött idő meghosszabbítását, biztosítsák az egész életen át tartó tanuláshoz (ún. life long learning) való könnyebb hozzáférést, ösztönözzék a munkahelyeknek a még sokfélebb munkaerő igényeihez való igazítását, biztosítsák az

---

⁵⁴⁶ A témáról bővebben: http://ec.europa.eu/europe2020/index_hu.htm

⁵⁴⁷ COM(2012) 55 final, 3.o.

⁵⁴⁸ COM(2012) 55 final, 8.o.

idősebb munkavállalók számára a foglalkoztatási lehetőségeket az aktív és egészséges öregkor támogatása révén;

4. igazítsák egymáshoz a nők és férfiak nyugdíjkorhatárát;
5. támogassák, ösztönözzék az egyéb nyugdíj megtakarításokat a nyugdíjjövedelmek fokozása érdekében.

A dokumentum kitér arra is, hogy a 2008-ban kirobbant pénzügyi, gazdasági válság rámutatott a magán-nyugdíjrendszerek sebezhetőségére és ennek megfelelően szükséges a terület szabályozó kereteinek felülvizsgálata, a jogalkotói feladatok végrehajtása.

A szociális biztonsági rendszerek feltételeinek kialakítása a tagállamok hatáskörébe tartozó terület, azonban a jogalkotóknak tekintettel kell lenniük a közösségi jogszabályokra, a közösségi szinten elfogadott prioritásokra annak érdekében, hogy a szerződésben meghatározott célok megvalósulhassanak. Tekintettel arra, hogy a fehér könyvben meghatározottak nem kötik a tagállamokat, de ennek ellenére alapvető jelentőséggel bírhat, mert az abban foglaltakat célszerű a tagállamoknak figyelembe venni, amikor felülvizsgálják a nyugdíjakra vonatkozó szabályaikat és meghatározzák a jövőben elérendő eredményeket. Véleményem szerint ennek következtében várható a tagállamok jogszabályaiban meghatározott öregségi nyugdíjak feltételeiben közeledés, mely mindenképpen hozzájárul a személyek szabad mozgása, mint a szerződésekben lefektetett elsődleges cél megvalósulásához.

Záró gondolatok

A szociális biztonsági koordináció története több mint 50 évre tekint vissza, az első 1958-ban megjelent 3. számú rendelet megjelenésétől kezdve, amikor az érintett tagállamok száma még csak 6 volt, a jelenlegi 883/2004/EK rendelethez, amelynek alkalmazásában már 28 uniós tagállam vesz részt. A kezdeti munkavállalókat megillető szabad mozgás joga, mára az uniós polgárokat megillető alapjog, amely az Európai Unió egyik sarokköve. Ahhoz hogy a polgárok élni tudjanak jogaikkal, biztosítani kell számukra, hogy ne veszítsék el már megszerzett jogosultságukat, melynek garanciái a szociális biztonsági koordináció szabályaiban öltönek testet. Tekintettel arra, hogy a szociális biztonsági rendszerek meghatározása tagállami hatáskörbe tartozik, a tagállamok maguk határozzák meg az ellátások formáit, feltételeit, az ellátásért felelős intézmények rendszerét, a finanszírozási kérdéseket. A tagállami ellátórendszerek nemzeti szabályai nem kezelik azokat az eseteket, amelyekben a szabad mozgás jogával élő személyek más tagállamok joghatósága alá tartoztak, és járulékfizetést követően, vagy egyéb jogosultsági követelmény teljesítése okán, biztosítási időt szereztek. E megszerzett időszakok elvesztésének megakadályozását hivatottak a koordinációs rendeletek kiküszöbölni. Amikor a Római Szerződést az alapítók megkötötték, tisztában voltak a tagállamok szociális biztonsági rendszereik különbözőségeivel, ezért biztosítani kellett, hogy a tagállamok kizárólagos nemzeti jogának alkalmazása ne képezze a munkavállalók szabad mozgásának akadályát. Ennek okán tartalmazza a Római Szerződés a korábban 51. cikke, majd 42. cikke, jelenleg az EUMSZ 48. cikke, hogy az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek. A szociális biztonsági koordináció területét a felhatalmazás alapján rendeletek szabályozzák, legkorábban a 3. és 4. sz. rendelet, majd azt követően a 1408/71/EGK rendelet és 574/72/EGK végrehajtási rendelet, majd 2010. május 1-ét követően, a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK végrehajtási rendelet. E rendeletek a tagállamokban közvetlenül alkalmazandóak, így további implementáció nélkül válnak a tagállami jogrendszerek részévé. A döntési mechanizmusban az európai uniós intézmények vesznek részt, mely egyedivé teszi a koordinációs mechanizmust a többi koordinációs eszközhöz képest. Ezen indokok alapján a szupranacionális szinten megalkotott koordinációs rendelet a legalkalmasabb az Európai Unió szociális biztonsági rendszereinek a koordinálására. A tagállamok által szabályozott szociális biztonsági rendszerek koordinálását

szabályozó rendeletek a kezdeti tanácsi aktusból fokozatosan parlamenti és tanácsi aktus útján születtek, majd ezt követően, a még mindig hosszadalmas kompromisszumos eljárás valamennyire egyszerűsödött a rendes jogalkotási eljáráson belüli minősített többségi döntésnek megfelelően. Egyedül a rendeletek bizonyos mellékleteinek módosítása, a tagállamok nemzeti jogszabályainak módosulásainak átvezetésére, elfogadható bizottsági rendelet. A terület szabályozásának egyszerűbb formája mindenképpen előnyös a jogalkotók számára. A jogalkotási felhatalmazás azonban a jogalkotókat az uniós polgárság⁵⁴⁹ szabad mozgására vonatkozóan, illetve a harmadik országbeli állampolgárokat érintő ügyekben még mindig egyhangúságú döntéséhez köti, melynek következtében a döntési mechanizmus tisztázásra szorul. E kérdésben én azon az állásponton vagyok, hogy bármilyen döntés esetén, amely az uniós inaktív polgárokat, vagy harmadik ország állampolgárait is érinti, nem lehet eltekinteni az egyhangúságtól, hacsak nem születik meg a szükséges felhatalmazás a szerződésben, melyre a közel jövőben nem látok esélyt.

A szociális biztonsági koordináció végrehajtásának kötelezettsége a szabályozás terjedelmes volta, a mellékletekben megjelenő kivételek miatt, jelentős feladat a tagállami intézményeknek, figyelemmel a rendeletek komplex szabályaira, az igazgatási bizottsági határozatokra és az Európai Bíróság jogeseteire is. A szociális biztonsági koordináció területének talán legfontosabb bírósági döntései az ellátások meghatározásában, a munkavállaló fogalmának megadásában, az uniós polgársághoz kapcsolódóan, a tagállamok által kötött kétoldalú megállapodások és a koordinációs szabályok kapcsolatának értelmezésében jelentek meg. A Bíróság megerősítette a koordinációs rendeletek által alkalmazott alapelveket, így például az egyenlő bánásmód alapelvét, a diszkrimináció tilalmát, a szerzett jogok védelmét. Ezen a területen született döntések esetében a Bíróság figyelembe vette a szociális igazságosság, az integráció, a belső piac és szabad verseny Szerződésbe foglalt alapelveit, kiemelkedő jelentőséget tulajdonítva a személyek szabad mozgásának, mely döntések a másodlagos jogalkotás folyamán a rendeletekben meg is jelentek. Véleményem szerint ugyan az EU- és EGT-tagállamok szociális biztonsági rendszereinek koordinációja elméletileg egyszerűnek tűnhet, de tekintettel arra, hogy az összes európai uniós tagállam szociális biztonsági rendszere kisebb-nagyobb eltéréseket mutat, hogy a területet a rendeleteken túl számos egyéb jogi eszköz is szabályozza, nagyon megnehezíti a koordináció zökkenőmentes megvalósítását, ugyanakkor e koordinációs eszköz

---

⁵⁴⁹ Akik nem tartoznak bele az EUMSZ 48. cikkében meghatározott kategóriába

nélkül a személyek szabad áramlása, mint a szerződésekben megfogalmazott cél, nem valósulhatna meg. Egy bizonyos mértékű komplexitás elkerülhetetlen azonban annak érdekében, hogy a koordináció a célját elérje, tehát hogy eltörölje a szociális biztonsági ágazatok közötti határokat a szabad mozgás jogának gyakorlása érdekében.⁵⁵⁰ Ami a legtöbb kritikát illeti ezen a területen, az nem a koordináció inadekvát szabályozásából ered, hanem inkább a tagállami szociális biztonsági jogszabályok befejezetlensége és inadekvátsága, ahogy az információáramlás és kommunikáció elégtelenségének a felelőssége, amely elsősorban azonban a tagállamoké.⁵⁵¹ Talán nem meglepő, hogy a 28 ország szociális biztonsági ágát lefedő koordinációs rendeletek nem minden tekintetben tökéletesek. Fent már említettem a jogalkotás során felmerülő szabályozásban rejlő problémát, de maga a rendelet is tartalmaz jó néhányat. Magam részéről csak a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó külön rendeletek okozta problémát említem meg az általános részből. A harmadik országbeli állampolgárok helyzete igen speciális természetű, hiszen e személyekre a 883/2004/EK rendeletet hatályát a 1231/10/EU rendelet terjesztette ki, amely rendelet nem alkalmazandó Dániában, az Egyesült Királyságban, valamint az EGT államaiban és Svájcban. Az érintett személyek például a dán időszakokat tagállamok közötti mozgásukkor elveszítik, míg az Egyesült Királyságban szerzeteket a 1408/71/EGK rendeletben meghatározottak szerint érvényesíthetik, generálva egy sor jogértelmezési kérdést. Például a rendeletben megkövetelt két tagállami érintettség feltételének való megfelelést, a szerzett időszakok figyelembe vételét. E tekintetben én azon az állásponton vagyok, hogy a tagállami intézménynek nem kell figyelembe venniük azokat az időszakokat, amelyeket olyan tagállamban teljesített az érintett személy, amelyik tagállam nem alkalmazza a rendeleteket harmadik ország állampolgári esetében, illetve ehhez kapcsolódóan a két tagállami érintettség feltételeit sem tekinthetjük megvalósultnak, mert véleményem szerint ilyen esetekben a jogalap hiánya miatt az összeszámítás kizárt. Ebben a kérdésben még nem született ítélet, tehát az egységes jogalkalmazás még a Bíróság jogértelmező munkájával sem támogatott. Az én javaslatom a probléma kezelésére mindenképpen a kiterjesztésről szóló rendeletek módosítása, amelyben az ilyen időszakok figyelembevételére vonatkozóan meghatározásra kerülne a tagállamok kötelezettsége, tisztázásra kerülne a jogalap kérdése.

---

⁵⁵⁰ Rob Cornelissen: 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 Its Achievements and Its Limits in Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 56.o.

⁵⁵¹ Jean-Philippe Lhernould: Coordination in the context of internal market rules or how to resolve midlife crisis IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 129.o.

A másik általam észlelt problémás terület a nyugdíjakra vonatkozó speciális szabályok között található, a 987/2004/EK rendelet 44. cikkében meghatározott gyermeknevelési idők kezelésének a kérdése. A gyereknevelési időszakok konkrét szabályozására a 987/2009/EK rendeletben, tehát csak a végrehajtási rendelet szabályai között került sor. Az alaprendelet 5. cikke, a tények események egyenlő bánásmódja, a kerete a végrehajtási rendelet 44. cikkének. Az elhelyezés azért nagyon fontos, mert a fenti cikkek értelmezésekor tiszteletben kell tartani egyrészt azt, hogy az arányosság fényében a tényállásokkal vagy eseményekkel kapcsolatos egyenlő bánásmód elve ne vezessen objektíve indokolatlan eredményekhez, vagy ugyanarra az időszakra vonatkozó azonos típusú ellátások halmozódásához, másrészt, hogy nem sértse a szerzett idők összeszámításának az elvét, harmadrészt pedig, hogy az elv alkalmazása semmilyen esetben sem teheti a másik tagállamot illetékesé vagy jogszabályait alkalmazandóvá. Ennek megfelelően javasoltam a kérdés szabályozását az alaprendelethez, meghatározva, hogy mely időszakok tekinthetők gyermeknevelési időszaknak, és így nem az általános biztosítási időkre vonatkozó szabályok szerint kezelendők, valamint, hogy a tagállamok illetékességének kérdése hogyan állapítható meg olyan esetekben, amikor az érintett személy másik tagállamba költözik.

A tagállami ellátórendszerekhez kapcsolódóan a nemzeti jogszabályok különbözőképpen rendezik az intézmények hatáskörét, illetékességét, az igény benyújtására vonatkozó határidőket, a jogorvoslati határidőket. Az eltérő jogszabályi határidők alkalmazása, illetve azok túllépése gyakran okozza az ügyek hosszadalmas elintézését, amelynek nem léteznek közösségi szinten szankciói. Az ilyen eljárási jellegű probléma az anyagi jogot érintő problémákhoz képest kisebb súlyúnak tűnhetnek, ugyanakkor a tapasztalataim alapján e késedelmek okozzák a leggyakrabban a migráns munkavállalók igény érvényesítésének az akadályát. Amennyiben egy tagállami intézmény nem a koordináció szabályainak megfelelően jár el, az érintett személyek csak a nemzeti jog szerinti eljárási szabályokban lefektetettekre támaszkodhatnak, hiányzik a jogérvényesítés eszköze. A közösségi szinten is köztudott problémát kívánja a rendelet az elektronikus adatcsere bevezetésével orvosolni, amely a 21. századi technikai feltételek mellett elengedhetetlen a jövő szociális biztonsági ügyintézéséhez. Véleményem szerint azonban ez nem elégséges az olajozott működés eléréséhez, ugyanis az eljárási határidők közösségi szinten történő szabályozása hiányzik az elektronikus ügyintézés elvárt célok megvalósításához. Ennek érdekében mindenképpen szükségesnek tartom végrehajtási rendeletben szabályozni az adott eljárási cselekményekhez tartozó ügyintézési határidőket, amely kötné a tagállami intézményeket, akár kapcsolattartó,

akár érintett intézményként vesznek részt az eljárásban bármelyik ellátástípusra vonatkozóan. Természetesen ahhoz, hogy az intézmények eljárásaik során tekintetbe vegyék e határidőket, mindenképpen szükséges a szankciókat is meghatározni, természetesen figyelembe véve az ügyek egyedi jellegét.

Az Európai Unió koordinációs rendeletei az elmúlt 50 év során kiterjesztették és formálták az eredeti a rendeletek 20. század első felében lefektetett alapelveit.⁵⁵² A személyi hatály tekintetében jelentős fejlődésen ment keresztül a koordinációs rendszer, a munkavállalóknak biztosított védelem fokozatosan az uniós polgárok alapjoga lett, beleértve az inaktív személyeket is, és a viszonyosság elvét is áttörve, mert immár a harmadik országok állampolgárai is élvezhetik a koordináció nyújtotta előnyöket. A koordináció szabályrendszere követte a szabad mozgás jogával rendelkező személyek egyre bővülő körét és tagadhatatlanul hozzájárult a szociális biztonsági jogaik megtartásához a Közösségen belüli mozgásukkor. Jogosultak például arra, hogy az illetékes intézmények tekintetbe vegyék a karrierjük során általuk megszerzett szolgálati, vagy biztosítási időket a nyugdíjuk megállapítása során, az egyenlő bánásmód követelményeinek szem előtt tartásával, és tekintet nélkül az aktuális tartózkodási helyükre. A koordináció rendeletek, azok hiányosságaival együtt, elengedhetetlenek a szerződésben lefektetett szabad mozgás jogának akadályainak lebontásához.

---

⁵⁵² Roberts, Simon: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009, 26.p.

Irodalomjegyzék

1. dr. Ács Vera-dr. Lukács Éva, Az Európai Közösségek Bíróságának gyakorlata a szociális biztonság területén, Sik Kiadó, Budapest, 2003.
2. Aleinikoff, Alexander; Chetail, Vincent: Migration and International Legal Norms. TMC Asser Press, Hága, 2003.
3. Alston, Philip: The EU and Human Rights. Oxford University Press, Oxford, 2000.
4. Appleyard, Reginald: International Migration Policies: 1950-2000. International Migration, Vol. 39. No. 1. 2001.
5. Artner Annamária: Az Európai Unió munkaerőpiaca és a válság Európai Tükör XIV. évf. 10. szám 2009. október 93-111.p.
6. Aviles, Antonio Ojeda: How the Current Provisions of Regulation (EEC) No. 1408/71 Could be Simplified IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 131-166.p.
7. Dr. Bencze László: Az Európa Tanács szociális jogalkotása, Háttér tanulmány a SZOLID Projekt számára
8. Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Megújított szociális menetrend: Lehetőségek, hozzáférés és szolidaritás a XXI. századi Európában COM(2008) 412 végleges.
9. Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010.
10. Bogusz, Barbara; Cholewinski, Ryszard; Cygan, Adam; Szyszcak, Erika: Irregular Migration and Human Rights: Theoretical, European and International Perspectives. Matrinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2004.
11. Dr. Borbély Andrea - Dr.Lukács Éva: Munkavállalás és vállalkozás az Európai Unióban IN: Migráció és Európai Unió, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001.
12. Brinkmann, Gisbert: Family Reunification of Third-Country Nationals: Access of Family Members to Social Protection Benefits. European Journal of Migration and Law. 2002. No. 4.
13. Burrows, Noreen: Non-Discrimination and Social Security in Co-Operation Agreements. European Law Review. Vol. 22. 1997.

14. Cerami, Alfio: Ageing and the politics of pension reform in Central Europe, South-Eastern Europe and the Celtic States IN: International Journal of Social Welfare (2011) 20:331-343. p.
15. Chardon, S. Coordination of Social Security Schemes in Connection with the Accession of Central and Eastern European States, Riga, 2004.
16. Commission's Proposal for a Council Regulation on coordination of social security systems, COM(1998)779 végleges, OJ C038, 12/2/1999
17. Commission's Amended proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on coordination of social security systems, COM(2003)596 végleges.
18. Commission Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council, COM(2010) 794 final, 2010/380 (COD)
19. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Social policy agenda [COM(2000) 379 final - not published in the Official Journal].
20. Cornelissen, Rob: 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 Its Achievements and Its Limits in Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 25-69.p.
21. Cornelissen, Rob: Achievements of 50 years of European Social Security Coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 57-71.p.
22. Cornelissen, Rob: 50 years of European Social Security Coordination, European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos. 1-2. 9-45.p.
23. Cornelissen, Rob: 50 Years of European social security coordination EISS Konferencia 2008.
24. Cornelissen, Rob: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 71-74.p.
25. Cornelissen, Rob: The principle of Territoriality and the Community Regulations on Social Security (Regulations 1408/71 and 574/72) IN: Common Market Law Review 33. 439-471.p.
26. Czúcz Ottó: Társadalombiztosítás a változó világban, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1989.
27. Donders, Peter: Implementation of Regulation 1408/71 – preparations by new Member States In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social

- Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 44-46.p.
28. Dr. Dux László: A migráns munkavállalók jogvédelmének multilaterális eszközei, Phd értekezés
  29. Eichenhofer, Eberhard: Application of the coordination regulation in the context of decentralisation and regionalisation in matters of social security IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 72-90.p.
  30. Eichenhofer, Eberhard: How to Simplify the Coordination of Social Security IN: European Journal of Social Security, 2000. 2/3 231-240.p.
  31. Esping-Andersen, G.: The Three Worlds of Welfare Capitalism, Cambridge, Polity Press, 2009.
  32. Evans, Andrew: Third Country Nationals and the Treaty on European Union. European Journal of International Law. 1994.
  33. Fuchs, Maximilian: The Implementation of Coordination Regulation in Active Labour Market Policy Provisions at national Level IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 91-111.p.
  34. Gellérné Lukács Éva – Gyulavári Tamás: Szociálpolitika és foglalkoztatás, Európai Tükör 2009. Különszám
  35. Gellérné Lukács Éva: Munkavállalás az Európai Unióban KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2004.
  36. Gellérné Lukács Éva: Munkavállalók szabad mozgása az Európai Unióban. Gondolatok egy 40 éves évfordulóra (Free movement of workers in the European Union. Thoughts for a 40th jubilee) Föld-rész. Nemzetközi és Európai Jogi Szemle, 2009. vol. 2. no. 1, 9-23. p.
  37. Gellérné Lukács Éva: Szociálpolitika és foglalkoztatás (Social policy and employment) Európai Tükör. Különszám, 2009. vol. 14, 199-214. p.
  38. Gellérné Lukács Éva - Illés Sándor: Migrációs politikák és jogharmonizáció. Kutatási Jelentések 79. Népszéktudományi Kutató Intézet, Budapest, 2005.
  39. Gellérné Lukács Éva - Szigeti Borbála: Munkavállalási szabályok az EU tagállamaiban az átmeneti időszak alatt. KJK Kerszöv, Budapest, 2005.
  40. Guild, Elspeth: The Legal Elements of European Identity: EU Citizenship and Migration Law. Kluwer Law International, Hága, 2004.

41. Greve, Bent (szerk) *The Future of the Welfare State, European and Global Perspectives*, Ashgate Publishing Limited, Hampshire, 2006.
42. Groenendijk, C.A.; Guild, E.; Barizlay, R.: *The Legal Status of Third Country Nationals Who are Long-Term Residents in a Member State of the European Union. Report of the European Commission, Nijmegen, 1999/2000.*
43. Groenendijk, Kees: *The Metamorphosis of Migrant Labour: Will New Rules Help Migrant Workers?* *European Journal of Migration and Law*, No. 1. 1999.
44. Gyulavári Tamás: *Az Európai Unió szociális dimenziójának története* IN: *Az Európai Unió szociális Dimenziója, Szociális és Családügyi Minisztérium, AduPrint Kiadó és Nyomda Kft, Budapest, 2000.*
45. Gyulavári, Tamás: *Uniós polgárság: vágyak és valóság. Európai Tükör, Vol. 7. 2003.*
46. Gyulavári Tamás - Könczei György: *Európai Szociális Jog, Osiris Kiadó, Budapest, 2000.*
47. Gyulavári Tamás: *Európai Szociálpolitikai Menetrend, Esély 2001/5. 92-109.p.*
48. Gyulavári Tamás: *Munkajogi alapfogalmak a közösségi jogban* IN: *Pécsi Munkajogi Közlemények II. évf. I. sz. 2009. április 7-25.p.*
49. Hajdú József – Homicskó Árpád Olivér: *Társadalombiztosítási alapismeretek, Patrocinium Kiadó, Budapest 2012.*
50. Hajdú József: *Posting in the context of EU social security coordination, with regard to the Member States' practice*, in. *Ünnepi Tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára, Miskolc, 2007. 118-140.p.*
51. József Hajdú: *Coordination of unemployment benefits in European Union*, in. *Szilbereky Jenő emlékkönyv, Acta Juridica et Politica Tomus LXII. Szeged, Officina Nyomda, 2007.*
52. Hajdú József: *Az Európai Unió szociális joga – különös tekintettel a szociális biztonsági koordinációra /Social law in the European Union – Social security coordination*, JATEPress Szeged, 2008.
53. Hajdú József: *Coordination of old-age pension in the European Union*, IN: *Emlékkönyv Román László születésének 80. évfordulójára, Kiss György-Berke Gyula-Bankó Zoltán-Kajtár Edit (szerk.) Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2008. 117-144.p.*
54. Hajdú József: *Szociális biztonság és szociális védelem* IN: *Az Európai Unió szociális dimenziója Budapest, SzCsM, 2000,*
55. Hajdú József: *The implementation of applicable legislation principle of the Regulation 1408/71* in. *Besenyi Lajos emlékkönyv, Acta Juridica et Politica Tomus LXI. Fasciculus 11. Szeged, Officina Nyomda, 2007. 175-199 p.*

56. Hajdú József: A szociális biztonsági rendszerek koordinációjának alapkérdései az Európai Unióban, Munkaügyi Szemle 51. évf. 2007 11-12. szám
57. József Hajdú-Attila Kun: The Hungarian pension system in the face of demographic challenges, in. Opuscula Szegediensia 2 szerk: Lőrincsikné Lajkó Dóra, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008. 163-208.p.
58. Hajdú József-dr. Lukács Éva, Népeségmozgások és szociális védelem az Európai Unióban, IN dr. Lukács Éva – dr. Király Miklós (szerk.) Migráció és Európai Unió, AduPrint, Budapest 2001.
59. Hasenau, Michael: ILO Standards on Migrant Workers: The Fundamentals of the UN Convention and Their Genesis. International Migration Review. Vol. 25. No. 4. 1991.
60. Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, Magyar Országgyűlés 2002
61. Igl, Gerhard: Co-ordination and New Forms of Social Protection IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 93-107.p.
62. Iván Gábor: Ötéves uniós tagságunkra, Európai Tükör Különszám 2009. március
63. Jorens, Yves – Schulte, Bernd: The Implementation of Regulation 1408/71 in the Member States of European Union IN: European Journal of Social Security Volume 3/3 (2001) 237-255.p.
64. Jorens, Yves – Schulte, Bernd (eds.) European Social Security Law and Third Country Nationals, Die Keure, Brugge, 1998.
65. Jorens, Yves (ed.), Roberts, Simon (ed.), García de Cortzar, Carlos, Spiegel, Bernhard, Strban, Grega: Think Tank Report 2010 Analysis of selected concepts of the regulatory framework and practical consequences on the social security coordination, Project DG EMPL/E/3 VC/2009/1325
66. Jorens, Yves, Van Overmeiren, Filip: General Principle of coordination IN: European Journal of Social Security Volume 11 (2009) Nos. 1-2, 47- 79.p.
67. Jorens, Yves: Towards new rules for the determination of the applicable legislation? IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 168-186.p.
68. Jorens, Yves, Schulte, Bernd (ed.) Coordination of social security schemes in connection with the accession of Central and Eastern European states- The Riga Conference 1999.

69. Jorens, Yves, De Schuyter, Barbara, Salamon, Cindy, Towards a rationalisation of the EC Co-ordination Regulations concerning Social Security? Academia Press Ghent 2007.
70. Jorens, Yves; Hajdú, József: European Report 2005. Training and reporting on European social security, 2005.
71. Jorens, Yves, Lhemould, J-P, Fillon, J-C, Roberts, S. and Spiegel, B. Towards a new framework for applicable legislation- Think Thank Report, Training and reporting on European social security, 2008.
72. Kardos Gábor: A szociális biztonsághoz való jog védelme a nemzetközi jogban, Fundamentum 3. sz. 2000.
73. Kardos, Gábor: Üres kagylóhéj? A szociális jogok nemzetközi jogi védelmének egyes kérdései. Gondolat, Budapest, 2003.
74. Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, Bővített, második kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2005.
75. Kecskés László: EU-JOG ÉS JOGHARMONIZÁCIÓ, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003.
76. Kende Tamás - Szűcs Tamás (szerk) Európai közjog és politika, Osiris kiadó Budapest, 2003
77. Kiss Sándor (szerk.): Amit a nyugdíjügyintézésről tudni kell HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2006.
78. Korda, Maria – Pennings, Frans: The Legal Character of International Social Security Standards IN: European Journal of Social Security, Volume 10 (2008) No. 2. 131-156.p.
79. Lambert, Jean: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 60-63.p.
80. Dr. Lengyel Balázs, Dr. Gellérné dr. Lukács Éva, Rézműves Judit: Az Európai Unió polgárainak szociális biztonsága Szociálpolitika és foglalkoztatás Európai Füzetek 14. (Szakmai összefoglaló a magyar csatlakozási tárgyalások lezárt fejezeteiből)
81. Lengyel Balázs, Lukács Éva, Rézműves Judit: „Az Európai Unió polgárainak szociális biztonsága”, (Social security rights of the EU citizens) Európai Füzetek 14., 2003.
82. Leppik, Lauri: Co-ordination of Pensions in the European Union: The Case of Mandatory Defined Contribution Schemes in the Central and Eastern European Countries IN: European Journal of Social Security, Volume 8 (2006) No.1 35-55.p.
83. Lhernould, Jean-Philippe: Coordination in the context of internal market rules or how to resolve midlife crisis IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present –

- Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 129-149.p.
84. Lukács Éva: A munkavállalók szabad mozgása, IN: Az Európai Unió szociális dimenziója, AduPrint, Budapest, 2000.
  85. Minderhoud, Paul: New patterns of migration and challenges for the future IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 150-167.p.
  86. Molnár Margit: Az Európai Közösség szociális jogalkotása, JPTE TK Kiadói Iroda, 1996.
  87. Dr. Molnár Margit: Fragmentumok a szociálpolitika történetéből a kezdetektől 1944-ig, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2011.
  88. Moore, Matthew: Freedom of Movement and Migrant Workers“ Social Security: An Overview of the Case Law of the Court of Justice, 1997-2000. Common Market Law Review. Vol. 39. 2002.
  89. Murphy, Michael: Global Population Change to 2050 – Europe in Global Context Introduction IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 29-47.p.
  90. Müller, Katharina: Pension Reform in the East European Accession Countries, IN: European Journal of Social Security, Volume 5 (2003) No. 1. 7-31.p.
  91. Nilsen, Ruth, Szyszczak, Erika: Tthe social dimension of the European Community, Handelshojskolens Forlag, 1993.
  92. Opinion of the Economic and Social Committee on the ‘Proposal for a Council Regulation on coordination of social security systems’, OJ C 075, 15/3/2000
  93. Pakaslahti, Johannes: Social Security Vision of the European Union IN: Danny Pieters (ed.) International Impact upon Social Security, Kluwer Law International Hague, 2000, 65-86.p.
  94. Pákozdi Ildikó: Nyugdíjak a csatlakozás után, IN: Európai Füzetek 1. szám 2003.
  95. Palme Dr., Joakim: Social Policy Regimes, Financing and Co-ordination IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 112-130.p.
  96. Paskalia, Vicki: The (In)Visibility of Gender in the New Regulation IN: European Journal of Social Security, Volume 7 (2005) No. 3. 197-225.p.

97. Pennings, Frans – Schulte, Bernd: *Between Soft and Hard Law – The Impact of International Social Security Standards on National Security Law*, Kluwer Law International, Netherlands, 2006. 1-26.o.
98. Pennings, Frans, Introduction: Regulation 883/2004 – The third coordination regulation in a row, *European Journal of Social Security*, Volume 11 (2009), Nos. 1-2 2-7.o.
99. Pennings, Frans: *European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2010
100. Pennings, Frans: *Introduction to European Social Security Law*, Intersentia Antwerp – Oxford - Portland, 2003
101. Pennings, Frans: *Introduction to European Social Security Law*, Kluwer Law International, The Hague, 2001.
102. Pennings, Frans, The European Commission Proposal to Simplify Regulation 1408/71, IN: *European Journal of Social Security* Vol.3. (2001) 1. 45-61.p.
103. Pieters, Danny (ed) *The Coordination of Social Security at Work* Acco, Leuven, 1999.
104. Pieters, Danny: *Enquiry into the Legal Foundations of a Possible Extention of community Provisions on Social Security to Third-Country Nationals Legally Residing and/or Working in the European Union* IN: Paul Schoukens (ed) *Prospect of Social Security Coordination*, Acco, Leuven 1997.
105. Pieters, Danny: *Social Challenges of the EU and The Intergovernmental Conference*, Helsinki, OY Edita, 1996.
106. Pieters, Danny (ed.) *The Social Security systems of the States Applying for Membership of the European Union* Social Europe Series, Volume 6 2003.
107. Pieters, Danny (edt.) *International Impact upon Social Security* Kluwer Law International The Hague 1998.
108. Pieters, Danny (edt.) *Social Protection of the Next Generation in Europe* Kluwer Law International The Hague 1997.
109. Pieters, Danny: *The Social Security Systems of tthe Member States of the European Union*, Intersentia, Antwerp – Oxford – New York, 2002
110. Pieters, Danny: *Towards a Radical Simplification of Social Security Co-ordination* IN: *Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers*, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 167-195.p.
111. Pieters, Danny: *Towards a Radical Simplification of Social Security Co-ordination* IN: P. Schoukens (ed.) *Prospects of Social Security Coordination*, Leuven, Uitgeverij Acco 1997. 117-225.p.

112. Pieters, Danny (edt.) European Social Security and Global Politics EISS Yearbook 2001 Kluwer Law International London –The Hague – New York 2001
113. Profeta, Paola: Effects of demographic trends on pension systems IN: Life cycles and pension systems A report of the Conference of the Central Administration of National Pension Insurance in Hungary, Edited by József Mészáros, Budapest, 2011. 15-29.p.
114. Reinhard, Hans-Joachim: Towards a European Pension Policy? The possible impact of the European Commission's Green Paper „Towards adequate, sustainable and safe European pension systems on national pension strategies, European Journal of Social Security, Volume 12 (2010). No. 3.
115. Remmert, M.: The Contribution of the Council of Europe to European Coordination Law. In: European Social Security Law and Third Country Nationals. Die Keure, Brüssel, 1998.
116. Roberts, Simon: A short history of social security coordination IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009, 8-27.p.
117. Roberts, Simon: Our view has not changed: UK's response to the Proposal to Extend the Coordination of Social Security to Third Country Nationals IN: European Journal of Social Security, 2000. 2/2 189-204.p.
118. Sakslin, Maija: Can the Principles of the Nordic Conventions on Social Protection Contribute to the Modernisation and Simplification of Regulation (EEC) No. 1408/71? IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 198-227.p.
119. Sakslin, Maija: Social Security Co-ordination - Adapting to Change IN: European Journal of Social Security (2000) 2/2 169–188.p.
120. Schoukens, Paul (ed.) Prospects of Social Security Co-ordination, Acco Leuven 1997.
121. Schoukens, Paul and Pieters, Danny: The rules within regulation 883/2004 for determining the Applicable Legislation, EJSS Volume 11 (2009), Nos. 1-2.
122. Schulte, Bernd: Implementation of Regulation 1408/71 – preparations by new Member States In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 18-29.p.
123. Sipos Katalin: Az Európai Unió szociálpolitikája. Szociális jogok Maastricht előtt és után. Acta Humana 1998/22-23.
124. Sík Endre (szerk): A migráció szociológiája, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest 2001.

125. Sik, Endre; Tóth, Judit: Migráció és politika. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 1997.
126. 1997.
127. Spaventa, Eleanor: The impact of articles 12, 18, 39 and 43 of the EC Treaty on the coordination of social security systems IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 112-129.p.
128. Spiegel, Bernhard: Coordination of New Benefit IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 187-212.p.
129. Takács Albert: A szociális biztonsági rendszerek koordinációja IN: Az Európai Unió szociális dimenziója AduPrint, Budapest, 2000.
130. Training and Reporting on European Social Security, Lithuanian National Report 2006 by Theodoras Medaiskis and Saulius Jakimcius, 2006
131. Van Raepenbusch Dr., Sean: Persons Covered by Regulation (EEC) No. 1408/71 and European Citizenship: From Migrant Worker to European Citizen IN: Conference Report of 25 Years of Regulation (EEC) No. 1408/71 on Social Security for Migrant Workers, Swedish National Insurance Board, European Commission, Stockholm 1997. 69-91.p.
132. Van Raepenbusch, Sean: The role of the European Court of Justice in the development of social security law of persons moving within the European Union IN: 50 years of Social Security Coordination Past – Present – Future Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security Prague, 7 & 8 May 2009. 29-54.p.
133. Várnay Ernő - Papp Mónika: Az Európai Unió joga, Második, átdolgozott kiadás, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005.
134. Verschueren, Herwig: Financing Social Security and Regulation 1408/71, IN European Journal of Social Security, Volume 3 (2001), 7-25.p.
135. Verschueren, Herwig: Regulation 883/2004 and Invalidity and Old-Age Pensions, IN European Journal of Social Security, Volume 11 (2009), Nos.1-2. 143-162.p.
136. Verschueren, Herwig: The Commission's proposal to extend regulation (EEC) No. 1408/71 to third country nationals IN: Jorens, Yves – Schulte, Bernd (eds.) European Social Security Law and Third Country Nationals, Die Keure, Brugge, 1998. 187-208.p.
137. Dr. Villányi Zsuzsanna: A gyermekneveléssel töltött időszakok figyelembevétele az Európai Unió rendeletei szerint IN: Foglalkoztatási és Társadalombiztosítási Tanácsadó 2013/2 Február 5-8.p.

138. Vonk, Gijsbert: Migration, Social Security and the Law: Some European Dilemmas IN: European Journal of Social Security, Volume 3/4 (2002) 315-332.p.
139. Vonk, Gijsbert: Social security and property: Gaygusuz and after, IN: J.P. Loof, H. Ploeger, A. van der Steur (eds.) The Right to Property: The Influence of Article 1 Protocol No. 1. ECHR
140. Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Budapest, 2000.
141. Willame, Elise: Simplification and Reform of Regulation 1408/71 In: A report of the EU conference on social security on Co-ordination of Social Security in an Enlarged Europe – now and tomorrow, Budapest, Hungary 2004. 64-70.p.
142. Zuleeg, Martin: International Instruments on Equal Treatment in Social Security Matters.
143. Social Security in Europe – Equality Between Nationals and Non-Nationals. Departamento de Relações Internacionais e Convenções de Segurança Social, Lisszabon, 1995.

Hivatkozott internetes oldalak:

http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=13

http://euvonal.hu/?op=kerdesvalasz_reszletes&kerdes_valasz_id=1431

<http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=21122>

<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303HU.01000101.htm>

<http://www.unhcr-centraleurope.org/hu/informacioforrasok/egyezmanyek/menekultugyi-egyezmany.html>

<http://www.tress-network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/europeanReport.jsp>

<http://www.tress->

[network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/EUROPEANREPORT/trESS_EuropeanReport2010_Final_140111.pdf](http://www.tress-network.org/tress2012/EUROPEAN%20RESOURCES/EUROPEANREPORT/trESS_EuropeanReport2010_Final_140111.pdf)

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1028&langId=hu>

http://ec.europa.eu/europe2020/index_hu.htm

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=868&langId=hu>

<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2010-2011/europe/index.html>

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication_summary13784_en.htm

I. számú melléklet

Öregségi nyugdíjkorhatár, minimum szolgálati idő követelmények az EU/EGT országokban és Svájcban

Ország ⁵⁵³	Öregségi nyugdíjkorhatár	Korai nyugdíjazáshoz szükséges életkor	Nyugellátásra jogosító minimális szolgálati/biztosítási idő ⁵⁵⁴
Ausztria General Social Insurance Act (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz, ASVG) of 9 September 1955. General Pension Act (Allgemeines Pensionsgesetz, APG) of 18 November 2004.	férfi 65 év, nő 60 év (a nők esetében is 2024 és 2033 között fokozatosan 65 évre nő)	Férfi 63 év, nő 58 év, 2014-ig fokozatosan megszűnik.	15 év. Teljes nyugdíjhoz 45 év.
Belgium Employees: Royal decree No. 50 of 24 October 1967 and the Royal decree of 21 December 1967, with important modifications made by the Royal decree of 23 December 1996. Self-employed: Royal decree No 72 of 10 November 1967 and Royal decree of 22 December 1967.	65 év	60 év	Nincs. Teljes nyugdíjhoz 45 év, korai nyugdíjhoz 35 év.
Bulgária Social Insurance Code (Кодекс за социално осигуряване) 1999 title Beremended 2003. Law on	férfi 63 év és 100 pont, nő 60 év és 94 pont Pont: életkor + biztosítási év	2010. végéig volt lehetőség biztosítási időtől és munkafajtától függő korai nyugdíjazásra.	15 év

⁵⁵³ Az adott tagállamban hatályban lévő jogszabályok angol nyelven és az adott tagállam hivatalos nyelvén kerül feltüntetésre.

⁵⁵⁴ Forrás: A MISSOC (Az EU szociális védelemről szóló kölcsönös tájékoztatási rendszere - Mutual Information System on Social Protection) 2010.01.01-ei állapotra vonatkozó adatbázisa.
http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en és a
<http://www.socialsecurity.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/index.html> tanulmány. (2010.01.01.)

the Budget of the State Public Insurance for 2010 (Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2010 г.).	65 év (ha nincs elég pont, 15 év biztosítási idő mellett férfiaknál és nőknél)		
Csehország Act No 155/1995 on Basic Pension Insurance (Zákon o důchodovém pojištění)	férfii 62 év 2 hó, nő 60 év 8 hónap (évente 2 hónappal, nőknél 4 hónappal nő a 65 év eléréséig) gyermekes nő gyerekszámától függően 56 év 8 hónap - 59 év 8 hónap (fokozatosan 62-65 évre nő)	3 évvel a korhatár betöltése előtt.	26 év (vagy 65 éves életkorban legalább 15 év). 35 év 2030 után.
Ciprus Social Insurance Law (Νομοθεσία Κοινωνικών Ασφαλίσεων): No. 31/56 of 1957, No. 2/64 of 1964, No. 106/72 of 1972, No. 41/80 of 1980-2009. The Social Insurance (Benefit) Regulations. The Social Insurance (Contribution) Regulations.	65 év	63 év	5 év
Dánia Consolidated Act No 982 of 1 October 2009 on Social Pension (om social pension). Consolidated Act No 1096 of 16 November 2005 on Partial Pension (om delpension). Consolidated Act No 942 of 2 October 2009 on Supplementary Pension (om arbejdsmarkedets tillægspension, ATP).	65 év	-	A helyben lakáshoz kötött nyugdíjrésznél 3 év 15-65 éves életkor között (nem állampolgárok esetében 10 év, ebből 5 év közvetlenül a nyugdíjazás előtt). A teljes nyugdíjhoz 40 év helyben lakás.
Egyesült Királyság Social Security Contributions and Benefits Act 1992 and the regulations there under. Pensions Act 1995. Pensions Act 2004	férfi 65 év, nő 60 év (2010 és 2020 között 65-re nő), 2020-2046 között fokozatosan 65-ről 68 évre nő.	-	30 év járulékfizetés vagy jogosító idő a teljes nyugdíjhoz.
Észtország State Pension Insurance Act	férfi 63 év, nő 61 év (2016-ig fokozatosan	3 évvel a korhatár betöltés előtt.	15 év járulékfizetési

(Riikliku pensionikindlustuse seadus) 2001. Old-age Pensions Under Favourable Conditions Act (Soodustingimustel vanaduspensionide seadus) 1992. Superannuated Pensions Act (Väljateenitud aastate pensionide seadus) 1992.	63-ra nő)		idő Észtországban.
Finnország National Pensions Act 568/2007 (Kansaneläkelaki, KEL).	65 év nemzeti nyugdíj	62	A nemzeti nyugdíjhoz: 3 év helyben lakás 16 éves kor felett. (A teljes nemzeti nyugdíjhoz a 16-65 éves kor közötti idő 80%-át kitevő helyben lakás.)
Franciaország General scheme for employees (Régime général d'assurance vieillesse des travailleurs salariés, RGA VTS): Articles L. 351-1 and following of the Social Security Code (Code de la sécurité sociale).	60 év	56 év általános rendszerben (ha 16 éves kora előtt kezdte a munkát, megfelelő biztosítási idő, járulékfizetés után),	A teljes nyugdíjhoz jelenleg 40,5 év kell. (2012-ig ez 41 évre nő, 2020-ra 41.5)
Görögország Law No. 1846 of 14 June 1951, amended on 5 January 1999 with the publication of Law No. 2676/99. Law No. 1902 of 17 October 1990. Law No. 2084 of 7 October 1992. Law No. 3029 of 11 July 2002. Law No. 3232 of 12 February 2004. Law No. 3371 of 14 July 2005. Law No. 3385 of 19 August 2005. Law No. 3581 of 21	65 év, 1993. előtt biztosított nők esetén 60 év	Bonyolult feltételrendszer szerint széles körben teljes ill. csökkentett nyugdíj. 35 év biztosítási idő, vagy 11.000 munkanap esetén életkorra tekintet nélkül teljes nyugdíj,	15 év vagy 4.500 járulékfizetésse l fedezett munkanap.

December 2006. Law No. 3655 of 3 April 2008.			
Hollandia General Old-Age Pensions Act (Algemene Ouderdomswet, AOW).	65 év	-	Nincs minimum időszak. Teljes nyugdíjhoz 16- 65 év között folyamatos biztosítás szükséges.
Írország Social Welfare Consolidation Act 2005.	65 év (átmeneti), 66 év keresetarányos nyugdíj esetén	-	Átmeneti nyugdíj: 55 éves kor előtt kezdődő, min. 5 évi biztosítás, (éves átlagban minimum 24 hét). Keresetarányos : 56 éves kor előtt kezdődő, min. 5 évi biztosítás, (éves átlagban minimum 10 hét). Teljes nyugdíjhoz mindkét esetben éves átlagban 48 hét biztosítási idő szükséges.
Izland Social Security Act (Lög um almannatryggingar) No. 100/2007 of May 2007. Social Assistance Act (Lög um félagslega aðstoð) No. 99/2007 of May 2007. Act on Mandatory Insurance of Pension Rights and on Activities of Pension Funds (Lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða) No. 129/1997 of December 1997.	67 év nemzeti nyugdíj	65 év kiegészítő nyugdíj esetén	Minimum 3 év helyben lakás 16-66 éves életkor között. Teljes nyugdíj 40 év helyben lakás után. Kiegészítő nyugdíjnál nincs minimum biztosítási idő.
Lengyelország	férfi 65 év, nő 60 év	Az 1949. előtt	Garantált

<p>Law on the Social Insurance System (Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych) of 13 October 1998.</p> <p>Law on Social Insurance Fund Pensions (Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) of 17 December 1998.</p>		<p>születettek, illetve az 1949-1968. között születettek egyes csoportjai kedvezőbb feltételekkel mehetnek nyugdíjba.</p>	<p>minimum nyugdíj esetén férfiak 25 év, nők esetén 20 év biztosítási idő.</p>
<p>Lettország</p> <p>Law on State Social Insurance (Likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu") 1/10/1997.</p> <p>Law on State Pensions (Likums "Par valsts pensijām") 2/11/1995.</p> <p>Law on State Funded Pensions (Valsts fondēto pensiju likums) 17/2/2000.</p> <p>Law on State pensions and State benefits payment during the period 2009 to 2012 (Likums "Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam") 16/06/2009.</p>	<p>62 év</p>	<p>60 év 30 év biztosítási idővel 2011. december 31-ig.</p>	<p>10 év biztosítási idő.</p>
<p>Liechtenstein</p> <p>1st pillar: Old-age and Survivors' Insurance Act (Gesetz über die Alters- und Hinterlassenenversicherung), LGBl. 1952 No. 29.</p>	<p>64 év</p>	<p>60 év</p>	<p>1 év</p>
<p>Litvánia</p> <p>Temporary Law on Social Benefits' Re-calculation and Payment (Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinasis įstatymas) of 9 December 2009 (No. XI-537).</p> <p>Law on State Social Insurance Pensions (Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas) of 18 July 1994 (No. I-549).</p> <p>Law on early retirement pensions (Valstybinių</p>	<p>férfi 62,5 év, nő 60 év</p>	<p>57,5, ill. 55 év, 30 év szolgálati idővel, és 12 hónap munkanélküliség után</p>	<p>15 év. Teljes nyugdíjhoz 30 év.</p>

socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymas) of 16 October 2003 (No. IX-1828).			
Luxemburg Book III of the Social Security Code (Code de la sécurité sociale) in the version resulting from the Law of 13 May 2008.	65 év	57 év 40 év biztosítási 60 év 40 év elismert szolgálati idővel, amiből legalább 10 év járulékfizetés	20 év. Teljes nyugdíjhoz 40 év.
Magyarország Act LXXXI of 1997 on Social Insurance Pension (törvény a társadalombiztosítási nyugellátásokról)	62 év , az 1951. után születettek részére fokozatosan növekvő, 2022-től 65 év.	férfi 60 év, nő 59 év , minimum 37 év szolgálati idővel, (az 1952. előtt született nőknek 57 év, minimum 33 év szolgálati idő) fokozatosan nő egységesen 63 évre 2022-ig..	15 év. Teljes nyugdíjhoz 20 év.
Málta Social Security Act (Att dwar is-Sigurta' Socjali) (Cap. 318). Pensions Ordinance (Ordinanza tal-Pensjonijiet) (Cap. 93).	férfi 61 év, nő 60 év (1952. előtt születettek). A később születetteknél fokozatosan nő, az 1961. után születetteknél egységesen 65 év.	1952. előtt születetteknek: nincs. 1952-1961. 61 év (35 év biztosítási idő) 1962- 61 év (40 év biztosítási idő)	3 év.
Németország Social Code (Sozialgesetzbuch), Book VI, introduced by the Pension Reform Act (Rentenreformgesetz) of 18 December 1989, in the version published on 19 February 2002 (BGBl. I S. 754, 1404, 3384) last amended by Art. 4 of the 2009 Act 15 July 2009 (BGBl. I S. 1939).	65 év , 2012-2029 között 65-ről, 67 évre (2012-2023 között évente 1 hónappal, 2024-2029 között évente 2 hónappal) nő. 45 év biztosítás mellett marad a 65 év.	63 év: 35 év biztosítási idővel bizonyos esetekben, 60 év: 1952. előtt született nők 15 év szolgálati idővel, ha 40 éves koruk után több mint 10 évig fizettek járulékot. 63 év: 1952. előtt születettek, 15 év szolgálati idő, utolsó 10 évből 8 kötelezően biztosított, nyugdíjfizetés kezdetekor munkanélküliek és 58,5 éves koruk után 52 hétig munkanélküliek voltak, vagy 24 hónapon át	5 év.

		részmunkaidőben dolgoztak..	
<p>Norvégia National Insurance Act (folketrygdloven) of 28 February 1997, Chapters 3 and 19. Mandatory Occupational Pension Act (Lov om obligatorisk tjenestepensjon) of 21 December 2005.</p>	67 év	-	3 év helyben lakás 16-66 év között az alapnyugdíjhoz . 3 év a kiegészítő nyugdíjhoz. Teljes nyugdíjhoz 40 év.
<p>Olaszország Law No. 155 of 23 April 1981 (Legge 23 Aprile 1981 n. 155 - Adeguamento delle strutture e delle procedure per la liquidazione urgente delle pensioni e per i trattamenti di disoccupazione, e misure urgenti in materia previdenziale e pensionistica).</p>	férfi 65 év, nő 60 év (az először csak 1995. után biztosítottaknál 5 év járulékfizetéssel, de csak, ha a nyugdíj összege meghalad egy minimumot, egyébként csak 65 évtől vehető igénybe, vagy, ha min. 40 év járulékfizetés volt)	59 év (egyedülállóknál 60 év) csak az 1996. előtt már biztosítottaknak 36 év szolgálati idővel. Az előrehozott korhatár fokozatosan nő 61 (62) évre 2013-ig. Korhatár nélkül 40 év járulékfizetéssel. 5 évvel a korhatár előtt gazdasági nehézséggel küzdő vállalatoknál.	1996 előtt már biztosítottak: 20 év. Először 1995 után biztosítottak: 5 év. Teljes nyugdíjhoz: 40 év
<p>Portugália Statutory Decree 265/99 of 14 July 1999, modified by Statutory Decree 309-A/2000 of 30 November 2000. Statutory Decree 232/05 of 29 December 2005, modified by Statutory Decree 236/06 of 11 December 2006 and by Statutory Decree 151/2009 of 30 June 2009. Law 53-B/06 of 29 December 2006. Statutory Decree 187/07 of 10 May 2007.</p>	65 év	55 – 62 év 30 év biztosítási idővel és egyéb változó feltételekkel.	15 naptári év biztosítási idő.
<p>Románia Law 19 of 17 March 2000 on Public System of Pensions and other Social Insurance Rights (Legea privind sistemul public de pensii si alte drepturi de asigurari sociale), with subsequent amendments.</p>	63 év 9 hó (férfi) 58 év 9 hó (nő) 2014-ig 65 illetve 60 évre nő.	Korhatár előtt legfeljebb 5 évvel, min. 10 év járulékfizetés után.	12 év és 6 hónap biztosítási idő, amely 2014-ig 15 évre nő. Teljes nyugdíjhoz férfiaknál 32 év 6 hónap,

			nőknél 27 év 6 hónap biztosítási idő. 2014-ig 35, illetve 30 évre nő.
<p>Spanyolország General de la Seguridad Social) approved by Legislative Royal Decree No. 1/94 of 20 June 1994, as amended. Ministerial Order of 18 January 1967. Royal Decree No. 1647/97 of 31 October 1997, as amended. Law No. 35/2002 of 12 July 2002, as amended.</p>	65 év	60-61 év speciális esetekben.	15 év, ebből 2 a nyugdíjazást megelőző 15 éven belül. Teljes nyugdíjhoz 35 év.
<p>Svájc 1st pillar (basic scheme): Federal Law on Old-age and Survivors' Insurance of 20 December 1946 (Bundesgesetz über die Alters- und Hinterlassenenversicherung, AHVG/Loi fédérale sur l'assurance-vieillesse et survivants, LAVS). Federal Law on General Provisions concerning Legislation on Social Insurances of 6 October 2000 (Bundesgesetz über den Allgemeinen Teil des Sozialversicherungsrechts, ATSG/Loi fédérale sur la partie générale du droit des assurances sociales, LPGA</p>	Férfi 65 év, nő 64 év	1-2 évvel az öregségi korhatár betöltése előtt.	1 év az alapszabályban. A teljes nyugdíjhoz 21 éves kortól minden évben biztosítási időt kell szerzni.
<p>Svédország Act on Earnings-related Old-age Pension (Lagen om inkomstgrundad Ålderspension) of 1998. Guaranteed Pension Act (Lagen (1998:702) om garantipension) of 1998.</p>	61 évtől rugalmas a keresetarányos öregségi nyugdíjrendszerben. 65 év a garantált nyugdíjnál.	Rugalmas nyugdíjkorhatár 61-től 64-ig.	3 év a keresettől függő kiegészítő nyugdíjnál, és 3 év helyben lakás a garancia nyugdíjnál, 30 év a teljes

			nyugdíjhoz.
Szlovákia Law on Social Insurance (Zákon o sociálnom poistení) No. 461/2003.	62 év	2 évvel a korhatár előtt, szigorú feltételekkel.	15 év.
Szlovénia Pension and Disability Insurance Act (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju) (Official Gazette of the Republic of Slovenia, no. 109/2006, official consolidated text). Supplementary Allowance Act (Zakon o varstvenem dodatku) (Official Gazette, no. 10/2008).	Férfi 63 év, nő 61 év	58 év , 40 ill. 38 év szolgálati idő mellett	15 év. Teljes nyugdíjhoz 58 éves korban 40/38 év, 63/61 éves korban 20 év, 65/63 éves korban 15 év biztosítási idő kell. Nők esetében fokozatos bevezetés.

II. számú melléklet

Hivatkozott bírósági jogesetek

Ügyszám	Felek	Megjelenés
C-75/63	Mrs M.K.H. Hoekstra (née Unger) v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses)	ECR 00177
C-100/63	J.G. van der Veen, widow of J. Kalsbeek v Bestuur der Sociale Verzekeringsbank and nine other cases	ECR 565
C-6/64	Flaminio Costa v E.N.E.L.	ECR 585
C-15/69	Württembergische Milchverwertung-Südmilch AG v Salvatore Ugliola.	ECR1969 00363
C-1/72	Rita Frilli v Belgian State	RC (1972) 00457
C-82/72	C. J. Walder v Bestuur der Sociale Verzekeringsbank	ECR (1973) 599
C-24/75.	Teresa and Silvana Petroni v Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS), Bruxelles.	RC (1975) 01149
C-108/75.	Giovanni Balsamo v Institut national d'assurance maladie-invalidité.	RC (1976) 375
C-40/76	Slavica Kermaschek v Bundesanstalt für Arbeit.	RC 1976. 01669
C-112/76.	Renato Manzoni v Fonds national de retraite des ouvriers mineurs	ECR (1977) 01647
C-41/77	Queen v A National Insurance Commissioner, ex parte Christine Margaret Warry.	RC (1977) 02085
C-84/77	Caisse primaire d'assurance maladie d'Eure-et-Loir v Alicia Tessier, née Recq.	ECR (1978)0007
C-1/78.	Patrick Christopher Kenny v Insurance Officer.	RC (1978) 01489
C-9/78	Directeur Régional de la Sécurité Sociale de Nancy v Paulin Gillard and Caisse Régionale d'Assurance Maladie du Nord-Est	ECR (1978) 1661.
C-10/78	Tayeb Belbouab v Bundesknappschaft.	ECR (1978) 1915
C-129/78	Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank te Amsterdam v A.E. Lohmann.	ECR (1979) 853.
C-110/79	Una Coonan v Insurance Officer	RC (1980) 01445
C- 793/79	Alastair Menzies v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte	ECR (1980) 2085
C-70/80.	Tamara Vigier v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte.	RC (1981) 00229
C-98/80	Giuseppe Romano v Institut national d'assurance maladie-invalidité	ECR (1981) 1241
C-99/80	Maurice Galinsky v Insurance Officer.	RC (1981) 00941
C-7/81	Antonino Sinatra v Fonds national de retraite des ouvriers mineurs.	ECR (1982) 0137
C-53/81	D.M. Levin v Staatssecretaris van Justitie	ECR (1982) 1035
C-238/81	Raad van Arbeid v Van der Bunt-Craig	ECR (1983) 1385
C-139/82	Paola Piscitello v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)	ECR (1983) 1427

C-104/83	Cinciuolo v Union nationale des fédérations mutualistes neutres	ECR (1984) 1285
C-242/83	Caisse de Compensation pour Allocations Familiales du Bâtiment, de l'Industrie et du Commerce du Hainaut v Salvatore Patteri.	ECR (1984) 3171
C-249/83	Vera Hoeckx v Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, Kalmthout	RC (1985) 00973
C-94/84	Office national de l'emploi v Jozef Deak.	RC (1985) 01873
C-122/84	Kenneth Scrivner and Carol Cole v Centre public d'aide sociale de Chastre	RC (1985) 01027
C-300/84	. A. J. M. van Roosmalen v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen.	ECR (1986) 3097
C-66/85	Deborah Lawrie-Blum v Land Baden-Württemberg.	ECR (1986) 2121
C-235/87.	Annunziata Matteucci v Communauté française of Belgium and Commissariat général aux relations internationales of the Communauté française of Belgium.	RC (1988) 05589
C-359/87.	Pietro Pinna v Caisse d'allocations familiales de la Savoie	ECR (1989) 00585
C-388/87.	Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging v W. F. J. M. Warmerdam-Steggerda	RC (1989) 01203
C-85/89	Maria Ravida v Office national des pensions	ECR (1990) I-01063
C-105/89	Ibrahim Buhari Haji v Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants	ECR (1990) I-4211
C-227/89	Ludwig Rönsfeldt v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte.	ECR (1991) I-323
C-251/89	Nikolaos Athanasopoulos and others v Bundesanstalt für Arbeit	ECR (1991) I-279
C-356/89	Roger Stanton Newton v Chief Adjudication Officer.	RC (1991) I-03017
C-326/90	Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium	RC (1992) I-05517
C-5/91	Antonietta Di Prinzio v Office National des Pensions	ECR (1992) I-897
C-78/91	Rose Hughes v Chief Adjudication Officer, Belfast.	RC (1992) I-04839
C-153/91	Camille Petit v Office national des pensions	RC (1992) I-04973
C-201/91	Bernard Grisvard and Georges Kreitz v Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce de la Moselle	ECR (1992) I-5009
C-259/91, C-331/91 és C-332/91	Pilar Allué and Carmel Mary Coonan and others v Università degli studi di Venezia and Università degli studi di Parma	ECR (1993) 4309
C-275/91.	Alfredo Iacobelli v Institut National d'Assurance Maladie-Invalidité and Union Nationale des Fédérations Mutualistes Neutres.	RC (1993) I-00523
C-65/92	Office National des Pensions v Raffaele Levatino.	ECR (1993) I-2005
C-60/93	R. L. Aldewereld v Staatssecretaris van Financiën	RC1994 I-02991
C-308/93	Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank v J.M. Cabanis-Issarte.	ECR (1996) I-2097
C-406/93.	André Reichling v Institut National d'Assurance Maladie-	ECR (1994)I-4061

	Invalidité	
C-443/93	Ioannis Vougioukas v Idryma Koinonikon Asfalisseon (IKA).	ECR (1995) I-4033
C-475/93	Jean-Louis Thévenon and Stadt Speyer - Sozialamt v Landesversicherungsanstalt Rheinland-Pfalz	ECR (1995) I-3813
C-482/93	S. E. Klaus v Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging.	RC (1995) I-03551
C-98/94	Christel Schmidt v Rijksdienst voor Pensioenen.	RC (1995) I-02559
C-245/94 and C-312/94	Ingrid Hoever and Iris Zachow v Land Nordrhein-Westfalen. Joined cases	RC (1996) I-04895
C-251/94	Eduardo Lafuente Nieto v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS).	ECR (1996) I-4187
C-25/95	Siegfried Otte v Bundesrepublik Deutschland	ECR (1996) I-3745
C-88/95, C-102/95, C-103/95.	Bernardina Martínez Losada, Manuel Fernández Balado and José Paredes v Instituto Nacional de Empleo (INEM) and Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS). Joined cases	ECR (1997) I-00869
C-261/95	Rosalba Palmisani v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS).	RC (1997) I-04025
C-322/95.	Emanuele Iurlaro v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS).	RC (1997) I-04881
C-335/95.	Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti) v Michel Picard	ECR (1996) I-05625
C-85/96	María Martínez Sala v Freistaat Bayern	RC (1998) I-02691
C-132/96.	Antonio Stinco and Ciro Panfilo v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS).	RC (1998) I-05225
C-144/96	Office national des pensions (ONP) kontra Maria Cirotti.	Határozatok Tára 1997 I-05349
C-160/96	Manfred Molenaar and Barbara Fath-Molenaar v Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg.	RC (1998) I-00843
C-185/96	Commission of the European Communities v Hellenic Republic.	RC (1998) I-06601
C-231/96	Edilizia Industriale Siderurgica Srl (Edis) v Ministero delle Finanze.	RC (1998) I-04951
C-262/96	Sema Sürül v Bundesanstalt für Arbeit.	RC (1999) I-02685
C-275/96	Anne Kuusijärvi v Riksförsäkringsverket	RC (1998) I-03419
C-244/97	Rijksdienst voor Pensioenen v Gerdina Lustig	RC (1998) I-08701
C-262/97	Rijksdienst voor Pensioenen v Robert Engelbrecht	RC (2000) I-07321
C-337/97	C.P.M. Meeusen v Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep.	RC (1999) I-03289
C-161/98	Georges Platbrood v Office national des pensions (ONP).	ECR (1999) I-8195.
C-73/99	Viktor Movrin v Landesversicherungsanstalt Westfalen.	ECR (2000)I-05625
C-95/99 to C-98/99 and	Mervett Khalil, Issa Chaaban and Hassan Osseili, v Bundesanstalt für Arbeit and Mohamad Nasser v Landeshauptstadt Stuttgart and Meriem Addou v Land	ECR (2001) I-07413

C-180/99	Nordrhein-Westfalen.Joined cases	
C-124/99.	Carl Borawitz v Landesversicherungsanstalt Westfalen.	ECR (2000) I-07293
C-135/99	Ursula Elsen v Bundesversicherungsanstalt für Angestellte	RC (2000) I-10409.
C-215/99	Friedrich Jauch v Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter.	RC (2001) I-01901
C-28/00.	Liselotte Kauer v Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten.	RC (2002) I-01343
C-55/00	Elide Gottardo v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS).	RC (2002) I-00413
C 107/00	Caterina Insalaca v Office national des pensions (ONP), Insalaca	ECR (2002) I-2403
C-290/00	Johann Franz Duchon v Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten.	RC (2002) I-03567
C-347/00.	Ángel Barreira Pérez v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)	RC (2002) I-08191
C-34/02	Sante Pasquini v.Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS)	ECR (2003) I-06515
C-456/02	Michel Trojani v Centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS).	ECR (2004)I-0757
C-286/03	. Silvia Hosse v Land Salzburg. Case C-286/03.	RC (2006) I-01771
C-306/03	Cristalina Salgado Alonso v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS).	OJ (2005) I-00705.
C-30/04	Ursel Koschitzki kontra Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)	Határozatok Tára 2005 I-07389
C-406/04	Gérald De Cuyper v Office national de l'emploi.	ECR (2006) I-6947
C-287/05	D. P. W. Hendrix v Raad van Bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.	RC (2007) I-06909
C-299/05	Commission of the European Communities v European Parliament and Council of the European Union.	RC (2007) I-8695.
C-331/06	. K. D. Chuck v Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank.	RC (2008) I-01957
C-228/07.	Jörn Petersen v Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Niederösterreich.	ECR (2008)I-06989,
C-485/07	Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen v H. Akdas and Others	RC (2011) I-04499
C-399/09	Marie Landtová v Česká správa socialního zabezpečení	RC (2011) I-05573
C-440/09	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Nowym Sączu v Stanisława Tomaszewska,	OJ C 30.04.2011
C-522/10.	Doris Reichel-Albert v Deutsche Rentenversicherung Nordbayern.Case	Nincs közzétéve
C-127/11	Aldegonda van den Booren v Rijksdienst voor Pensioenen.	OJ C 123 27.04.2013
C-282/11	Concepción Salgado González v Instituto Nacional de la	OJ C 269,

	Seguridad Social (INSS), Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)	10.9.2011
C-548/11	Edgard Mulders v Rijksdienst voor Pensioenen	Nincs közzétéve

Forrás: <http://curia.europa.eu/>
<http://eur-lex.europa.eu/>